OLAYLI YILLAR ve GENÇLİK ● H.KARADENİZ

olaylı yıllar ve gençlik

4. BASKI

HARUN KARADENİZ

Olaylı Yıllar ve Gençlik

İÇİNDEKİLER

I. Biz Rusya'yı Yeneriz
Lisede Sosyalizm ve Komünizm Tanımları
İlk Düşünceler
Köy Okullarına Yardım Kampanyası
Üniversitenin İlk Gözden Düşmesi
Talebe Cemiyeti Çalışmaları ve Sonrası
İlk Tartışma
Gazoz Yasaklama
Talebe Cemiyeti Kongremiz
Sen O Zaman Ben Bu Zaman
Hayatta İlk Mahkemem
Çift Başlı Örgütler
İlk Yürüyüş Lisede
1960 Sonrası Üniversite Ortamı
Fikir Kulüpleri
Celâl Bayar'ı Protesto Yürüyüşleri

II. 1965 Gençlik Olaylarında Değişim
Milli Petrol Kampanyası
TMTF'nin Petrol Kampanyası
1965'in Diğer Olayları
Gümüşsuyu Yurt Baskını

III. 1967'de Gençlik Eylemleri
6. Filo'nun Çelengi Yakılıyor
Ekonomik Yapıya İlişkin Çalışmalar
En Büyük Öğrenci Yürüyüşü
Barış İçin Arı Şöleni
NATO'ya Hayır Haftası
Üniversiteleri İşgal
Üniversitede Reform İstekleri

VI. 1968
İşgaller
Samsun-Ankara Yürüyüşü
1968 Temmuz Olayları
Dolmabahçe Olayları
Vedat Ölüyor
Kommer Olayları
Montaj Sanayiine Hayır
Kanlı Pazar
Vefa Poyraz ile Tartışma
Valiyi Protesto
Kuleye Bayrak Olayı
Biz Bunların Analarını Avratlarını...
Adliye ve Belediye Yürüyüşü
Kızlar Yürüyüşü
Yıldız Teknik Okulunda Toplantı
Kommer: «Protestocular % 3'tür»

V. Kanlı Pazar Öncesi
Sükan-Bilgiç İşbirliği ve Silahlanma Tartışması
Kanlı Pazar
Bildiriler
Güvenlik Kuruluna Çekilen Tel
Gerze'de Tütün Mitingi
Gerze'de Tehdit
«Miting İzni Vermiyoruz»

VI. Dev-Güç Olayı
Maçka Toplantısı
Ya Güç Birliği Ya Faşizm
Dev-Güç'ün İlk Ortaya Çıkışı
Dev-Güç'ün İlk Bildirileri
Dev-Güç İstanbul'da Örgütleniyor
MDD'nin Gençlik Kuruluşlarını Ele Geçirmesi
Gençlik Eyleminin Bitim Noktaları

VII. 1960-1970 Arası Öğrenci Eylemleri
1960 Gençliği
1964-1975 Gençliği
1965-1967 Gençliği
1968-1969 Dönemi
Sonuç

SUNU

Türkiye tarihinde 1960 sonrasının özel bir yeri olacaktır. Bu dönem kitlelerin siyasal alanda bilinçli eylemlere yöneldiği ve özellikle aydınların çeşitli rejim ve kalkınma modellerini tartıştığı ve sınıfsal nitelikte eylemlerin ortaya çıktığı önemli bir dönemdir.

Ben, 1960 ile 1970 arasında birçok eylemin içinde bulunmuş biri olarak şöyle bir bakıyorum da, çok olay oldu bu on yılda. Hepsinin adını sıralarsanız ciltler tutar. Biz, 1960 sonrasının gençleri başlangıçta kafa yapısı olarak sağcıydık. Yurt sorunlarıyla ilgilendik sadece. Fakat o sorunlar bizi aldı ve yoğura yoğura sosyalist yaptı.

Burjuva bilim adamları, her öğrenci olayının karşısına çıkıp: «Gençlik bunalım içinde», «Gençler bunalım geçiriyor,» «sebep sosyolojiktir, hayır psikolojiktir, olmaz efendim sebep cinsel bunalımlardır ve biyolojiktir», «Gençler ne istediğini bilmiyor» «Hay Allah, yine olaylar patlak verdi» «Olayların kökeninde derin problemlerin izleri vardır.» «Bu kadarı da fazla, iyice azıttı gençler» türünden fetvalar vererek kapitalizmin buhranını gizlemeye çalıştılar.

Bu alanda bilimsellik adına yapılan analizler ve araştırmalar o kadar yetersizdi ki ben, soruyu kendi kendime sordum:

«Harun sen sağcı bir gençtin, nasıl oldu ve neler oldu da sen bu noktaya geldin! Ve burjuvazi senin hakkında elliye yakın dava açtı ve senin için 150 yılı aşan hapis cezası istedi, ne nasıl gelişti de bu sonuç çıktı?»

Bu sorunun cevabı o kadar sade ki, değil bilimsel araştırma yapmak, düşünmeden söyleyebilirim nasıl ve neler olduğunu: Ben, sadece yurt sorunlarıyla ilgilendim; petrollerimizi Amerika sömürmesin istedim. Madenlerimiz sömürülmesin, montaj sanayiinden kurtulalım, ülkemizde ağır sanayi kurulsun, bağımsız ve onurlu bir ulus olarak insanca yaşayalım, her şey yurdun ve halkın çıkarlarına göre düzenlensin istedim. O kadar.

Bundan öte ne olduysa nesnel gerçeklerden oldu. Yurt ve Dünya gerçekleri öğretti bize ne öğrendiysek. Olaylar yoğurdu, olaylar eğitti, geliştirdi biz ve bu ara okuyarak da öğrendik dünyanın kaç bucak olduğunu. Benim gibi birçok insan da ne olduysa bu olaylar içinde oldu.

Evet, sorunun kısa cevabı bu. Uzun cevap ise bu kitapta veriliyor. Ben, yaptığım her işi ve her eylemi inanarak yaptım. «Kim için» ve «ne için» sorusunun cevabını sürekli aradım. Her bilinç düzeyi bir eylemi ve her eylem yeni bir bilinci getiriyordu. İşte 1960 1970 dönemini böyle yaşadık.

1960 - 1970 dönemini bir yanıyla da olsa doğru anlatabildimse ve bu anlatımdan bugünün öğrencileri ve diğer devrimciler yararlanabilecekse, yeter.

BÖLÜM I

«BİZ RUSYA'YI YENERİZ»

Yıl 1954 olmalı. Köyümüzdeyiz.

Bizim köy, Giresun ilinin Alucra ilçesinin Armutlu köyü. Coğrafi konum olarak, Şebinkarahisar ile Gümüşhane arasında bulunur. Haritada «Sarıyer» dağları olarak adlandırılan dağların güney yamaçlarında kurulmuş bir köydür. Yaşlıların anlattıklarına göre köyün kuruluşu üç, dört yüzyıl öncelere uzanır.

Alucra kasabasına bağlı 80 kadar köy vardır. Tüm bölgede toprak verimsizdir ve hemen bütün köylerin nüfusunun yarıdan fazlası kış aylarında çeşitli şehirlere iş aramaya giderler. Bu şehirler arasında Giresun, Ordu, Samsun ve bu sahildeki ilçeler ile İstanbul'u sayabiliriz. Bizim aile de kış aylarında Bulancak kasabasına gelir ve yaz aylarında köye dönerek tarlalarımızdaki ürünleri toplardık. Sonbaharda yeniden Bulancak'a dönerdik. Ben, 1957 yılında Bulancak ortaokulunu bitirene dek bu böyle sürdü gitti. Köyümüzde ilkokul yoktu. Kış aylarında Bulancak'a taşınmamız bana ilk ve orta okulu okuma imkânı vermişti.

Evet, 1954 yılı yaz ayları ve biz köydeyiz. Büyük ağabeyim Veteriner Fakültesi son sınıfta filan ol-

malı, her yaz olduğu gibi o yaz da yanımıza geldi. Ben, o yılar ilkokulda bize öğretilenlerin tamamına biraz da fazlasıyla inanmış coşkulu bir çocuktum. Dünya tarihi hemen hemen Türk tarihinden ibaretti benim için ve «bir Türk cihana bedel»di. Çağ açan hükümdarlar bizde, Asyayı, Anadoluyu, Avrupanın bir kısmını fetheden biziz. İstediğimiz an imparatorlukları kıyar, kendimiz yeni imparatorluklar kurarız. Fakat her nasılsa son yıllarda bir gaflet anımızda biraz gerilemişiz. Çok önemi de yok bunun çünkü biz «dünyayı titreten Türküz». Canımız isterse şöyle bir silkinir ve birkaç gavur devletini kılıçtan geçirir ve yeni devletler kurarız.

Bir gün hiç unutmam elimde bir atlas var ve ben bir siyasi haritadan Türkiye ve komşularına bakıyorum. Türkiye bizim asalet ve kahramanlığımıza yakışmayacak kadar küçücük göründü gözüme. Rusya ise koskocaman bir kıta gibi duruyor gözümün önünde. İçerledim bu işe ve üniversiteli ağabeyimi çağırıp:

«Biz istersek bu Rusya'yı yeneriz ve bu toprakları alırız» diyerek sıkılmış yumruğumu havada şöyle bir salladım. Ağabeyim gayet sakin: «Yok, o pek kolay olmaz ama, biz, kendi vatanımızı koruruz» dedi. Sıkılmış yumruğum ağabeyime döndü ve yeneriz, yenemeyiz üstüne epey atıştık. O güne dek hiç kimseye öyle hınç duymadım. Gücüm yetseydi ağabeyimi bayıltıncaya dek dövecektim.

LİSEDE SOSYALİM ve KOMÜNİZM TANIMLARI

1957 yılı sonbaharında ailecek Samsun'a taşındık. Taşındık çünkü köyde geçinemiyorduk, yazın köye kışın şehre gidip gelmeler canımıza tak etmişti.

Üstelik benim liseye gitmem gerekiyordu ve Bulancak'ta lise yoktu. Uzatmayalım 1957 1958 ders yılında Samsun 19 Mayıs lisesine kaydoldum.

İlk siyasi tartışmalar bu lisede başladı. Zamanın CHP'sine yakın ve DP'ye karşı bir tavır almıştım. Fakat bu tartışmalar hemen hiç bir temele oturmuyordu. Sadece futbol kulübü tutar gibi «CHP daha iyi, DP kötü» çizgisinde sürüp gidiyordu. O yıllarda DP'nin yaptıklarına kızıyordum. Özellikle millî kahramanımız İnönü'nün başına taş atma olayının bence affedilebilir hiç bir yanı yoktu. Bir grup arkadaş arasında yaptığımız tartışmalar hep bunları ve benzeri günlük olayları kapsıyordu. Bu günlerin bir başka gelişimi de derslerimizdeki tartışmalardı.

Lisedeki felsefe hocamız sosyoloji psikoloji ve mantık derslerine de geliyordu ve bize paragraf paragraf yazılar ezberletiyordu. Sonradan yeniden gözden geçirdiğimde, gördüğüm bu felsefe kırıntısı saçmaları biz o zamanlar çok önemser görünürdük. Ama o derslerde bize öğretilen görüşler bizim yaşantımızdan o kadar kopuktu ki yaptığımız tartışmalarda hiç sözkonusu etmezdik. Güya bu tartışmalar siyasi tartışmalardı. Felsefede en büyük adam, mantığı ile meşhur Aristo idi. Yakın zamanların en büyük düşün adamı ise Durkheime'di. Bizde de filozof olarak Ziya Gökalp vardı. Gökalp'ten sonra filozof sorulsa, Neyzen Tevfik ile Rıza Bölükbaşı'yı sayabilirdik.

Bize okutulan derslerde siyasi rejimlerin tanımları da yapılmıştı.

Kapitalizm demek tek kelimeyle demokrasi demekti ve dünyanın en gelişmiş ve en güzel rejimiydi. Bu liseden aklımda kalan sosyalizm ve komünizm tanımları ise şunlar: «Sosyalizm herkeşin buzdolabı olmasını isteyen bir aldatmaca» komünizm ise: «Herke-

sin aynı marka buzdolabı olmasını isteyen başka ve daha büyük bir aldatmaca»ydı. Evet, lisede bize öğrete öğrete bunları öğretmiş olan Felsefe hocamız son dersinde de: «Çocuklar artık lise bitiyor, seneye üniversiteye gideceksiniz. Üniversitede mutlaka ve mutlaka komünistler sizin de yanınıza gelecekler ve eşitlik vaadi ile sizi aldatmaya kalkacaklardır. Sakın ha, sakın aldanmayın» diye sözü bitirmişti. Bu sözler kafama o kadar yer etmişti ki, üniversitenin ilk yıllarında beni kandırmaya gelecek adamı bekledim durdum. Üstelik içim öyle doluydu ki, bu gelecek komüniste karşı dolu bir mavzer gibi hazırdım ve «ah bir gelse de ağzının payını versem» diye sabırsızlanıyordum.

İLK DÜŞÜNCELER

Lisede Hüseyin Gürtunca adlı bir edebiyat hocamız vardı. Zonguldak Lise müdürüyken, «görülen lüzum üzerine» Uşak lisesi edebiyat öğretmenliğine sürülmüş, sonra da Samsun'a gönderilmişti. Bu hocamız bizden değişik birşey biliyordu. Fakat dersler dışında pek konuşmuyordu. Tasavvuf felsefesini iyi anlatmıştı bize.

Babam çok dindar bir adamdı. İslam dininin bir çok özelliklerini ve İslam felsefesiyle, İslam mitolojisini kırık dökükte olsa ondan öğrendim. Ne var ki, babamdan öğrendiklerim yetmiyordu. Çünkü babamın bilgisi oldukça sınırlıydı. İşte böyle bir durumda ben hayata karşı ilk defa sorular sormaya başladım. Daha doğrusu mutasavvıfların sordukları soruları paylaşmaya kendi hayatım içinde sormaya başladım. Şu an, sayın Gürtunca hocamla aynı düşünce yapısını paylaşıyor muyuz bilmiyorum, ama benim ezbercilikten öte

düşünmeye yönelmemdeki payından ötürü kendisini şükranla anmalıyım.

Sonradan tasavvufi düşüncenin bütün aşamalarını öğrendim. Vahdeti şuhut, vahdeti kusud ve vahdeti vücut. İşte bu İslam felsefeleri beni soru sormaya ve batı felsefelerini de tanımaya götürdü. Lisede öğrendiklerimin azlığı bir yana bunları kendi yaşantımla ilgili bulmam ve bu düşünceleri kendi hayatımla bağdaştırmaya çalışmam önemlidir. Bu nedenle benim için ilk düşünceler mutasavvıfların sorularıyla başladı. Batıniliği, onuncu asırda kurulan Fatımiler İmparatorluğunu ve ondan sonra da devam eden «iştiraki» (ortaklaşacılık) ilkesinin etkilediği devletlerin varlığını ve nihayet Şeyh Bedrettin'i ve İslam sosyalizmini daha sonra öğrenecektim.

Evet lisede öğrendim diyebileceklerim bunlardan ibaretti.

KÖY OKULLARINA YARDIM KAMPANYASI

1962 1963 ders yılında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesine girdim. Artık üniversiteliyim. Fakat 200 kişiye yaklaşan sınıf içinde bir iki arkadaşla merhabamız var, o kadar. Henüz kimse kimseyi tanımıyor doğru dürüst.

O yıl Milliyet gazetesi bir kampanya açtı. «Köy Okullarına Yardım Kampanyası» Hemen herkesi köy okullarına yardıma çağırıyordu. Çeşitli okullar, dernekler kendilerine bir kardeş köy okulu seçiyor ve ona yardım yapmayı üstleniyorlardı. Şahsen ben çok duygulanmıştım. Bir kaç arkadaşla konuştum onlarda da belli bir heyecan vardı. Ben bir ara kürsüye fırlayıp:

«Arkadaşlar Anadoluda ilkokullarda sıra bulamayıp da toprak üstünde alfabe okuyan kardeşlerimize bizde yardım etmeliyiz...» gibi başlayan bir nutuk çekmek istedim. Fakat, heyecandan pek iyi konuşup derdimi doğru dürüst anlatamamıştım ki, sözümü bitirip sıradaki yerime oturduğum zaman yanımda oturan arkadaş:

«Ne diyordun sen orda?» diye gülerek sordu.

O yıl Maraş'ın Göksun ilçesinin Fındık köyü okulunu kardeş köy okulu seçip o zamanın parasıyla bin liralık kadar bir malzeme yardımı yaptık. Ertesi yıl Sivas'ın Hafik ilçesinin Çınarlı köyü ilkokuluna yardım yaptık. Bu yardım işini beş kişilik bir heyet organize etti. Arkadaşlardan toplanan paralar ve satın alınan malzemeler ilân ediliyor ve nihayet köy okulu müdüründen gelen alındı belgesi de aynı yerde duvara asılarak ilân ediliyordu.

Bu yardım işi yalnızca bir sosyal çalışma idi ve hiç bir politik yanı yoktu. Daha doğrusu bizim belli bir politik tavrımız yoktu. Fakat CHP'nin ilericiliği AP'nin gericiliği ve DP'nin kötülüğü hâlâ tartışmalarımızı boyutlandırıyordu.

ÜNİVERSİTENİN İLK GÖZDEN DÜŞMESİ

İkinci sınıfın Şubatında fizik dersinden kaldıktan sonra:

«Siz artık sene kaybettiniz, Şubat'tan, Haziran'a kadar vize alamazsınız» dediler. Güya o yıl yönetmelik değişmiş ve tek sömestrede vize verilmezmiş. Yönetmeliğin ilgili maddesindeki cümlenin aynı cümle olduğunu görünce pek şaşırdık ve yönetmeliğin eski cümleyi taşıdığını ve herhangi bir yeni cümle de ihtiva etmediğini, üstelik bu uygulamanın yanlış olaca-

ğını hocalara, anlatmaya çalıştık. Özellikle Fakülte Yönetim Kurulları ve Senato Üyelerini tek tek ziyaret edip durumu anlattık:

«Yönetmelikteki cümle aynı cümle. Değişen bir şey yok. Bu cümle geçen yıllar başka anlama, bu yıl başka anlama geliyor olamaz. Eğer geliyor idiyse, bunu yıl başında ilan etmeliydiniz. Biz, o zaman ya imtahana daha iyi hazırlanır giderdik ya da imtihana girmez, imtihan hakkımızı yakmazdık.»

Kiminle konuştuysak bize hak verdi. Sonra Fakülte Yönetim Kurulları ve Senato toplandı ve bütün kurullar aleyhimize karar verdi. Üniversiteyi gözümüzde küçülten ilk olay buydu. Biz, yerden göğe kadar haklıydık ve tek tek görüşmelerde bütün Senato ve Yönetim Kurulu Üyeleri bize hak verdikleri halde, toplanınca oybirliği ile aleyhimize karar veriyorlardı. Bu kararları verenlerin bir tanesi bile çıkıp da: «Siz haksızsınız çocuklar» dememişti.

Biz, o yılki bu yönetmelik uygulamasından bütün üniversitede 200'den fazla öğrenci, birer senemizi kaybettik. (Yanılmıyorsam 220 öğrenci) Ertesi yıl yönetmelik yine eskisi gibi yorumlandı ve biz sene kaybetmişliğimizle kaldık. Yani bizden evvel ve bizden sonra yönetmelik yazılı olduğu şekilde uygulandı ve sadece bizim dönemde değişik uygulanmıştı. Bizden sonrakilere uygulanırken de yönetmelik maddesi yine aynıydı, bizden öncekilere uygulanırken de aynıydı. Değişen sadece yorumlarıydı.

Bu olayı bu kadar geniş anlatmamın nedeni, bu olayın bizdeki etkisini ortaya koymak içindir. Bu olay bizim üniversiteye olan güvenimizi kökünden sarstı.

Tek dersten beklemeli olan ben, 1964 - 1965 ders yılında I.T.Ü. İnşaat Fakültesi Talebe Cemiyeti'ne gir-

dim. Bütün yıl boyunca tek derse devam edecektim. Bu durum benim cemiyet işlerine zaman ayırmamı sağlamıştı.

TALEBE CEMİYETİ ÇALIŞMALARI VE SONRASI

I.T.Ü. İnşaat Fakültesi Talebe Cemiyetindeki görevim başkanlıktı. Bu görevi yaparken çok şey öğrendik. Öğrendik diyorum, çünkü yalnızca ben öğrenmedim.

Cemiyet çalışmalarımız önce tamamen öğrenci sorunlarıyla başladı ve sonra yurt ve dünya sorunlarıyla bütünleşerek sürdü gitti. Cemiyete girdikten sonra ilk ele aldığımız konu fakültemiz öğrencilerinin kitap sorunu oldu. Bir çok hocamızın verdikleri derslerle ilgili kitabı yoktu. Biz bu ihtiyacı gidermek üzere hocalarla görüşerek ders notlarını derledik ve hocalara inceletip «evet»lerini alarak bu notları ciltli teksirler, kitaplar halinde yayınladık. Bir yıllık dönemde yayınladığımız kitap sayısı altıyı buldu.

Biz, bu tür çalışmalar yaparken, gerek tüm basında ve gerekse üniversite içinde bir tartışmadır gidiyordu. Tartışmalardaki temel konu Türkiye'nin nasıl kalkınacağı idi. Biz de bu tartışmaların dışında değildik. Bu dönemde Talebe cemiyeti olarak **Yeni Kovan** adı altında bir dergi çıkardık. İki sayı çıktı, sonra kapandı. Bu dergide imzalı olarak çıkan iki yazımda: o günkü bilinç düzeyimi görmek mümkündür. Yazılardan biri 18 Mart 1965 tarihli **Yeni Kovan** Dergisinin 1. sayısındaki «Kaybolan Ülküler» başlığını taşıyordu. 2. sayıda «Kalkınmamız ve Biz» isimli bir makale daha yazdım.

«Genç kişiler çıkar üniversiteden. Doktor, mühendis, avukat, öğretmen. O genç kişiler ki hayata yeniden atıldıkları anda, tek ülküleri vardır kafalarında. Dürüst çalışma, mutlu yarınlar, mutlu Türkiye ve yine kafalarında Türkiye'nin bozuk bir düzenle dönen çarklarını düzeltme kararı. Bu genç kişiler hayatta çarkların bozuk bir düzenle dönmesine sebep olan, Türkiye'nin kalkınabileceğinden ümitsiz, kalkınma için çalışmayı akıntıya karşı kürek çekmek sayan yaşlı kişilerle karşılaşırlar. O yaşlı kişiler ki devamlı olarak Türkiye'de işlerin düzelemiyeceği tezini savunurlar. O yaşlı kişiler ki genç kafalardaki ülküleri yok ederek bu memlekete en büyük kötülüğü yapmış olurlar. İşte böylece genç kişiler çıkar üniversiteden, fakat yaşlı kişiler olarak hayata atılırlar. Ancak, sevinçle söyliyelim ki bugünün gençliği, hayatta, yaşlı ve hatta tek kendi çıkarları için çalışmayı amaç edinmiş bencil kişilerle karşılaşacağını biliyor. Ve tedbirini alıyor.

Türk ulusunda ve Türk gençliğinde yeni bir kıpırdanış, yeni bir uyanış var. Türk ulusunun uyanmasının en önemli sebeplerinden biri de yakın tarihimizin oldukça hareketli geçmesidir. Evet, yakın tarihimizin hareketli geçişinin en önemli faydası bu. Artık Türk ulusunun köylüsü, kentlisi ne oluyoruz diye kendi kendine soruyor ve olayları daha yakından izleyerek gerçekleri görmeye başlıyor. Uyanan bir ulusu düşünün. Seçim zamanı palavra atanları dinlemiyecek ve oyunu eskiden beri nedenlerini bilmeden bağlı olduğu partisine değil, gerçekten iş yapabilecek kişilere verecek. Bir ulus düşünün, niçin çağdaş uygarlığa ayak uyduramadığını araştıracak. Bir ulus

düşünün, kişileri topyekün kalkınmayı benimsemiş bir toplum bilinci taşır. Bir gençlik düşünün, ulusunun ilerlemesi için çırpınan. Bir ulus ve bir gençlik düşünün bu ulus Türk ulusu ve gençlik Türk gençliği olsun.

Türk ulusunun istenilen seviyeye çıkması sağlanırsa bu günkü ülkücü gençliğin isteği sağlanacak, yoksa çok geç kalınmış olunacaktır. Dürüst çalışma, mutlu yarınlar ve mutlu Türkiye özlemini çeken gençlik, Türkiye'nin düzelemiyeceğini sanan, ümidini kayderek işleri oluruna bırakan yaşlı kişilerin direnişleri ve her işte kendi çıkarlarını düşünen bencil kişilerin isteklerini bir kenara iterek ülküsüne erişecektir. Bu bir söz değil, bu bir ödev, bu bir gerekliliktir.»

«KALKINMA VE BİZ»

«Türkiye'de otuz milyon insan yaşar. Bu otuz milyon insan içinde köylüsü var, kentlisi var, işçisi, memuru, işsizi var. Otuz milyon kişinin acıları var, dertleri var. Bu otuz milyon içinde bazı ilerici görünenler var, fazla ileri gidenler, gericiler var cahil halkın inançlarını sömüren. Politikacılar var, çıkması gerekli birçok kanunlar dururken kendi maaşlarına zam teklifini bir haftada kanunlaştıran.

Toplumumuzda bir durgunluk bir bekleyiş var. Köylü yolunun yapılmasını, suyunun getirilmesini bekliyor. Memurlar yıllardan beri devlet personel kanunu tasarısını bekliyor. İşçiler, daha iyi imkânlar, işsizler iş bekliyor. Parası olan zenginlerimiz, yeni iş sahaları açmaya çekiniyorlar. Toplum olarak en büyük kusurumuz müteşebbis değiliz. Devletten çok şey bekliyoruz. Çalışmak gerektiğini anladığımız zaman, kendi çapımızda yeni bir iş sahası açmayı değil, belli

bir işe girerek belli bir aylık gelir temin etmeyi düşünüyoruz. Halbuki Türkiye'nin atılgan ve yeni iş sahaları arayan kişilere ihtiyacı var.

Köylümüz seçim zamanlarında politikacılarımızın söyledikleri her söze inanacak kadar bilinçsiz ve henüz toprak reformunun ne olduğundan habersiz. Köylümüz vatan hizmeti için seve seve canını verecek kadar inançlı. Her sene birkaç ay işsiz kalan köylünün muhtarına kaymakam: 'Köyünüzün yolunu yapın size bir parça yardım yapabiliriz' deyince: 'Ben karayolları değilim' diyen muhtar haklı. Çünkü politikacılar köylüye yollarını yapacaklarını, sularını getireceklerini vaadetmişlerdir. Böyle köylüyü çalışmaya değil beklemeye alıştırmışlardır. Bu kötü tesir politikacılarımızın suçu. Köylüye kendi köyüne yol yapmanın bir vatan hizmeti olduğu anlatılırsa; köylü kendi yolunu yapar. Şurası kesinlikle bilinmeli ve anlatılmalıdır ki: Ferdleri çalışamıyan bir ulus, hükümetleri ne yaparsa yapsın kalkınamaz.

Bir Almanya vardı İkinci Dünya Savaşı sonunda. Harabe. Bugün bir Almanya var Türkiye'ye ve hatta Amerikaya yardım edebilecek güçte. Çünkü, «herkes kendi kapısının önünü süpürsün, şehrin bütün sokakları temiz olacaktır. Herkes kendi ödevini yapsın toplumun işleri düzgün gidecektir», diyen Goethe'nin bu fikrine inanan Almanlar çalışıyor. Toplum için, kendi için. seve seve bir çalışma bu. Almanya bütün iş gücünü değerlendirebiliyor. Bugün Almanya'daki işlere, kendi işgücü yetmiyor, dış ülkelerden işçi alıyor. Türkiye'den bile Almanya'ya işçiler gidiyor katar katar, halbuki Türkiye'de yapılacak çok iş var... Ne acı bir durum.

Türkiye'de otuz milyon insan yaşar. Yarısını yaşlı ve çocuk kabul edelim. On beş milyon çalışabile-

cek insan yani; otuz milyon çalışabilecek kol var. Düşünün otuz milyon kol, otuz milyon bilek çalışırsa neler olmaz neler yapılamaz. Türkiye'yi sağdan soldan aldığımız yardımlar, dış yardımlar kalkındıramaz. Kendi işimizi kendimiz yapmalıyız. Türkiye'yi Türk ulusunun gücü kalkındıracaktır. Türkiye'de yapılacak iş ve yeteri kadar işgücü vardır. Türkiye'nin en önemli sorunu bu; var olan işgücünü değerlendirebilmek.

Köylümüz her sene birkaç ay boş durdukça, işsizlerimiz bomboş gezip kahvelerde oturdukça, zenginlerimiz yeni iş sahaları açmakta tereddüt ettikçe, kısaca biz bir toplum olarak çekingenliği, durgunluğu ve bekleyişi bir kenara bırakarak ileri atılmadıkça Türkiye kalkınamaz. Fakat Türkiye kalkınacak. Bütün kötümserlikler bir yana, her şeyden önce buna inanmalıyız biz. Türkiye'nin kalkınacağına olan inancımız bütün davranışlarımızda başlangıç noktamız olmalı bizim.»

Bu iki yazım yayınlandığı sıra talebe cemiyetine gireli çok olmamıştı. Dikkat edilirse bu yazılarda sol adına hiç bir söz yoktu. Hatta sağ görüşler vardı. Fakat bu bilgisizlik uzun sürmedi. Çünkü, aynı dönemlerde petrol sorununu, Türkiye'de yeni filizlenen sosyalizm-kapitalizm tartışmalarını izliyordum. Kalkınmanın modeli olarak sosyalizm mi, kapitalizm mi, seçilmeli tartışması yapılıyordu. İsveç sosyalizmi, Islâm sosyalizmi tartışmaya ekleniyordu.

İLK TARTIŞMA

İ.T.Ü. Talebe Birliğinin 1964'deki başkanı Hüseyin Avni Sağesen'di. 1 Mayıs 1964'de yayına başlayan «Oturum» adlı aylık düşün ve sanat dergisin-

de sol görüşlü yazarlara yer verilmişti. Ilk sayı da Çetin Altan, Çetin Özek imzaları vardı. Ayrıca Muhsin Ertuğrul, Günay Akarsu ve Adalet Cimcoz'un da birer yazısı yayınlanmıştı. Derginin sorumlu müdürü ise Cavit Savcı idi.

Dergi Bursa nutkuyla başlıyordu. Bu dergi sol bir yayın olmaktan çok, sol imzalara açık bir dergi olarak tanımlanabilir.

I.T.Ü. Talebe Birliği 1964 - 1965 ders yılında ilk defa sosyalizm sözcüğünü kullandı. Bu dönemde birlik başkanı Uygut Bayaz ve birlik sekreteri Cavit Savcı'ydı. Talebe Birliği 1965'de düzenlediği bir toplantıda Aydın Yalçın ile Sadun Aren'i, tartıştırdı. Konu **Türkiye'nin kalkınması, sosyalizmle mi kapitalizmle mi olur?** idi. Ancak, toplantı açılırken Birlik Başkanı Bayaz, konuşmacıları takdim edip konuyu söyledikten sonra:

«Bizim kanaatimiz odur ki, Türkiye ancak sosyalizmle kalkınabilir» dedi. O zamana kadar Teknik Üniversite içinde bu yönde bir söz ancak özel sohbetlerde söylenebilmişti. Bu sözün toplantının başında söylenmesi belki biraz uygunsuzdu, fakat uzun sürecek bir tartışmanın başlamasına sebep olduğu için yararlı oldu. Talebe Birliğine çok tepki gösterildi. Birlik Başkanı Uygut Bayaz: «Bizim kanaatimiz budur. Biz, inancımızı toplantının başında da söyleriz sonunda da söyleriz.» diyerek kararlı bir tavır takındı.

Bu olay, gerçekten Teknik Üniversite içinde başlayan ilk açık tartışma oldu ve ondan sonra da kapanmadan sürdü gitti.

I.T.Ü. Talebe Birliği tüzüğüne göre fakülte cemiyet başkanları da Birlik Yönetim Kurulu üyesidirler. Yani ben de o dönem İnşaat Fakültesi Talebe

Cemiyeti Başkanı olarak Birlik Yönetim Kurulu üyesi bulunuyordum. Ben ve diğer cemiyet başkanları, Birlik Başkanını biraz aşırı buluyorduk. Fakat, dürüst ve açık davranışlarından dolayı da destekledik. Yukarıda anlattığım olayda da öyle oldu.

GAZOZ YASAKLAMA

I.T.Ü. İnşaat ve Mimarlık Fakültesinin bulunduğu Taşkışla binasında şimdiki kitap satış yeri eskiden kantindi. Bu kantini inşaat ve mimarlık fakülteleri talebe cemiyetleri olarak biz işletiyorduk. Daha doğrusu ücretli bir görevli bütün organizasyonu yapıyor ve biz de denetliyorduk.

Bir gün arkadaşlardan biri:

«Yok petrol, yok madenler diyor ve Amerika bizi sömürüyor diyorsunuz, fakat şu Amerikan gazozunu burada satmaya devam ediyorsunuz» dedi.

Düşündük, araştırdık ve şu durumu tesbit ettik. Bu gazozun konsantresi dışardan geliyordu, şişesi dışardan geliyordu. Bizdeki gazoz fabrikası ise ithal edilen gazoz özünü ithal malı şişelere koyup üzerine biraz terkos suyu ekliyor ve bunu **yerli üretim** hatta **yerli sanayi** adı altında kamu oyuna sunuyordu.

Taşkışla kantininde gazoz satışını hemen yasakladık. Sonra Talebe Birliği'ndeki arkadaşlarla da görüşüp Birliğin işletmekte olduğu Gümüşsuyu Öğrenci Yurdundaki kantinde de aynı yasaklamayı uyguladık. Yurt kantininin denetimi ise bana bir başka cemiyet başkanına ve Birlik Yönetim Kurulu üyesi olan İşletmeler Komisyonu Başkanına aitti.

Gazoz fabrikasının satış müdürleri ve başka temsilcileri geldiler. Bize iltifatlar ederek fabrikala-

rına, patronlarıyla görüşmüşler yapmaya davet ettiler. Bu davet çeşitli aralıklarla birkaç kez tekrarlandı. Gitmedik. Birgün İzmir bölgesi satış müdürü olan bir bey geldi: «Bu gazoz Türkiye'de imal ediliyor, bizim kendi malımızdır. Neden satmıyorsunuz?» dedi. Cevapladık:

«Memleketin ilaç ihtiyacı ve benzeri daha ciddi ihtiyaçları döviz yokluğundan karşılanamazken gazoz sanayii istemiyoruz. Üstelik biz biliyoruz ki bu gazozun Türk malı olan kısmı sadece içindeki terkos suyudur. Şişesi ve esansı dışardan geliyor. Ayrıca bu gazoz mide için zararlı ve bünye için zehirleyici etkiler doğuruyor. Amerika'da bu gazoz bir ara mahkeme kararıyla yasaklanmış. İçinde kafein bulunduğu için Fransaya girişi de önce yasaklanmış. Fakat sonradan oraya da girmiş. Bizim Türkiye' ye ise elini kolunu sallayarak geliyor.»

«Yakın zamanda şişesi de özü de burada üretilecek, sanayi kuruluşu henüz tamamlanmadı, fakat tamamlanacak. Bizi esas endişelendiren nokta gazozun buradaki birkaç kantinde satılıp, satılmaması değil. Siz buradan mezun olunca gittiğiniz yerlerde de şantiye ve işletmelerde yasaklarsanız diye endişe ediyoruz.» deyince,

«Bizim amacımız da zaten yalnızca iki kantinde bunu sattırmayıp elli ya da yüz liralık bir döviz tasarrufu değil. Memleketin bunca önemli sorunu dururken sağlık açısından zararlı olan bir gazoz ithalinin saçmalığını duyurmak istiyoruz» diye cevapladık

«Sizinle mutlaka sık sık görüşelim. Fikrinizi değiştireceğinizi umuyorum, buyurun fabrikamızı görün. İstediğiniz zaman sizi arabala alıp fabrikaya

götürelim sonra yine arabayla geri getiririz.» dedi. Biz sözü uzatmamak için:

«Biz bu kararı tek başımıza almadık,» dediğimizde,

«Kaç kişi isterseniz buyurun, sizin için otobüs getirelim» dedi.

«Vaktimiz yok bizim» deyip sustuk biz.

«Ne zaman vaktiniz olursa, beyefendi. Biz size tabiyiz. İstediğiniz herhangi bir zaman buyurun.»

«Bu işe vaktimiz olmaz bizim.» deyip konuşmayı bitirdik.

Aradan iki hafta kadar bir zaman geçmişti ki Gümüşsuyu kantinini işleten arkadaş geldi:

«Abi, gazozcular geldi. **Otomobil**'i burada çıkarırsak bizim gazozu satar mısınız, diye sordular. Ne cevap vereyim?»

O zamanlar gazoz kapağından otomobil çıkıyordu. Biz, anında cevap verdik:

«Bu gazoz burada satılmayacak.»

TALEBE CEMİYETİ KONGREMİZ

1965'in sonbaharında bizim Cemiyet ile Talebe Birliği Kongresi çakıştı. Esasında önce Talebe Birliği Kongresi olacak sonra da bizim Cemiyet Kongresi olacaktı. Fakat Birlik Kongresi uzadıkça uzadı ve Cemiyet Kongresi'yle aynı günlere geldi. Ben, Birlik Başkanlığına adaydım. Daha önce ilan ettiğimiz Cemiyet Kongresini yine iki gün önceden gazetede ilan edip, vilayete bildirerek erteledik.

1965 yılının sonbaharında kongrenin yapıldığı dönemlerde ben, anti-emperyalist bir çizgiye gelmiştim. Zamanın iktidar partisi ile de ters düşüyorduk. Bu ters düşme hem ilericilik-gericilik kavramın-

da ve hem de anti-emperyalist tavrımızda ortaya çıkıyordu. İktidar benim ve benim gibi arkadaşların Birliğe girmesini istemiyordu. Hayatımda ilk rüşvet teklifini o zaman aldım. Bu somut bir tekliften çok bir nabız yoklama niteliğindeydi ve yarı şaka, yarı ciddi bir havada yapılmıştı. Doğrusu ben, komünistlerin beni kandırmaya gelmelerini bekliyordum, ama sağdan rüşvet teklifi beklemiyordum. Bizim cemiyet yönetim kurulu iyi çalışmıştı ve öğrenciler arasında geniş bir desteğe sahiptik. Rüşvet tarağında bezimiz olmadığı anlaşılınca işler karıştı.

Bir gurup çıktı ve bizim kongreyi erteleme kararımızı tanımadı. Kendi kendine bir toplantı yaparak Şafak Gözpınar başkanlığında bir de Yönetim Kurulu seçti. Biz ise, erteleme ilanımızda belirttiğimiz gün ve saatte normal kongremizi yaparak Nail Şahin başkanlığında yönetim kurulu ve diğer kurulları seçtik. İstanbul Emniyet Müdürlüğü 1. Şubeye bağlı Cemiyetler Masası bize değil, öbür tarafa sirküler verdi. Gerçi, bu sirkülerin hukuki hiç bir değeri yoktu. Ancak, Fakülte Dekanlığı da «Biz, vilayetin tanıdığı gurubu tanırız» diyerek iktidarla beraber olma tavrını gösterdi.

Onların yaptıkları kendi aralarında bir sohbet toplantısından başka bir şey değildi. Ne var ki, vilayet ve dekanlık onları tanımıştı. Cemiyet olarak onları muhatap alıyorlardı. Biz ise, haklı olarak onları tanımadık. Böylece talebe cemiyetimiz çift başlı oldu.

Ben, Birlik Başkanlığı adaylığından çekildim. Talebe Birliği Kongresine diğer gurup katılsaydı, Birlik yönetimi de iktidarın çizgisinde seçilebilecekti. Birlik genel kurulu kendi yetkisini kullanarak uyuşmazlık bulunduğu gerekçesiyle bizim talebe cemiye-

tinden gelen her iki delegasyonu da kongreden çıkardı. Bu karar bizim önerimizle ve ilericilerin oylarıyla sağlandı.

İktidar Talebe Birliğini de ele geçirmeye, hiç değilse işlemez hale getirmeye çalışıyordu. Kongrenin ertelendiği bir akşam, iktidar yanlıları Gümüşsuyu'ndan çıkıp Taksim'e giderlerken Park Otelin önündeki kaldırımda toplanmışlar ve kendi aralarında bir kongre yaparak bir kongre başkanı seçmişlerdi. Kongre Başkanı seçtikleri kişi İnşaat Fakültesi Öğrencisi Cemil Yıldız'dı. Bu kişi aynı zamanda bize karşı yapılan inşaat kongresinin de başkanlığını yapmıştı. İki gün sonra bir gerici gazetede bir ilan gördük. İlanda «İ.T.Ü. Talebe Birliği'nin devam etmekte olan kongresinin müteakip toplantısının Eminönü Öğrenci Lokalinde iki gün sonra yapılacağı» Genel Kurul Başkanı Cemil Yıldız tarafından açıklanıyordu.

Durum ortadaydı. Kendi aralarında toplanacaklar ve bir zabıt tutarak **seçim yaptık** diyecekler ve cemiyetler masasından sirküler alacaklardı. Öyle de yaptılar. Fakat Talebe Birliği'nin Kongresi'nin ertelendiğine ve Cemil Yıldız diye birinin kongre başkanlığına seçilmediğine Üniversite Rektörümüz bizzat tanıktı. Çünkü, son toplantıya rektör Karafakioğlu da katılmıştı ve kongre onun da önünde ertelenmişti. Sayın Karafakioğlu, iktidarın çirkef oyunlarına katılmadı ve gördüğünü gördüğü gibi söyledi. Fakat buna rağmen Cemil Yıldız'ın çağrısıyla yapılan toplantıda Rafet Çıngıl diye bir inşaat fakültesi öğrencisinin başkanlığında bir yönetim kurulu seçildiği açıklandı. Bu Rafet Çıngıl, hayatında bir gün bile Talebe Birliği'nin kapısından içeri girmeden ara sıra **ben başkanım** diyerek sağ gazetelere beyanatlar vermeye devam etti. Rafet Çıngıl, Necip Fazıl Kısa-

kürek'in sağ koluydu. Daha sonra Adapazarında yapılacak TMTF Kongresine el atacak ve bizim delegasyonumuzun kongreden atılmasını sağlayacak ve TMTF'de çift başlı hale gelecekti. Sencer Güneşsoy ilericilerin Ekrem Özer ise, gericilerin başkanı olacaktı.

Durum o kadar kanunların dışında ve iktidarın isteğine göre gelişiyordu ki bir gün cemiyetler masasına gidip hakkımızı «kanunlara göre savunalım» dedik ve başladık tartışmaya. Biz, kanunlara uygun kongrenin bizimki olduğunu, karşı tarafın yaptığının ise alelâde bir toplantı olduğunu söyledik. Durum çok açıktı. Yaşlıca bir memur:

«Ikide bir ne gelip, gidiyorsunuz buraya, siz ne kadar haklı olursanız olun, biz, bize verilen emre göre hareket ediyoruz. Başka türlü de davranamayız. İş yukardan dönüyor siz gelip, gelip bizi sıkıştırıyorsunuz» deyince artık tartışmayı bıraktık.

«SEN O ZAMAN, BEN BU ZAMAN»

1. Şube Cemiyetler Masasında hiç bir şeyi çözmenin mümkün olmadığı bizce anlaşılınca konuyu dekanlık aracılığı ile çözelim istedik. Ve bir randevu alarak İnşaat Fakültesinin o zamanki Dekanı Cemil Ilgaz ile görüşmeye gittim. Durumu kısaca anlatıp bizim kanuni ve haklı olduğumuzu ifadeyle:

«Eğer siz tarafsız davranır ve bir nevi arabulucu olursanız, tatsız olayların doğması önlenir, gerekirse yeni bir seçim yapılır. Biz, her zaman yeni seçimi de kabul ederiz. Şu an diyelim ki bir karışıklık var, gerçekte o da yok ve yasal olarak biz haklıyız, ancak iktidar cemiyetlere el attı politik oyunlar oynuyor, durum böyle sürüncemede kalırsa üzücü olay-

lar sürer gider. Siz arabulucu olun, konu çözülsün» dedim. Hiç unutamam dekanın cevabı şu oldu:

«Harun, vaktiyle ben sana Ahmet Güryüz Ketenci'nin beyanatını tekzip et dedim. Etmedin. Şimdi de benden arabulucu olmamı istiyorsun. Yapmam senin hiç bir işini. Zaten siz, burada bir iş yapıyorsunuz. Sonra biz Ankara'da bütçe görüşmelerinde tahsisat alamıyoruz. Vilayet kimi tanıyorsa ben onu tanırım.»

Evet, Cemil Ilgaz böyle dedi. O an aklıma çocukluk hayatımda sık sık duyduğum b'r söz geldi: mahalle çocukları kendi mahallelerinde pek kabadayı olurlar ve güçlerinin yetmediğine:

«Sen bizim mahalleden geçerken ben sana gösteririm» derlerdi. Bir fakülte dekanının bana bu çağrışımı yaptıracak şekilde konuşması, beni ne kadar şaşırttı anlatamam. Diyecek söz bulamadım.

Ahmet Güryüz Ketenci'nin adı geçen konuşması birkaç ay önce yapılmıştı. Ketenci o konuşmasında özel yüksek okulları eleşt'riyor ve:

«Bunca yıllık bir geçmişe ve çok daha geniş imkânlara sahip olan Inşaat Fakülteleri bir ders yılında fazlasını eğitemem diye 180 öğrenci alırken, dün kurulmuş bir Inşaat Özel Yüksek Okulu nasıl olur da 300-400 öğrenci alır?» diyordu. Işte bu söz üzerine Dekan Cemil Ilgaz beni çağırmış ve bu sözü tekzip etmemi istem'şti. Ben ise:

«Bu sözde bizi veya bizim fakülteyi suçlayan bir yan yok. Bu beyanatla Ahmet Ketenci özel okulları eleştiriyor, ben bu sözün neresini tekzip edeyim» demiştim. Benim bu beyanatı tekz'p etmemiş olmama dekan pek içerlemişti.

«Demek tekzip etmeyeceksin» diyerek hayret dolu bakışlarla bana bakmıştı.

Şimdi o olayı anarak «benim işimi yapmamıştın, şimdi sen bizim mahalleden geçiyorsun» dercesine konuşması, tüm fakülteyi ve üniversiteyi çok küçültü gözümde.

HAYATTA İLK MAHKEMEM

Vilâyetten sonra fakülte dekanlığının tavrını da kesin olarak öğrenince, bize bir tek yol kalıyordu, mahkeme. O günlerde benim için mahkemeye düşmek cehenneme düşmek gibi bir şeydi. Mahkemeye düşeceğim aklıma geldikçe olduğum yerde duramıyor ve gece uyuyamıyordum. Olayların hareketli temposu geçtikçe, biraz daha yalnız kalıyorduk. Talebe Cemiyetinin davasıyla pek uğraşan kalmadı. Bir tek yeni başkan ve bir arkadaş kaldı çevremde. Diğer herkes ayrı bir hava tutturdu.

Ben mahkemelik olacağım diye, anlatılmaz üzüntüler içinde kıvranırken, karşı taraf «eski başkan Harun Karadeniz cemiyetin para ve evraklarını bize devretmiyor» iddiasıyla beni mahkemeye verdi. Ben ise, daha önce onları dava etmeyi düşünmüş, fakat edememiştim. Diyorum ya mahkemeye düşmek benim için ölmek, yok olmak ya da çok kötü katil, hırsız gibi bir şey olmaya eşdeğerdi. «İyi adam mahkemeye düşmezdi, iyi dürüst adamların mahkemelerde ne işi olabilirdi?» Benim gibi adamların mahkemeye düşmesi olacak iş değildi. Sözün kısası ben, mahkemeden o kadar korkuyor ve çekiniyordum ki, cemiyet davasından bile vazgeçebilir ve nerden incelmişse ordan kopar deyip davayı bırakabilirdim. Fakat bunu yapmak için bütün inandıklarımı inkâr etmem gerekiyordu. Bu iş ne dürüstlüğe, ne de adalete sığardı. Uzatmayalım, direndik direnmesine ya

hayli zor günler yaşadım. Bu zorluğun en büyük kaynağı da sadece üç arkadaş kalmamızdı.

Karşı taraf beni dava edince işler ilerlemeye başladı. Ben de onları dava ettim ve karşı dava açtım. «Bunlar yönetim kurulu filan değil, cemiyetin yönetim kurulu Nail Şahin başkanlığındaki kuruldur ve ben cemiyetin neyi varsa onlara devrettim.»

Biz, böylece karşılıklı davalı ve davacı olduk. Nail Şahin de davaya müdahil olarak girdi ve artık duruşmaları izliyoruz. Bu arada bizim üçüncü arkadaşımız Abdi Yalçınkaya, imza toplayıp öbür yönetim kurulunu olağanüstü kongreye çağırdı, fakat onlar «Bu kişiler cemiyet üyesi değil» dediler. Mahkeme de «bu kişilerin üyelik durumu belli değil» diye davayı reddetti. Gerçekten cemiyetin bir üye defteri filan yoktu. O güne dek fakültenin bütün öğrencileri cemiyet üyesi sayılıyordu ve Abdi Yalçınkaya fakülte mevcudunun beşte birinden fazlasının imzasını toplayarak dava açmıştı.

Esas davayı kazandık kazanmasına, lakin aradan iki yıl geçti. Nail Şahin başkanlığındaki yönetim kurulu yeni bir kongre yaptı ve bu nedenle Yaşar Yılmaz başkanlığındaki yönetim kurulu çalışmaya iki yıl sonra başlayabildi. Dava iki yıldan fazla sürmüştü. Bütün bu zaman içinde iktidar birçok kanunsuzluklarla bazı örgütleri ya ele geçirmiş ya da işlemez hale getirmişti.

Bizim talebe cemiyetinin çift başlı hale geldiği 1965-1966 döneminde Talebe Birliği Baykan Kalaba başkanlığında ilericilerde kaldı. Sonra sırayla Hasan Yalçın, ben, Tarık Almaç ve Gökalp Eren olarak devam edecekti.

Yıllar ilerlemiş ve hakkımdaki davaların sayısını bilemez olmuştum. Adalet ve yargı adına pek hoş olmasa da mahkemelere düşenlerin gerçek namussuzlardan çok, namuslular olduğunu görmeye başlamıştım. Evet, bir ara hakkımda açılan dava sayısını merak ettiğimde otuz dört davanın sürmekte olduğunu görmüştüm. Bir günde beşi sorgu, olmak üzere yedi ayrı davadan yargılandığımı hatırlıyorum. Fakat bütün bunlara rağmen artık farklı düşünüyor eskisi kadar çekinmiyordum. İnandığım sözleri söylüyor ve inandığım işleri yapıyordum. Artık mahkemeye düşmek benim için eski anlamını tamamen yitirmişti. Mahkemeye düşmek yurdun ve halkın çıkarlarını savunanların iktidar tarafından cezalandırılmak istenmesinden başka bir şey değildi ve çekinilecek, utanılanacak bir yanı da yoktu. Diyebilirim ki mahkeme korkusu ilk mahkemenin açılmasıyla yok olup gitmiş, onun yerine inandıklarını mahkemede de olsa savunmanın huzur ve güveni gelmişti.

Evet ben, ilk defa çift başlı hale gelen bir talebe cemiyeti ile ilgili olarak mahkemeye düşmüştüm. Fakat benim anlatmak istediğim esas konu bu değil. Burada bu olayları bazı noktalarda detaylara inerek anlatıyorum, çünkü önemli bir başlangıç ve önemli bir karşı tavrın metodlaşması var.

İnşaat Fakültesi Talebe Cemiyetinin çift başlı hale getirilmesi olayı yalnızca bir başlangıç; daha önce de değindiğim gibi İnşaat Cemiyetinden sonra İ.T.Ü. Talebe Birliği ve 1966 yılında TMTF çift başlı hale getirilerek, hiç olmazsa bir gurup, o örgüt adına iktidarın borazanlığını yapıyordu. AP iktidarı için örgütleri çift başlı duruma getirme konusu yalnızca

örgütlerinde kalmadı. Bilindiği gibi daha sonra Odalar Birliği de çift başlı hale getirildi. Zamanın iktidarına muhalif gurubun başkanı olan Necmettin Erbakan, Odalar Birliğinden polis marifetiyle çıkarıldı.

Kısaca özetlemek gerekirse üzerinde durulması gereken önemli konu iktidarların kendinden olmayan örgütlere uyguladığı ve her an yeniden uygulayabileceği metoddur. İktidar bir örgütü çift başlı duruma getirdiği zaman en azından kendi aleyhine olabilecek çalışmayı baltalamış olmaktadır. Kaldı ki bu çoğu kez kendi isteğine uygun diğer sonuçları da sağlamaya yararlı olabilmektedir.

Örgütleri çift başlı duruma getirmenin birinci adımı çatışma çıkarmaktır. Bu çatışmalar yerine göre sert tartışma biçiminde olabildiği gibi çoğunlukla kavgaya varan ve yaralanmalarla sonuçlanan olaylardır.

Çatışma çıktığı anda hemen polis müdahalesi hazırdır ve yetkili iktidar adamının vereceği beyanat da hazırdır:

«Çatışma çıktığı için polis müdahale etti.»

İktidarın çatışma çıkararak polisi müdahale ettirdiği olaylar yalnızca öğrenci örgütlerinde değildir. Öğretmen toplantıları, meslek odalarının toplantıları da benzer olaylara konu edilmektedir.

Çatışmadan sonraki adım ise bir bahane bularak ya tüm örgütü ele geçirmek ya da çalışamaz duruma sokmaktır. Bu arada yetki kendi gurubuna verilir. Daha doğrusu kendi gurubunu tanır ve yayın organlarıyla lanse eder. Bütün bunları yaparken kanunlara uymak ya da uymamak diye bir problemi de yoktur. Yeter ki mahkemeler iktidar aleyhine karar vermesin. Üstelik bütün mahkeme kararları da uy-

gulanacak değildir. Zaten mahkeme karar verinceye dek, bir sürü yeni durumlar doğar ve yeni oyunlarla iktidar programı belli oranda yine yürütülür. İktidarın kendi leh'ne yaptıkları ise «iktidar olmanın nimetleri» diye dilimize yerleşmiştir zaten.

İLK YÜRÜYÜŞ LİSEDE

Şimdi yine biraz gerilere dönelim.

Yıl 1960. lisedeyiz. Samsun 19 Mayıs lisesinde en politik adamlar biziz. Birkaç arkadaş DP'yi savunuyor birkaç arkadaşla beraber ben de CHP'yi savunuyorum. Tartışmalarımız çok yüzeyde kalıyor. Fakat İstanbul ve Ankara da olan öğrenci olayları bizi etkiliyor, bu etkilemeye paralel olarak bizim tartışmalar da sertleşiyor ara sıra.

«19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı yapılmayacak» denildi. Bizi o gün toplayıp Bafra'nın Gümenöz sahillerine pikniğe götürdüler. Biz sonradan öğrendik ki iktidar bütün okullarda gösteri olabileceğinden korkuyormuş. Üstelik bu gösteriler tam tören sırasında olursa diye korkmuşlar. Biz, bu durumdan habersiz gittik pikniğe. Bir hocamız hafifçe bir şeyler çıtlattı, ama biz pek kavrayamadık işin iç yüzünü. «Bu piknik emri Ankara'dan geldi. Ben, bu emre uymayacağım ve gitmeyeceğim ama siz gidin» dedi. Doğrusu, bir stadyumda üç, dört saat güneş altında yanmak yerine, bir sahilde piknik yaparak denize girmek cazip geldi, kalkıp gittik. Esasen Lise müdürlüğü pikniğe katılmayı zorunlu olarak bildirmişti.

Aradan sekiz gün geçmişti ki, bir sabah komşudaki radyonun sesiyle uyandım. Bizim radyomuz yoktu. Komşunun radyosu çok açıktı ve davudi sesli

bir adam bağıra bağıra konuşuyordu. Sözlerin tamamını anlayamamıştım. Radyodaki ses çok iddialıydı. Benim anladığım bir sürü vaad vardı işin içinde. O sabah PTT'ye gidip ağabeyime tel çekecektim. Ben, evden çıkarken komşu radyosu ara sıra marş çalıyor arasıra yine o iddialı ses nutuk atıyordu.

«Hadi be sizde, dersiniz dersiniz de hiç birini yapmazsınız» diye söylenerek evden çıkıp PTT'ye gittim. PTT'nin kapısında iki asker vardı. Aralarından geçip içeri girdim. PTT memurları ortalarda yoktu. Memurlar bölümünde oturan birini gördüm ve:

«Tel çekmek istiyorum» dedim.

«Tel filan çekmek yok hemen burdan dışarı çık, seni kimse görmesin» diye beni çevirdi. Kapıdaki süngülü askerlerin arasından dışarı çıkınca farkettim ki, bir acayip hava var ortada. Yol ortasında insanlar toplanmış konuşuyorlardı.

«Ne var? Ne olmuş?»

«İhtilâl oldu. Ordu Menderes'i devirdi.»

«Belliydi böyle olacağı.»

Bu konuşmayı duyduktan sonra doğruca liseye gittim. O gün lise kapalıydı. Ertesi gün lisenin bahçesinde toplandık. Büyük bir bayrağı dört köşesinden tutup, yürümeye başladık. Yüz kişi filandık, fakat kimseden korkumuz yoktu. Çiftlik caddesi, Subaşı Mecidiye caddesi, Cumhuriyet alanını dolaşıp liseye döndük.

Yol boyu bağırdığımız sloganlar şunlardı: «Ya ya ya şa şa şa ordu ordu çok yaşa» «Hürriyet Hürriyet, hürriyet» «Diktatörler kahrolsun, diktatörler kahrolsun» «Ya ya ya, şa şa şa ordu ordu çok yaşa...»

1960 sonrası üniversite gençliği, yurt sorunları üzerinde söz sahibi idi. Gençliğin fikri önemliydi. Çünkü gençlik, 27 Mayıs üzerinde hak sahibi sayılıyordu. Gençlik 27 Mayıs öncesinde «Hürriyet, hürriyet» diyerek DP iktidarına karşı direnmişti. Gençliğin başlattığı hareketi ordu tamamlamış ve 27 Mayıs gerçekleşmişti. Fakat, Türkiye'nin hiç bir problemi çözülmemişti, aksine her geçen gün problemler biraz daha artıyordu. Üstelik 27 Mayıs'ı benimsememiş büyük bir kitle vardı ve zaman zaman 27 Mayısa ters düşen davranışlarda bulunuyordu. İşte böyle bir ortamda gençler 27 Mayısı savunuyorlar ve 27 Mayıs'ın getirdikleri ile Atatürk ilkelerini bağdaştırıyor ve 27 Mayıs'ı bir iktidar değişikliğinden öte bir devrim hareketi, en azından Atatürk devrimlerine yeniden sahip çıkma olarak değerlendiriyorlardı. Atatürk devrimlerine ve 27 Mayısa karşı yapılan her hareket karşısında gençliği buluyordu. Bütün bunları o dönemde yayınlanmış bildirilerde açıkça görmek mümkündür. Bildiriler üzerinde yapılacak kısa bir inceleme o dönemlerde gençliğin düşüncelerini ve gelişimini ortaya koyar. İşte bazı örnekler:

(20 Nisan 1961 tarihli Ulus gazetesinden)

19 Nisan 1960 günü Ankara Kızılayda İnönüye yapılan sevgi gösterileri ve polisin gençleri zor kullanarak, döverek dağıtması olaylarının 1. yıl dönümü dolayısıyla TMTF'nin bildirisi:

«Bugün kanunsuz bir idareye karşı baş kaldıran gençliğin ilk hareketinin, yıl dönümünü idrak ediyoruz. 19 Nisan 1960 günü Türk

tarihinde dikta rejimlerinin payidar olacağını inanmak gafletine düşenler'n, unutamayacakları müstesna bir gün olarak kalacaktır. Eğer o gün basiretleri bağlanmış, kaderin sevkine ram olmuş, bir avuç insan kendilerine tevdi olunan makul ve mülayim ikazlara göz yummamış olsalar ve içerisinde bulundukları gaflet uykusundan uyanarak dalaletten kurtulabilmiş olsalardı, bugünkü akibetlerinden belki de endişe etmemek mevkiinde bulunabilirlerdi. Zulmete götürmeye çalıştıkları bir milletin muhalefet, basın ve gençlik olarak yaptıkları ikazlara aldırış etmemekte inat gösterenlerin, kendilerini büyük karanlıktan çekip çıkarmaları elbette imkânsızdı.

Bu iki yıl dönümünde o mücadelenin devamının her anında feragat ve cesaretle yer almış olanları hürmetle yadediyoruz.»

Yukarda sözü edilen olay için SBF de şu bildiriyi yayınlıyordu. (20 Nisan, Ulus)

(28-29 Nisan ve 27 Mayısın hazırlayıcısı olayların ilki olan 19 Nisan Kızılay nümayişlerinin yıldönümünü idrak etmiş bulunuyoruz. Yurtta demokrasiyi soysuzlaştırmaya, hatta büsbütün ortadan kaldırmaya matuf tedbir ve kararların ilki olmak üzere sabık iktidar tarafından mahut tahkikat komisyonu kurulması için hazırlanan kanun tasarısının mecliste müzakere olunduğu o gün demokrasi rejimine ve insan haklarına inanmış bir millet'n gençleri olarak, Kızılayda yaptığımız gösteriler pek manidar ve önemlidir. Biz, o günkü gösterilere büyük bir çoğunlukla katılmış, bir kısmımız polis

tarafından coplanmış, bazılarımız Menderes hakimleri tarafından hapse atılıp, ancak ordumuzun yerinde ve mesut müdahalesi ile hürriyetlerine kavuşmuş SBF öğrencileri olarak, bu olayın yıl dönümünde demokrasiye, insan hak ve hürriyetlerine inancımızı bir kere daha belirtmek isteriz.»

28 Nisan olaylarının birinci yıl dönümü dolayısıyla MTTB tarafından yayınlamış bildiri: (28 Nisan 1961 Ulus)

«28 Nisan 1960 Türk tarihinde unutulmaz müstesna bir gün olarak, Türk milleti ile birlikte ebedileşecektir. Yüksek tahsil gençliğini şahlandıran bugün de, zulüm kurşunları ile şehit düşerek vatan topraklarında vatanlaşan aziz vatan şehitlerimiz, hür vatan ufuklarını aydınlatan birer sönmez meşale olarak kalplerimizde ve gönüllerimizde yaşayacaktır. Atatürk, nesli, milliyetçi, devrimci ve idealist Türk gençliği dün olduğu gibi bugün de, yarın da ölmez Ata'nın yoluna dikilecek hürriyet düşmanlarını kahreden bir kuvvet olacaktır.

Hürriyet ideali uğruna nesiller boyunca binlerce şehit vermiş bir milletin vatansever gençleri olarak, hürriyeti canımızdan aziz bilerek icabederse bu uğurda yeni şehitler vermekten çekinmiyeceğiz. Bizleri yürekten sarsan hazin bir yıldönümü, hürriyet şehitlerinin aziz hatıraları önünde hürmet ve muhabbetle eğilirken onların ölmez ruhlarını bir bayrak gibi selamlarız.»

29 Nisan 1962'de TMTF-MTTB ve AÜTB tarafından 29 Nisan'ın ikinci yıldönümü dolayısıyla yayınlanan bildiri: (29 Nisan 1962 Ulus)

«O günün heyecanı bütün tazeliği ile içimizde, tıpkı o günkü gibi yek vücuduz. Birlik ve beraberliğimiz o günden bugüne hiç bir şey kaybetmedi. Bir milletin adı Türk Milleti ise, bu milletin hürriyet hakları çiğneniyorsa, bu milletin ve gençliğin kalbinde buram buram Atatürk kokuyorsa, bu milletin gençliği o asil kan ile meşbu ise elbette 29 Nisan olacaktı. Ve bu böyle devam ettiği müddetçe aynı şartlar tahakkuk edersе yine olacaktır. Atatürk'ün cumhuriyeti bizlere emanet etmesinin manasını müdrikiz. Vatanperver insanlar müsterih olsunlar. İdrakimizden korkanlar olmuştur. Hatta fiilen telaş emareleri dahi göstermişlerdir. Onlara ihtar ediyoruz. Her 29 Nisan birlik ve beraberliğimizin bir nişanesi olacaktır. 29 Nisan ruhu asil Türk kanını taşıyanların ruhudur.

Büyük Türk milleti bizlere güveniniz, asil heyecanlarımız her türlü menfaat kaygısından uzak, daima doğru yolda tecelli etmiştir. Kalplerimizde taşıdığımız bu mukaddes heyecanımızdan hiç bir fedakarlık yapmamaya azimliyiz. Türk olmanın mutluluğu yanında Türk genci olmanın mutluluğunu da taşıyoruz.

Büyük Atatürk, sana inanıyoruz sana güveniyoruz. 29 Nisan senin eserindir.»

29 Nisan 1963'te TMGT, TMTF ve Ankara Üniversitesi Talebe Birliği (A.Ü.T.B.)'nin ortak bildirisinde ise şöyle deniyordu:

«28-29 Nisanlar Türk gençliğinin, her türlü istismarcılara karşı kazandığı büyük zaferin bayramıdır. Temsilcileri bulunduğumuz Türk gençliği adına kendini bilmezlere, parlementer reji-

min aleyhtarlarına, Anayasa düzeninin ve onun ruhundan doğan kanunların karşısında bulunanlara, Atatürk ilkelerine karşı olanlara, 27 Mayıs'ı gölgelemek isteyenlere, şerefli Türk ordusuna ve Türk gençliğine dil uzatanlara, büyük Türk milletinin bölünmez bütünlüğünü ve huzurunu bozmak isteyenlere, daima 28, 29 Nisanı hatırlatır, kendilerine gelmelerini bir defa daha ihtar ederiz.»

27 Mayıs 1963'te MTTB şöyle diyordu: (27 Mayıs 1963 Ulus).

«Atatürkçülüğün fiili bir davranışı olan 27 Mayısın 3. yıldönümünde Atatürk gençliği olarak, onun devrimlerine uzanacak kirli elleri bir kere daha kırmaya hazır ve Atatürkçü görüşün bir neticesi olan batılı anlamdaki gerçek demokrasinin tavizsiz gerçek savunucuları olduğumuzu Türk kamu oyuna arzederiz.

Anayasa ve Hürriyet Bayramı'mızda siyasi partilerimizin kısır politik çekişmeleri bir yana iterek ulusal meselelerimizin çözülmesinde elbirliği ile çalışmalarını, milli kalkınmamızın gerçekleştirilmesinde iktidar ile muhalefetin aynı sorumlulukla davranması zaruretine inanıyor ve bu anlayışta birleşmelerini istiyoruz.

Tarihin her devresinde memleketin kötüye gittiği anda asıl görevini daima yerine getiren şerefli Türk silahlı kuvvetlerine olan inanç ve güvenimiz tamdır. Türk yüksek öğrenim gençliği olarak 27 Mayıs ruhuna inanıyor ve onun mahkum ettiği zihniyeti lanetliyoruz.

27 Mayısın üçüncü yıldönümü hepimize kutlu olsun.»

19 Mayıs 1964 tarihli Cumhuriyet gazetesinde çeşitli gençlik kuruluşlarının açıklamalarını görüyoruz.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramının 45. yıldönümü münasebetiyle bildiri yayınlayan ve basın toplantısı yapan gençlik temsilcileri, bayramlarına üzüntüyle girdiklerini açıklamışlar ve çıkarları uğruna toplumumuzu uygarlığa ulaşmaktan alıkoyanları lanetlemişlerdir.

MTTB'nin yayınladığı bildiri özetle şöyledir:

«Türk gençliği olarak 45 yıl önce olduğu gibi bugünde aynı duygu aynı ülkü aynı heyecanı taşıyoruz. 19 Mayıs yurt mutluluğu için çarpışan ülkücülerin, devrimcilerin, uluscuların, Atatürkçülerin bayramıdır.

Geçmiş 45 yıl içinde yurt kalkınması için çalışanları minnetle anıyor, ulusun asil duygularını kendi çıkarları için sömürenleri, toplumumuzu uygar uluslar katına çıkmaktan alıkoyanları lanetliyoruz.

Dün olduğu gibi, bugün de yurdumuzu 45 yıl geriye götürecek şeriat düzeni istiyenlerle komünizmi savunanları, Atatürk ilkelerinin yılmaz bekçisi Türk Gençliği olarak, bundan sonra birer birer açıklayacağımızı Türk kamu oyuna duyuruyoruz.»

Aynı gün bir basın toplantısı düzenleyen İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı Osman Zeki Telci: «Bayramımızın 45. yıldönümüne üzüntülü gireceğiz» diye biten konuşmasında şunları söylüyordu:

«Atanın çizdiği yoldan yürümenin, isstediğini yapmanın ATATÜRKÇÜLÜK olacağını çok iyi bilen sahte Atatürkçüler, düşmanlıklarını çok kez

ATA'nın adını kullanarak gizlemek sinsiliğine, basitliğine, adiliğine düşmekle yetinmeyip, son zamanlarda daha ileri gidiyorlar, kampanya a yorlar, kötü siyasi emellerine ulaşmak için geçmiş devrin özlemcisi olduklarını birtakım sloganlarla söylemekten çekinmiyorlar, menfaatlerine alet ediyorlar. Cevap verme zamanımızı bekliyoruz.»

15 Haziran 1964 MTTB, Atatürk isminin istismarının önlenmesini istiyor ve bir bildiri yayınlıyordu: (15 Haziran Cumhuriyet.)

«Atatürk'ün fikirleri dünyaca tanınan ve benimsenen bir insan olması sebebi ile adına dernekler ve teşkilatlar kurulması, O'nun şahsiyetini küçültür, kanaatindeyiz. Ayrıca, bu kişilerin esnaf ve tüccara baskı yaparak, bakanlık ve umum müdürlüklere yanlış bilgi vererek, yüksek miktarda maddi menfaat temin ettiklerini tesbit etmiş bulunmaktayız. Emniyet makamlarının ve teşekkülümüzün gayet yakından tanıdığı bu kişiler hakkında her zaman bilgi almak mümkündür.

Maksatları şahsi menfaat temin etmek olan bu istismarcı kişilere karşı uyanık davranılmasını tavsiye ederiz.»

TMTF genel başkanı Ahmet Güryüz Ketenci 10 Kasım'da yapılan Ata'yı anma töreninde şunları söylüyordu: (11 Kasım 1964 Dünya.)

«Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir, ilkesi milli mücadelenin ilk adımından itibaren her şeyin halk için yapıldığının delilidir. O'nun dev-

rimciliği Atatürk ideolojisinin fikri temelini teşkil ediyordu.

Devrimcilik memleketin sosyal ve ekonomik sisteminde zorlamalar ve sıçramalarla değişiklik yapmak demektir. Devrimci ise, gelişen uygarlık akımına ayak uyduran sosyal bünyede gerekli olan değişikliği yapmaktan çekinmeyen kararlı ve azimli kimsedir.

Utanıyoruz Atam! senin yurdunda köy enstitüsünü savunanlara 'kömünisttir' diyen fikir fukarası yaygaracılar var. Kafatasçılar var.

Türk gençliği bugün, çıkarcı ve tavizci politikanın bilerek yolundan çıkardığı Cumhuriyeti ve gerçekçilik yolundan uzaklaşan üniversiteyi Atatürk'ün anladığı anlamda yeniden kaidesine oturtmak ve bütün bu halkın ortak mutluluğunu sağlamak için ulusal bir direnişin eşiğindedir.

Türk gençliği, tarihin geri çevrilmesine ve zamanın olumlu yoldaki akışının durdurulmasına müsade etmiyecektir.»

Yine 10 Kasım 1964 günü başka bir törende MTTB Genel Başkanı Yüksel Çengel şunları söylüyordu:

«Dünyanın genç ve özgür, bağımsız, itibarlı cumhuriyet Türkiye, derin bir yas içine gömülmüştür. Büyük kurtarıcı Atatürk ölmüştür, fakat O'nun fikirleri, ülküleri yaşıyor, hızla gelişiyor. Türkiye'de yıllar geçiyor. İçinde bulunduğumuz durumu hatırlayınca utancımızdan biribirimizin yüzüne bakamıyoruz.

Reformlarınla Darülfünun durumundan kurtardığın üniversite, senin ilkelerinden, senin ülkünden ayrılmış, senin her şeyi emanet ettiğin gençliği ezmeye çalışıyor. Toplumumuzu ilmen

yükseltecek olanlar, yüksek ameliyat ve müşavirlik ücretleriyle senin İstiklâl Harbindeki cephe mücahitlerini nasıl soyacaklarını düşünüyorlar.

Neredesin büyük Atatürk? Milletçe seni arıyoruz. Kaldır başını Anıttepe'den bize kuvvet ver, bize ışık tut, bize yön ver.»

(28 Nisan 1965, Akşam)

«28 Nisan anılıyor

Gençlik, Faşizm ve gericilikle mücadele edecek.

28 Nisan olaylarının 5. yıldönümü bugün öğrenci ve gençlik kuruluşlarınca düzenlenen törenlerle anılacaktır.

TMTF tarafından düzenlenen tören «Fatih Şehir Tiyatrosunda», 27 Mayıs Fikir Kulübünün düzenlediği tören Beyazıt Rüya Düğün Salonunda ve İ.Ü.T.B. tarafından düzenlenen tören ise Marmara öğrenci lokalinde yapılacaktır.»

28 Nisan olaylarının yıl dönümü dolayısıyla MTTB genel başkanı Aydın Velioğlu yayınladığı bildiride: «Bugün, o devrin karanlık anılarını yaşarken mücadelemiz sona ermemiş, bu sefer de karşımıza halkı politika atraksiyonlarıyla sömüren büyük sermaye tröstleri, din simsarları ve toprak ağaları çıkmıştır. Memleketin milli servetlerini, yabancılarla işbirliği yaparak paylaşan, halkın iktisadi sosyal ve kültürel egemenliğine karşı koyanların, 28 Nisan 1960 Türkiye'sinden ibret almaları lazımdır. Aksi halde Türk gençliği Atatürk'ün istediği anlamdaki direnişini kullanacaktır.» denilmektedir.

Öte yandan TMTF Genel Başkanı Ahmet Gür-

yüz Ketenci, İÜTB Başkanı Bozkurt Nuhoğlu, İTÜTB Başkanı Uygut Bayaz ve TMTG Genel Başkanı Erol Ünal birlikte yayınladıkları bildiride: 28 Nisanın Türk siyasi tarihindeki yerine değinmekte ve «Büyük bir üzüntü ile görmekteyiz ki, kuvvetini dış kaynarlardan alan ve Türkiye içindeki çıkarcı çevrelerce de desteklenen bazı faşist akımlar, demokratik düzeni, temsil ettikleri guruplar yararına bozmak istemektedirler. Devrimci Türk Gençliği gerici ve sömürücü her tecavüzü yok edecek güçtedir.» demektedirler.

Siyasi Bilgiler Fakültesi, Hür Düşünce Kulübü ise yayınladığı bildiride: «Türk gençliğinin içte ve dışta, vatanımızın ve ulusumuzu sömürmeye çabalayanların karşısında, gerçeklerin demokrasinin ve O'nun müesseselerinin savunucusu olduğunu Türk ulusuna duyururuz.» deniliyordu.

FİKİR KULÜPLERİ

Evet, 1960 sonrasında üniversite ortamı böyleydi. Denebilir ki, 1960'dan 1965'e kadar gençlik hareketleri üç aşağı beş yukarı aynı karakterde olmuştur. Bu karakter daha öncede ifade edildiği gibi Atatürk ilkeleri ile 27 Mayıs'ı benzeştiren ve o güne dek nelere devrim denilmişse, onlara sahip çıkma ve yaşatma olmuştur. Bir başka deyişle, 1960 ile 1965 arasındaki gençlik hareketleri, Atatürk ilkelerine ve 27 Mayısa karşı olan davranışlara cephe alan ilerici tavırlar niteliğindedir.

1965'ten sonradır ki, gençlik örgütlerinin bildirilerinde ve yöneticilerinin konuşmalarında «SÖMÜRÜ», «FAŞİZM», «EMPERYALİZM» sözcüklerine sık sık rastlamaya başlıyoruz.

Esasen 1965 yıllarında çeşitli adlar altında fikir kulüpleri kurulmaya başlandı. Bu fikir kulüpleri genellikle sol düşünceyi benimseyen aydınlar tarafından kuruluyordu ve çoğu gençlik kuruluşlarıydı. Bir süre sonra fikir kulübü yerine «Sosyalist Fikir Kulübü» kurulmaya başlandı. Kısa bir süre sonra da Fikir Kulüpleri Federasyonu, TİP'e paralel olarak örgütlendi.

FKF'nin gelişimi 1965 sonrası olayları içinde ayrıca görülecektir. Ancak, biz burada 1960, 1965 arası gençlik olaylarının birkaç özelliğine daha değineliim.

1960-1965 arası gençlik olaylarının konuları yalnızca Atatürk ilkeleri ve 27 Mayıs değildi. Fakat diğer bütün konular bu iki temel üzerinde ele alınıyordu. Örneğin demokrasi, cumhuriyet, Anayasa, basın, gericilik ilericilik, komünizm tartışmaları, öğrenci ve üniversite reformu konuları daima 27 Mayıs ve Atatürk ilkelerinin ışığında ele alınıyordu. Dolayısıyla sonuç Atatürk ilkelerine uygun bir demokrasi, Atatürk ilkelerine uygun bir cumhuriyet, Atatürk ilkelerine uygun Anayasa, isteme çizgisinde kalıyordu.

Bu dönemin bir başka özelliği de gençliğin pek hakim bir eda ile sesleniyor oluşudur. Bir başka deyişle bu dönemin bildirilerinde ve konuşmalarında gençlik adeta Atatürk ve 27 Mayıs adına konuşmaktadır. Bu hava 27 Mayıs üzerindeki rolünden geldiği gibi Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nden ve Bursa Nutkun'dan da kaynaklanmaktadır.

Yine o dönemin yaygın kanısı; iyi insanlar ve kötü insanlar vardır. Bir başka deyişle, bir yanda gerçek Atatürkçüler, bir yanda ise Atatürkçülüğü maske olarak kullanıp kişisel çıkarlar peşinden koşan sefiller

vardır. İşte gençlik, bu ikinci tip kötü insanların karşısında yer almaktadır.

Bu dönemin çeşitli konulardaki görüşlerinin izleri daha sonraları değişik biçimlerde sürüp gidecektir. Esasen yukarıda sözünü ettiğim özellikler herhangi bir örgütün değil de genel olarak öğrenci kitlesinin özellikleridir. Yoksa, özellikle 1962'lerden sonra bazı gençler sosyalist bir çizgiye yaklaşmışlardır. Çeşitli toplantılarda oldukça tutarlı görüşleri savunan tek tek kişiler vardır. Bunlar zaman zaman kitleyi etkileyebilmişlerdir. Öte yandan özellikle 1965 yıllarına doğru gençlik örgütleri içinde sosyalist dünya görüşünü benimseyenler ortaya çıkmaya başlamıştır. Ancak, bunlar daha sonraları sosyalist dünya görüşünü kitle önünde savunacaklardır. 1960-1965 dönemiyle ilerki dönemlerin gençliğinin arasındaki bilinç farkının görülmesi için 28 Nisan 1968'den bir bildiriyi incelemek yeterlidir:

«ORTAK BASIN BILDIRISI

28 Nisan 1960 direnişi, bugünkü anlamda bir direniş olmaktan çok, yüzeysel reformlar isteyen bir harekettir.

28 Nisan, Türkiye'nin sosyal ekonomik ve politik yapısının iyice kavranmadığı bir dönemin hareketidir. Bu nedenle 28 Nisan gençliği Türkiye'nin bağımsızlığı, iç ve dış sömürüden kurtulmasına yönelen çözüm yolları getirememiştir. Ne var ki, bugünkü bilinçli gençlik ile 28 Nisan gençliği arasında organik bir bağ yoksa da bu günün gençliği onların tarihi bir halkasıdır.

Bugünkü gençlik, biçimsel demokrasinin ve biçimsel devrimlerin bekçisi olmak yerine; madenlerin,

petrollerin sömürülmesine karşı çıkmakta, ikili anlaşma ve yabancı üslerden arınmış, NATO'dan ayrılmış, sosyalist Türkiye'nin kuruluş savaşını vermektedir.»

FKF İst. Sek. Veysi Sarısözen, İ.Ü. İktisat Fakültesi T.C. Başkanı: Toygun Eraslan, İ.T.Ü.O.B. Genel Yazmanı Ayhan Özer, İ.Ü. Orman T.C. Başkanı: Fahri Aral. İ.T.Ü.T.O.T.B Bşk. Çetin Uygur.

CELAL BAYAR'I PROTESTO YÜRÜYÜŞLERİ

Biz, yine olayların akışına dönelim.

Yıl 1963 Üniversitedeyim. Tam değilse de 1960 sonrasının, Atatürk devrimlerine ve 27 Mayısa söz söyletmeyen bir üniversitelisiyim. İlkokul, ortaokul ve lisede Atatürk, Atatürk diye dolmuşuz ve o minval üzere 27 Mayısı da benimsemişiz. Üstelik öyle bir benimsemişiz ki, 27 Mayısı bizzat biz yazmışız gibi. Diyebilirim ki, 27 Mayısı yapanlardan çok benimsemişiz. Onlar savunmasa bile, biz savunacağız 27 Mayısı.

O tarihlerde ben, biraz merakla ilgileniyorum olup bitenlerle fakat Atatürk ve 27 Mayıs söz konusu olunca tereddütsüz katılıyorum olaylara. Lider olarak birkaç kişiyi tanıyoruz. Nejat Şen, Bozkurt Nuhoğlu, Öcal Okay ve başkaları. Hareketlerden görüp tanıdığımız liderler bunlar.

1963 Mart'ının sonuna doğru Kayseri Cezaevinden Celal Bayar'ı serbest bıraktılar. Bu olay yalnızca rahatsız bir hükümlünün serbest bırakılması olarak kalmıyordu, bu vesile ile bazı AP.'liler 27 Mayısa ve giderek Atatürk'e dil uzatıyorlar ve yer yer gösteriler yapıyorlardı. Öte yandan Celal Bayar, Yassı-

ada'da yargılanırken takındığı korkusuz ve biraz da müstehzi tavrını sürdürüyordu.

Söylenenlere bakılırsa, önce Ankara'ya gidecek ve sonra da İstanbul'a gelecekmiş. Bu seyahatler 27 Mayısın iflasını ilan eden birer gösteri gezisi gibi bir hava estiriyordu. Bazı gazeteler, Celal Bayar'a alkış tutuyordu.

Celal Bayar'ın cezaevinden tahliyesi bir anda olmadı tabi; Celal Bayar'ın hastalık nedeniyle tahliye edileceği aylar önceden söz konusu edilmeye başlanmıştı. Tahliye söz konusu olunca da guruplar halinde Bayar'ı ziyaretler yapılıyordu. Bu ziyaretler bir gösteri niteliği de taşıyordu. Bu konu ile ilgili olarak TMTF uzun bir bildiri yayınlamıştı. (24 Ocak 1963 Ulus).

> «Uzun süredir Kayseri Cezaevinde bulunan Celal Bayar'ı ziyaret etmek amacıyla üniversite içinde yapılan organizasyonu dikkat ve ibretle takip etmekteyiz. Bugüne kadar çeşitli yayın organlarında Türk yüksek öğrenim gençliğinin yarattığı esere ihanet edercesine hareket etmek durumuna düştüğü zehabını uyandıracak yayınlar karşısında gerçek düşüncemizi kamuoyuna açıklamayı, memleket borcu bildik.
>
> Milleti ortaçağ karanlığına sürüklemek isterken, keyfi idareyi bir terör havasıyla yurtta est rmek isteyenlere direnen gençliğe karşı girişilen menfur hadiseleri unutmadık. 27 Mayıs'ta, anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybettiklerinin sabitliği dünyaya ilan edilenlerin, icap ettiği takdirde tekrar aynı akıbeti göreceklerinin yakın olduğunu hatırlatmak isteriz.

27 Mayıs öncesi zihniyet Atatürk ilkelerine ihanet ettiği için ebediyyen mahkum edilmiştir.

Şunu tam bir kesinlikle ifade etmek isteriz ki, Türk yüksek öğrenim gençliği bu zihniyeti ve bunun zavallı temsilcilerini ebediyyen affetmiyecektir. Siyasi bir yatırım bulmuşçasına masum vatandaşları af teraneleriyle avutmak yolunu tercih edenlerin bu gidişle hüsrana uğrayacakları gün yakındır.

Atatürk ilkelerine sadakat ve onları benimsediklerini ilan edenler, 27 Mayısa saygı duymak zorundadırlar.

Günlerce üniversite ve yüksek okullarda organizasyon yaparak bedava seyahat vaadi ile adam toplamak için çalışan AP Gençlik Kolu Başkanının başına gelenler, eğer bu tutum devam ederse daha ağırıyla tecelli edecektir. 70 bin yüksek öğrenim genci içinde birkaç yüz genci ayartarak 27 Mayısa meydan okurcasına bir parti tarafından organize edilen bu hareketi yapanların akibeti çok feci olacaktır.

Ne hazin tecellidir ki, 27 Mayıs öncesinde gençliğe «bir avuç çapulcu» diyenler şimdi onlardan medet ummaktadırlar. Atatürk ilkelerini siyaset sergisinde haraç mezat satılığa çıkaranlar, şimdi de Atatürkçü gösterilmek istenmektedir. Demokratik olmayanlar, şimdi demokrasi taraftarı kesilmişlerdir.

Önünü göremiyecek kadar gaflet uykusunda olanlara hatırlatmak isteriz, SBF'ye sıkılan kurşunların izleri hâlâ durmaktadır. Hüseyin Onur, hâlâ tahta bacağıyla dolaşmaktadır.

Bütün bunlardan sonra, Türk adaleti önünde mahkum edilmişler için ziyaretler tertiplemek isteyenler bilmelidirler ki, Türk yüksek öğrenim gençliği yarattığı eserini canı ve kanı pahasına korumasını bliecektir. Eğer bu memlekette intikam peşinde koşanlar varsa, kesinlikle ifade edelim ki, zafer yine Atatürkçülerin olacaktır. 27 Mayısı inkâr edenler için bu ihtarımız son bir fırsattır.

Türk yüksek öğrenim gençliğinin demokrasiye inancı tamdır. Ve kesindir. Ancak demokrasi hakların istimalidir, suistimali değil.

Atatürk ilkelerini ve 27 Mayısı inkâr eden bir demokratik düzen hiç bir zaman yaşama ortamı bulamıyacaktır.»

YÜRÜYÜŞLER

Celal Bayar'ı protesto yürüyüşleri, iki gün üstüste yapıldı. Bu yürüyüşlerin özellikle ikincisi, 1960 sonrasının en büyük öğrenci gösterisi oldu. Bu ikinci yürüyüşe yirmibeş bin kişi katılmıştı.

İlk günkü yürüyüşte kalabalık Karaköy'den Bankalar Caddesiyle Tünel'e vardığında, Yeni İstanbul Gazetesi aleyhinde gösteri yapıldı. Gazeteden bayrak asması isteniyordu. Gazete bayrak asmamakta direndi. Gençler gazeteye saldırdı. Bina taşa tutuldu. Ben, taş atılmasına engel olmaya çalışıyordum. Neden sonra bir polis memuru binaya bayrak astı. Gazetenin bayrak asmasının istenmesindeki neden, bir nevi pişmanlık beyanı yapmasıydı. 27 Mayıs aleyhine yayınları protesto ediliyordu. Polis pencereye bir bayrak astığı zaman, uzun bir alkışlamadır koptu. Alkışlardan sonra yürüyüş İstiklâl Caddesi yoluyla

Taksim'e yöneldi. Taksim'de yapılan konuşmalarla o günkü eylem son buldu.

Ertesi sabah gazeteleri alınca gördük ki, Yeni İstanbul Gazetesi bizim «komünist, komünist çok yaşa» diye bağırdığımızı yazıyordu. Halbuki böyle bir olay olmamıştı. Aramızda pek sosyalist de yoktu. Genel çizgi ilericilik çizgisiydi. Bu yazıyı okuyunca tepem attı. Benim gibi herkesin çok kızdığı görünüyordu. Öğlen saatinde yürüyüş Beyazıt'tan başladı ve yine aynı güzergâha yürüdük. Sultanahmet, Sirkeci, Karaköy, Bankalar Caddesiyle Tünel'e geldiğimizde, gazeteyi darmadağın edecektik. Bir gün önce ben taş atılmaması için çabalamıştım. Fakat o gün makinalarını ben kıracaktım. Fena halde niyetlendim. Bir grup arkadaşla da konuştuk, böyle yalancı ve sahtekâr bir gazetenin makinaları kırılmalıydı.

Fakat Tünel'e geldiğimiz zaman gördük ki, cemseler binanın önüne uç uca dizilmişler ve binayı kordon altına almışlardı. 27 Mayıs düşmanı bir gazete, 27 Mayısçı ordunun arkasına sığınarak elimizden kurtuldu. Gazetenin önünde bir süre bağırıp çağırıp yürüdük. Yürüyüş yine Taksim'de yapılan toplantıyla son buldu.

Toplantıda konuşanlar, gününe göre oldukça ileri görüşler belirttiler. Bazıları ilk kez CHP çizgisini aştılar. Gerçi bu aşılma CHP'nin ve özellikle İnönü'nün Celal Bayar'ın affına ilişkin tavrına karşı çıkma biçimindeydi. Ancak, yapılan konuşmalar içinde, İnönü'nün yurt gerçeklerine ters düştüğü ve gençlik olarak artık İnönü'ye eskisi gibi güvenilemeyeceği belirtiliyordu. Yürüyüşlerin büyüklüğü CHP'yi bile şaşırtmıştı.

Bu yürüyüş ile ilgili bazı bildiriler şunlardı:

25 Mart 1963 (Ulus)

Celal Bayar'ın Kayseri Cezaevinden tahliyesi ve Ankara'ya gelişi sırasında gösterilen nümayişkâr tutum üzerine MTTB'nin yayınladığı bildiri:

«Sabık Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın hastalığı sebebiyle 6 ay için tahliyesinden sonra bazı mahut çevrelerin yaptıkları taşkınlıkları büyük bir dikkat ve itidalle takip etmekteyiz. Şurasını hemen belirtelim ki Türk gençliği bu tip davranışlar karşısında zerrece infiale kapılmamış ve heyecanlanmamıştır. Zira 27 Mayıs ak devrimi ile milli vicdanda mahkum ettiğimiz zihniyetin bir mesulü ancak hastalığından ötürü tahliye edilmiştir.

Dün Askeri Şuranın bildirisinde belirtilen açık ifadelerden anlaşılacağı gibi şerefli Türk Ordusunun devrimler konusunda yapacağı bir hareketi asil Türk gençliği desteklemiş ve destekleyecektir.

Ayrıca gençlik olarak Milli Güvenlik Kurulunu ve Hükümeti ikaz ediyor ve diyoruz ki:

27 Mayıs devrimini kan vererek hazırlayan gençliğin, 27 Mayıs'a karşı olan davranışlara tahammülü yoktur. Onun asil ruhuna toz kondurmayacaktır.

Celal Bayar'ın İstanbul'a geleceği haberini öğrenmiş bulunuyoruz. Bu konuda, şu noktada herkesi uyarmak isteriz. MTTB binası yanında Turan Emeksiz önünden Celâl Bayar'ın geçmesi, ikinci bir 28 Nisan hadiselerinin başlangıcı olabilir. Bu sabıkı bırakanlar Türk gençliğinin de haysiyetini korumak zorundadırlar.

Aziz Türk Milleti, seni insanca yaşamak için yapılan gayretlerden soğutup tahriklere alet etmek isteyenler var. Bunlara itibar etme. Atatürk ilkelerinden başka çıkar yolun olmayacağını asla hatırından çıkarma.»

Devrimci gençliğin düzenlediği mitingde, karşı harekete girişen gerici bir gurubun hırpalanması ve AP merkezinin tahrip edilmesi ile neticelenen eylemler sonucu MTTB, şu bildiriyi yayınlamıştır. (28 Mart 1963, Ulus).

«1 — 27 Mayıs bir mefkuredir. Bu mefkureyi hazmedemeyen gafillere gençlik olarak ihtar etmenin zamanı gelmiştir.

2 — Milli menfaat mihverinde gençlik ve ordunun kucak kucağa olduğunu ve olacağını bir kere daha ispat etmiş bulunuyoruz.

3 — Anayasa teminatına dayanan temel kurumlara lisanen ya da fiilen tecavüze tedbirler kanununun tatbik edilmeyişini şiddetle protesto ederiz.

4 — Düşük iktidarı kalkan olarak kullanıp, menfur fikirlerini yaymaya çalışanlar, şunu bilmelidirler ki, bir gün kendiliğinden hakikat zincirinin halkaları arasında boğulmaları mukadderdir.

5 — Türk gençliği hiç bir siyasi emelin, gayri kanuni ve gayri milli bir ideolojinin vasıtası olamaz ve olmayacaktır.»

BÖLÜM II

1965 GENÇLIK OLAYLARINDA DEĞIŞIM

1960-1965 arasında gençlik hareketleri genel olarak Atatürk ilkelerini ve 27 Mayısı savunma çizgisinde, çeşitli yıldönümlerinde ve bazı olaylar karşısında tavır alma biçiminde devam ederken, her geçen gün sol yayınlar çoğalıyordu.

1960 sonrasında en önemli sol yayın olarak Yönü görüyoruz. 1961 Aralığında 160 kadar aydının imzası ile çıkmaya başlayan Yön Dergisi dışında özellikle Akşam'da Çetin Altan ve Cumhuriyet'te Ilhan Selçuk, belli başlı sol yazarlar olarak beliriyordu. Gerek Yön Dergisi ve gerekse Çetin Altan ve Ilhan Selçuk gençlik üzerinde çok etkili olmuşlardır. Bu etkinin nedenleri ise yazılan yazıların Türkiye gerçeklerine daha doğru ve daha temelde çözümler önermelerindedir. Evet, o güne dek gençliğin yurt sorunlarına bakışı «Atatürk ilkleri ve 27 Mayısa uygunluk» sözlerinin pek ötesine geçmiyordu. Sol yazarlar ise, sorunların ekonomik olduğunu ve bu ekonomik sorunların çözümü sağlanmadan hiç bir sorunun çözülemeyeceğini söylüyorlardı.

Burada 'Yön' hareketinin eleştirisine girecek değilim. Belirlemek istediğim nokta Yön hareketinin, yurt sorunlarına getirdiği bakış açısı ve bunun gençlik olaylarına katkılarıdır. Yön dergisinin çıkış bildirisine imza atanlar arasında sosyalistler de vardı. Sosyalistlerden başka, sosyal demokrasiyi savunur görünen ya da savunanlar da bu bildiriyi imzalamışlardı. Yön Dergisi incelendiğinde yeni bir devletçilik görüşünün yanında, Türk Sosyalizmi, Islam Sosyalizmi veya az gelişmiş memleketler sosyalizmi

gibi görüşlere de rastlıyoruz. Bütün bu görüşlerin ötesinde gençliği etkileyen özelliğin, yurt sorunlarını sergilemiş olması diye tanımlamak pek fazla hatalı olmasa gerektir. Çünkü yurt sorunlarına öteden beri sahip çıkan gençlik, gerçekte yurt sorunlarını pek bilmiyor ve «Atatürk ilkeleri» deyip duruyordu. Atatürk ilkeleri kavrama ise karşıt görüşte olanlar tarafından da rahatça kullanılabiliyordu. Sol yayınlar ve yazarlar ısrarla çeşitli siyasal davranışların ekonomik nedenlerini araştırıyor ve hemen her hareketin bir ekonomik nedeni olduğunu gösteriyorlardı.

1965 yılı gençlik hareketleri için önemli değişiklikler getirmiştir. 1965 yılı, 1960 sonrasında aydınlar arasında yayılan sosyalist dünya görüşünün gençlik hareketlerine yansımaya başladığı yıldır. Bu kanaatimi ileri sürerken tek tek gençlerin sosyalist olmalarından söz etmiyorum, genel olarak gençlik örgütlerinin yapısını belirlemek istiyorum. 1965 öncesinde de gençler arasında sosyalist dünya görüşü taraftar bulmaya ve hatta benimsenmeye başlamıştı. Fakat sosyalist dünya görüşünün gençlik hareketlerine yansıması özellikle 1965 yılı içinde olmuştur.

Gençlik örgütlerinin bildirileri ekonomik sorunları içermeye başlamıştır. Soyut kavramlardan öte yurt sorunları üzerinde ilk bildiriler bu dönemdedir. Petrol sorunu bu dönemde ortaya atılır. Gençlerin çıkardığı ilk sol yayın, «Dönüşüm» bu dönemde yayınlanır. İlk sol gençlik örgütleri diyebileceğimiz Fikir Kulüpleri bu dönemde kurulup yaygınlık kazanmaya başlar. Bu nedenle 1965 dönemi olaylarını biraz geniş olarak ele almak gerekir.

Bunun açıklanması için çeşitli yurt sorunları üze-

rine görüş öne sürmüş gençlik kuruluşunun bildirilerinden bazı bölümleri aynen buraya aktarıyorum:

16 Şubat 1965 (TMTF 19. dönem çalışma raporundan).

TMTF Genel Başkanı Ahmet Güryüz Ketenci, İÜTB Başkanı Toktamış Ateş, İTÜTB Başkanı Uygut Bayaz, İYOTB Başkanı Dinçer Şekerci imzalarıyla yayınlanmıştır:

«1. Emperyalizme ve feodalizme karşı ortak bir platformda bütün devrimci güçleri mücadeleye ve birleşmeye çağırırken, şu veya bu siyasi partinin organı veya yeraltı teşkilatı şeklinde kaba bir iftira ile suçlamak ve bizi peşin hükümlerle lekelemeye teşebbüs etmek ulus ve yurt düşmanlarının yeni bir taktiğidir, diye kabul ediyoruz.

2. Açık ve seçik olarak belirtmek isteriz ki, yurdumuzun doğal kaynaklarının yabancı sömürgecilere peşkeş çekildiği bir ortama gelinmiştir.

Biz, Türkiye'nin kalkınması, politik ve ekonomik bağımsızlığına kavuşması için takip edilecek metodun antifeodal ve antiemperyalist bir kalkınma yolu olduğuna inanıyoruz. Bunun için hangi taraftan ve ne yönden gelirse gelsin, kaba iftiralara ve çamurlara rağmen mücadeleye kararlıyız.

Önderimizin Bursa Söylevi ve İkinci Cumhuriyet Anayasasının kabul ettiği direnme hakkını yerine getireceğimizden kimsenin şüphesi olmasın.

3. Bu tehlikeli ortamı yaratanlar ve açıkladığımız hususların gerçek olduğunu görmek is-

temeyenler ve bu ortamdan kendi politik çıkarları için iyi niyetimizi istismar edenleri, Türk yüksek öğrenim gençliği olarak biliyor ve gerekirse şamarımız ile onları düşürebileceğimizi ilan ediyoruz.

4. Türkiye'nin tehlikeli bir ortama doğru sürükienmesinde, Amerikan diplomasisinin çirkin bir entrikasını çevirmeye çalışan ve faal bir rol oynıyan, büyükelçi Sayın Raymond Haere'in istenmeyen şahıs olarak kabul edilmesini istiyoruz.

Başkan Johnson'un, Türk-Amerikan ilişkilerinin tehlikeli bir seyir almaması için büyükelçisini geri çekmesinin en doğru hareket olacağı kanısındayız. Saygılarımızla.»

5 Haziran 1965 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde TMTF Genel Başkanı Ahmet Güryüz Ketenci imzasıyla yayınlanan yazıda da şunları görüyoruz.

«GENÇLİK VE TÜRKİYE SORUNLARI

Türkiye, geri kalmış bir ülkedir. Türkiye bugün hemen bütün iktisatçıların birleştiği gibi geri kalmış bir ülkedir. Geri kalmış ülkelerde feodal unsurların yani toprak ağalığı denen kurumların hâlâ varlığını sürdürmeleri, işsiz yığınının günden güne artması, topraksız köylülerin şehire akınının gün geçtikçe hızlanması, bu ülkelerin özelliklerinden bazılarıdır.

Geri kalmış ülkelerin bağımsız ülke olmaktan çok, yarı bağımlı halde olmaları diğer özellikleridir.

Sanayileşme zorunluğu:

Avrupalılaşmak bugün hemen herkesin di-

leği, ne var ki, Avrupayı Avrupa yapan ve ondaki gelişmeyi sağlayan, sanayinin kurulmuş olmasıdır. Türkiyemizde sanayileşme günden güne yurdumuzda artan işsiz yığınına iş bulabileceği gibi, dışarıya kaçırdığımız emek gücünün de yurdumuzda değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Gerçek demokrasi sanayileşmiş bir temel üzerinde yeşerir.

Türkiye'nin kalkınması kapitalist olmayan bir düzenle olabilir.

Bütün yukarıda saydığımız aksak durumlardan bizi kurtaracak yol hangisidir? Özel teşebbüs sayesinde Türkiye bu çıkmazdan aydınlığa ulaşabilir mi? Bu 27 Mayıs 1960'dan sonra Türkiye'nin fikir ortamında tartışılan başlıca konudur. Biz, İstiklâl Harbini yapmış bir milletiz. İstiklâl Harbimizin anlam ve ehemmiyeti, diğer savaşlara benzemez. O zamana kadar yaptığımız savaşlar bir düşman ordusuna karşı idi. İstiklâl Savaşı Türk Ulusunun yalnız siyasi istiklali değil, aynı zamanda iktisadi özgürlüğü için yapılmıştır...

Atatürk bunu şöyle belirtir: «Bizi yutmak isteyen, emperyalizme ve kapitalizme karşıyız.» Emperyalizm, geri kalmış ülkelerin kurtuluş yolu olan sanayileşmeye karşıdır. Çünkü gelişmiş ülkeler, geri kalmış ülkeleri var olan halleriyle, yani geri kalmış sanayileşmemiş durumlarıyla tutmak isterler. Gelişmiş ülkeler için pazar halinde olmamız ve onların göndereceği malları satın alıp, iç zenginliklerimizi dışarıya akıtmamız, emperyalistler için ne kadar iyi ise,

bizim için de o kadar kötüdür. Demek ki, bizdeki özel teşebbüs yolu ile kalkınmayı en başta yabancı sermaye engellemektedir.

SOSYAL GÜÇLER

Türkiye'yi kapitalist olmayan yola sokacak olan sosyal güçler, hiç şüphesiz zinde kuvvetlerdir. (Gençlik, işçiler, basın, ordu, düşünürler.)

İşçilerimiz, Türkiye'de kalkınmamız için en büyük yükü çeken ve karşılığında en az nimetlere sahip güçtür. Ordudan sonra teşkilatlanması en fazla gereken kuvvettir. Oysa ki, sendikaların başında bulunan liderler, işçinin itici gücünü yok etmek, onun toplum meselelerinde söz sahibi olmasını önlemek için gayret göstermektedirler. İşçilerin en uyanık olması gereken husus işte bu olmalıdır. Köylüler, ırgatlar, küçük toprak sahipleri, büyük sermaye eşrafının mali gücü karşısında güç geçtikçe ezilmektedir. Menfaatleri işçi topluluklarıyla ortaktır.

Gençlik: 'Geri kalmış ülkelerin en uyanık gücüdür.' Emperyalizmi lanetleyen, haksızlıkların karşısına çıkan gerçeğin savunucusu, halkın savunucusudur. Devrimci eylemlerin öncü kuvvetidirler. Hiç bir menfaat bağı ile şartlandırılmamış olduklarından en objektif karar alma niteliğine sahip olan güçtür.

Bu itibarla daima ulusun yanında ve onun hizmetindedir.

Teşkilatlanma zorunluluğu:

Türkiye gerçekte büyük dönüşümlerin olacağı bir devreye giriyor. Her şey Atatürkçü ve

devrimci güçlerden yana, ne var ki, bu güçler teşkilatlanmış bir durumda değildir. Atatürkçü devrimci güçler, bir an evvel geniş anlamı ile baskı gurubu olabilecek bir güç haline gelmelidir.

Türkiye'nin istediği sosyal reformları yaptıracak ve geleceğin aydınlık ülkesi haline getirecek tek kurtuluş yolu, sosyal güçlerin teşkilatlanmasındadır. Mutlu yarınlar, devrimcilerin ve Atatürkçülerindir.»

«MİLLET YAPAR» kampanyasını destekleme bildirisi:

5 Mayıs 1965 tarihinde yayınlanan bildiri (TMTF 19. dönem çalışma raporu) Yayınlayanlar: TMTF Genel Bşk. Ahmet Güryüz Ketenci, İTÜTB Bşk. Uygut Bayaz, İTÜB Bşk. Bozkurt Nuhoğlu, İYOTB Bşk. Dinçer Şekerci, İTÜTOTB Bşk. Faruk Yalnız.

«Cumhuriyet Gazetesinin vatansever teşebbüsü sayesinde açılan A.B.D. yardımlarıyla Yunanistan lehine bozulmuş olan Türk-Yunan donanmaları arasındaki dengeyi tekrar kurma kampanyasına Türk gençliği olarak bütün gücümüzle katılıyoruz.

Kanımızca bu kampanya Türkiye'yi bugüne dek sahte dostluk gösterileriyle uyutmuş olan Amerikan emperyalizmine «DUR» anlamında olacaktır.

Ayrıca bu kampanya Kuvayi Milliye ruhunu canlandıracaktır.

Ancak, bozulmuş bulunan bu dengenin sadece bu kampanya ile düzeltilmesi düşünülemez. Çünkü gerektiğinde Kıbrıs davasında kullanılacak olan silahlı kuvvetlerimizin büyük ço-

ğunluğu, bu davada bizi desteklemiyen NATO' nun emrine verilmiştir. Bu konuda ulusça gösterilen çabaların amaca ulaşabilmesi için bu kampanyanın yanı sıra bazı tedbirlerin alınmasının gerektiğine Türk gençliği olarak inanmaktayız.

1. Deniz ve Hava Kuvvetlerimizin tümü ve Kara Kuvvetlerimiz hiç olmazsa bir kısmı NATO'nun emrinden alınmalıdır.

2. Stratejik önemi büyük olan petrol ve demir çelik sanayii millileştirilip, yabancı şirketlerin bu alandaki bozguncu faaliyetlerine son verilmelidir.

3. Dominik ve Vietnam olaylarının da gösterdiği gibi, A.B.D. çıkarı gerektirdiği zaman devletler hukuku kaidelerini de hiçe sayarak ülkelerin ulusal bağımsızlıklarına karşı saldırılarda bulunmaktadır. A.B.D.'nin Türkiye'ye yapabileceği müdahalenin hukuki dayanağını teşkil edebilecek olan ikili anlaşmalar bir an önce gözden geçirilmelidir.

Gençlik olarak bu kampanyayı ulusumuzun yeniden uyanışının, dış müdahalelere karşı giriştiği hareketin bir bölümü olarak görüyor ve destekliyoruz.»

30 Ağustos 1965 tarihinde yayınlanan bir başka bildiri:

Yayınlayanlar: TMGT Genel Bşk. Alp Kuran, TMGT İkinci Bşk. Hüseyin Günday, TMTF Genel Bşk. Ahmet Güryüz Ketenci, Türk Devrim Ocakları Genel Bşk. Prof. Tarık Zafer Tunaya, TEKSİF Genel Bşk. Şevket Yılmaz, Türkiye İzciler Birliği Başkanı Talat Akgül, Türk Kadınlar Birliği Genel Bşk. Günseli Özkaya.

«İKTİSADİ İSTİKLAL SAVAŞI VE 30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI

Türk anayurdunu işgal ederek, Türk Ulusunu siyaseten ve iktisaden esir yaşatmak isteyen dünyanın en büyük devletlerine ve kişisel çıkarları için onlarla işbirliği yapan iç hainlere karşı kazanılan zaferin 42. yıl dönümünü kutluyoruz.

Bu zafer Türk Ordusunun ve onun değerli komutanlarının etrafında aynı iman, aynı zevk, aynı fedakârlık ve kahramanlıkla birleşen yüce Türk Ulusunun eseridir. Bu zaferin temelinde Türk Ulusuna ve onun mucizeler yaratan üstün kudretine inanç yatmaktadır.

Bugün eğer bağımsız bir ülkede namus ve şerefimizle yaşıyorsak, bunu tarih boyunca bu vatan için sonsuz fedakârlıklara katlanan ve şehit olan nesillere borçluyuz.

43 yıl önce ulaşılan sonucu korumak ve ulusal bağımsızlığı devam ettirmek istiyorsak, ulu önder Atatürk'ün işaret ettiği yollardan yürümek, gösterdiği hedeflere doğru gitmek zorundayız.

Asla şüphe yoktur ki, başka ulusların bilim ve teknik alanda süratle ilerledikleri günümüzde, Türk Ulusunun varlığını koruması ancak çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkmasıyla mümkündür.

Ortada olan bir gerçektir ki, iktisaden hür ve bağımsız olmayan, en modern araçları kendisi yapmayan bir ulusun, günümüzde sefaletten ve yabancı devletlere peyk olmaktan kurtulmasına imkân yoktur. Bir ulusun maddi ve manevi

gücü, mutluluğu ve zenginliği, savunma kudreti hep iktisadi gücüne bağlıdır. Bu sebeple bir kere daha Atatürk'ün söylediğini yapmak, ikinci bir İstiklâl Savaşına girişmek, aziz yurdumuzdan sefalet ve geriliik sebeplerini sürmek, kısacası 43 yıl önce başarılan zaferi iktisadi İstiklâl Savaşı ile tamamlamak zorundayız.

Bunun için:

1. 43 yıl önce, İstiklâl Savaşı'nda olduğu gibi, ülkenin maddi ve manevi bütün kaynakları ve güçleri seferber edilmelidir.

2. Kadın erkek her Türk, iktisadi İstiklâl savaşının ve kalkınma ordusunun bir askeri haline gelmelidir.

3. İleri ve büyük devletler, ileri bir toplum düzenine dayanır. Çağımızın ileri toplum tipi ise daima sanayi toplumudur. Şu halde bütün kaynaklar ve güçler sanayileşme hedefine teksif edilmelidir.

4. Kalkınma ancak yatırımla, yatırım ancak tasarrufla mümkündür. Bu sebeple her türlü lüzumsuz harcamalar ve lüks önlenmelidir. Yalnız sanayileşmeye yardımcı olacak maddeler ithal edilmelidir.

5. Plansız kalkınma, plansız savaş gibidir. Aynı sonuçları doğurması mukadderdir. Kalkınma plan gereğince yapılmalıdır.

6. Süratle kalkınmak için, çağdaş iktisat ilminin kurallarına uygun olarak, iktisadi hayatın kilit noktaları devletin elinde bulunmalıdır.

7. Petrol millileştirilmelidir.

8. Ağalar saltanatına son vermek, rejimin kişilerin yararına değil, ulusun yararına işlemesini sağlamak, nüfusun yüzde 77.5'unun tarım

alanında çalıştığı Türkiye'de sosyal adaleti gerçekleştirip, komünizm tehlikesini önlemek, tarım alanında saklı olan işgücünü harekete geçirebilmek ve üretimi arttırmak üzere köklü bir toprak reformu yapılmalıdır.

9. Politikacılar kişisel ve partizan çıkarları peşinde koşmaktan vazgeçmeli. Demagojilere ve bölücü faaliyetlere son vermeli, yalnız iktisadi ve sosyal sorunlar üzerine eğilmeli ve «Her şey Türkiye İçin» ilkesini benimsemelidir.

10. Kalkınmanın ilk ve temel şartı olarak, Anayasa ve kanun hâkimiyeti sağlanmalı, demokratik hukuk devletinin sınırları içinde kalkınmanın mümkün olacağı yeni bir Türk mucizesi olarak bütün dünyaya ispatlanmalıdır.

Türk ulusunun geleceği demek olan Türk gençliği bu ikinci kurtuluş savaşını mutlaka başaracak, Türk ulusu mutlaka çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkacak, mutlu ve müreffeh yaşayacaktır.

30 Ağustos Zafer Bayramı yüce Türk ulusuna kutlu olsun.»

MİLLİ PETROL KAMPANYASI

1965 yılının en önemli gençlik olayı, petrollerin millileştirilmesi konusunda açılan kampanyadır. Bu kampanya gençlik örgütlerinin ekonomik alanda yaptığı ilk eylemdir.

1965 yılında Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı daha fazla sayıda kuyu açabilmek ve daha fazla petrol çıkartabilmek için çaba harcamaya başladı. Özellikle Genel Müdür İhsan Topaloğlu bu konuda aydınlardan yardım istedi.

Petrol konusunda ilk çalışma İ.T.Ü.T.B. tarafından yapıldı. Ve bu çalışma 13 Ocak 1965'te bir basın toplantısı ile başladı. Ben, o yıl İ.T.Ü. İnşaat Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı olarak Talebe Birliği Yönetim Kurulu üyesi bulunuyordum. Talebe Birliğinin Başkanı Uygut Bayaz ve Sekreteri Cavit Savcı, petrol konusunu Talebe Birliğinin Yönetim Kurulu'na getirdi. Hemen bütün cemiyet başkanları ve diğer yönetim kurulu üyeleri petrol sorununu benimseyip incelemeye başladık. Ben, İran petrollerini ve Musaddık olayını araştırma görevini almıştım. Edindiğimiz bilgileri Birlik Yönetim Kuruluna getirdik. Her araştırmada petrol konusunun önemi biraz daha ortaya çıkıyordu.

Petrol konusunda bir eylem planı düşünüldü. Buna göre bir basın toplantısıyla petrol sorunu, kamuoyuna duyurulacak ve vatandaşların yerli petrol kullanmaları istenecekti. Bu konudaki basın bildirisi hazırlandı. Bildirinin yanı sıra 15-20 santim ebadında kartonlara: «VATANDAŞ YERLİ PETROL KULLAN - PETROLÜNÜ PETROL OFİSTEN AL, YABANCI PETROLE HAYIR» sloganları yazıldı. Bu kartonları basın bildirisi yayınlandıktan sonra bütün araç sürücülerine dağıtacaktık. Ve ondan sonra olacak gelişmelere göre «Kampanyamızı» sürdürecektik.

Biz, petrol sorununu incelediğimizde hemen şunları görmüştük: Türkiye'de 11 yabancı şirket ve bir de yerli T.P.A.O. petrol arama ruhsatı almıştı. Devlet kuruluşu olan T.P.A.O. yabancı şirketlerin haklarına sahipti. Fakat 11 yabancı şirketin her biri sekizer kuyu açarak toplam 88 kuyu açabiliyordu. Buna karşılık T.P.A.O. Türkiye Cumhuriyeti adına ancak 8 kuyu açabiliyordu. T.P.A.O. ile zamanın hükümeti arasındaki anlaşmazlık 9. kuyu açma is-

teğine olumlu cevap verilmemesinden çıkmıştı. İşte bu anlaşmazlık döneminde T.P.A.O. aydınlardan yardım istiyordu.

Öte yandan yabancı şirketlerin Türkiye'deki petrol üretimi toplamı, bir tek T.P.A.O.'nun üretiminden daha azdı. Açıkça görülen oydu ki, yabancı şirketler Türkiye'de petrol üretmek değil, petrol bölgelerini kapatmak için ruhsat almışlardı. Çünkü, bu uluslararası petrol şirketlerinin başka ülkelerde daha verimli kuyuları vardı ve o dönem ürettikleri petrolü tüketebilmek için kendilerine pazar gerekliydi. Bu nedenle Türkiye'deki petrol bölgelerini kapatıyorlar v T.P.A.O.'nun yeni kuyular açmasına engel oluyorlardı. Bu çatışmada hükümet petrol kanununa dayanarak yabancı şirketlerden yana tavır alıyor ve T.P.A.O.'nun 9. kuyu açmasını engelliyordu. Petrol kanununun yabancı şirketlerin temsilcisi bir avukat hazırlamış ve bu tasarı pek değişikliğe uğramadan meclisten çıkarılmıştı. Yabancı petrol şirketlerinin bizi engellemeleri bir yana, başka ülkelerde ürettikleri petrolü bize, Avrupa ülkelerine sattıkları fiyattan yüzde 35 daha pahalıya satıyorlardı. Ünlü petrol kanununa dayanarak yapılan anlaşmalara göre bu satışı sürdürüyorlardı. Örneğin Avrupa ülkesi diye, Yunanistan'a sattıkları petrol, bize sattıklarından yüzde 35 daha ucuzdu.

Biz, bunları yaptığımız ilk araştırma sonucunda öğrenmiştik. Bilgilerin çoğu T.P.A.O. tarafından bize verilmişti. Yapılacak iş ortadaydı. Türkiye aleyhine olan bu durumu kamuoyuna duyuracaktık. Öyle sanıyorduk kl, biz bu durumu açıklayınca basın çarşaf çarşaf yazacak, bütün ilgili kurumlar, ulus ayağa kalkacak ve bu sorun kökünden çözümlenecekti. Şu an, düşünüyorum da o zamanki bu saf inancımız,

sorunun açıkça Türkiye aleyhine olduğunu görmemizden geliyordu. Yapacağımız işten o kadar emindik ki, basın toplantımızın bomba gibi patlıyacağını zannediyorduk.

13 Ocak 1965 tarihinde Birlik Başkanı Uygut Bayaz, Sekreter Cavit Savcı ve Fakülte Cemiyet Başkanları basın ayağımıza gelmez diye Cağaloğluna giderek TMTF binasında bir basın toplantısı yaptık. Önceden hazırlanmış bildiriyi Birlik Başkanı basın mensuplarına okudu. Basın mensuplarının sorularını Birlik Başkanı ve Sekreteri cevapladı. Bir basın mensubu:

«Yani siz, Rusya'dan da petrol alalım mı demek istiyorsunuz?» diye sordu. Cevap:

«Batılı şirketler, Yunanistan'a verdikleri fiyattan yüzde 35 fazlasına bize petrol satıyor. Rusya daha ucuz verirse, onlardan da alabiliriz. Bunda bir sakınca görmüyoruz.» oldu.

Basın toplantısından sonra, bastırdığımız kartonları Cağaloğlu'ndan geçmekte olan araç sürücülerine dağıttık. Doğrusu biraz neşemiz kaçmıştı. Basın toplantısı, pek istediğimiz gibi geçmemişti. Hele dağıttığımız kartonları bazı sürücüler almak bile istememişlerdi.

Ertesi gün, merakla gazetelere baktığımızda, basın toplantımızla ilgili haberi zor bulabildik. Bir iki gazete tek sütun üstünden birkaç cümle ile vermişti toplantıyı. Hele bunlardan biri: «Gençler gerekirse, Rusya'dan da petrol alınsın» diyor, gibi bir cümleyle bize pek sempati kazandırmayacak biçimde, vermişti haberi. Çok bozulmuştuk. Önemli bir memleket sorununu inceliyoruz, açığa çıkartıyoruz, ne basın yazıyor, ne de kimse aldırış ediyordu. Dü-

şünüp, taşındık ve konuyu üst örgütümüz olan TMTF' ye götürmeye karar verdik.

TMTF'NIN PETROL KAMPANYASI

TMTF petrol sorununu ele aldı. Ve petrollerin millileştirilmesini isteyen bir kampanya açtı. Bu kampanya 1965 Mayısı'nın son haftasında yoğun bir biçimde uygulandı. Konuya basının yer vermesi, şu iki önemli özellikten ötürü mümkün oldu.

1. Sokaklara yazılar yazıldı. 2. Geniş bir afişleme kampanyası açıldı. Caddelerde asfaltın üzerine yazılan yazıların resimlerine geniş yer verdi. Bu sokaklara yazı yazma yöntemi bir süre sonra sağcı gençler tarafından bize karşı kullanılacak ve: «Kahrolsun Komünistler» kelimeleri, kırmızı boyayla caddelere yazılacaktı. Ancak ilk yazıldığı kadar ilginç olmayacaktı. Şunu belirtmek istiyorum ki, Milli Petrol Kampanyası'nın kamuoyuna maledilmesinde caddelere yazı olayının ilk defa kullanılmasının önemli etkisi olmuştur. Bu yazılardan bazıları serbest fırçayla büyük boy olarak caddelere yazılmış, bazıları ise saçtan kestirilmiş şablonlarla daha küçük boy olarak yazılmıştı. Saçtan kestirilen şablonlar Aksaray'da bir tenekecide hazırlatılmıştı. İşin kötü yanı, emniyet kuvvetleri caddelere MİLLİ PETROL yazılmasını engelliyorlardı. Bu nedenle yazıları gece geç saatlerde yazdık. 26 Mayısı, 27 Mayısa bağlayan gece İstanbul caddeleri «Milli Petrol», «Petroller Millileştirilecektir» «Kahrolsun Emperyalizm», «Kahrolsun Yabancı Petrol Şirketleri» sloganlarıyla süslendi. 27 Mayıs sabahı uyananlar şehrin caddelerinde bu sloganları okudular. Emniyet mensupları ise, o gece yazı yazanlardan 50 kişiyi tutuklamışlardı.

Petrol kampanyasında kullanılan afiş de çok güzeldi. Afyonkarahisar heykeli bu afişte kullanıldı. Ve heykelin yanına şu sloganlar yazıldı: «Kahrolsun Emperyalizm», «Ezilen Uluslar Ezenleri Bir Gün Yok Edecektir», «Türkiye'yi Sömüren Yabancı Şirketler Kahrolsun», «Petrol Millileştirilecektir». Bu afişler siyah, kırmızı, sarı ve mavi olarak başlıca dört renkte hazırlanmıştı. Afyon heykelinin yanında yukardaki, sloganlardan sadece birisi bulunuyordu, diğer afişlerde öbür sloganlar tek tek yazılıydı. Bu afişler üç bin kadar basılmış, Anadoluda bazı şehirlere de gönderilmişti. Denilebilir ki, öğrenci eylemlerinde ilk ve en büyük afişleme bu olayda kullanıldı.

Olayla ilgili olarak TMTF tarafından 13 Mayıs 1965'te yayınlanan basın bildirisinde şöyle deniliyordu:

«Türkiye gibi az gelişmiş bir ülkede ekonomik gelişmeyi ve siyasal bağımsızlığı engelleyen ülke içi ve dışı bağıntılarının bir an önce gözden geçirilmesinin gerektiği kamu oyunca kabul edilmiş, bir gerçektir.

Türkiye'yi dışardan sömürme imkanı veren petrol kanunu bu bağlantıların tipik örneklerinden biridir.

Son birkaç ay içerisinde petrol konusunda yapılan tartışmalar, petrol kanununun tanıdığı kapitülasyon niteliğindeki haklardan yararlanan yabancı şirketlerin ülkemizin ekonomisini adeta sabote ettiklerini ortaya koymuştur. Durum bütün açıklığı ile ortadayken Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mehmet Turgut, mevcut kanunu savunmakta bir sakınca görmemekte ve yabancı şirketlere tanınan imtiyazların ortadan kaldırılmasını isteyen gerçek vatanseverlere işgal ettiği

makamın ciddiyetle bağdaşmayacak bir şekilde saldırmakta ve onları ajanlıkla suçlamaktadır. Bu garip iddialar karşısında petrol davasını tamamen benimseyen Türk yüksek öğrenim gençliği, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının savunduğu görüşle, Amerikan petrol şirketlerinin çıkarları arasındaki paralelliğe Türk kamu oyunun dikkatini çekmeyi bir görev bilir.

«Petrol kanunu kendi aleyhimize hükümler taşımaktadır. Petrol kanununun Türk milletinin yararına olarak değiştirilmesi yolundaki mücadele ülkemizin gerçek bağımsızlığa ulaşmasını isteyen her Türk'ün ortak mücadelesidir. Ancak bu mücadelede başarıya ulaşmak için radikal tedbirlerin alınması gereklidir.»

28 Mayıs 1965 tarihinde Ahmet Güryüz Ketenci imzasıyla yayınlanan TMTF'nin basın bülteninde de şöyle deniliyordu:

> «Ülkeyi ekonomik ve siyasi yönden yarı sömürge durumuna düşüren ve bağımlı olma karakterinin örneğini veren, 1960 yılı evveli zihniyetinin ortaya çıktığını 1965 Türkiye'sinde görmek, bilhassa Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mehmet Turgut tarafından bu zihniyetin savunuculuğunu yapmak çok üzücü olduğu kadar düşündürücüdür de.
>
> Dokunulmazlık hakkına dayanarak vatanseverleri sorumsuz bir şekilde suçlamaya kalkışan Sayın Bakanın parlamento kürsüsü gibi kutsal bir yerden, Mobil ve Shell şirketlerinin sözcülüğünü yapmaya kalkışması en hafif bir tabirle gaflettir.
>
> Maden kanunu hakkında bilgi verecek du-

rumda olmadığını itiraf eden bir bakanın bu sözlerinin hemen ardından, maden ve petrol kanunlarının yabancılara aşırı imtiyazlar tanıdığını, bunların milli menfaatlerimize uygun bir duruma getirilmesini istiyenleri, bilgisizlik, kötü niyet ve aşırı solculukla suçlamaya yeltenmesi, hiç bir iyi niyet ve vatanseverlik ölçüsüyle bağdaşmaz.

Bakan, yürürlükteki petrol kanununun kapitülasyon hükümleri taşımadığını, TPAO'nun bir bölgede 8 ruhsattan fazla ruhsat alabileceğini iddia edebilmek cesaretini göstermiştir. Bu beyanlar ya cehaletin, ya da bakanın mensup olduğu zihniyetin tipik ve gerçekleri ters gösterme çalışmalarından biridir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde hiç bir bakan, Mehmet Turgut'un yaptığı gibi, kutsal Meclis Kürsüsünden Mobil, Shell gibi yabancı sermaye tröstlerinin reklamını yapmaya cesaret edememiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde hiç bir bakan, Mehmet Turgut ve Morisson Müteahhidi Süleyman Demirel gibi, vatanına sahip çıkan yurtseverleri Amerikan propaganda broşürlerinin kullandığı ifadelerle suçlamak cesaretini gösterememiştir.

Bu vatanı bizlere emanet eden ulu önder Atatürk'ün, Türk gençliğine hitabesinde çizdiği tablo bu davranışlardan farklı değildir.

Ya millete reva gördüğün iftiraları ispat edersin, yahut da işgal ettiğin mevkii derhal terkedersin.»

TMTF'nin yürüttüğü «MILLI PETROL» kampanyası çeşitli açık oturumlar ve toplantılarla sürdürülüyordu. Bu arada TPAO'nun hukuk müşavirliği-

ni yapan Prof. Muammer Aksoy petrol konusunun kamu oyuna mal edilmesi için önemli katkılarda bulundu. Çeşitli konuşmalar ve beyanatlarla TPAO'ya daha fazla hak sağlanmasını yabancı şirketlerin imtiyazlarının azaltılmasını isteyerek, Millileştirme önerenlerin yanında yer aldı.

Petrol konusu artık basının en çok ilgilendiği konulardan biri olmuştu. Bütün yazarlar bu konuda yazı yazıyor, bütün parti liderleri görüş beyan ediyorlardı. Biz ise konunun gazetelere geniş geçmesinden memnunduk. Petrol konusu daha uzun süre aktüel olarak tartışılacak ve sonra yabancı şirketler bize sattıkları yüzde 35 fazla fiyattan biraz daha indirim yapacaklar, Kıbrıs bombardımanında yabancı şirketler bize uçak benzini vermeyecekler ve konu yeniden alevlenecekti. Dünya enerji buhranı yılları diyebileceğimiz 1973 ve sonrasında milli petrol sorununun önemi bir kez daha ortaya çıkacaktı. Bütün bu gelişmeler içinde petrol sorunu bana ve daha birçok insana devlet, emperyalizm, işbirlikçiler, milliyetçilik gibi konularda çok şey anlatacaktı.

1965 yılında «Milli Petrol» mücadelesi oldukça sert noktalara varmıştı. TPAO ile Petrol-İş arasında anlaşmazlık çıkmış, bu anlaşmazlığa TMGT Genel Başkanı Alp Kuran ile TMTF Genel Başkanı Ahmet Ketenci arabulucu olmuş ve anlaşmazlık çözümlenmişti. Öte yandan Mehmet Turgut:

«Petrolün millileştirilmesi için uğraşanların aklı başında değildir» demiş ve gençlik kuruluşları 13 Eylül'de bakanı cevaplamışlardı. Ayrıca gençlik kuruluşları, üzerinde Mobil, BP, Shell ve Castrol tröstlerinin armaları bulunan avukat cübbesini Enerji Bakanı Mehmet Turgut'a göndermişlerdir. Turgut bu olaya çok kızmış ve gençleri mahkemeye vermiştir.

13 Eylül 1965 tarihinde yayınlanan bakana cevap bildirisi şöyledir:

«Uzun zamandan beri yabancı petrol şirketlerinin Türkiye'yi sömürmek, ulusal çıkarlarımızı alabora etmek için her türlü çabayı gösterdikleri, hatta gizli teşkilatları vatansever ve milliyetçi genel müdürlerin değiştirilmesine yönelttikleri şu günlerde, petrolün millileştirilmesini savunan tüm Türk gençliğini, basını, bütün aydınları gayri ciddi, aklı başında olmayan insanlar olarak vasıflandıran ve onları solculukla itham eden Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mehmet Turgut'u Türkiye'nin sahibi ve hakiki bekçisi Türk yüksek öğrenim gençliği olarak ne idüğü maalesef belli olan fikir fukarası, yaygaracı ve hâlâ uşak olma hüviyetinden kurtulamayan bir zavallı olarak Türk kamu oyu huzurunda tesbit ediyoruz.

Evet, üzülerek iddia ediyor ve diyoruz ki, Mehmet Tutgut Türkiye'de yabancı petrol şirketlerinin bol ücretli bir avukatıdır. Türkiye'nin petrollerinin yabancılara peşkeş çekilmesine yataklık yapmaktadır.

Nesiller boyu uğruna kanlar döktüğümüz kendi topraklarımızda, petrol aramak ve işletmek hakkında, yabancı tröstlerle milli kuruluşları eşit olarak görmek, kapitülasyon hükümleri taşıyan ve bunun gerçek olduğu artık su üstüne çıkan, petrol kanununun değiştirilmesinden yana olmamak, ele geçen gizli mektuplarla, Türkiye'nin çıkarlarını yabancı firmalara karşı savunmada vatansever bir örnek veren Petrol Ofis Genel Müdürünün değiştirilmesi için, politik bas-

kı tavsiyelerine iltifat edip, Genel Müdür'ün azledilmesine tevessül etmek ve yabancı şirketlerle amansız bir rekabete girişmiş olan Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünün «Yeniden bayilik dağıtılmasını ikinci bir emre kadar durdurmasına karar vermek» nihayet devlet sektörünün en iyi ve en verimli şekilde kullanılmasında öncü olan ve dünya serbest rekabet piyasasına nazaran petrolü Türk ulusuna yüzde 35 daha fazlasına satan, Türkiye'de bol petrol yatakları bulup istihsal etmeyen, yabancı şirketlere karşı giriştiği milliyetçi mücadele ile sömürücülerin gerçek hüviyetini kamu oyunun gözü önüne seren, petrol taşıt borusu meselesinde Amerikan şirketlerinin çevirdiği düzenbazlıkları ortaya koymada büyük çaba gösteren TPAO Genel Müdürünün dört defa değiştirilmesine tevessül etmeyi, artık bir parti görüşü olarak izah edemiyoruz. Daha yüzlercesini sayabileceğimiz hadiseler bir tesadüf değildir. Olaylar dünyada milli kurtuluş savaşlarının en büyüğünü vermiş olan Atatürk Türkiye'sinde milli çıkarlarımızı ve ulusal iktisadi özgürlüğümüzü savunanların karşısına hep bu adamı çıkarıyor. Şurası bütün açıklığı ile bilinmelidir ki petrol, yarının Türkiyesi'ni yaşayan genç nesillerin damarlarında dolaşan kandır. Bu nesil yokedilmedikçe petrol yabancılara verilmeyecek, ulusal iktisadi kurtuluşumuz için millileştirilecektir.

Türkiye'yi karanlık akibetlere götürmek isteyenlerin sonunun hüsran olduğunu bir defa daha hatırlatıyor, Anayasayı savsaklayarak demokratik hukuk düzenini yıkmaya çalışan fakat Türk kamu oyunun huzurunda hesap vermeden

intihar eden Eski Dahiliye Bakanı Namık Gedik' in yolunda olduğunuzu da size bildirmeyi ve sizi uyarmayı ulusal bir görev biliyoruz.

Saygılarımızla.»

TFTF Genel Bşk. Ahmet Güryüz Ketenci, İTÜTB Bşk. Uygut Bayaz, İTÜTOTB Bşk. Faruk Yalnız, İYOTB Bşk. Dinçer Şekerci, İÜTB Bşk. Bozkurt Nuhoğlu.

1965'İN DİĞER OLAYLARI

Petrollerin millileştirilmesi için açılan kampanya gençliğin ilk önemli ekonomik eylemidir. Anti-emperyalist bir çizgide sürdürülmüştür. Fakat kanımca bu eylemin en önemli yanı gençliği ekonomik sorunlarla yüz yüze getirmesidir. Çünkü, 1960 sonrası gençliğinin «Atatürk ilkeleri ve 27 Mayıs» sözlerinden öteye ayağının yere değmesine yönelik bir adım olmuştur bu eylem. Gerçi özellikle TİP'in kuruluşundan itibaren öğrenciler arasında sosyalizme ve TİP'e sempati duyanlar artıyor ve sorunlar ekonomik alanda ele alınıyor ve her şeyin, her sorunun esası ekonomik olduğu belirtiliyordu. Fakat, petrol sorunu çok iyi bir somutlama oldu. Esasen şunu söylemek gerekir ki 1960 Anayasası'nın getirdiği ortam içinde hürriyet, ekonomik sorunlar ve nasıl kalkınacağız tartışması eninde sonunda böyle bir noktaya gelecekti.

Petrol sorununu benimsemek için sosyalist düşünceyi benimsemek gerekmiyordu. Biraz dürüst olmak ve Türkiye'den yana olmak yeterliydi. Petrol sorununun üzerine gitmek bizi derhal uluslararası bir sömürüye götürüyordu. Bütün ekonomik sorunlarda olduğu gibi petrolde de bizi sömürüye ve çıkar çatışmalarının analizine götürdü.

27 Mayıs 1960 sonrasında söylenen ve ne anlama geldiği de pek bilinmeyen «Hürriyet» isteği, giderek yerini «ekonomik kalkınma» kavramına bırakmıştı. Bu arada TİP'in kuruluşu ve kalkınma modeli olarak sosyalizmin önerilişi ekonomik sorunları daha da fazla tartışılır hale getirmişti. Bütün bu tartışmalar bir noktada gençliğe de yansıyordu. 1965 yaz aylarında Ankaralı gençler «Dönüşüm» adlı bir gazete çıkarmaya başladılar. «Dönüşüm» gençlerin çıkardığı ilk sol gazete idi. Zamanın iktidarı bu gazeteyi satan öğrencilere sağcı gençleri saldırttı. Yaralanmalarla sonuçlanan çatışmalar oldu. «Dönüşüm» ün satışı engellenmek istendi. Bütün patırtı gürültü arasında gazete bir süre basılıp satılabildi.

«Dönüşüm» gazetesi konusunda TMTF'nin Ankara'da bulunan ikinci başkanlığı aleyhte tavır aldı. Fakat İstanbul'da bulunan Genel Başkanlık, «Dönüşüm»e yapılan saldırıları kınadı.

1965 yılında sol gittikçe güçleniyordu, bu durumu gören sağın rahatı kaçıyor ve saldırılara başvuruyordu. «Dönüşüm» satanlara saldırının yanında, esas saldırılarını TİP'e yönelttiler. Bursa TİP kongresi basıldı, delegeler dövüldü.

GÜMÜŞSUYU YURT BASKINI

1965'e kadar daha çok ilerici-gerici gençlik biçimindeki ayrım, 1965'ten sonra yavaş yavaş solcu, gerici ve giderek sağcı, solcu biçimini alıyordu. Gençliğin sola kayması egemen güçleri rahatsız etmeye başlamıştı. Daha önceleri CHP'ye yakın bir çizgi izleyen ilerici gençler, 1965'ten sonra artık yavaş yavaş TİP'e paralel bir çizgi içine giriyorlardı.

AP, gençlik kesiminde o zamanın MHP'si olan

CKMP'nin aktif elemanlarından yararlanıyordu. AP, onları kendi işleri için ortaya sürüyor, buna karşılık onların çeşitli yasa dışı davranışlarına gözyumuyordu. Bazı gençler ise, hem AP'ye hem de OKMP'ye göz kırpıyorlardı.

1966 yılında İTÜTB güya çift başlı hale getirilmişti, fakat yönetim tamamen solcu öğrencilerdeydi. Birlik Başkanı Baykan Kalaba, Sekreteri de Yücel Odabaşı idi. Bir gün, MTTB'den gelen bir gurup, bizim yurt lokalinde MTTB'nin gerici nitelikteki bir bildirisini dağıtmak istemişlerdi. Bazı arkadaşlar ise buna karşı çıkmışlar. Bildiri dağıtanlar daha sert çıkmışlar ve işi söğüp saymaya kadar götürmüşler ve hatta Talebe Birliğine girerek orada yalnız oturmakta olan Birlik Sekreterini hırpalamışlar sonra da çekip gitmişler. Olay ders saatine rastladığı için pek kimse yokmuş ortalıkta. Baskıncıların başında ise o zamanlar bu tip işlere pek karışan Nurettin Ispir varmış.

O gece saat 8 sularında lokalde bir toplantı yapıldı. Birlik Başkanı Baykan Kalaba heyecanlı bir konuşma yaptı. Ve sonuçta:

«Ben hesap sormaya gidiyorum, gelen benimle gelsin» dedi ve yürüdü. Yüz kadar öğrenci yürüyüp gitti. MTTB'ye vardık. Kapıları tuttuk ve bir grup arkadaş yukarı çıktı. Bir süre sonra döndüler. Nurettin Ispir orda yokmuş. Cağaloğlu'ndan, Sirkeciye kadar yürüdük. Sirkeci'de bir troleybüse bindik ve duraksız Gümüşsuyu'na geldik.

Herkes dağıldı gitti. Ben de yurdun birinci katındaki bir etüd odasına proje yapmaya çıktım. Ayağımda bir terlikle çalışıyordum ki bir arkadaş geldi ve bazı adamların yurt çevresinde görüldüğünü ve bir baskın olabileceğini söyledi. Ben, ayağımdaki terliklerle yurdun alt katındaki Talebe Birliğine indim. Bir-

lik içinde bir iki kişi vardı. Baskın olur mu, olmaz mı? diye konuşurken, 15-20 kişilik bir gurup geldi ve bize:

«Haydi dışarı» dediler ve ellerindeki sopalarla bütün eşyaları kırmaya başladılar. Ben hayretten donakalmıştım. Masalar devriliyor, daktilo kaldırılıp yere çalınıyor, radyo sopayla kırılıyordu. Birlikten dışarı çıktığımda Süleyman Altun'un merdiven altındaki yurt anonsundan:

«Arkadaşlar yurdumuz baskına uğradı. Toplanın. Dikkat dikkat. Yurdumuz basılmıştır» diye konuştuğunu gördüm. Hemen yanına gittim. Benim oraya varışımdan az sonra saldırganlar geldiler. Kapıyı tutup açabilecekleri halde kapıyı bir sopayla kırarak içeri girdiler ve biraz çekişmeden sonra anonsu susturdular. Ben, elimde bir sandalye anons yerinden çıktım. Holün tam ortasında kalmıştım. Bir anda başıma sopa yağmaya başladı. Yurt öğrencileri de benim gibi şaşkındı ve olup biteni seyrediyordu. Öğrenci arkadaşlar hole açılan lokal kapısında ve yurt merdivenlerinin sahanlığında toplanmış bekliyorlardı. İlk sandalye lokal kapısındaki bir arkadaş tarafından fırlatıldı. Ve artık sandalyeler, tabure üstleri, masa bacakları havada uçuyordu. Ben holün ortasında elimdeki sandalyeyi kalkan yapmış kendimi korumaya çalışıyordum. Bir ara elimdeki sandalya düştü ve kare kesitli bir tabure ayağının kafama doğru inmekte olduğunu gördüm ve bir an paniğe kapıldım. Sopanın kafama indiği anda kendi kendime:

«Hafifmiş» dediğimi iyi hatırlıyorum. Hemen hiç bir acı hissetmemiştim fakat sopanın kafama inişini seyretmiş ve tok bir ses çıkarana kadar epey korkmuş düşüp bayılacağımı filan sanmıştım.

Çok geçmedi duruma hakim olduk. Herkes ilk şaşkınlığı geçince kavgaya girmişti. Ben ise, sopa kafama inene kadar kimseye vuramadım. Sopa aklımı başıma getirdi ve elime geçirdiğim sandalyeyi kafalara indirmeye ondan sonra başladım. Baskıncılar bizden fazla yaralı verdiler. Fakat, benim kafa da dahil olmak üzere bizim kafalar da yarılmıştı.

Olaydan sonra durum şöyleydi. Talebe Birliğinde kullanılabilir hiç bir şey kalmamıştı. Yurdun kapı ve pencere camlarıyla anons odasının kapısı kırılmıştı. Bunların dışında bütün yerler sandalye ve tabure parçası doluydu. Her şeyi olduğu gibi muhafaza ettik tam iki gün bütün öğrenciler ve öğretim üyeleri gelip durumu gördüler.

Baskının ertesi günü Taksim'e bir yürüyüş yapıldı. Öğrenci kitlesinin heyecanı büyüktü. Beyazıt'a yürümek istediler. Bazı öğretim üyelerimiz iki gün sonrası için bildirimli yürüyüş yapılması halinde kendilerinin de katılacaklarını ve kaba kuvveti protesto edeceklerini söylediler kabul edildi. Ve iki gün sonra beraberce Taksim'den Beyazıt'a yüründü.

Bu baskını yapanlar, Kemal Efendioğlu, Atilla Kılıçoğlu, Nurettin Ispir ve diğerleri, hiç bir kanuni takibata uğramadılar. Işin içinde AP'nin CKMP ile ortaklığı vardı.

Bu olay İTÜ içinde bizim geniş ölçüde güçlenmemizi sağladı. Çünkü bu baskını yapanlar bizim İnşaat Fakültesi Talebe Cemiyetini ve İTÜTB'yi çift başlı duruma getirmeye çalışanların dayandıkları insanlardı. O insanların yurda hunharca yaptıkları baskın ve hiç bir takibata uğramamaları, İTÜ'deki yandaşlarının yapayalnız kalmaları sonucunu doğurdu. Ayrıca bu baskın olayı geniş öğrenci kitlesine bizim an-

latmak istediğimiz çok şeyi anlattı. Ve artık İTÜ içinde sağ, bir varlık gösteremeyecekti.

BÖLÜM III

1967'DE GENÇLİK EYLEMLERİ

1967 yılında gençlik eylemleri yeni boyutlara ulaşıyor ve gençlik kuruluşlarının bildirilerinde artık sosyalizm sözcüğüne sık sık rastlıyoruz. Bu yılın en hareketli örgütleri, İTÜTB, İTÜTOTB, İYTOTB ve ODTÜÖB'dir. Bu örgütler kendi aralarında sürekli bir birlik kurarak, birçok konuda beraber tavır almışlar beraber eyleme girmişler ve İstanbul-Ankara arasında yapılan «Özel okullar devletleştirilmelidir» yürüyüşünü yine bu dört örgüt gerçekleştirmiştir.

Gençliğin bilinç düzeyi ileri bir noktaya ulaşmıştır ve artık ekonomik sorunlar incelenmekte ve çözüm yolu olarak «Sosyalizm» gösterilmektedir. 1965 yılında kurulan «Fikir Kulüpleri Federasyonu» 1967 yılında henüz örgütlenme dönemindedir. Fakat, yeni bir örgütlenme biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konuda İTÜTB 21. dönem çalışma raporunda şu yargıya rastlıyoruz:

«Bu kuruluş daha yenidir. Hakkında uzun tartışmalarda bulunmak yerine şu kadarını söylemeliyiz ki; bu durumu ile olmasa bile, değişerek ve gelişerek, yarının sosyalist Türkiye'sinde var olacak gençlik örgütünün bir modelini kabaca ortaya koyacağı işkil götürmez.»

1967 yılını bir diğer yandan sosyalizmi öğrenme ve ekonomik yapıya uygulamaya çalışma yılı diye tanımlamak mümkündür. Bu tanımlamanın özellikle gençlik açısından olduğunu hemen belirtmeliyim. Gerek 1966 ve gerekse 1967 yılları sol yayınların bol bol çıktığı ve geniş kitlelerce okunup tartışıldığı yıllardır. 1967 yılının en önde gelen örgütlerinden biri olan İTÜTB'nin başkanı Hasan Yalçın gençliğin sınıfsal niteliğini şöyle ortaya koymaktadır. (İTÜTB 21. dönem çalışma raporu.)

GENÇLİĞİN SINIFSAL NİTELİĞİ VE SAVAŞTA ALACAĞI YER

Türkiye'de üniversite gençliği, geniş halk yığınları arasından çıkıp gelir, fakat sınıfsal bir ayırım uygulamak gerekirse, küçük burjuva sınıfına sokulabilir. Bu sınıfsal nitelik onun işçi ve köylü sınıflarıyla yanyana döğüşmesi zorunluluğunu ortaya koyar. Diğer yandan, öğrencilik döneminden sonra izleyecekleri yol ve içine girecekleri sınıf kesinlikle belirlenmese bile, komprador burjuvazisinin gün geçtikçe dolan kadroları içinde yer kapmaları olanağının gittikçe azalışı gözönünde tutulursa, onların gene işçi ve köylü sınıflarının dostu olarak kalacakları söylenebilir. Yani, hem okul sıralarında, hem de daha sonra komprador burjuvazisi, toprak ağası, tefeci sınıflarının yıkılışı öğrenci kitlelerinin somut çıkarlarıyla paralellik halindedir. Öğrenci kitlesinin, çıkar duygusundan uzak oluşu, gençlik durumu dolayısiyle karşı çıkış içinde bulunuşu, yurtseverliği gibi niteliklerini bir yana bıraksak bile, yukarıda derinlemesine olmayan fakat açıklamalarımız için yeterliliği su götürmez bulunan analiz, gençliğin dev-

rimci sınıfların yanında bulunması ve sosyalist savaşa katılması gereğini açıklar. Öyleyse buradan çıkaracağımız sonuç nedir?

Buradan çıkaracağımız sonuç gençlik örgütlerinin sosyalist olmalarının zorunlu olduğudur.

Birgün, geri kalmış bir ülke olan Türkiye'nin gençlik örgütleri, ya doğal yerlerini yani sosyalist savaş içindeki işçiler ve köylüler yanındaki yerlerini alacaklar, ya da halkla, öğrenci kitleleriyle olan zıtlaşmaları yüzünden yıkılıp gideceklerdir.»

Yukarıdaki yazı 1967 dönemini oldukça doğru yansıtmaktadır. 1960'dan sonra önce hürriyet, sonra ekonomik sorunlar ve anti-emperyalist bir tutumla ülkenin kalkınmasını savunan gençler 1967'den itibaren artık emekçi sınıfların yanında yer almayı görev biliyor, bir başka deyişle emekçi halkın çıkarlarını savunmaya başlıyorlardı. Bu savunma içinde ülkenin çıkarları da doğru çizgide savunulmuş oluyordu. 1967'den sonra bu savunma iyice yerleşecek ve gençlik artık her soruna sınıf açısından bakmaya çalışacaktı.

1967'DE EYLEMLER

1967 baharı daha çok seri konferansların yapıldığı ve öğrencinin politik bilincinin artmasına yönelik çalışmalarla geçti. İstanbul Teknik Üniversitesinde Hasan Yalçın başkanlığında seçilen Talebe Birliği Yönetim Kurulu ilk çalışma olarak bir seri konferans düzenledi. Bu konferanslar Çetin Altan, Bülent Ecevit ve Aydın Yalçın tarafından verildi.

Çetin Altan, bir gazeteci olarak konferans veriyordu. Bülent Ecevit ile Aydın Yalçın ise iki ayrı partinin belli görüşlerini yansıtacak kişiler olarak Üni-

versitemize çağırılmıştı. O dönem fakülte yönetim kurulları konferanslar için öğrencilere salon vermiyordu. Bu nedenle Çetin Altan aşevinde, Bülent Ecevit ve Aydın Yalçın ise Gümüşsuyu'ndaki açık basketbol sahasında konuştular. Çetin Altan ve Bülent Ecevit'e kitlenin saygısı büyüktü. Ancak Aydın Yalçın için aynı şeyi söylemek zor.

Aydın Yalçın, o zaman bir AP'li olarak ve AP'nin ekonomik sorunlara yaklaşımında tam söz sahibi bir profesör olarak, öğrenci karşısında kapitalizmin savunusunu yaptı. Ancak, konferansın sorular ve cevaplar bölümünde yüzlerce soru yağmuruna tutuldu. Aleyhte bir tezahürat yoktu. Fakat Aydın Yalçın hayli terledi ve soruların hepsine cevap verme imkânı olmadığını ve artık yorulduğunu bildirerek konuşmasını bitirdi.

Konferanstan sonra Talebe Birliğinde dinlenirken şunları söylüyordu:

«1965'ten bu yana öğrencinin iktisadi konularda bilgisinin hayret edilecek derecede arttığını görüyorum. Doğrusu bu kadarını ummuyordum.»

Evet, Aydın Yalçın 1965'de de İTÜ'ye gelmiş ve Sadun Aren'le «Sosyalizm mi Kapitalizm mi» konusunu öğrenci önünde tartışmıştı. Üniversite içindeki o ilk tartışmadan sonra gençler gerçekten çok şeyler öğrenmişlerdi.

27 Mayıs 1967 gecesi Teknik Üniversite, Maçka ve Yıldız Birlikleri, Açıkhava Tiyatrosunda bir gece düzenlediler. Bu gecede yapılan konuşmalarda 27 Mayıs övülüyor ve fakat yetersizliği, ekonomik tutarsızlığı da ortaya konuyordu.

1967 yılında Teknik Üniversite'de Hasan Yalçın, Maçka'da Taner Çakıroğlu, Yıldız'da Sait Bülbül Birlik başkanıdırlar. Ve Adapazarı Kongresinde TMTF İkinci Başkanlığına seçilen Faruk Yalnız, Cağaloğlu'ndaki TMTF binasında çalışmalarını sürdürmektedir. Daha sonra Faruk Yalnız polis zoruyla binadan atılacak, mahkeme TMTF ve binasını Nevzat Yalçıntaş isminde sağcı bir doçente yeddi emin diye teslim edecekti. (Sonradan bu güvenilir kişinin TRT Genel Müdürü olduğunu da gördük). Faruk Yalnız, özellikle binadan çıkarılmadığı dönemde devrimci örgütleri bir araya toparlıyabilecek ve onlarla beraber eylemlere girişecekti.

1967 Haziran sonlarında, Amerikan 6. Filosu İstanbul Limanına geldi. 1965 yılında İnönü'nün Başbakanlığı sırasında yapılan Kıbrıs Bombardımanında aldığı tavırdan ötürü, 6. Filo artık dostça karşılanmıyordu. 1965'ten sonra her gelişinde Filoyu protesto, artarak devam edecekti. 1969'un Kanlı Pazar'ından sonra uzun süre İstanbul Limanına gelmeyecek olan filo, 12 Mart sonrasında biz Selimiye'de yargılanırken Boğaz'ın mavi sularında yeniden boy gösterecekti.

6. Filonun 1967 Haziran sonunda gelişi tepkiyle karşılandı. İlk eylem olarak 6. Filo Komutanlığının Taksim Anıtına koyduğu çelenk, Faruk Yalnız ve yukarda adı geçen Birlik yöneticilerinin düzenlediği bir toplantıda yakıldı. Yakılan çelengin yerine, üzerinde «Emperyalizmin Kanlı Eli Atamıza Uzanmasın, Kırılacaktır.» yazılı gençlerin çelengi konuldu. Gençlerin çelengi bir saat içinde polis tarafından kaldırıldı. Bunun üzerine yüz kadar İTÜ öğrencisi, üzerinde

aynı sözler bulunan bir başka çelengi götürüp anıta bıraktık. İkinci çelenk kaldırılmadı.

Çelenk olaylarından sonra öğrenciler dolaşan Amerikan erlerinin başlarındaki kepleri aşırmaya başladılar. Bu şapka toplama bir kampanya halinde, özellikle akşamları sürdürüldü.

24 Haziran'da 6. Filoyu protesto için Beyazıt'tan Taksim'e yüründü. Taksim'de yapılan mitinge 10 binin üstünde insan katılmıştı. Yürüyüşçüler Dolmabahçe'den geçerken, Dolmabahçe rıhtımında asılı bulunan Amerikan bayrağı indirildi ve yerine Türk bayrağı çekildi. Miting gençlik liderlerinin konuşmalarıyla sona ermişti. Miting akşamı Alp Kuran ve bir gurup genç, sokak ortasında polis tarafından dövüldü.

Temmuz ayında o zaman TİP Milletvekili olan Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılmak istenmesine karşılık eyleme geçildi. 8 Temmuz 1967'de Birinci Uyanış Mitingi yapıldı. Bu mitingde Çetin Altan ve çeşitli kuruluş temsilcileri konuşmuştu. Gençlik kuruluşları Çetin Altan'ı sosyalist bir milletvekili olduğu için desteklediklerini ve savunduklarını açıkça belirtiyorlardı. 21 Temmuz'da Çetin Altan'ın dokunulmazlığı kaldırıldı. Bu konuda gençlik şu bildiriyi yayınladı:

«Büyük Türk Ulusu,

Ülkenin kaderi hergün biraz daha karanlığa götürülmektedir.

Asırlar boyu senden yana, senin için düşünen kafaları sinsice ezen, senin için yazan kalemleri hunharca ve rezilce tertiplerle kıran demir ökçe, son günlerde iyice azıtarak şakırtılarını arttırmıştır.

Halk düşmanları artık gözden kaçmayan

bir küstahlıkla, şımarıklık ve vurdumduymazlık içine düşmektedirler.

Halktan yana hareket güçlendikçe, terörün artması beklenen bir sonuçtur. Bu asla savaş gücümüzü kırmayacaktır.

Senin için her türlü çileyi göze alan gençliğinin en büyük örgütü TMTF'nu yıkmak için soysuzca tertiplere başvuran, temsilcilerimize karakolda kan kusturan, senin adını dünya uluslarının başına iki kere yazdıran ünlü yazar Aziz Nesin'e tüm polislerini saldırtan Ortaçağ kalıntısı zihniyet ve siyasi iktidar bugün senin için yürek ve kafa koymuş bir yazarına, Çetin Altan'a zulmetme ortamını hazırlamaktadır.

Tarih hiç bir zaman halkların ve halktan yana çıkanların yenilgisini yazmamıştır.

Senin oylarınla iktidara gelip senden aldıkları gücü seni ezmek için, senin çıkarların aleyhine kullananların büyük gücü olabilir.

Ancak senin nasırlı ellerin ve tarihe altın sayfalar katmış vatan sevgin, imanın vardır. Ve sen, nasırlı ellerine basarak karanlığın kenarından doğrulduğun gün Türkiye'nin ve dünyanın kaderi değişmiş olacaktır.

Asla hayalci değiliz. Düşmanın gücünü biliyoruz. Demir ökçenin yapacağı daha büyük kepazeliklere ve zulümlere katlanmak ve karşı koymak için beynimizi ve azmimizi bilemekte, senin oğullarına sahip çıkarak kurduğun Anayasa için direneceğin günü beklemekteyiz.

Mutlu yarınlar Türk Ulusunundur.»

Faruk Yalnız, TMTF II. Başkanı, Hasan Yalçın, İTÜT Başkanı, Sait Bülbül İYTOTB Başkanı, Taner Çakıroğlu, İTÜTOTB Başkanı.

1967'nin Ekim ayında 6. Filo yeniden geldi İstanbul'a. Gençlik örgütleri 7 Ekim'de, Dolmabahçe'de bir oturma mitingi düzenlediler. Amerikan erleri o gün karaya çıkamadılar. Gençler Filoya karşı eylemlerini Dolmabahçede açlık grevi, Amerikan erlerinin görüldüğü yerlerde hırpalanması, şapkalarının toplanması ve kafalarına yumurta atılması biçiminde sürdürdüler.

EKONOMİK YAPIYA İLİŞKİN ÇALIŞMALAR

1967 yılında ekonomik yapıya ilişkin olarak, gençliğin bazı araştırmalar yaptığı ve bunları küçük broşürler halinde yayınladığını görüyoruz. Bu araştırmalar içinde Urfa yöresinde yapılan sosyo-ekonomik yapı araştırmasını, Atalan Köyü toprak sorununun incelenmesini, Zeytinyağı sahtekârlığı üzerine yapılan çalışmayı ve «Singer Damgalı Malların Ardındaki Oyun ve Grev» adı ile yayınlanan çalışmayı sayabiliriz.

Sosyo-ekonomik yapıya ilişkin öğrenci araştırmalarının ilki, 1966 yılında ODTÜ Öğrenci Birliğinde, «Suluova üretim sorunları ve üretimin değerlendirilmesi» adlı Bekir Harputlu'nun yaptığı araştırma idi.

1967 yılında İstanbul Maltepe'de bulunan Singer Fabrikasında bir grev yapılmış, ve bu grev polisin sert müdahalesiyle kırılmıştı. Polis müdahalesi sırasındaki çatışmada birçok işçi yaralanmıştı. Gençlik örgütleri daha önce belirtildiği gibi artık sorunlara sınıfsal açıdan bakmaya başlamışlardı. Bu grev ile ilgilendiler ve Türkiye'deki Singer damgalı malların kaça üretildiğini, işçiye ücret olarak ne ve-

rildigini ve halka kaç liradan satıldığını uzun uzun anlatan bir broşür hazırlayıp bastırdılar. Bu broşürü hazırlayanlar, TMTF, İTÜTB, İYTOTB, İTÜTOTB ve ODTÜÖB idi. Bu broşürde Singer'in Türkiye'deki kazancıyla ilgili olarak şu rakkamlara rastlıyoruz:

«Singer ne kazanıyor?

1960 yılında 7598 dikiş makinesi satılırken,

1964 yılında 34.394.

1966 yılında 37.603 dikiş makinesi satılmıştır. Bütün bunların yanında 1966 yılında dikiş makineleriyle beraber:

1.843 trikotaj makinası,

5.221 buz dolabı,

10.426 radyo,

1.321 gaz sobası,

1.147 çamaşır makinesi satılmıştır. Bu yaklaşık olarak 100.000.000 (Yüz milyon) liralık değer olarak ortaya çıkar.

Singer kumpanyası bu sömürüyü devam ettirebilmek için yalan açıklamalarda bulunmayı yeğ sayar ve Mr. Jack der ki;

«...Resmen kabul edilen kapasitemizde, dikiş makinelerinin komple olarak ithal edilmesi halinde, döviz sarfiyatı 6 milyon 600 bin doları bulmaktadır. 1966 yılı zarfında 1965 yılı kâr ve patent hakkı olarak dışarıya sadece 374 bin 574 dolar transfer edilmiştir.»

Daha önce belirlediğimiz gibi, yılda ortalama 30 bin dikiş makinesi Singer eliyle Türkiye'ye ithal edilmektedir. Bir dikiş makinesinin satıcıya 350 TL. halka ise 990 TL'na satıldığı gözönünde tutulursa, Singer dikiş makinasının doğrudan doğruya ithali 1 milyon dolar tutmaktadır. Öyleyse 6 milyon 600 bin dolar yalandır.»

Bu broşürde Singer mallarının kaça alınıp, kaça satıldığına ilişkin faturaların foto-kopilerini de görmekteyiz.

Öte yandan Zeytinyağı skandalını incelemek için gençler Ege gezisi yapıyorlardı. Bilindiği gibi, zeytinyağı ihracatçısı bir firma İtalya'ya sattığı zeytinyağına makine yağı karıştırdığı için, İtalyanlar yağı geri göndermişler ve durumu protesto etmişlerdi. Aradan bir süre geçtikten sonra bu yağların Anadoluda halka satıldığı anlaşılmıştı. Daha o dönem konu adliyeye intikal etmiş ancak dava uzayıp gitmişti. 1971 Sıkıyönetim Mahkemeleri dahil, birçok mahkeme davaya bakarken görevsizlik kararı veriyordu. Gençlik işte bu olay üzerine harekete geçiyor ve konuyu inceleyip kamuoyuna duyurmaya çalışıyordu.

Urfa bölgesinde, Harran Ovasında yapılan araştırma ile ağalık düzeni inceleniyor ve bu çalışma da «Oy cehennem İlleri» adıyla bir broşür halinde yayınlanıyordu.

Atalan köyünde ağalarla köylüler arasında çıkan toprak kavgası duyulur duyulmaz, gençler Atalan'a koşuyor ve ağaya karşı köylünün yanında yer alıyordu.

Yine 1967 yılında, 1960'ta referandumla kabul edilen Anayasa, İTÜTB tarafından bastırılıyor ve bu küçük kitapçığın kapağına «Anayasa sosyalizme açık tır» sözleri bir kaşe olarak konuyordu. Bu Anayasanın sağladığı demokratik haklar daha sonraki iktidarlar tarafından iyice kısıtlanacaktı.

Evet, yukarda sıralanan araştırmalar gösteriyor ki, 1967'de gençlik artık sosyalist bir tavır içinde sosyo-ekonomik sorunları inceleyip kamuoyuna mal et-

me çalışmaları içine girmiştir. Bu yönüyle 1967 yılı çalışmaları büyük önem taşır.

EN BÜYÜK ÖĞRENCİ YÜRÜYÜŞÜ

Özel yüksek okulların Anayasaya aykırılığı ilk olarak 1965 yılında söylenmeye ve tartışılmaya başlandı. Fakat her yıl çok sayıda lise mezununun açıkta kalması ve özel okul patronlarının nufuzu sorunun çözümünü uzun süre engelledi.

Türkiye'de ve sanırım bu nitelikte olmak kaydıyla en uzun öğrenci yürüyüşü 1967 yılı Kasım'ında İstanbul'dan Ankara'ya kadar yapılan «Özel okullar devletleştirilmelidir» yürüyüşüdür. Bu yürüyüş dört teknik birliğin mali olanakları ve TMTF II. başkanlığının katkısıyla yapıldı.

Özel okullar sorunu uzun zamanlardır tartışılıyor ve konu bir türlü çözüme gitmiyordu. Özel yüksek okulların eğitimi ciddiyetten uzak hale getirmesi resmi okullarda okuyan öğrencileri rahatsız ediyordu. Durum o kadar açıktı ki özel okullara giden hemen bütün öğretim üyelerinin sınıf geçirme oranları, özel okullarda çok büyüktü. Bu oran resmi okulların üç beş katına çıkıyordu. Halbuki özel okullarda eğitimin daha başarılı olduğu söylenemezdi. Öte yandan özel okullar düpedüz ticari bir müessese idi ve zaten açanlar falan ya da filan isimli ticari şirketlerdi. Özel okullar sorununu özellikle İTÜTB incelemekteydi. 1967 yaz aylarında bu inceleme devam etti. Çeşitli görüşler belirmişti. Devletleştirilsin, yenisi açılmasın, kapatılsın, kapatılsın ve öğrenciler bir imtihanla resmi okullara alınıp gece öğrencisi olsun ve benzerleri.

Ben, 1967 yılında öğrenci örgütlerinde görevli

değildim. Ancak, öğrenci birliği eylem plânlaması yaparken kendine yakın benim gibi bazı arkadaşları da çağırarak konuyu tartışırdı. Özel okullar yürüyüşü de öyle oldu. Ufak tefek hareketler yetmezdi. Yapılması gereken büyük bir eylemdi. Üzerinde durulan tek konu İstanbul-Ankara arasını yürümekti. Ya bu hareket yapılacak ya da özel okullar olduğu gibi kalacak demekti.

Önce ne isteyeceğimizi yani özel okullar konusunda önerimizi tesbit ettik. Özel okulların kapatılması çözüm olamazdı, çünkü her yıl Ekim-Kasım aylarında üniversiteye giremeyen öğrencileri destekleyenler ve üniversitelere alınmalarını isteyenler bizlerdik. Özel okulların devletleştirilmesi slogan olarak ve doğru çözüm olarak benimsendi. Özellikle dikkat edilecek ve tek slogan kullanılacaktı. Çünkü bazı basın organları «Bunlar kendilerinden başka kimse okumasın istiyorlar, özel okullar kapansın istiyorlar» diye yayın yapıyordu. Tek sloganla ortaya çıkıp devletleştirme önerisi, bu tür yayını önleyebilir ve belki de özel okul öğrencilerini de bizim yanımıza katabilirdi. Esasen izlenebilecek tek doğru yol da buydu.

Özel okulların devletleştirilmesini isteyecektik. Fakat düşündüğümüz yürüyüşün birçok zorlukları vardı. İnanıyorduk ki Ankara'ya kadar yürüyecek yeterli öğrenci çıkardı. Nitekim çıktı. Fakat, bu yürüyüşün etkili olması için bir iki yüz kişinin kendi kendine yürümesi yetmezdi. Yürüyüşe katılmayan öğrenciler boykot yapmalıydı. Evet, asıl sorun burdaydı. Yürüyüş ortalama iki hafta sürede gerçekleşebilirdi. İTÜ öğrencisinden iki haftalık boykot istemek o güne kadar görülmemiş bir olaydı. Üstelik bazı cemiyet başkanları böyle bir boykot olursa karşı çıka-

caklarını bildirmişlerdi. Geniş öğrenci kitlesinin de böyle bir öneriyi kabul edeceği şüpheliydi. Zaten militanlaşmaya yönelen öğrenciler yürüyüşe katılacaktı. Geriye kalanlar arasında boykot kırıcılarına kim karşı koyacaktı? İşin sonunda hareketi gerçekleştirememek de vardı. Bütün bunlar uzun uzun tartışıldı. Karar almak birkaç gün sürdü. Sonuçta yürüyüşe karar verildi. Boykot da yapılacaktı. Ancak biliyorduk ki o güne dek İTÜ öğrencisinden böyle bir istekte bulunulmamıştı. O halde yapılacak iş de «İTÜ'yü o güne kadar girmediği bir ortama sokmak»tı.

Evet, İTÜ çok değişik bir ortama sokulacaktı. İTÜ'nün içi ve yöresi yazılarla donatılacaktı. Yerlere duvarlara yazılar yazıldı. Elektrik ampüllerine yazılı abajurler takıldı. Yemekhane masalarına çay içilen sehpaların üstlerine, sloganlar yazıldı ve artık öğrenci nereye baksa özel okulla ilgili yazıları görüyordu. Hareket tutmuştu. Her geçen saat yürüyüş ve boykot taraftarı artıyor ve karşı görüştekiler azalıyordu.

7 Kasım günü yürüyüş başladı. Ancak daha önceden Faruk Yalnız, Atilla Salt ve ben, Ankara'ya gitmiş ve dönüşte bir özel minübüsle, daha doğrusu bir sendika minübüsüyle dönerken yol boyunca var olan yerleşme bölgelerini, özellikle çay içilebilecek yemek yenebilecek yerleri ve yatmaya uygun yerleri kapasiteleriyle birlikte tesbit etmiştik. Bu tesbiti kilometrelere göre bir deftere kaydetmiştik. Yürüyüş boyunca bu bilgiler işimize yarayacaktı.

Ankaraya 13 günde yürüdük. 20 Kasım günü Ankara'ya vardığımızda bir miting yaparak eylemi bitirdik. Yol boyu bütün il ve ilçelerde mitingler düzenlendi, bütün köylerde konuşmalar yapıldı. Yürüyen öğrenci sayısı ortalama 150 kişi kadardı. Yürü-

yüş her gün bir birlik başkanınca yönetiliyordu. Hasan Yalçın, Taner Çakıroğlu ve Sait Bülbül sırayla yürüyüşün yönetimini üstleniyorlardı.

Bu yürüyüş sırasında gördük ki, basın üzerinde ilanların etkisi çok büyüktür. Çünkü en küçük bir olaya geniş geniş yer ayıran basın, bu koca yürüyüşe pek az yer veriyor ya da hiç vermiyordu. Çünkü o günlerde bütün özel yüksek okullar basına ilan yağdırıyordu.

Bu yürüyüş sırasında bazı basın kuruluşları ise, yürüyüşçüleri lekelemek üzere büyük çaba gösterdiler. Fakat her şey ortadaydı ve gençler özel okulların devletleştirilmesini istiyordu. Seviyesiz basının bu yürüyüşe karşı takındığı tavır daha çok yürüyüşçülerin niteliğinden geliyordu. Yürüyüşe katılanlar devrimci sloganlar ve marşlar söyliyerek yürüyorlar ve her vardıkları yerde egemen sınıfların aleyhine, emekçi sınıfların lehine olarak konuyu anlatıyorlardı.

Yürüyüşü gerçekleştiren örgütler siyasi partilere başvurarak devletleştirme konusunda ne düşündüklerini sormuşlardı. Bu konuya ilişkin mektupta şöyle denilmektedir:

> «.....Partisi Genel Başkanlığına,
>
> 22 Haziran 1965 tarihinde Resmi Gazete'de ilan edilerek kanunlaşan ve Anayasa Mahkemesine başvurma süresi içinde hiç bir parti tarafından ele alınmayan, özel okullar yasası, Türk Eğitim ve Teknolojik geleceğini yok etme dönemine girmiş bulunmaktadır. Ülkesini seven yüksek öğrenim gençliğinin sorumluluğu altında, partilerinize başvurarak Anayasanın 39. maddesinin ışığı altında özel okulları devletleştirmek

gerekçesiyle konuyu Meclise getirmenizi diliyoruz.

Bu konuyla ilgili düşüncenizi en kısa zamanda biz yüksek öğrenim gençliğine yazılı olarak bildirmenizi bekliyoruz.

Cevap alınamayan partilerin bunu olumsuz karşıladıklarını gençliğe ve kamuoyuna duyuracağımızı belirtiriz.

Saygılarımızla.»

Faruk Yalnız. TMTF II. Başkanı. Hasan Yalçın, İTÜTB Başkanı, Taner Çakıroğlu, İTÜTOTB Başkanı, Sait Bülbül İYTOTB Başkanı, Cengiz Haksever ODTÜÖD Başkanı.

Bu mektuba verilen cevaplarda, CHP ve TİP devletleştirmeyi benimsediğini bildirdi. Güven Partisi uzun bir cevapla konuyu inceleyeceğini belirtti. Ap ise yazılı cevap vermedi. Ancak zamanının Milli Eğitim Bakanı İlhami Ertem ve Devlet Bakanı Seyfi Öztürk «Özel yüksek okulları devletleştirmenin gereksizliği ve olanaksızlığını» öne sürdüler.

Yürüyüşten sonra TİP bir kanun teklif ederek «devletleştirme» istedi.

Aradan yıllar geçecek ve özel okullar zorunlu olarak devletleştirilecek, ancak bu işlem sırasında okullar gerçek değerlerinin çok üstünde yapılan ödemelerle bir kez daha ticarî kâr konusu olacaktı.

BARIŞ İÇIN ARI ŞÖLENI

Bütün üniversite ve okulların kendine özgü birtakım günleri ve törenleri vardır. Bu törenler çoğu kez biribirinin benzeri ve birtakım nezaket nutukları ve iltifatlar içinde her yıl tekrarlanıp gider. Buna

örnek olarak, okul ya da üniversitelerin açılış günlerinde düzenlenen törenleri gösterebiliriz. İTÜ'nün de böyle bir töreni her yıl 21 Nisan'da yapılmaktaydı. 21 Nisan, İTÜ'nün kuruluş günü kabul edilmiş olduğu için her yıl bu günde bir tören yapılır ve üniversitenin geçmiş günleri anlatılır ve içinde bulunduğu sevindirici durumlar özetlenirdi. Aynı günün akşamı Hilton salonlarında bir balo verilir ve böylelikle İTÜ'nün yükselmişliği, toplumun en seçkin (!) tabakalarının arasında balo verebilirliği ispatlanmış olurdu. Gerek törene ve gerekse baloya daha çok İTÜ'lü olmayanlar katılırdı.

1968 Nisanı böyle olmadı. 21 Nisan'dan başlamak üzere üç gün, üç gece sürecek bir şölen düzenlendi. Şölenin adı «Barış İçin Arı Şöleni» idi. Şölen bir yürüyüşle başladı. Arı balosu yerine Arı Şöleni. Beşiktaş'tan Taksim'e yapılan yürüyüşle açıldı.

Yürüyüş boyunca Amerikan emperyalizmini temsil eden kapkara bir top arabası, çıplak ayaklı ve üzerlerindeki gömleklerde çeşitli geri ülkelerin adları bulunan öğrenciler tarafından çekildi Amerika'nın silaha ve zora dayanan gerçeği böylece anlatılmaya çalışıldı.

Bu şölen üç gün sürdü. Bu süre zarfında folklor gösterileri gençlik ve ülke sorunları üzerine açık oturum, film gösterileri, karagöz eğlenceleri, ve bir de Sulukule oyun ekibi gösterileri düzenlendi.

Bu olayda belirtmek istediğim iki önemli nokta var. Bunlardan birincisi Hilton da yapılan baloya karşı, halk eğlencesi türlerinden biri olarak Sulukule ekibi getirildi ve bununla bir tabunun yıkılmasına çalışıldı. İkinci nokta ise, ülke sorumlarının eğlencelere de yansıması, eski cansız törenlerin yerine, yurt ve dünya sorunlarını tartışmak ve kültür payla-

şımına yönelmiş olmaktı. Özellikle bu ikinci nokta, demokratik üniversitenin bir niteliğidir kanısındayım. Bir başka deyişle, bir üniversitenin kuruluş yıldönümünde yapılması gereken iş, o üniversitenin toplum karşısındaki konumu ve toplumla ilişkilerinin eleştirilmesi ve bu tartışma içinde üniversiteye verilecek yönlerin belirlenmesi, en geniş anlamıyla bir kültür üretimi yapmaktır.

NATOYA HAYIR HAFTASI

1968 Mayıs'ına gelinceye kadar NATO üzerine aydın kesimde olduğu gibi gençlik kesiminde de çok şey söylenmişti. NATO, zaman zaman eleştirilmiş ve zaman zaman protesto edilmişti. Fakat, NATO'ya karşı ilk kampanya 14 Mayıs 1968 günü başlatıldı.

NATO'ya HAYIR HAFTASI'nın programı şöyleydi:

«14 Mayıs: Saat 11.00 Taksim'de basın toplantısı. Saat 18.00 Taşlıtarla Dörtyol Yıldırım Sinemasında konuşmalar, halk oyunları ve halk ozanlarının katılmasıyla yapılacak gece.

15 Mayıs: Saat 16.30 Gümüşsuyunda Çetin Özek tarafından verilecek «Emperyalizm ve NATO» konulu konferans.

16 Mayıs: Saat 18.00 Pendikte NATO'ya hayır gecesi, konuşmalar, halk oyunları ve halk ozanları.

17 Mayıs: Saat 18.00. İstinye'de NATO'ya hayır gecesi, konuşmalar, halk oyunları, halk ozanları.

18 Mayıs: Saat 18.00. Gebze'de NATO'ya hayır gecesi, konuşmalar, halk oyunları ve halk ozanları.

19 Mayıs: Saat 19.00. Açıkhava Tiyatrosunda açık oturum, konuşmacılar, Aziz Nesin, Çetin Özek, Selahattin Hilav ve partilerin temsilcileri.»

Bu program esas itibariyle uygulandı. NATO'

ya karşı temel sloganımız, NATO'nun gerçek niteliğini tanımlamaktan ibaretti: «NATO EMPERYALİZMİN SÖMÜRME ARACIDIR.» Bütün hafta boyunca yaptığımız iş, işçi bölgelerine giderek, sömürüyü anlatmak ve «işte bu sömürünün bekçisi NATO diye bir teşkilat var. Siz, bu sömürme aracı olan NATO'ya evet mi diyorsunuz? Hayır mı diyorsunuz?» diye sormaktı. Cevap aynıydı: «HAYIR» Taşlıtarla'da, Pendik'te, Istinye'de ve Gebze'de geceye katılanlar var güçleriyle bağırmışlardı. «NATOYA HAYIR.»

14 Mayıs saat 11.00'de Taksim'de toplandık ve 6 metre kadar olan büyük bir NATO amblemini yakarak haftayı başlattık. Orada basına verdiğimiz bildiri şuydu:

«Basın Bildirisi:

Varlığını yoksul ülkeleri sömürmekle sürdürebilen emperyalist Amerika bu çıkar düzenini devam ettirmek amacıyla askeri bir garanti aradı ve NATO'yu kurdu. 1949.

Bir umacı yaratarak soyduğu ülkeleri «komünizm» tehlikesiyle korkuttu. Ve yandaş birer güç olarak bu örgüte kattı. Nitekim yeryüzünde emperyalizme karşı ilk kurtuluş savaşını vermiş olan Türkiyemiz, ne gariptir ki, bu oyuna düşerek, kurtuluş savaşlarının baş düşmanı ve emperyalizmin sömürü aracı NATO'ya girdi. 1952.

O günden bu yana. NATO hep aleyhimize çalıştı. Emperyalizme karşı ilk kurtuluş savaşını veren ordumuz, sonradan NATO'ya girmemiz nedeniyle Kıbrıs'ta bile kendi öz çıkarlarımızı korumaktan alakondu.

Emperyalistlerin tepesine kurulduğu merkeziyetçi NATO kumanda zincirinden dolayı Türki-

ve'nin NATO içinde kalıp yeni statüler arama olanağı yoktur.

Bu nedenlerden, emperyalist Amerika'nın hasta ekonomik yapısının askeri uzantısı olan NATO'ya hayır demek şarttır.

NATO'ya hayır diyoruz, çünkü, Amerika'ya karşıyız.

NATO'ya hayır diyoruz, çünkü, emperyalizme karşıyız.

NATO'ya hayır diyoruz, çünkü, emekçi halk yığınlarının yani Türkiye'nin çoğunluğunun çıkarlarından yanayız.

14-19 Mayıs tarihleri arasını NATO'ya HAYIR Haftası olarak ilan eden aşağıdaki örgütler bugün bağımsızlık kahramanı Mustafa Kemal'in anıtı önünde bizi bağımlı kılan NATO'nun amblemini yakarak haftayı açıyoruz.

Amacımız bağımsızlık sorununu, yalnızca biz gençlerin ve aydınların sorunu olmaktan çıkarıp emekçi halkımıza mal etmektir.

Çünkü, her zaman halklar galip gelmiştir. Vietnam da böyle olmuştur, Türkiye'de olacaktır.»

ITÜÖB TÖS İst. Şubesi. İÜ. İkt. Fak. T.C. İY. Tekniker O. TB. Ege Ü. Fen. Fak. T.C. ODTÜ. İda. İl. Fak. Ö.D. ITÜTOTB FKF. İst. Sek. İÜ. Örm. Fak. T.C. İÜ. Cer. Tıp Fak. Ö.C. ODTÜ. Müh. Fak. Elk. Ö.D. IYTOTB IAYTOTB İÜ. Diş Hek. Fak. T.C. Siyasal Bil. Fak. Ö.D. Halk Ozanları Der. ODTÜ Mak. Müh. Ö.D.

NATO ambleminin yakılışı basında büyük ölçüde yer almıştı. Taşlıtarla'daki gece başarılı olmuş, olay çıkarmak isteyen birkaç kişiyi kalabalık bizzat

susturmuştu. İstinye'de bir yazlık sinemada özellikle Kavel işçileri için gece yapacaktık. Sinema sahibine baskı yapılmış ve sinemanın sahibi kirayı iade ederek vaz geçtiğini bildirmişti. Bize son anda bildirdiği için kabul etmedik ve yazlık sinemanın kapısını açıp kendi kendimize girdik. Kapıdaki asma kilide bir anahtar uydurmak bu işe yetmişti. Pendik'te bir çay bahçesinde yapılan geceye ise, bir grup AP'li ve CKMP'li saldırdı. İki üç dakika içinde, duruma hakim olduk ve geceyi iyi bir biçimde sürdürdük. Toplantımız bittikten sonra otobüslerle şehre dönecektik, polis bizim çarşıdan geçmememizi, sahilden Kaynarca'ya giderek Ankara asfaltına çıkmamızı ve oradan dönmemizi istedi: Meğer o yol üzerinde pusu kurulmuş ve polis bizi tuzağın içine gönderiyormuş. Otobüsümüz taşlandı ve bir süre bekledikten sonra İstanbul'a döndük. Otobüsten hiç kimsenin inmemesini ve çatışmaya katılmamasını istemiştik. Gebze'de bir kapalı sinemada yapılan gece ise, özellikle inşaat, fabrika ve tarım işçilerinin katıldığı ve işçilerce çok beğenilen bir gece oldu. Devrimci türkülerin söylendiği ve folklor gösterilerinin yapıldığı bu gecede kitle o kadar coşmuştu ki, konuşmacı olarak ben çıktığım zaman:

«Ben Giresun vilayetinin, Alucra kazasının, Armutlu Köyünden, Rıza Oğlu Harun» diye söze başlayınca salon alkıştan yıkılıyordu. Konuşma bittiğinde bütün salon «NATO'ya HAYIR» diye büyük bir coşkuyla inliyordu.

NATO'ya hayır haftası dolayısıyla küçük bir broşür bastırdık. «Emperyalizmin sömürme aracı NATO'ya hayır» adlı bu broşür, devrimci örgütlere ve halka geniş ölçüde dağıtıldı. NATO konusunda bir özetleme niteliğinde olan bu broşürün metni şöyledir:

NATO'YA HAYIR;

Çünkü, Türk Ulusu Kore'de kurbanlık koyun gibi cepheye sürülmüştür. Bundan sonra da isteğimiz dışında, Amerika'nın istemesi ile savaşa girebiliriz.

NATO'YA HAYIR;

Çünkü, NATO'da kaldığımız sürece düşmanlıklarımız ve dostluklarımız ve savaşa girip girmememiz Amerika'nın çıkarlarına ve kararlarına göre ayarlanacaktır.

NATO'YA HAYIR;

Türkiye Amerika için değil, Türkiye için savaşmalıdır.

NATO'YA HAYIR;

Çünkü NATO yardım diye soktuğu silahlarla, milli silah sanayimizi yok etmektedir.

NATO'YA HAYIR;

Çünkü, NATO anlaşmasına üye olan devletlerin hepsi (yalnız Türkiye hariç) eskiden beri fakir dünya halklarını sömüren ülkelerdir.

NATO'YA HAYIR;

Çünkü, Türkiye'yi Amerika'ya ekonomik yönden bağımlı kılan imtiyazların bekçiliğini yapmaktadır.

NATO'YA HAYIR;

Çünkü; Semalarımızda çok yıldızlı Amerikan bayrağı istemiyoruz.

NATOYA HAYIR;

Çünkü: Amacımız özgür ve mutlu Türkiye'dir.

Amerika, Fransa, İspanya, İtalya, Hollanda, Almanya, Portekiz gibi batılı ülkeler yüzyıllar boyu Afrika, Asya ve Güney Amerika'nın mazlum halklarını ezerek, yok ederek onları sömürge haline getirdiler. Fakir ülkelerin zenginliklerini kendi ülkelerine taşıyarak kendilerini daha zengin, onları ise daha fakir bıraktılar. İspanyollar, Güney Amerika'da sekiz milyon yerli halkı esir ettiler öldürdüler, derilerini yüzdüler. Güney Amerika madenlerini, kauçuğu, buğdayı, kahvesi Avrupalının kullanımındaydı. Güney Amerika'lılar ise açlığa mahkum edildiler.

Amerika'lılar onbeş milyon kızılderiliyi öldürdü. Afrika'nın zenci halkı yüzyıllar boyu esir olarak Amerika'nın pamuk tarlalarında, fabrikalarında öldürülesiye çalıştırıldı. Amerika'lıların zenginliği milyonlarca mazlum halkın alınteri ve kanı üzerine kuruldu.

İngiltere koskoca Çin halkını afyon, esrar ve kültür emperyalizmiyle yüzyıllarca uyuşturup, zenginliklerini İngiltere'ye kaçırdı. Afrika, Güney Amerika ve Asya devletleri halkları yüzyıllarca Amerika ve Avrupa'yı besledi, doyurdu ve zenginleştirdi.

HER AMERİKALI VE AVRUPALI'NIN ALNI YÜZYILLAR BOYU ÖLDÜRDÜKLERİ MİLYONLARCA MAZLUM İNSANLARIN KANLARI İLE DAMGALIDIR.

Amerika ve Avrupa devletleri zenginliklerini korumak için, fakir halkları esirleştirmek, onların ülkelerini soymak ve mallarını fakir ülkelere satmak zorundadırlar. Bu yüzden fakir halkların gerçek düşmanı Amerika ve Avrupa ülkeleridir. 20. yüzyılda ezilen dünya ulusları, kendilerini sömüren ülkelere karşı kurtuluş savaşları verdiler ve veriyorlar. Ülkele-

rini kanlarıyla sulayarak bu savaşı kazanan halklar özgürlüklerine de kavuştular.

Türkiye; ezilen dünya ulusları arasında kurtuluş savaşını ilk veren ülkedir. İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan ve perde arkasındaki Amerika'yı kurtuluş savaşı ile, bugün Amerikan 6. Filosunun demirlediği limanlardan denize dökmüş ve ülkesinden kovmuştur. Mustafa Kemal'in deyişiyle: «ezilen uluslar ezenleri bir gün mutlaka yok edecektir.»

Birçok mazlum ülkenin özgürlüğünü kazanması ile dünya jandarmalığından yorulan ve gücünü kaybeden İngiltere yerini Amerika'ya bırakmak çabası ile 1947'de General Marshall ve Ernest Bevin arasında özel ve gizli görüşmelere başladı. Ve NİSAN 1949'DA 12 EMPERYALİST DEVLET NATO ASKERİ ANTLAŞMASINI, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ANTLAŞMASINA VE DIŞİŞLERİ BAKANLARI KONSEYİ KARARLARINA AYKIRI OLARAK İMZALADILAR.

Bundan sonra ise Amerika ve silah arkadaşlarının emperyalizmi dünya üstüne çöktü. Amerikan jetleri, topları Kongo'da çıplak ve aç zencilerin üzerine kan kustu. Çünkü Kongo, en zengin madenlere sahipti ve bu madenleri Amerikan şirketleri işletiyordu. Bugün Amerika ve silah arkadaşlarının çıkar savaşları Vietnam'da, Taylan'da, Filipin'lerde, Dominik'de, Afrika ve Güney Amerika ülkelerinde bütün şiddetiyle devam ediyor.

TÜRKİYE NATO'YA GİRİYOR

26 Nisan 1949'da Başkan Truman, Cumhurbaşkanı İnönü'ye «NATO'nun meydana gelişinin aynı zamanda Türkiye'nin de güvenliğine hizmet ettiğini»

belirtir, ancak Türkiye'nin NATO'ya girmesini kabul etmez.

1949'da Amerikan Genelkurmay Başkanı General Bradley, Amerikan yurttaşlarını kurtarmak için ilk darbeyi vuracak deniz aşırı ileri karakol ülkelere ihtiyaç olduğunu, Amerikan temsilciler meclisine ihtar etti. Bundan sonradır ki, Türkiye'nin ileri bir karakol olarak NATO'ya alınması düşünüldü.

1950 D.P. İktidarı ve onun dayandığı egemen sınıflar dış kapitalizm ve emperyalizmle işbirlikçiliğe başlamışlardır.

1 Temmuz 1950. — TBMM'nin savaş açma yetkisini hiçe sayan D.P. ve işbirlikçileri Kore Savaşında emperyalist devletlerle kurtuluş savaşı veren, sömürülen mazlum Kore halkına karşı savaşa karar verdi. Ve Türk askerleri sömürücü Amerikan askerleriyle birlikte mazlum Kore halkını öldürdü ve kendileri de öldü. Bize bu utanç verici savaşı, bugün bile zafer olarak yansıtıyorlar.

Bunun mükafatı ise, Kore topraklarında kalan onbinlerce şehidimiz, 113 madalya ve NATO'ya kabulümüz oldu. 15-20 Eylül 1951'de Ottowa'da alınan bu kararlardan hemen sonra D.P. iktidarı ve işbirlikçilerinin Başbakanı, Amerika'nın sömürüsünün polisliğini yapan NATO'yu, halka «insan dehasının keşfedileceği en kuvvetli ve teminatlı müdafaa manzumesi» olarak sundu.

Ancak NATO'ya girerken Türkiye batılı ülkelere büyük tavizler verdi. Ülkemizde üsler, radar istasyonları kuruldu. Amerika'lılar Türkiye üzerinde 35 milyon metrekarelik bir toprağa yerleştiler. Ve Türkiye NATO'nun nükleer silah deposu haline geldi. İkili antlaşma ile Amerikaya bağlandık. Ve Ame-

rika'nın barış gönüllüleri adı verilen casusları, misyonerleri ve uzmanları Türkiye'ye doldu.

İkili anlaşmalardan sonra binlerce askeri ile Türkiye'ye yerleşen Amerika'lılar kurdukları üsler ile Türkiye'yi savunacaklarını söylüyorlardı. Aslında bütün bunlar Türkiye'yi koruyan değil, harbe sokan unsurlar olacaktır. Tıpkı 1. Dünya Harbinde bir oyun düzenliyen batılıların, Yavuz Zırhlısı vasıtasıyla harbe isteğimizin dışında sokmaları gibi, Amerika'nın yurdumuzdaki üsleri gelecekte bizi istemediğimiz bir harbe sokacaktır. Böylece Türk milletinin kaderi Amerika ile Rusya arasındaki anlaşmaya bağlıdır.

NATO Antlaşmasından sonra, Türk Ordusu NATO emrine verilmiş ve Washington'daki bir NATO Kurmay Başkanlığına bağlanmıştır. Türkiye, Orta-Doğu'da İngiltere'nin petrol çıkarlarını koruyan Bağdat Paktına girmek zorunda bırakılmış, bu ise Türkiye'nin Araplarla arasını açmıştır. Bağdat Paktının yıkılmasından sonra ise, aynı nitelikteki CENTO kurulmuştur.

Kurtuluş savaşımızla kovaladığımız sömürücü batı şirketleri, Türkiye'nin NATO'ya girmesinden sonra kredileri ve yatırımları ile tekrar Türkiye'nin üzerine çöreklendiler. Ham maddeleri dışardan gelen montaj fabrikaları ile sağladıkları milyonlarca lirayı her yıl ülkelerine taşıdılar. Ve montaj fabrikaları ekonomik yönden bizi batının esiri haline getirdi. Çünkü, bu fabrikalar batıdan ham madde ve yedek parça gelmezse çalışamazlar. Üstelik bu fabrikalar Türkiye'nin temel ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte değildir. Hepsi lüks ihtiyaçları karşılayan fabrikalardır. Örneğin: Televizyon, radyo, buzdolabı, otomobil vs... gibi. Diğer taraftan yapılan her yatırım anlaşması

ekonomik yönden bizi Amerika'ya daha çok bağlamakta ve onun eline bakar duruma sokmaktadır.

Yapılan bütün anlaşmalar bizi ekonomik yönden Amerika'ya bağlı duruma getirmişti. Ekonomik özgürlüğünü kaybeden bir ülkenin siyasi özgürlüğünü koruyabileceği şüphelidir. Örneğin: Türkiye Birleşmiş Milletlerde Amerika'nın bir uydusu gibi davranmış, Amerika'nın evet dediğine evet demiş, hayır dediğine hayır demiştir. Ülkesini sömüren Fransız'lara karşı kurtuluş savaşı veren Cezayir aleyhine sömürücü ülkelerle birlikte oy kullanmıştır.

Milli gelirinin yüzde 5'ini NATO'ya ayıran Türkiye, ekonomik yönden olduğu gibi NATO'nun askeri stratejisine dev sanayi ve nükleer gücü ile yön veren Amerika'ya askeri yönden de bağımlı olmaya başlamıştır. Bugün Amerika, Türkiye'ye sadece nükleer silah deposu, bol ve ucuz askeri kaynak ve ileri karakol olarak bakmaktadır. Bu yüzden de Türk Genelkurmayına «Kumandan yetiştirme çabalarından vazgeçmesini ve karargah subayı niteliğinde subay yetiştirmesini» öğütlemektedir.

NATO ve ikili antlaşmalarla Türk siyasi hayatını da etkileyen Amerika anti-demokratik D.P. iktidarı ile işbirliğine devam etmiş, 27 Mayıs ihtilâlinde korku verici unsur olmuştur. 5 Haziran 1964'de Kıbrıs olayları sırasında, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale etmesi sözkonusu olunca Johnson, İnönü'ye yazdığı mektupta: «Türk Hükümeti, Amerika'nın muvaffakatı olmadan... NATO silahlarının kullanılmasına izin vermeyecektir» ve «Askeri yardımın veriliş maksatlarından gayri gayelerde kullanılmaması için, hükümetimizin Amerika'nın iznini almasının gerekli olduğunu» bildirmiştir.

Bir saldırıya karşı Türkiye'ye ilkel silahlarla yar-

dım ederek ve Türkiye'nin bütünlüğünü korumak değil, ancak Torosların önünde tutunmaya çalışacak NATO için Türkiye 4 milyar lira bütçesinden, 1,5 milyar lira dış yardımdan, yarım milyar da yurt içindeki transferlerinden olmak üzere toplam altı milyar lira harcamakta ve 440. bin asker beslemektedir. Bu Türkiye gibi gelişmek çabasında olan bir ülke için çok ağır bir yüktür. Türkiye, NATO'ya asker beslemek veya kalkınmak tezlerinden birini tercih etmek zorundadır.

NATO için Türk milleti, Amerikan sömürüsünün Orta-Doğu'da bekçiliğini yapan kurbanlık askerlerden, Amerika tarafından sömürülen bir ülke olmaktan ötede bir şey değildir.

NATO ile beraber Türkiye'ye gelen Amerika'lılar bugüne kadar çeşitli suçlar işlemişler, ancak bunlar, ya vazife başında idi denerek veya Amerikan mahkemelerinde yargılanacakları gerekçesiyle Türk mahkemelerinde yargılanmamışlardır. İşte bunlardan birkaçı:

1950: Bir Amerika'lı motorsikletle, oynayan bir çocuğu öldürdü.

1951: Kolombiya HIEGTS gemisi ile iki Türk kızı kaçırılmıştır.

1955: Bir Amerika'lı, bir Türk polisine hakaret etti.

1956: Amerika'lı bir subay, kocası ile gezen bir kadına saldırdı.

1956: Amerika'lı bir çavuş, küçük bir Türk kızına tecavüz etti.

1956: Amerika'lı erler, Türk erlerine ateş açtı, bir asker öldü.

1959: Ankara'da Amerika'lı bir subay, bir assubay ve erimizi ezdi.

1954-1960 arasında Amerika'lılar Türkiye'de toplam olarak 299 suç işledi. Yüzde 98'i Amerikan mahkemelerinde yargılanarak beraat ettiler.

Cezası mahkemelerce verilemeyen bazı olaylar şunlardır:

1 — Amerika'lı Çavuş Ballon, Eskişehir'de üç çocuğu çiğnedi.

2 — Amerika'lı Arneld, İzmir'de bir Türk'ü çiğneyerek öldürdü.

3 — Amerika'lı Joseph Lee, Konya'da bir Türk çocuğunu çiğneyerek öldürdü.

4 — Amerika'lı Gally Charles, Kayseri'de bir Türk çocuğunu çiğneyerek öldürdü.

5 — Amerika'lı Jeans Jonsan, Ankara'da üç Türk'ü çiğneyerek öldürdü.

1961: Bir Amerika'lı, Topkapı Sarayında eşya çalarken yakalandı.

1961: Amerika'lı W. Martin, Türk Bayrağını yırttı ve küfür etti.

1961: G. Mee Gyan, bir Türk'ü çiğnedi ve Yunanistan'a kaçtı.

1962: Amerika'lı arkeolog, eski eserlerimizi kaçırırken yakalandı.

1964: Amerika'lı bir çavuş ve bir yüzbaşı, Türk bayrağına hakaret etti.

1967: Amerika'lı askerler, radar üssünde Türk kızlarını çırılçıplak soyup oynattılar.

1967: Adana'da Amerika'lı erler, evli kadınlara sarkıntılık etti ve gereken şamarı Adana'lılardan yediler.

İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği — İstanbul Teknik Üniversitesi Teknik Okulu Talebe Birliği — İstanbul Yüksek Teknik Okulu Talebe Birliği — Fikir Kulüpleri Federasyonu İstanbul Sekreter-

liği — İstanbul Akşam Yüksek Teknik Okulu Talebe Birliği — İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Talebe Cemiyeti — İ.Ü. Orman Fakültesi Talebe Cemiyeti — İ.Ü. Dişhekimliği Fakültesi Talebe Cemiyeti — İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Talebe Cemiyeti — İstanbul Yüksek Teknik Okulu Talebe Cemiyeti — Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Talebe Cemiyeti — Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği — Türkiye Öğretmenler Sendikası İstanbul Şubesi — Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Elektrik Bölümü Öğrenci Derneği — ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Öğrenci Derneği — ODTÜ Makina Mühendisliği Fakültesi Öğrenci Derneği — Halk Ozanları Derneği.»

ÜNİVERSİTELERİ İŞGAL

Gençliğin üniversitelerin iç sorunlarıyla ilgili eylemleri oldukça eskidir. Üniversite içinde yapılan eylemlerin bir sıralaması yapılacak olsa, muhtemelen birkaç ciltlik kitap hacmine ulaşır. Biz, bu konuda üniversite eylemlerinin en sert biçimi olan, üniversitelerin işgali olaylarını ve bu olayların öncesindeki gelişimi kısaca özetlemeye çalışacağız. Bu özetleme, kitabın sınırları içinde kalacak yani 1960 sonrasından işgallere kadar olan dönemi kapsıyacaktır. Ancak, sanılmamalıdır ki, daha öncesinde hiç bir eylem olmamıştır.

Üniversitelerimizin kuruluşundan itibaren zaman zaman, üniversite içi sorunların çeşitli eylemlere neden olduğunu görmekteyiz. Darülfünün 1863 yılında açılmış ve 1865 yılında ilk öğrenci örgütü kurulmuştur. «Cemiyeti Tıbbıyeyi Osmaniye» adı ile kurulan bu örgüt yeni konulmak istenen dersleri önlemeye

çalışmıştır. 1870'lerde, hükümet öğrenim harçlarını arttırmış, bu konu öğrenci eylemlerine sebep olmuştur. Çıkan öğrenci olaylarından ötürü Darülfünün 1890'da tatil edilmiş, öğretim sistemi yeniden düzenlenerek öğrenciler üzerindeki baskı arttırılmıştır. Bu baskıya karşı direnenlerin başında Tıbbiyelileri görüyoruz.

1900 yılında Darülfününu Şahane kurulurken öğrenci eylemlerini önlemeye yönelik tedbirler peşin olarak alınmıştır. 1908'de Meşrutiyet ilan edildikten sonra Talebeyi Hukuk Cemiyeti çalışmaya başlamış, 1910'da ise Tıp Talebe Cemiyeti yeniden kurulmuştu. Yine 1910 yılının Ekim ayında «Darülfününun İsmani Talebe Cemiyeti» kurulmuştur. Bunun yanı sıra yöresel cemiyetler de kurulmaya başlamıştır. Fakat bu kurulan cemiyetler çok uzun ömürlü olamamışlardır. Ancak, zaman zaman yeniden ortaya çıkmışlardır. 1. Dünya Savaşından sonra Tıp talebeleri yeniden cemiyet kurmuşlardır. Bu dönemde Tıp Cemiyetinden başka şu cemiyetlere de rastlıyoruz: «Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi Talebe Cemiyeti» «Talebeyi Umum Cemiyeti», «Mektebi Senaii Talebe Cemiyeti», «Mühendis Mektebi Talebe Cemiyeti.»

1927 yılında CHP kongresi gençlik olaylarının ve cemiyetlerinin denetimi için MTTB'i kurdu. Bugüne kadar yaşayan Gençlik olayları 1945 yılından sonra arttı. 1948 yılında Türkiye Milli Talebe Federasyonu kuruldu. MTTB'nin esas kuruluşu ise 1916 yılına dayanıyordu. MTTB'nin genel çizgisi Halk Partisi paralelinde olmaktı. Kuruluşundan bir süre sonra TMTF'de, MTTB'ye paralel bir çalışmaya yöneldi. 1950 öncesinde kayda değer bir cemiyette «Yüksek Tahsil Gençliği Cemiyeti»dir. Bu cemiyet «Hür

Gençlik» adlı ve olaylara sınıfsal açıdan bakan ilk sol dergiyle sesini duyurmaya çalıştı. Özellikle Nazım Hikmet'in affı gibi konularda sert çıkışlar yaptığından ötürü dergi kapatıldı, cemiyetin çalışması önlendi.

1950-1960 dönemi için «Pasif dönem» demek doğrudur. 27 Mayıs öncesi öğrenci olayları dışında çok az sayıda eylem olmuştur. Bu eylemler 1950-1953 yılları arasında Mustafa Kemal heykellerine yapılan saldırıları kınama, 1957 sonrasında nurculuğa karşı tepkiler 1957 yılında Kıbrıs için «Kıbrıs Türktür - Türk kalacaktır» sloganı ile yapılan gösteriler olarak sayılabilir.(1)

1960 sonrasında gençlik bir anlamda iktidara ortak olmuştu. Bunu gençliğe Kurucu Mecliste üyelikler verilmesi olayında da görüyoruz. 1960 sonrasındaki gençlik olaylarının üniversite içine dönük olanlarında da genel çizgi olarak Atatürk ilkeleri ve 27 Mayıs savunuculuğunu görmekteyiz.

1960 sonrası ilk önemli üniversite olayını 1964 yılında görmekteyiz. 1964 yılında üniversitede harçlar arttırıldı. Gençlik kuruluşları zammı şiddetle protesto ettiler. MTTB (30 Temmuz 1964 Cumhuriyet) yayınladığı bildiride şunları söylüyordu:

> «Üniversitenin her geçen gün okuma şartlarını biraz daha güçleştirici, dayanaksız kararlar alıp uygulaması bir ilim, araştırma ve yetiştirme müessesesinin gerçek anlamına uymamaktadır.
>
> Üniversite Senatosu korkunç denecek bu kararı alırken öğrenci temsilciliklerinden hiç biri-

(1) Daha geniş bilgi için Bak. Osman S. Arolat, «Türkiye'de Gençlik Hareketleri.»

ne müracaat edip öğrencileri ilgilendiren bu konudaki kanaatlerini almamakla da büyük bir hataya düşmüştür. Türkiye'nin yüksek öğrenim yapmış kişilere çok daha fazla ihtiyacı olduğu bu devrede senatonun almış olduğu kararlar, az gelirli vatan çocuklarını bir yana iterek küçük bir azınlığın yüksek öğrenim yapma imkânını arttırıp, belli grupların ülkemize hakim olma art fikrini desteklemekten başka bir şey olamaz.»

Bu harçların arttırılma konusu özellikle MTTB' nin yürüttüğü bir kampanya biçiminde uzun süre protestolara sebep oldu. O dönem MTTB Başkanı Yüksel Çengel idi. Yüksel Çengel, MTTB'nin 1960 sonrasında ilerici çizgiyi benimseyen bir iki başkanından en önde geleni idi.

Harçlar konusundaki tepki 1964 sonbaharında daha da büyümüş olarak devam ediyordu.

(21 Eylül 1964 Cumhuriyet)

«TMTF Genel Başkanı Ahmet Güryüz Ketenci, MTTB Genel Başkanı Yüksel Çengel, İTÜB Başkanı Osman Zeki Telci ve İTÜTB Başkanı Hüseyin Avni Sağesen dün sabah müştereken İstanbul Üniversitesi bahçesinde düzenledikleri basın toplantısında, öğrenci sorunlarına, özellikle de harçlar konusuna değinmişlerdir. Milli Eğitim Bakanına cevap teşkil eden basın bildirisinde genel başkan ve başkanlar harçlar konusunda alınan kararı Anayasa ile asla bağdaştıramadıklarını, yüzde 80'ni cahil ve yarısı aç bir milletin, yüksek öğrenim yapmak isteyen gençlerini köstekleme çabalarını sosyal demok-

rasi kavramı ile izah edemediklerini bildirdikten sonra: 'Ne yazık ki Üniversite yetkilileri ve Millî Eğitim Bakanı kapalı odalarda bizimle konuştuklarını kamuoyunda konuşmaktan çekinmişlerdir. Üniversite harçlarının haberi olmadan arttırıldığını bizzat söyleyen Sayın Bakan, son basın toplantısında bu harçların planlamanın tavsiyesiyle yapıldığını ifade etmekle anlaşılmaz bir çelişikliğe düşmektedir' demektedirler. Genel Başkan, ve başkanlar bundan sonra üniversite öğretim üyelerinin yetersizliklerine değinerek şöyle demişlerdir: 'Öğretim üyesinin de kendi sorunlarına ilmi bir disiplin içinde eğilmediğini gördükçe, esasen ilmi yetersizlikleri ve koltuk kavgaları yüzünden kendilerine karşı olan itimatsızlığı bir kat daha arttırmaktadırlar.»

Harçlar konusundaki tepki, 23 Eylül 1964'te Yüksek Öğrenim Gençliği Üniversiteler Komitesinin zamanın Başbakanı İsmet İnönü'ye çektiği şu telgrafla sürmüştür.

«Üniversitenin, harçların arttırılması hakkındaki kararı gençliğin kalbinde telafisi kabil olmayan bir yara açmış ve bir infial uyandırmıştır. Büyük sosyal problemleri olan ulusumuzun genç kuşağına bu suretle indirilmek istenen darbe, aslında halkçı ve demokratik rejim temeline kundak sokmayı hedef tutmaktadır. Durumun vahim sonuçlar doğurmasına engel olacak ani ve kesin kararlar alınmasında sayısız faydalar vardır.»

Harçların arttırılmasını protesto olayları içinde yeni bir konu yavaş yavaş ortaya çıkıyordu. Üniversite'de reform. Bu konudaki ilk bildirilerden biri İTÜB tarafından yayınlandı. (11 Eylül 1964 Cumhuriyet). Bu bildiride bazı öğretim üyelerinin özel menfaatlarına göre kanunları yorumladıkları ve Anayasayı ihlal ettikleri öne sürülüyor ve şöyle diyorlardı:

> «...Öğretim üyeleri kendilerini yoktan var eden devletçi eğitim sisteminin zararına, bugün fırsat buldukça diploma ticareti yapan mutlu azınlığın yüksek okullarına koşmaktadır.
>
> Aynı öğretim üyeleri ilim ve öğrenci yerine, idare heyeti üyelikleri, özel klinik ve büyük ücretle avukatlık peşindedirler. Üniversite kürsülerini usul-füruğ münasebetleri ile yönetime kalkar, pek azı kitap yazıp derleme yapar, çoğu ise yalnızca tercüme ederler.
>
> Üniversite kürsülerinin usul-füruğ şeklinde yönetimi Anayasaya aykırıdır.
>
> Sonuç olarak diyoruz ki, sorumsuz bir devirde Anayasa'nın ihlalini nasıl önledikse bugün de bütün gücümüzle Anayasa'da kayıtlı eğitim haklarımızın koruyucusu olacağız.»

Tartışmanın sertleşmesi özellikle öğretim üyelerinin kişisel çıkar temini ile suçlanması sonucu, İstanbul Üniversitesi açılış töreni yapmama kararı aldı. Çünkü tören yapılsa geleneğe göre öğrencilere de söz verilecekti. Söz verilecek öğrenci de Talebe Birliği Başkanı Osman Zeki Telci olacaktı. Osman Zeki Telci ise, üniversiteyi ve öğretim üyelerini eleştirenlerin başında yer alanlardan biriydi. Bu nedenle

törenin iptali, «Sorumsuz ve cüretkâr olabilen bilim adamlarının gereken şekilde teciyesi için olayı kamuoyu ve üniversite camiası önünde nefretle telin ederiz» diye biten bir bildiriyle kınandı. (29 Ekim 1964 Cumhuriyet). Ayrıca öğrenciler kendi aralarında açılış töreni yapmaya karar verdiler. Bu konuda yayınlanan bildirde Osman Zeki Telci şunları söylüyordu:

> «27 Mayıs'tan beri hocalarımızla beraber yaptığımız açılış, bu yıl İstanbul Üniversitesi Yönetim Kurulunun aldığı kararla yapılmayacaktır. Kararın bize verilen konuşma hakkımızı elimizden almak için alındığı muhakkaktır. Hiç bir gerçek sebep olmadan alınan bu karar karşısında İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği olarak biz üniversitemizin açılış törenini yapıyor bu kutsal günümüzde bütün arkadaşlarımızı davet ediyoruz...»

2 Kasım 1964 tarihinde öğrenciler üniversite bahçesinde bir toplantı yaparak Atatürk anıtına bir siyah çelenk koydular. Ve «1964 Türkiye'sinde İstanbul Üniversitesinde öğrenci olmak, en fena esir kampında bulunmaktan daha kötüdür. Siyah kordela ve siyah kaplı kitaplar üzüntümüzün sessiz bir ifadesidir.» «Biz, gerektiği takdirde en kuvvetli yumruğumuzu ilim yobazlarına, ilim dolandırıcılarına vurmasını biliriz.» gibi konuşmalar yapıldı. Aynı gün Marmara Öğrenci Lokalinde bir tören düzenlendi ve öğ renciler üniversite yönetimini kınayan ve üniversitede reform isteyen konuşmalar yaptılar.

Öte yandan MTTB, İTÜB ve İTÜTB Başkanları ortaklaşa yayınladıkları bir bildiride üniversite öğre-

tim üyelerini şiddetle itham etmişlerdi. (2 Kasım 1964 Cumhuriyet).

Bazı öğretim üyelerinin: «Hürriyet insanlık ve ilim havariliği yapar gözükerek bilimsel dolandırıcılık yaptıkları» ileri sürülen bildirde ithamlar 12 madde halinde sıralanmıştır.

Bu ithamlarda özetle şöyle denilmekteydi:

«Sınıfta bıraktığı bir kız öğrenciyi geçireceği vaadi ile muayenehanesine çağırarak iğfal eden, tekrar gelmediği için gene sınıfta bırakan ve öğrencinin intiharına sebep olan öğretim üyesi bu üniversitededir.

Bilimsel muhtariyetin tamamen tersine döndürülmüş ve şahsi çıkarlar için kullanılan ekonomik muhtariyet haline getirdiği yer İstanbul Üniversitesidir.

Özel okullardaki başarı oranı yüzde 93 olan aynı öğretim üyelerinin, üniversitedeki başarı oranı yüzde 6 yüzde 9 arasındadır.»

Bazı hocaların vergi kaçakçılığı ve toplumu sömürme suçlarıyla da itham edildiği bildiri şöyle devam etmekteydi:

«Üniversitemiz kendinden beklenen bilimsel çalışmalara başlamalı, ulus gerçeklerine eğilmelidir. Bu görüş açısı içinde muhtariyete hürmet ediyoruz. Bunun dışında bir muhtariyet milli hakimiyete ve Anayasaya aykırıdır. İtaat etmiyeceğiz.»

Bu ithamlardan sonra bir soruşturma komisyonu kuruldu. Gençler soruşturma komisyonunun kuruluş şekline itiraz ettiler ve komisyonun üniversite, basın, hükümet, ve öğrenci temsilcilerinden kurulmasını istediler.

Özellikle Öğretim üyelerine yöneltilen ithamdan sonra üniversite sorunu çok aktüel hale geldi. Ba-

sın konuya geniş yer veriyordu. Bu çatışma sürüp giderken gençlerin isteği «Üniversitede reform» sloganı çevresinde birleşti.

10 Aralık 1964 günü gençler «Reform için yedi gün mühlet verdiler.» (11 Aralık 1964 Cumhuriyet) Bu yedi gün içinde Millet Meclisinden üniversitede reformun başlatılması isteniyor ve aksi taktirde: «Üniversite kapıları kapatılacak ve çağı geçmiş zihniyetin kapısına kilit asılacaktır» denilliyordu.

18 Aralık'ta verilen müddet bitiyor fakat gençlik hükümet yetkililerinin reform çalışmalarına başlanacağı vaadi üzerine yapılacak mitingden vaz geçiyordu. Gençler oyalama taktikleri yapanların aldanacaklarını ifade ederek reform çalışmalarının sonucu alınıncaya kadar «Alarm halinde bekleme» kararı veriyorlardı.

BÖLÜM IV

1968 DÖNEMİ

1964 yılındaki öğrenci eylemleri ve reform istekleri esasa ilişkin olmayan konularda alınan bazı tedbirlerle yatıştırıldı. O tarihten 1968'e kadar geçen süre içinde reform çalışmaları «Komisyona havale edildi.» Üniversite komisyonları, üniversiteler arası komisyonlar, üniversite senatoları, Milli Eğitim Bakanlığı'nın kurduğu komisyonlar sayıları kırka yaklaşan Üniversite kanun tasarılarını hazırlayıp durdular. Fakat 1968 yılına gelindiğinde konu yeni boyutlara varmıştı.

1964 yılında bazı konularda reform niteliğinde

alınacak tedbirlerle üniversitede bir sessizlik sağlamak mümkündü. Fakat 1968-1969 yıllarındaki gençlik artık reform değil «İlkokuldan Üniversiteye kadar Eğitimde Devrim» istiyordu.

1968 baharında Avrupa'da ve özellikle Almanya ve Fransa'daki öğrenci olayları Türk Yüksek Öğrenim gençliğinin heyecan düzeyinin artmasına sebep oldu. Esasen 1968 yılında Türk yüksek öğrenim gençliğinin bilinç düzeyi, mevcut eğitim kurumlarının her yönüyle reddini ve üniversitenin yeni değerler üzerine kurulması gerektiğini görecek noktadaydı.

Biz, teknik örgütler olarak, üniversitede var olan potansiyeli 1968 Kasım döneminde değerlendirmeye karar vermiştik. Bu kararımız Avrupa'daki gençlik olayları başlamadan alınmıştı. Temel sloganımız «Eğitimde Devrim» olacaktı. Ancak bu konunun enine boyuna incelemesini yapmak ve çok somut hedefler belirliyerek sonuç almak taraftarıydık. Daha önceki reform istekleri gibi belirsiz amaçlara yönelmemek gerekiyordu. Bunun için Kasım ayına kadar Türkiye'deki eğitim düzeni ve özellikle yüksek öğrenim sorunu üzerine araştırma yapacaktık. Fakat bizim dışımızda gelişen olaylar bu planı değiştirmemize sebep oldu.

Hükümette, kamuoyunda ve üniversitelerde öyle bir hava vardı ki, Türkiye'de de bir öğrenci hareketi ha başladı, ha başlayacaktı. Buna karşı biz teknik örgütlerin yöneticileri Kasım döneminde çok güçlü hareket koyacağımızı ve o zaman üniversitenin çalışma dönemi olacağı için bu eylemin daha etkili olacağını söylüyor ve bir hareket yapılmamasını istiyorduk. Çünkü, önümüz üniversitenin tatil dönemiydi ve biz, eğitim sorununu yeterince incelememiştik, dolayısıyla ne istiyeceğimizi de somut olarak bilmi-

yorduk. Bütün bildiğimiz var olan eğitim düzeninin bizi egemen sınıfların çıkarına birer robot olarak yetiştirdiği ve eğitim düzeninin baştan sona değiştirilmesi halk ve yurt çıkarlarına yönelik hale getirilmesiydi.

Biz, Kasım için kendimizi hazırlarken Türkiye'deki ilk hareket Ankara'da Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinde patladı. Gelişmeleri yerinde incelemek üzere derhal Ankara'ya gittik. Teknik örgütlerin başkanları olarak yaptığımız bu gezi sırasında hareket İstanbul Üniversitesine de sıçrayıverdi. Ankara'daki hareketi Celal Kargılı, İstanbul'daki hareketi ise, Deniz Gezmiş ve diğer DÖB'lü arkadaşlar yürütüyordu.

1968 Haziran'ında Ankara ve İstanbul'da üniversiteleri işgal olaylarının başlamasından önceki öğrencilerin durumunu belirlemek bakımından İTÜ'deki gelişmelere bir göz atarsak şunları görüyoruz. İTÜ Mimarlık Fakültesi öğrencileri, 18 Mart 1968 tarihinde yayınladıkları bildiride: «Bundan böyle öğrencilerin olayları açıklamak yolunda bilimsel yöntemlere sahip olduklarını ve vardıkları bu bilinci eyleme aktaracaklarını biliyoruz. Bizce tek değer, gerçek mutluluk, Türk toplumunun büyük çoğunluğu içinde yer almaktır. Bu noktada daima daha ileri gitmek, halkın çıkarlarının her alan da savunuculuğunu bilimsel yöntemlerle yapabilmek, bilinci keskinleştirmek ve bu bilinci büyük kitlelere aktarmak görevimizdir.» deniliyor ve şunlar öne sürülüyordu:

«Arkadaşlar,

«Biz, neden bize uygulanan yönetmeliklerin hazırlanmasında söz sahibi olmayalım?

Biz, neden rektörümüzü, dekanımızı seçmek hakkına sahip olmayalım?

Biz, neden ülkemiz gerçeklerine aykırı, kokuşmuş bir eğitim sistemiyle yıllarımızı harcayalım?

Biz, neden toplumumuzu ilgilendiren sorunlara eğilmekten alıkonalım?

İTÜ'li arkadaşlar, Üniversite düzeyi ve öğrenci özgürlüğü adlı bir direniş hareketine başladık. KATIL! (İTÜ Mimarlık Fakültesi öğrencileri 231 imza).

İTÜ Talebe Birliği'nin adının değiştirildiği ve İTÜ Öğrenci Birliği yapıldığı ve benim de Birlik Başkanı olarak görevlendirildiğim, İTÜÖB 22. Genel Kurulu 23 Mart 1968 tarihinde aşağıdaki kararı alıyordu:

«İTÜ Öğrencilerinin dikkatine:

Üniversite içerisinde öğretim üyesi ve öğrenci, fakültelerde yönetici ile öğrenci ilişkilerinin olanaksal demokratik düzeye ulaşması ve özellikle bu ilişkiler konusunda öğrencilerin onurunun en az öğretim üyeleri kadar gözönünde bulundurulması, halen yürürlükte bulunan yönetmeliklerin öğrenciyi düşürdüğü ya da düşürmesi büyük ölçüde mümkün görülen durum lar İTÜ Öğrenci Birliğinin 22. Genel Kurulu gündeminin 5. (Üniversite yönetim ve öğrenci özgürlüğü) maddesinde görüşülmesi sırasında delegeler tarafından yakınılarak dile getirilmiştir. Bu görüşmeler sırasında alınmış bulunan kararlar aşağıda sıralandığı biçimdedir:

Karar no: 1.

a) İTÜ Rektörü, İTÜ öğrencileri tarafından seçilmelidir.

b) İTÜ Fakülte Dekanları bu fakülte öğrencileri tarafından seçilmelidir.

c) İTÜ kesin olarak mali özerkliğe kavuşturulmalıdır.

d) Yönetmelikler ve öğretim programları İTÜÖB'nin seçeceği temsilcilerin katıldığı komisyonlarca gözden geçirilmeli, gereken değişiklikler buna göre yapılmalıdır.

İTÜÖB 22. Genel Kurulu Başkanı Cavit Savcı.»

İŞGALLER

İstanbul Üniversitesinin işgali basında geniş olarak yansıdı. Ne var ki, o yıllarda İstanbul Üniversitesinin yapısından ötürü işgal eyleminde devrimci sloganlar rahatlıkla kullanılamıyordu. 1964 yılında üniversitede reform olaylarında daha bütünsel hareket edebilen İstanbul Üniversitesi, bu işgalde kitle desteğini sağlamak için «sağ sol yok, boykot var» gibi sloganlar kullanmak zorunda kalıyorlardı. Ancak işgalin yönetimi ve yürütümü tamamen devrimci öğrencilerin elindeydi. İşgalin önemli isimleri Deniz Gezmiş, Bozkurt Nuhoğlu ve Kemal Bingöllü idi.

İstanbul Üniversitesinin işgali o tarihe kadar yapılmış en sert öğrenci eylemi idi. Kamuoyunun büyük ölçüde dikkati çekilmiş ve eğitim sorununun çıkmazda olduğu yeniden sergilenmişti. Ne var ki, işgalin uzayıp gitmesi öğrenci eylemini bir çıkmaza doğru götürüyordu. Gerek Hükümetin gerekse diğer ilgililerin doğru dürüst bir iş yaptıkları ve yapacakları yoktu. Onlar öğrenci hareketinin kırılması için zaman kazanmaya çalışıyorlardı. Bu onların genel taktiği idi. İstanbul Üniversitesinden sonra Türkiye'nin birçok yerindeki üniversite ve yüksek okullar

işgal edilmişti ve eğitimde devrim isteniyordu. Ancak, aradan bir iki hafta geçince olayların ilk heyecanı azalıyor ve basın, öğrenci isteklerine az yer vermeye başlıyordu. İşte böyle bir noktada, biz teknik camia olarak «Kasım harekatı» olarak aldığımız kararı yeniden gözden geçirdik.

Bizim Kasım ayında düşündüğümüz büyük öğrenci eyleminin gerçekleşme ihtimali azalıyordu. Çünkü Türkiye'de var olan potansiyelin hemen hepsi bu dönemde kullanılıyordu. Bizim Kasım ayında yapmayı düşündüğümüz hareketin öne alınması fikri ortaya atıldı. Bu fikri önce Öğrenci Birliği ve yakın arkadaşlar arasında tartışıp, işgal kararına vardık. Ancak, bu kararın esas gerekçesi belli bir duraganlığa varmış bulunan öğrenci eylemlerini güçlendirerek «eğitimde devrim» çabasına katkıda bulunmaktı. Bir başka deyişle Kasım ayında yapacağımız etkiyi şimdi yapalım diye işgal kararı alındı. Bu işgal kararı on kişilik bir toplantıda alınmıştır. Ancak öğrenciler bu kararı benimsedikleri takdirde uygulanacaktı. Biz, Öğrenci Birliğimizin bir kararına çoğunluğun evet diyeceğini biliyor ve ona güveniyorduk. İTÜ ve İTÜTO içindeki devrimci gençlerin büyük çoğunluğuna güvenerek aldığımız bu kararı uygulamaya koyduk.

İşgal kararını öyle bir anda almıştık ki, ertesi sabah yaz dönemi imtihanları başlayacaktı. O akşam Gümüşsuyu Öğrenci Yurdu Lokalinde bir forum düzenledik. Öğrenci desteğinden emin olduğumuz için işgali yapmak üzere bütün hazırlıklarımızı tamamlamıştık. Düzenlenen forumda çok aksi bir durum olmazsa işgal planı derhal uygulanacaktı. Lokaldeki forumda işgal lehine konuşacak arkadaşlar aramızdan saptandı. Forumda çoğu işgal lehine olan konuşmalar yapıldı. Bu arada bazı konuşmacılar Öğ-

renci Birliği'nin görüşünü sordular. Öğrenci Birliği olarak ben ve diğer yönetim kurulu üyesi arkadaşlar işgal lehinde konuşunca foruma katılanların büyük çoğunluğu işgal taraftarı oldu. Ancak, belli bir grup öğrenci işgal eylemi aleyhinde tartışmayı sürdürüyordu. Biz, kitle içinden yeterli desteği sağladığımız anda harekete geçtik ve daha forum devam ederken işgal başlasın dedik.

Bir süre sonra Maden Fakültesi'nin işgal edildiği, Maçka Teknik Okulu'nun bütün bölümlerinde işgal yapıldığı haberi foruma duyuruldu. Teknik Okul öğrencileri kendi aralarında yaptıkları forum sonucunda işgale gitmişlerdi. Maden Fakültesi'nin işgali ise bizim isteğimiz üzerine yapılmıştı. Maden Fakültesinin işgali hareketi foruma duyurulurken;

«İşgal başlamıştır. Şu anda Maden ve Kimya Fakülteleri işgal edilmiş durumdadır.» denilmişti. Biz, Öğrenci Birliği olarak artık tartışmanın gereksizliğini belirtip bütün öğrencileri hareketi desteklemeye çağırarak forumu bitirdik.

Daha önceden alınan karar uyarınca işgali yürütecek kadrolar Öğrenci Birliği Yönetim Kurulunun dışında oluşturuldu. Her fakültede bir işgal konseyi ve bunların üzerinde de İTÜ İşgal Konseyi kurularak çalışmaya başladı.

İTÜ ve İTÜTO işgale gittiği ilk andan itibaren, devrimci sloganlar kullanılmaya başlandı. Çünkü, çekinilecek bir yan yoktu. Ve öğrencilerin büyük bir çoğunluğu devrimciydi ve zaten bu sloganları istiyordu. İlk slogan: «İlkokuldan, Üniversiteye dek Eğitimde Devrim» oldu.

Bütün işgâl boyunca, işgâl komitelerine bağlı komiteler çalışacak ve işgal komitesi seri bildiriler ile görüşlerini ve istekleri açıklayacaktı. Ben, burada

bir noktaya değinmek istiyorum. Bütün işgallerde öğrencilerin üniversiteyi kendi evleri kadar koruduklarını gördük, bu bizim için gerçekten sevindirici bir durumdu.

1968 işgaller döneminde yayınlanmış bazı bildiriler aşağıda alınmıştır.

Teknik Birliklerin 15.6.1968 tarihli bildirisi şöyleydi:

EĞİTİMDE DEVRİM GEREKLİDİR

Türk yüksek öğrenim kurumlarının bugünkü durumu, bizdeki eğitim düzeninin tam bir çöküntü içinde olduğunun ispatıdır.

Yüksek öğrenim kurumlarımızda zaman zaman ortaya çıkan buhranlar bugüne dek ciddi bir biçimde araştırılıp eğitim politikamız iyi bir temele oturtulmamıştır. Bugüne dek olan buhranlar, birtakım teferruatlar üzerinde yapılan biçimsel değişikliklerle geçiştirilmiştir. Ancak, çok kısa bir süre sonra yeni buhranlara düşülmüştür. Bütün olaylar göstermektedir ki, eğitim politikamız esaslı bir temele oturmadığı sürece önlendiği zannedilen buhranlar bir süre sonra daha büyük olarak ortaya çıkmaktadır.

Yüksek öğrenim kurumlarının yönetmeliklerinde yapılacak birkaç değişiklik belki bugünlerdeki olayları durdurabilecektir. Fakat buhranı gideremiyecektir. Çünkü, bugünkü eğitim düzenimizin temel fesefesi yanlıştır.

Türkiye'de gerçekte yapılması gereken bir üniversite reformu değil, EĞİTİMDE DEVRİM'dir. Bu eğitimin devrimi ilkokuldan üniversiteye dek bütün öğretim kurumlarında yapılmalıdır.

Türkiye'de eğitim düzenini buhrandan kurtarabilmek için, eğitim felsefemiz kökünden değiştirilmelidir.

ÇÜNKÜ:

Bugünkü eğitim düzeni burjuva eğitim düzenidir

Öğrenciler ilkokuldan üniversite sonuna kadar şartlandırılmaktadır.

Öğrenciler kapitalist düzen için bir robot, bir üretim aracı olarak yetiştirilmek istenmektedir.

Bütün öğretim kurumlarında ülke gerçekleriyle bağdaşmayan bilgiler okutulmaktadır.

Fakir halk çocuklarının okuma olanakları yoktur.

YAPILMASI GEREKEN İŞLER:

1) Eğitim sisteminin amacı ortaya konmalıdır. O amaç halka dönük bir eğitim felsefesi içinde olmalıdır.

2) Yüksek öğrenim kurumları meslek adamı yetiştirmek yanında ülke gerçeklerini bilen ve mesleğini halk yararına kullanacak bilinçli, devrimci ve kişilik sahibi öğrenciler yetiştirmeyi amaç edinmelidir.

3) Eğitimdeki amaç, ülke sorunlarına çözüm getirecek bir biçimde tespit edildikten sonra bu amaca nasıl gidileceği araştırılmalı ve ilkokuldan üniversiteye kadar bu amaca yönelmelidir.

Bu arada ticari amaçla kurulduğu bilinen ve patronların sömürme aracı durumunda olan bütün özel okullar devletleştirilmelidir.

4) Bugüne dek ortaya çıkan buhranların en büyük nedenlerinden biri de öğrencilerin öğ-

retim kurumlarının yönetiminden uzak tutulmalarıdır.

Bugünkü buhranın çözümü için temel tedbir, öğrencilerin öğretim kurumlarını yönetimine katılmalarıdır. Bu ilk tedbir, uzun sürede devam etmelidir. Çünkü, öğretimde ana unsur öğrencidir. Ana unsur olan öğrencilerin öğretim kurumu üzerinde söz sahibi olması en doğal hakkıdır.»

İTÜÖB Bşk. Harun Karadeniz. İTÜTOTB Bşk. Çetin Uygur. İYTOTB Bşk. Cengiz Gülderen. İAYTOTB Bşk. Şevket Açıkelli.

İTÜ İŞGAL KONSEYİ BASIN BİLDİRİSİ
Bildiri no: 10

1. Konseyimiz aşağıdaki konular kesin çözüme bağlanmadan işgali kaldırmamağa kararlıdır.

a) Öğrencinin Üniversite yönetiminde söz ve oy sahibi olması hususunda varılacak prensip anlaşması üzerine görüşmelerin başlaması.

b) Eğitim ve öğretim yönetmeliklerinin yeniden hazırlanmasına öğrencilerin katılmasının kesinlikle kabulü.

c) Öğretim üyelerinin özel okullara gitmemeleri için, senato hazırlıklarının hemen başlatılması,

d) Disiplin yönetmeliği kaldırarak, öğrencinin katılmasıyla yenisinin hazırlanması.

e) Staj sorunlarını çözümlemek için öğrenci ve öğretim üyelerinden oluşmuş bir komisyonun kurularak hemen çalışmalara başlaması.

f) Öğrencinin örgütlenebilmesi için bütün maddi ve manevi baskıların kaldırılması, örgüt-

lerimize çalışmaları için üniversite içinde maddi, manevî her türlü olanağın hazırlanması.

2. Konseyimiz hazırlamakta olduğu geniş değişiklik önerisini en kısa zamanda kamuoyuna ve yetkililere sunacaktır. Hazırlıklar bütün İTÜ'lilerin katılmalarıyla devam etmektedir.

3. Konseyimiz her geçen günü Türkiye ve öğrenci kitlesi için bir kayıp sayar. Ve zamanla konseyi yaralayacağını uman yöneticilere bir kere daha hatırlatır ki, İTÜ'liler haklarını alıncaya **kadar direnmeye kararlıdırlar**. Konseyimiz bu direnişin yöneticisi olarak, yukarıdaki konuları görüşmek üzere toplantılar yapılmasına her türlü ön yargının ötesinde hazır olduğunu açıklar. Görüşmelerin gecikmesinden doğacak zararların sorumluluğu geciktiricilere ait olacaktır.

4. Konseyimiz, İTÜ Öğrenci Birliği Başkanı Harun Karadeniz'i görüşmeleri yapacak ekibimizin başkanlığına atamıştır. Görev Karadeniz tarafından benimsenmiştir. İlk görüşmenin bugün rektörle Harun Karadeniz arasında yapılması uygun görülmüştür.

5. Konseyimiz yarın (22.6.1968 cumartesi) saat 10.00'da, Mimarlık Fakültesi Dekanlık toplantı salonunda asistanlarla bir toplantı düzenlemiştir. Bütün asistanların bu toplantıya katılarak görüşlerini konseyimize iletmelerini dileriz.

İstanbul Teknik Üniversitesi İşgal Konseyi (21.6.1968)»

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ TEKNİK O-

KULU BOYKOT IŞGAL VE REFORM KOMİTESİ ÜNİVERSİTE SENATOSUNA İSTEKLERİNİ SUNAR.

Türkiye'de eğitim sistemi ulusumuz ve toplumumuz çıkarlarına aykırıdır. Türkiye'nin kalkınmasında önemi ve yeri inkâr edilemez bir topluluk olan teknik camiamızda teknik öğrenimin Türkiye gerçeklerine ve de Türk Ulusuna yararlı olacak bir şekilde değiştirilmesini istiyoruz, bunun için:

A) Teknik Üniversite Senatosu'nun kabul edip uygulamak istediği iki kademeli sistemden Teknik Okul öğrencileri de, Teknik Üniversite öğrencileri ile ayırım gözetilmeksizin yararlanmalıdır.

B) İki kademeli sistemin tam uygulanmasına geçilene kadar İTÜ Senatosun'dan isteklerimiz şunlardır:

1. Teknik Üniversite öğrencilerine tanınan bütün haklar Teknik Okul öğrencilerine de tanınmalıdır.

2. Teknik Okulumuz mezunları bitirme sonuçlarına bakılmaksızın imtihanla İTÜ Fakültelerine devam etmelidirler.

3. Yaz pratiği Türkiye'nin teknolojik şartlarına uygun düzenlenmelidir.

4. Üniversitenin yetkili yürütme organlarının bütün toplantılarına öğrenci temsilcileri katılıp oy kullanmalıdır.

BU İSTEKLERİMİZ KABUL EDİLİNCEYE KADAR BOYKOTUMUZ DEVAM EDECEKTİR.

İTÜ Teknik Okulu Boykot İşgâl ve Reform Komitesi.»

Bildiri No: 15

İstanbul, 23 Haziran 1968

Basın Bildirisi

Konsyimizle İTÜ asistanları arasında yapılmakta olan toplantılardan ilki sona ermiş, Üniversite'de yapılmasını istediğimiz reorganizasyona esas olmak üzere, aşağıdaki taslak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Konseyimiz ilgililerle yapılacak toplantılarda, bu tasarılar üzerinde çalışılmasını isteyecektir.

İTÜ İşgâl Konseyi

Tasarı

1 — ANAYASA TEMİNATI ALTINDA OLAN ÜNİVERSİTE ÖZERKLİĞİ bilimsel, yönetimsel ekonomik ve siyasal özerkliği içeren BÖLÜNMEZ BİR KURUMDUR.

2 — ÜNİVERSİTE, ÖĞRETİM ÜYELERİ, ÖĞRETİM ÜYELERİ YARDIMCILARI VE ÖĞRENCİLERDEN OLUŞAN ve bunların birinin katılmamasıyla niteliğini yetiren BÖLÜNMEZ BİR YAPIYA SAHİPTİR.

3 — ÜNİVERSİTE ÖZERKLİĞİNİN İŞLEMESİ VE DENETİMİ, ÜNİVERSİTENİN, 2. MADDEDE BELİRTİLEN **BÜTÜN ÖĞELERİNİN KATILMASIYLA OLUŞACAK PARLAMENTER BİR SİSTEM İÇİNDE ÖRGÜTLENMESİYLE GERÇEKLEŞEBİLİR.**

Yukarıda sıralanan temel ilkelerin gerçekleştirilmesi için, üniversite, bütün üyeleri ve

kuruluşlarıyla eyleme geçmeli ve bu eylemi bütün olanaklarıyla sürdürmelidir.

Parlamenter sistemde yeniden örgütlenen üniversite yönetimi, parlamenter sistemin doğal gereği olarak, bir çeşit yasama ve yürütme organı olan iki temel kurul tarafından yürütülmelidir.

FAKÜLTE KURULLARI

Genel Kurul:

A — Öğretim üyeleri ile öğretim üyeleri yardımcılarının tümünün ve bunların sayısına göre ağırlıklarını duyurabilecek oranda katılacak öğrencilerden kurulmalıdır. (Sadece doktora, doçentlik ve profesörlük bilim jürisinin seçimi ve doktora doçentlik ve profesörlüklerin onaylanması sırasında öğretim üyesi yardımcıları ve öğrenciler oylamaya katılamazlar.)

B — Fakülte ile ilgili tüm sorunları görüşüp karara bağlamak ve yürütme kurulunu denetlemekle yükümlü olmalıdır.

C — Başkan ve yardımcıları, öğretim üyeleri arasından, genel kurul tarafından gizli oyla seçilmeli, raportörler de, öğretim üyesi yardımcıları ve öğrenciler arasından gizli oyla seçilmelidir.

D — Çeşitli konuları incelemek üzere kurulacak bütün komisyonlar, eşit sayıda öğretim üyesi, öğretim üyesi yardımcısı ve öğrencilerden kurulmalıdır.

Yürütme Kurulu:

A — Belli oranda ve genel kurul tarafın-

dan seçilecek öğretim üyelerinden ve yardımcılarından kurulmalıdır.

B — Genel Kurulun kararına uymakla yükümlü ve genel kurula karşı sorumlu olmalıdır.

C — Yürütme Kurulunun başkanı olan dekan, öğretim üyeleri arasından ve gizli oyla Genel Kurulca seçilmelidir.

ÜNİVERSİTE KURULLARI

Üniversite Genel Kurulu:

A — Bütün üniversiteyi ilgilendiren konularda, fakültelerarası koordinasyonu sağlayan bir Genel Kurul niteliğinde olmalıdır.

B — Fakülte Genel Kurulları başkanları, dekanlar ve her fakülteden kendi Genel Kurulu tarafından seçilecek birer öğretim üyesi, öğretim üyesi yardımcısı ve öğrenciden kurulmalıdır.

C — Üniversite Genel Kurulu, Fakülte Genel Kurullarının kararlarını onaylar. Bir defaya mahsus olmak üzere veto hakkına sahip olmalıdır.

D — Üniversite Genel Kurulu Başkanı olan rektör, bütün fakülteler genel kurullarının ortak toplantısında gizli oyla seçilmelidir.

Üniversite Yürütme Kurulu:

A — Üniversite Genel Kurulunun kararlarını uygulamakla yükümlü ve Üniversite Genel Kuruluna karşı sorumlu olmalıdır.

B — Fakülte Yürütme Kurullarının birer

temsilcisinden ve dekanlardan kurulmalıdır. Başkanı rektör olmalıdır.

BASIN BİLDİRİSİ

Bir süredir Türkiye'nin çeşitli yerlerindeki üniversite ve yüksek okullarda öğrenciler okullarını işgal etmekte ve boykot yapmaktadırlar. Bu durum Türkiye'deki eğitim düzeninin tümüyle bozuk olduğunu açıkça gözler önüne sermeye yetmektedir. Bugüne dek öğrencilerce yöneticilere verilen çeşitli istekler ciddiye alınmamış, yüksek öğrenim gençliği gereken ilgi ve yardımı görememiştir. Şu anda, boykotların yarattığı genel hava içersinde gündelik bazı istekler çözüme ulaşabilir. Ne var ki, sorun temeldedir ve çözüm yolu «EĞİTİMDE DEVRİM» dir.

Türkiye var olmak için tekniğe sahip olmak zorundadır. Bu yolda eğitim amaç değil, tekniği yaratan bir araç olur. Ve sorun bireyler açısından değil, toplum açısından incelenir. Böyle oldukça eğitimin **halkçı** ve **ulusal** olması gerekir.

Eğitimin ticaret aracı olmaktan çıkarılması, eğitimi ticarete sürükleyen ve öğrencileri ülkelerine yabancılaştırmaya yarayan bütün unsurların atılması gerekir. Politik kaygulardan uzakta ve çağdaş yöntemlerin ışığında eğitim, halka dönük ve halktan yana olmalıdır.

Sorun ancak temelden ele alındığında ve kökten bir değişiklikle çözüme ulaşacaktır. Köklü bir değişiklik sözkonusu olduğunda, biz-

ler de bize düşen görevi sürdürecek ve almamız gereken yeri alacağız.

Boykottaki bütün arkadaşlarımızı haklı isteklerinde tüm gücümüzle desteklediğimizi ve her türlü yardıma hazır olduğumuzu bildiririz.

ROBERT KOLEJ ÖĞRENCİ BİRLİĞİ
Genel Başkanı
Faruk Pekin

FİKİR KULÜPLERİ FEDERASYONU
İSTANBUL SEKRETERLİĞİ

21 Haziran 1968

«BASIN BİLDİRİSİ

1) 12 Haziran'da başlayan, kaynağını tüm öğrencilerinden alan işgal ve boykot hareketleri meşrudur.

Bu meşruluk, işgal komitelerini muhatap almasa dahi yetersiz de olsa üniversite içi değişikliklere karar veren İstanbul Üniversitesi Senatosunca bizzat tescil edilmiştir.

Meşruluğun diğer bir ispatı, 27 Mayıs Devrimini meşru kılan ilkedir. Bu ilke hareket yöneticinin tüm tabanın desteğini ve gücünü sağlamasıdır.

2) Bütün bunlara rağmen, İstanbul Üniversitesi Senatosu bilerek ya da bilmeyerek şöyle bir oyunun içindedir ve öğrenci hareketinin meşruiyetine şu biçimde gölge düşürmek istemektedir.

a — Tüm öğrencinin temsilcisi işgal komiteleri Icra Konseyi ile İstanbul Üniversitesi Senatosu muhatap olmak istememektedir.

b — Görüşmelere yanaşmadan 23 Haziranda işgalin kalkmasını şart koşmuştur. 1 Temmuzda da okulu açacaktır.

c — El altından kışkırttığı birtakım kimseleri 23 Haziran ya da 1 Temmuzda üniversitede olay çıkarmaya zorlayacaktır.

d — Şüphe yok ki; burada düşünülen ve istenen, meşru öğrenci gücünün, hareketi kırmaya kalkışanları bertaraf etmesi ve kan dökülmesidir.

e — Demagojiyle kürsülerinin verdiği yetkileriyle boykot ve işgal hareketinin meşruiyetine gölge düşüremeyenler, bu yolda işgal komiteleri icra konseyini kanun dışı yollara saptırmak isteyeceklerdir.

f — Meşru hareketler, ancak gayri-meşru yollarla kırılır... İ.Ü. Senatosu bunu bilmektedir ki, bu yola sapmaktadır.

g — Eğer oyunları başarıya ulaşırsa gayrimeşru duruma düşecek olanlar kardeş kan akmasına sebep verebilecek bir inad içinde ve kurnazlıkla işgal komiteleri icra konseyi ile görüşmeyi kabul etmeyen Senato üyeleridir...

Senato üyelerine sesleniyoruz:

ANAYASAMIZIN BAŞLANGIÇ KISMINI BİR KEZ DAHA OKUSUNLAR. Haksız yönetime karşı direnmenin meşruluğu orada yazmaktadır.

İşgal komiteleri icra konseyi haksız bir fiil ortadan kaldırıcı haklı bir direnme içindedirler. Bu direnişe karşı durmak oyunlar hazırlamak elbette «Bozuk eğitim düzeninin sahipleri»nce vazgeçilmez bir haktır. Ancak tarihimizde, öğrenciyi öğrenciye kırdırarak, ikbal sürdüren hiç

bir üniversite senatosu görülmemiştir. Eğer Türkiye'mizde bu endişe verici durum yaratılmak isteniyorsa, sonucun yükleyeceği sorumluluklara da katlanmak gerekecektir.

FKF ISTANBUL SEKRETERLIĞI, Öğrenci birlik ve beraberliğini giderek, halkımızın birlik ve beraberliğini bozucu her girişimin karşısında olduğunu bir kez daha kamuoyuna duyurmak ve sayın rektörün şahsında tüm senatoyu realist olmaya davet etmek gereğini duymuştur.

Saygılarımızla.»

Veysi Sarısözen
FIKİR KLÜPLERİ FEDERASYONU
ISTANBUL SEKRETERI.

Üniversite işgalleri 1968 Haziranında bütün yurda yayıldı. Bu eylemler sırasında hemen bütün üniversiteler, yüksek okullar ve üniversitelerin bölümleri sayısız bildiriler yayınladılar. Bu bildirilerde ortak olan tek yan «öğrencinin yönetime katılması» idi.

1968 yılında patlak veren olaylar bir yanıyla mevcut öğrenim düzenini reddediyordu. Üniversitelerin örgütlenişinden, yöneldiği amaçlara dek eleştiriliyor ve yeni değerler getiriliyordu. Üniversitelerin yönetim kadrolarının bu yeni değerlere uyması, üniversitelerin toplumun ihtiyaçlarını geniş kitlelerin çıkarına olarak karşılamaya yönelmesi kolay olmayacaktı. Üniversitenin yeni değerler üzerine kurulması ancak demokratik bir üniversite ortamı içinde yapılabilirdi. Şu açıkça görülüyordu ki, 1968'in yüksek öğrenim gençliği yurt sorunları üzerinde, hocalarından daha bilgili ve ileri bir noktadaydı. Bu ne-

denle de yeni üniversitenin kuruluşunda öğrenciler görev almalıydı. Bir başka deyişle öğrenciler yönetime katılmalıydı.

1968 yılında öğrenciler kendilerinin yanlış yetiştirildiğini söyliyecekler ve eğitim kurumlarını bir robotlaştırma kurumu olarak niteliyeceklerdi. Öğrencilerin eğitim kurumlarına yönelik olan itirazları hakkında bir fikir vermek üzere İTÜ Öğrenci Birliği 22. dönem çalışma raporunda bir bölümü aşağıya alıyorum:

GENÇLIK VE SIYASET

Gençliği, ülke sorunlarıyla ilgilenmeyen bir ulusun sonu gelmiş demektir. Gençliğin ülke sorunlarıyla ilgilenmesi, kurulu düzeni etkilemekte ve bu düzenden aşırı kâr sağlayanlar: «Gençlik siyaset yapıyor.» diye feryadı basmaktadır. Egemen sınıfın isteğine kalırsa onlar bizi yönetecekler, emperyalist devletlerle ömrümüz boyunca acısını çekeceğimiz ikili anlaşmalar yapacaklar ve kaderimizi onlara bağlıyacaklar. Fakat biz kadere boyun eğeceğiz, bu ikili anlaşmalara karşı çıkmayacağız. Doğu Anadoluyu mayın tarlası yapacaklar, yurdun 101 yerine Amerikan üssü kuracaklar, kısaca bir doğu-batı savaşında onlar Türkiye'yi bir nükleer hedef haline getirecekler, fakat biz buna sebep olan NATO'ya karşı çıkmayacağız.

Onlar bütün yeraltı kaynaklarımızı Amerika'ya peşkeş çekecekler, fakat biz bu sömürünün hesabını sormayacağız.

Köylünün ürününü ucuza kapatarak köylü kardeşlerimizi sömürecekler. Fakat biz köylüyü sömürüyorsunuz dahi demeyeceğiz.

Kıbrıs'ta yolumuzu kesen ve Türkiye'deki yabancı şirketlerin soygunlarını bekleyen 6. Filo dost maskesi altında İstanbul Limanına demirleyecek, fakat biz filoyu protesto etmeyeceğiz.

Meslek bilgimizi kullanarak lüks binalar, büyük oteller inşa edeceğiz, fakat bu otellerde 6. Filonun askerleri Türk kadınlarıyla göbek attığı zaman ses çıkarmayacağız.

Mühendis olarak silahlar yapacağız, fakat bu silahlar düşük ücretlerine zam isteyen grevci işçi kardeşlerimize çevrildiği zaman susacağız.

Kapitalist düzende ekonomik yapının gereğine uygun olarak düzenlenen eğitim kurumları gerçekte birer robotlaştırma kurumu olarak çalışmaktadırlar. Öğrencilere: «Memleket meseleleri sizin nenize gerek, oturup dersinize çalışın, okulunuzu bitirin» diyenler, gerçekte öğrencilerin robot meslek adamları olarak yetişmesini isteyen egemen sınıfın isteğini dile getirmektedirler. Bu duruma göre öğrenciler dersleri dışında hiç bir ülke sorunuyla ilgilenmeksizin ders çalışıp okulu biterecekler ve bir işe girerek üretime katılacaklardır. Yani öğrenciler kim için, ne için üretim yaptıklarını düşünmeksizin üretim yapan bir robot, bir üretim aracı olacaktır.

Egemen sınıfın art niyetli görüşü olan «Öğrencilerin siyaset yaptığı» görüşüne karşı şunu söylüyoruz: Ülke sorunlarıyla ilgilenmek ne siyasettir, ne de suçtur. Tam tersine ülke sorunlarıyla ilgilenmemek suçtur.

İLK FABRİKA İŞGALİ: DERBY

Biz üniversite işgali reform ve eğitimde devrim çalışmalarıyla uğraşırken, öğrenci birliğine bir sen-

dikacı geldi ve benimle tek görüşmek istediğini söyledi. Ve fısıltıyla konuşmaya başladı:

«Uzun süredir Derby'de grev halindeyiz, grev hiç etkili olmuyor. Biz fabrikayı işgal edeceğiz. Bu iş yarın sabah yapılacak. Bize yardım eder misiniz?» Durum son derece ciddi idi. Öğrencilerin üniversite işgalleri, işçilerin de fabrika işgaline yönelmeleri için bir adım olmuştu. Konuyu uzun uzun konuştuk. Fabrika işgalinde işçileri destekleyecektik, fakat nasıl? Bizden istenen yalnızca işgalin kamuoyu önünde desteklenmesi ve işgalin meşruluğunun duyurulması idi. Anlaştık ve ayrıldık.

1968'in temmuz başında Derby işgal edildi. Biz öğrenciler olarak, kalkıp gittik ve yapılan eylemin haklı olduğunu ve bütün öğrencilerle desteklendiğini belirten konuşmalar yaptık. Zaman zaman öğrenciler Derby'ye gittiyse de esas olarak işçiler öğrenciye pek ihtiyaç göstermeden yürüttüler eylemi.

Derby işgaline karşı burjuvazinin tepkisi değişik oldu. Alarm zillerini çaldılar ve harekete geçtiler. Fakat Türkiye işçi sınıfı artık yeni bir düzeyde eyleme başlamıştı ve bu işgal daha sonra Demir-Döküm, Hisar Çelik gibi fabrikalarda sürecekti.

Demir-Döküm işgalinde ise çatışma emniyet kuvvetleri ile işçi aileleri arasında geçecekti. İşçiler fabrika içinde emniyet kuvvetlerince kuşatılınca işçi aileleri çoluk çocuk toplanıp kitle halinde çatışmaya girecekti.

«SAMSUN ANKARA YÜRÜYÜŞÜ»

1968 yılının önemli öğrenci eylemlerinden biri de Samsun'dan Ankara'ya yapılan yürüyüştür. Bu yü-

rüyüş özellikle amacı açısından önemle üzerinde durulması gereken bir eylemdir.

Bir süre sonra bu yürüyüş bizzat yürüyenler tarafından da söz konusu edilmeyecek sanki böyle bir iş olmamış gibi bir tavır takınılacaktı. Bu yürüyüşü esasta Dev-Güç düzenledi. Ve başta ilk MDD'ciler diyebileceğimiz DÖB'lüler olmak üzere DEV GENÇ tarafından gerçekleştirildi.

30 Ekim 1968'de Samsun Atatürk anıtının önünde başlayan yürüyüşün 10 Kasım 1968'de Anıt Kabir'de bitirilmesi planlanmıştı. Bu yürüyüşün açıklanan amacı, yol boyundaki il ve ilçelerde Mustafa Kemal ideallerini anlatmak böylece Ata'yı «dinamik bir şekilde anmak» bir de «Siyasi İktidarı Ata'ya ve Halka şikâyetti.»

Yürüyüş ancak 8 Kasım 1968'e kadar devam etti. 8 Kasım'da Mamak yakınlarında bir anlaşmazlıktır çıktı. Bu çatışmada taraflardan biri de Kadri Kaplandı. Çatışmanın konusu yüryüşün Ankara içindeki bölümünün nasıl devam edeceği ve bu bölümde hangi sloganların kullanılacağı ve hangilerinin kullanılmayacağı üzerindeydi. Ankara içinde sadece «Kahrolsun Demirel» sloganı kullanılsın isteniyordu. Ve özellikle «Kahrolsun Amerika» denmemesi isteniyordu. Tartışma uzadı. Yürüyüşün orada dağılması uygun bulundu ve yürüyüş 8 Kasım 1968'de «Mamak yakınlarında arazide yapılan bir toplantıyla sona erdirildi.»

Kısaca Samsun'dan Ankara'ya kadar yürünmüş ve fakat Mamak yakınlarında arazide yapılan bir toplantıyla yürüyüş bitirilmişti. Bu bitirme biçimi daha sonra, «Günün şartlarındaki durum gereği» olarak açıklanacaktı.

Dev-Güç kuruluşundan sonra biz «NATO'ya Hayır» haftası düzenlemiştik. Bütün hafta boyu Dev-

Güç'ten ses çıkmamıştı. Dev-Güç'ün eylem çizgisi, 27 Mayıs ve Atatürk ilkeleri idi ve son tahlilde 27 Mayıs benzeri bir darbeyle iktidara el koymaktı. 27 Mayıs 1961 Anayasasını getirmekle ileri bir eylem yapmıştı. Fakat Türkiye'yi sosyalizme götürecek yol, Dev-Güç taraftarlarının iddia ettiği gibi 27 Mayıs benzeri bir darbeden değil, geniş kitlelerin desteğinden geçiyordu.

Samsun Ankara yürüyüşü de Dev-Güç tarafından bir cunta çağrısı olarak planlanmıştı. Fakat tutmadı, dağıldı. Bu tarihten sonra ise artık Dev-Güç'ün ortalardan silindiğini görüyoruz. Daha doğrusu artık pek bir varlık gösteremeyecek onun yerine Dev-Genç duruma hakim olacak ve benzer çizgi izleyecekti.

1968 TEMMUZ OLAYLARI

1968 Temmuz'undaki öğrenci olayları, önemli olaylardı. 6. Filoya karşı protesto hareketleri giderek sertleşmiş, Gümüşsuyu Yurdu basılmış ve Vedat Demircioğlu öldürülmüştü. Temmuz olaylarının bir başka yönden önemli ise gençlik içinde eylem çizgisi farklılaşmasının bu dönemde başlamış olmasındadır.

6. Filonun gelişi 1968 Haziran işgallerinden hemen sonraya raslamaktaydı. Biz işgaller döneminde ele alınan eğitim sorunlarını incelemeye devam ediyorduk. 6. Filoyu protesto edecektik fakat ciddi bir planımız yoktu. 1968 işgalleri, öğrenci eylemlerinde bir nitelik değişmesi getirmişti. Bu niteliğe göre eylemlere biraz daha şiddet unsuru girmiş oluyordu. O tarihten itibaren öğrenci eylemlerinde şiddet unsuru daha çok görülecekti.

6. Filonun geldiği günün akşamı, biz devrimci örgütlerarası «Eğitim Kurulu» toplantısı yapmıştık. Bu toplantıya İstanbul'da bulunan birçok örgüt temsilcileri katılmıştı. Toplantı geç satlere kadar sürdü. 6. Filo sorununu yeterince ele alamamıştık ve ne tür eylem yapacağımızı tam kararlaştırmamıştık. Sadece kararımız, bildiriden mitinge kadar çeşitli biçimlerde sürecek eylemler biçimindeydi. Eğitim toplantısından çıktığımız zaman, birçok arkadaş Beyoğlu'na giderek işkembe çorbası içmeyi istedi. İşkembeciler geç saatlere kadar açık oldukları ve biz de geç saatlerde toplantı yaptığımız için sık sık çorba içmek üzere Beyoğlu'na giderdik. O akşam da öyle oldu. İkişer üçer kişilik guruplar halinde, düzensiz bir biçimde Taksim'e doğru yürüyorduk. Ben ve birkaç arkadaş önden gittik. Ayazağa'dan Taksim'e çıkan yerde bir gurup toplum polisinin yolu kontrol altına aldıklarını gördük. Biz oradan geçip gittikten sonra toplum polisleri yolu kesmişler ve bizden sonra oradan geçmekte olan arkadaşlarımızı alıp götürmüşler. Götürülen 11 öğrencinin arasında Hasan Yalçın da var.

Ben yanımdaki arkadaşlarla yurda döndüğümde durumu öğrendim. Burada şunu belirtmek istiyorum. Biz o akşam gerçekten çorba içmeye gidiyorduk ve başkaca herhangi bir niyetimiz yoktu. Polis, arkadaşlarımızı tutuklayınca tek kelimeyle tepemiz attı. Çünkü o gece bütün Beyoğlu'nda sazlarda, barlarda Amerikan erleri gezip eğleniyorlardı. Biz bu memleketin gençleri olarak çorba içmeye gidemiyorduk. Durumu öğrenen herkesin tepesi atıyor ve Öğrenci Birliğine koşuyordu. Öğrenciler, kendiliğinden örgütleniverdi. Yurdun önünden geçen yol kontrol altına alındı. Amerikalı taşıyan araçların geçmesi engelle-

necekti. Bu engelleme o kadar doğal bir haktı ki, bizim gezemediğimiz kendi vatanımızda Amerikan erlerinin gezmesini düşünmek bile insanı deli ediyordu. 6. Filo düpedüz işgal ordusu konumuna geliyordu gözümüzde. Biz sokağa çıkmaya korkuyorduk. Fakat yurdun hemen karşısındaki bir otelin kapısında bir impala taksi duruyor ve içinden bir Amerikalı er ile bir Türk hanım iniyor ve otele giriyorlardı. Bu sahne yüzlerce defa öğrencilerin ve polisin gözü önünde tekrarlanıyordu. Polis otelin kapısında nöbet tutuyor ve yoldan geçen arkadaşları topluyordu. Hiç bir ideolojik yapısı olmayan gençlerin bile en azından isyan edeceği olaylardı bunlar. Nitekim öyle oldu. O zamana kadar pek bir işe karışmayan birçok genç, oteli taşa tutup camlarını indirdiler. Bana soruldu önce. «Evet» dedim. Ben de son derece kızgındım ve zaten hayır desem de inecekti camlar.

6. Filo gidene dek yurt önünden ve ardından Amerikalı taşıyan arabalar geçemiyecekti. Yolların kontrolü ertesi akşam da devam etti. Taşkışla ve Gümüşsuyu Üniversite yapılarına sığınan öğrenciler, Amerikalı taşıyan birkaç arabayı taşladılar.

İkinci akşam saat gece birbuçuk sularındaydı ben, artık bir olay çıkmaz diye arkadaşlardan izin alarak yurdun üst katına yatmaya çıktım. Merdivenleri henüz çıkmıştım ki aşağıda birtakım gürültüler olduğunu duydum. Koşup aşağı indiğimde gördüm ki, bir sivil polisi gençler hırpalamışlar ve öğrenci birliğine getirmişlerdi. Duruma el koydum. Önce memurun yüzünden akan kanların silinmesini istedim. Arkadaşlar, memuru bir kenara oturtarak ilk pansumanları yaptılar. Memurun başındaki yaralar sargı gerektirmeyecek çizikler şeklindeydi ve zaten memurun da umurunda olan yaraları değil tabancasıydı.

«Ya beni öldürün ya tabancamı verin. Tabanca benim şerefimdir, onsuz yaşamak istemem. Tabancamı verin» diye sürekli söyleniyordu.

Ben olayın detaylarını o zaman öğrendim. Bizim arkadaşlardan biri yine karşı otele doğru bir taş atmış. Bu memur ise yukardan aşağı sanki yoldan geçen bir yolcu gibi geliyormuş. Tam arkadaşın yanına gelince birden arkadaşın üstüne atlayıp yakalamak istemiş. Arkadaş ise kim olduğunu ve ne olduğunu bilmediği bu yolcuyla boğuşmaya başlamış. O sırada bahçedeki arkadaşlar da çıkıp yolcuyu çekip içeri alıvermişler ve bakmışlar ki tabancası var, tabancayı alıp zararsız hale getirmişler. Polis olduğu ise daha sonra çıkmış ortaya.

Durum birden nazikleşmişti. Yurt bahçesinden epey uzakta bulunan polisler komseri geri istiyorlardı. Yurda saldırmak konusunda polislerin kendi aralarında döğüştüklerini görüyorduk. Heyecan çok artmıştı. Polisin baskın yapacağı anlaşılıyordu. Gecenin o saatinde İTÜ Rektörü Bedri Karafakioğlu'nu aradım. Ve durumu anlatarak araya girmesini ve daha büyük olayların doğmasını önlemesini istedim. Rektör:

«Durumun daha evvel emniyetçe kendisinden sorulduğunu ve senato üyelerinin bazıları ile de görüştükten sonra Gümüşsuyu yurt binasını Üniversite kabul etmediklerini» bana söyledi.

Artık yurdun basılacağı kesindi ve aramızda şu tartışıldı. Biz bu komiseri verirsek mi basılırız? vermezsek mi? Memurun tabancasını iade ettik önce. Sonra bazı arkadaşlar bir kağıt hazırlayıp imza ettirdiler komsere. Bu kağıtta «Kapı önünde birini yakalamak isterken hırpalandığı ve fakat öğrenci birliğinde iyi muamele gördüğü», yazılıydı. Biz memuru

bırakıyorduk ki, büyük bir uğultu ile saldırı başladı. Toplum polisi tam bir galeyan halinde saldırıyordu. Camların kırılışı ile bağırışan insan sesleri birbirine karışıyordu. Ben hayatımda o kadar dehşet verici bir saldırı görmemiştim.

Saldırı başladığı anda biz yurt kapısı ile PTT, nin orta yerinde bulunuyorduk. Oraya kadar memuru yolcu etmek için yürümüştük. Bir anda ortalık karışmış ve biz kendimizi yurdun içine zor atmıştık. Merdiven camekanına yağan taş yağmurundan, merdivenleri çıkamadım. Herkes bir yana kaçışıyordu. Ben yurdun lokaline girerken polisler yurt kapısından içeri giriyolardı. Ben lokalde beklemeden aşevinin önündeki çatıya atladım. Çatıda adımlarken gördüm ki yurdun dört bir yanı sarılmıştı. Açık olan bir pencereden aşevine girdim ve benim gibi yapan birkaç arkadaşla bir odaya girerek saklandık.

Çatırdılar, uğultular ve çığlıklar bütün şiddetiyle bir süre daha devam ettikten sonra sesler kesildi. Polisler, birçok arkadaşımızı öldüresiye döğmüşler ve otuz küsür arkadaşımızı da alıp götürmüşlerdi. Yapılan baskının hiç bir yasal yanı yoktu ve tek kelimeyle barbarca yapılmıştı.

Elliye yakın arkadaşımız bayıltıncaya kadar dövülmüştü. Vedat Demircioğlu döğülüp pencereden atılmış ve sonra da üç yüz metre kadar ayaklarından tutularak yerde tekmelenerek sürüklenmiş ve PTT önünde öldü diye terkedilmişti. Büyük bir infialle Taksim'e yürüdüğümüzde gün ağarmıştı. 6. Filo ismi bir kez daha yerleşti kafalarımıza.

Baskından sonra, yurt binası harabe halindeydi. Bir ara Rektör Karafakioğlu geldi. Konuşmak istedi fakat konuşturulmadı. Yuhalandı ve susturuldu. Gelmiş geçmiş rektörler arasında öğrencilerce belki de en sevilen rektördü. Karafakioğlu. Fakat bir hata yaptı ve susturuldu. Gerçi önce pek az bir öğrenci yuhaladı rektörü fakat sonradan kimse dinlemedi sözlerini. Fakat sanırım ki durumu gören rektör de pişmandı «yurdu Üniversite saymıyoruz» dediğine.

İTÜ Senatosu yaptığı bir toplantı sonunda istifa etti. Bu istifa karşısında birlikler olarak bir bildiri yayınladık.

«BASIN BÜLTENİ»

İTÜ Senatosu üyeleri, 18 Temmuz 1968 günü yapılan toplantı sonucu istifa etti. Gerekçe olarak öğrencilerin hareketlerini gösteren senato üyeleri gerçekte, işledikleri hataya örtü bulma çabası içindedirler.

Bugün halk yararına bir düzen kurulması çabası güden Teknik Üniversite gençliğini yoketmek amacıyla hazırlanan baskında, bilerek veya bilmeyerek görev almışlardır.

Üniversitenin göbeğinde bulunan ve Teknik Üniversite öğrencisinden başka öğrenci barındırmayan yurt, üniversiteden ayrı düşünülemez. Her şeyiyle bir bütün olduğunu kendilerinin de kabul ettikleri üniversitenin ana unsuru olan öğrencilerini, polisin cop ve kalkanlarının altına itmeleri, hatanın en büyüğüdür. Harplerde bile eşine ender rastlanan baskından kurtulabilenlerin tepkisine kızarak istifa edenler, hasta-

nelerde komada yatan, gözlerini kaybeden, şu ana kadar ne oldukları bilinmeyen öğrencilerinin karşısına nasıl çıkacaklardır.

Bir dönem önce, bugünkünden daha küçük bir saldırı için öğrencileriyle en önde yürüyenler, vahşiyane olayın karşısında susmakla kalmayıp, öğrencilerin tepkisi sonucu istifa etmişlerdir. Bildirilerinde kendilerini «her türlü kaba kuvvetin tezahürlerini takbih eden» sözüyle belirliyenlerin, polis baskınından hiç söz etmemeleri bizi düşündürmektedir.

Bildirilerinde açıkça belirlemiyorlar. Öğrenci eylemlerine kızarak istifa ediyorlarsa şunu bilmek istiyoruz: Nasıl bir gençlik düşünüyorlar?

Amerika'nın sınırları Kars'tan başlar diyen bir başkanın ülkesinin askerlerine alkış mı tutmalıydık?

Türkiye'de istediği düzeni kurmak için «200 aydın verin yeter» diyen Amerikan diplomatının bu isteğine uygun mu olmalıydık?

Açık denizlerde aylarca kaldıktan sonra, cinsel bunalımlarını gidermek için gelen kişileri, Amerikan genelevleri biçiminde çalışan otellere taşıyan komisyoncular mı olsaydık?

Kendi ülkesinde yaşayan zencilere insanlık hakkı tanımıyanların askerlerine çiçek mi verseydik?

İnsan haklarından ve barıştan söz eden liderleri, kurşunla susturan ülkenin askerlerine selâma mı dursaydık?

Doğal kaynaklarımızdan sömürdüklerini, İstanbul sokaklarında dolaşan askerlerinden dilenerek mi geri alsaydık?

Daha dün Kıbrıs olayında karşımıza çıkanlara sevgi gösterisinde mi bulunsaydık?

İktisaden daha güçlü olabilmek için kasıtlı olarak sürdürdüğü savaşta Vietnam halkına işkence edenleri, el etek öperek karşılayan kişiler mi olsaydık?

Teknik Üniversite öğrencisi bu tür düşünülüyorsa, yanılınmaktadır. Bu tür düşünce içinde olanların da saldırıları ne kadar büyük olursa olsun yok olmaya mahkumdur.

Bizler senatonun kendilerine karşı yapılmış küçük bir taşkınlık sonucu değil, öğrencilere karşı yapılan ve hukuk devleti anlayışına sığmayan korkunç olayın sonucunda istifa etmesini beklerdik.

Bu tür göstermelik hareketler, hiç bir çözüm getirmiyecektir.»

İTÜTOTB Bşk. Çetin Uygur
İTÜTB Bşk. Harun Karadeniz.

«DOLMABAHÇE OLAYLARI»

6. Filo gelmeden biz bir gurup arkadaş Dolmabahçeye inmiş ve oradaki bayrak direğine yarıya kadar bir bayrak çekerek geri dönmüştük. Dolmabahçe rıhtımı Amerikan erlerinin çıkışı için kullanılacaktı. Biz ise daha önceden bir bildirim yaparak Gümüşsuyu'ndan Dolmabahçe'ye ve Dolmabahçe'den Taksim'e bir yürüyüş planlamıştık. Fakat valilik Dolmabahçe'ye inmemizi yasakladı ve Dolmabahçe'ye inmemiz halinde polis zoruyla dağıtılacağımız bildirildi. Yurt baskınından sonra öğrencilerde belli bir yılgınlık görüyorduk. Bu nedenle yeni bir çatışma

olsun istemiyorduk. Çünkü çatışma çıkınca filo olayı ortadan siliniyor ve geriye sadece çatışma haberleri kalıyordu.

İstanbul Üniversitesinde etkin olan DÖB'lü arkadaşlar ve diğer MDD'cilerle ilk defa Dolmabahçe yürüyüşünde tam ayrı düştük. Bu arkadaşlar ile bizim farkımız şu noktada beliriyordu. Onlar bir potansiyel buldular mı derhal en sert eyleme yöneliyorlardı, biz ise hareketi ölçülü yapalım istiyorduk. Onlar, her potansiyeli bir çatışmaya sürükleyerek kullanıyorlar ve bunun sonucu olarak zaman zaman öğrenciden büyük destek gördükleri halde, zaman zaman yapayalnız kalıyorlardı. Biz ise potansiyele göre değil, gene plana göre çatışmaya yönelik olmayan bir biçimde eylem planlıyorduk ve bunun sonucu kitle ile bağımız sürekli idi.

Onların çatışmaya yönelik tavırlarının en önemli kaynağı ise «Devrimci bir cunta»(!) umudu oluyordu. Onlara göre her fırsatta polisle çatışma çıkacak ve «asker, sivil, aydın zümre» iktidara el koyacaktı. Nitekim 27 Mayıs'ta böyle olmuştu. Biz ise sürekli olarak cuntayı ve cuntacılığı reddiyorduk. İşte bütün bunlar, Dolmabahçe yürüyüşü sırasında ters düşmemizi getirdi.

Yürüyüş yapılacağı gün, Gümüşsuyu yurdu önünde toplandık. Kalabalığımız Yediyüz ile bin arasında. Biz çatışma çıksın istemiyoruz onlar her zamanki gibi çatışmadan yanalar. Kalabalığın çoğu İTÜ'lü olduğu için onlar pek bizi bir kenara atıp yürüyemiyorlar. Yoksa Mustafa Gürkan filan sürekli ajitasyon yapıyor ve hemen yürünmesini istiyor. Biz ise yürüyüşü bekletiyoruz. Bütün amacımız öğrencilerin ezileceği yeni bir çatışma çıkmasın. Çünkü bir çatışma çıkar ve öğrenciler ezilir birkaç kişi ölürse bizim

örgütler çevresinde pek kimse kalmaz. Çünkü çevremizde sosyalist bir partinin profesyonel militanları yok. Çevremizdekiler sol düşünceyi benimsemiş, son tahlilde küçük burjuva gençler. Var olan potansiyeli bir anda harcamak kolay. Fakat bu işin sonrası da var.

Biz yürüyüşü geciktirirken çatışmayı önlemesi için Merkez Komutanına başvurduk. Polisin gaddarlığını gördükten sonra, çatışma önlensin diye aklımıza gelen her yola başvuruyorduk. Merkez Komutanıyla bizzat ben konuştum. Öğrenci birliği çok dolu olduğu için Merkez Komutanıyla görüşmemizi Aşevinin telefonundan yapıyorduk. Bir gurup arkadaş orada durumu değerlendiriyor ve bir yandan da Merkez Komutanından telefon bekliyorduk.

Merkez Komutanıyla benim aramda şu konuşma geçmişti.

«Efendim ben İTÜÖB Başkanı Harun Karadeniz. Çok önemli bir konuda size başvuruyoruz. Şu anda kalabalık bir öğrenci son derece heyecanlı bir şekilde bekliyor. Biz daha önce vilayete yürüyüş bildirimi yaptık fakat vilayet Dolmabahçeye inilmesi halinde polis zoruyla öğrencileri dağıtacağını söylüyor. Sizden isteğimiz kötü olayların önlenmesi için araya girmeniz.»

«Bize bu konuda herhangi bir emir verilmiş değil, biz ordu olarak bu olaya karışamayız. Kanunen buna imkân yok.»

«Efendim, kanunen haklısınız ancak polis pek kanuni davranmayacağa benziyor. Biz zaten size kanuni açıdan başvurmuyoruz. Ancak çatışmanın önlenmesi için başka çaremiz kalmadığı için size başvuruyoruz. Durum odur ki eğer siz polisin saldırısını durdurmazsanız 20,30 Türk genci ölür kanısında-

yız. Çünkü durum onu gösteriyor. Bu itibarla sizden rica ediyoruz polis oradan uzaklaşsın vali ile görüşerek çatışmayı lütfen önleyin.»

«Böyle bir çatışma olacaksa siz inmeyin oraya.»

«Bu mümkün değil çünkü kitle son derece heyecanlı.»

«Siz isterseniz inmezler.»

«Biz çatışma çıkmaması için inmemeye razıyız fakat heyecan o kadar büyük ki, inanın bizim gücümüz yetmeyecektir.»

«Kanunen biz müdahale edemeyiz. Siz oraya inmeyin.»

«Sizin bu olaya karışmamanız 20, 30 kişinin ölümüne göz yummak olur çok rica ediyoruz vali ile görüşün LÜTFEN.»

«Peki ben vali ile görüşeceğim. Sizin telefonunuzu bana verin neticeyi bekleyin. Durumu bildireceğim.»

«Peki bekliyoruz» deyip aşevinin telefonunu verdim.

Evet bu konuşmadan sonra Merkez Komutanının haberini telefonun başında bekliyoruz. Biraz zaman geçmişti ki bir haber geldi.

«Heyecan çok arttı. Mustafa filan da sürekli ajitasyon yapıyor. Artık kalabalığı durdurmak imkânsız.»

Hemen orada bir öneri geldi ortaya. «Önce Taksim'e yürüyelim, zaman kazanırız.»

Ben kalkıp yürüdüm ve topluluğun önüne geçerek Taksim'e yürüneceğini söyledim. Ve Taksim'e yürüdük. Taksim anıtında yapılan konuşmalardan sonra ben ve birkaç arkadaş daha toplantının bittiğini yurda dönüleceğini söyledik. Bu toplantıda FKF adı-

na Osman S. Arolat ve FKF Genel Yönetim Kurulu üyesi ve Orman Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı Fahri Aral konuşmuştu.

Kalabalık kitle geri döndü ve Gümüşsuyu yurdu önüne gelindi. Biz örgüt yöneticileri aşağı inilmemesini istedik ve el ele tutuşarak topluluğun yurda girmesini istedik. Ve:

«Biz örgüt temsilcileri olarak aşağı inilmemesini istiyoruz.» dedik. Biz bir gurup yürüyüp yurda girdik, diğer gurup ise aşağı doğru yürüdü.

Ben Dolmabahçe'ye inmedim. Orada olanları sonradan öğrendim. Bizimle telefon görüşmesi yapan Merkez Komutanı kalkıp bizzat Dolmabahçeye gelmiş. Vali ile konuşmuş mu? konuşmamış mı? halen bilmiyorum. Ancak o gün polis olaya müdahale etmiyor ve öğrenci arkadaşlar da bazı Amerikalıları tartaklıyorlar bir arabayı ve bazı Amerikan erlerini denize atıyorlar ve orada duruma hakim oluyorlar bir süre ve sonra da dağılıyorlar. Bu arada Merkez Komutanını omuzlara alıyor ve ordu lehinde gösteri yapıyorlar.

Dolmabahçe'de bizim tahmin ettiğimiz sert çatışma olmamıştı. Üstelik Amerikan erleri denize atılmıştı. Sonuçtan biz de memnunduk. Fakat bu sonuç Merkez Komutanı oraya geldiği için doğmuştu.

O günden sonra özellikle ben MDD'cilerin boy hedefi olmuştum. 23 Temmuz'da çıkan 36. sayılı «Türk Solu»ndan başlamak üzere, yukardaki olay nedeniyle sürekli saldıracaklardı. Gerçekte sebep yukardaki olay değildi. Cunta getirici çatışmalara karşı çıkış ve sonu cuntaya yönelik olarak ortaya çıkan MDD'ye evet demeyişim sürekli saldırıların gerçek nedeniydi. Yoksa yıllar yılı yürüyen ve kendince bir şeyler yapmak

üzere çabalayan bana karşı sadece yukardaki olaydan ötürü «Oportünist, pasifist» denmezdi.

VEDAT ÖLÜYOR (23 Temmuz 1968)

6. Filo gittikten iki gün kadar sonraydı. Vedat DEMİRCİOĞLU öldü. Biz İTÜ olarak gidip vilayete kara çelenk koyduk. Altı arkadaş tutuklandı. Çoğu DÖB'lü olan İstanbul Üniversiteli arkadaşlar da vilayete yürüdü ve «katiller» diye bağırdılar. Çatışma çıktı çok sayıda öğrenci tutuklandı, götürüldü. Vedat Demircioğlu 1960 sonrasının ilk devrim şehidi olmuştu. Biz ise Vedat'ın ölümünden sonra emperyalizmin Türkiye'deki boyutları hakkında yeni bilgilere varıyorduk.

Vedat Demircioğlu'nu, 28 Temmuz 1968'de Atalay Savaş, 16 Şubat 1969'da M. Turgut Aytaç, Duran Erdoğan, 19 Eylül 1969'da Mehmet Cantekin, 23 Eylül 1969'da Taylan Özgür, 9 Aralık 1969'da Mehmet Büyük Sevinç, 15 Aralık 1969'da Battal Mehetoğlu izleyecek ve bu kayıplar artarak devam edecekti.

KOMMER OLAYLARI

1969 yılı başında Türkiye'nin A.B.D. Büyükelçiliğine Kommer tayin edildi. O yıllarda Amerika'nın Vietnam'daki durumu pek iyiye gitmiyordu. Amerika'nın Vietnam'dan çekilmesi sözkonusu oluyordu. Dünya üzerinde ise Vietnam'dan sonra en hareketli bölge Ortadoğu idi. Amerika'nın Vietnam'dan çekilmesinde silah tüketimini hangi alanda yapacağı sorulduğunda, verilen cevaplar arasında Ortadoğu başta geliyordu.

İşte böyle bir dönemde eskiden Vietnam'da gö-

rev almış ve «pasifikasyon uzmanı» olarak tanınan Kommer Türkiye'ye büyükelçi olarak atanıyordu. Kommer'in gelişiyle olaylar başladı.

Amerikan yardımıyla kurulan ve Amerikan sistemine göre öğretim yapan ODTÜ Kommer'in ilk ziyaret ettiği yerlerden biri oldu. Her ne kadar Amerikan yardımı ve Amerika sistemiyle, Amerikan taraftarı bir gençlik yetiştirilmek istenmişse de bu sağlanamamıştı. ODTÜ öğrencileri Türkiye'deki 1960 sonrası fikir akımlarına, gençliğin gelişimine paralel olarak sola kaymış ve ABD aleyhine tavır almıştı. Öğrenci örgütlerinin büyük çoğunluğunun yönetiminde özellikle son yıllarda sosyalist vardı. Kommer'in üniversiteye gelişi protesto gösterilerine neden oldu. Gösteriler sırasında Kommer'in arabası yakıldı.

Bu araba yakma olayı sert bir protesto biçimi olması açısından önemlidir. 1960 sonrası öğrenci protestolarının en serti yuhalama biçimindeyken bu olayda elçinin arabasını yakmaya varmıştır.

Kommer'in İstanbul'a geleceği haberini duymamız üzerine biz de derhal harekete geçtik ve 17 Ocak 1966 günü Maçka Teknik Okulunda bir basın toplantısı düzenledik. Kommer'in elçi gönderilmesini sert bir dille protesto ettikten başka geri alınmasını talep ettik. Bu toplantının sonunda kalabalık bir öğrenci gurubu daha önceden örgüt başkanlarının bilgisi dahilinde hazırlanan bir Amerikan bayrağı ve Kommer'in resmi üzerine gaz dökerek yakıldı.

Ankara'da araba yakmak ve İstanbul'da bayrak yakma olayı basında geniş ölçüde yansıdı. Maçka'da yakılan Amerikan bayrağı, Türkiye'de yakılan ilk Amerikan bayrağıdır. Bu olaydan sonra birçok olayda ABD bayrağı yakılacaktı.

Kommer'e karşı protestolar bir süre daha devam etti ve Kommer elçilikten geri alındı ve protestolar bitti. Bu protestolarla ilgili her olay için dava açıldı ve takibat yapıldı, fakat Kommer geri alındığı için protestolar etkili olmuştu.

MONTAJ SANAYİNE HAYIR

1968'in sonlarına gelinceye kadar montaj sanayi konusunda çok şey yazıldı, çizildi ve söylendi. Ancak montaj sanayiine karşı bir eylem konmadı. Birçok gençlik bildirisinde konuya yer veriliyor fakat bildiri dışında bir eylem yapılmıyordu.

Teknik öğrenim yapan gençliği montaj sanayi çok yakından ilgilendiriyordu. Çünkü öğretim sonrasında birer teknik eleman olarak bu kesimde görev alacaklardı. Durum onu gösteriyordu ki, bizdeki eğitim düzeni üretime değil montaja dönük bir eğitim düzeniydi. Bir başka deyişle, teknik kesimden mezun olacak gençler herhangi bir alanda gerçek bir üretim yapamıyacaklar, sadece belli yarı mamul maddelerinin montajlarını yapan bir çeşit robotlar olacaklardı. Bu durum Teknik öğrenim yapan gençlerin var olan ekonomik yapıyla bir çelişkisiydi. Gençlerin ve ülkenin çıkarları ise montaj sanayiinde değil, gerçek bir sanayide birleşiyordu. Bu noktayı dikkate alan bizler, hem gençlerin sorununun geniş ölçüde tartışılmasını sağlamak, hem de ülke zararına olan montaj sanayiine karşı çıkmak üzere harekete geçtik.

Montaj sanayini önce birçok kaynaktan inceledik. O günlerde pek aktüel olan Türkiye'nin Ortak Pazara girişini de ele aldık. Türkiye'nin Ortak Pazara giriş şartları pek lehimize görünmüyordu. Gö-

rünen oydu ki, Ortak Pazara girilecekti. Bu durumda henüz bitmemiş olan görüşmeleri biraz da olsa etkilemek mümkündü. Yaptığımız değerlendirmede o şartlarla Ortak Pazara girilmemesi gerektiği kanısına vardık. Ortak Pazar sorununu montaj sanayi ile birleştirip, 24-30 Aralık 1968'i «Montaj Sanayi ve Ortak Pazara Hayır» haftası olarak ilan ettik.

Bu hafta boyunca basın toplantısı, konferans, resim sergisi ve İzmit-İstanbul arasında montaj sanayiinl protesto yürüyüşü düzenledik.

Çıta ve bezden yaptığımız büyük bir atı yakarak montaj sanayi haftasını başlattık. Bu atın espirisi, montaj sanayinin bir «Truva Atı»na benzetilişinden geliyordu. Bir diğer yönden ise, Türkiye'deki montaj sanayinin savunuculuğunu yapan siyasi partinin ambleminin «at» oluşu idi. Yakılan Truva Atı beyaz bezden hazırlanmıştı.

Montaj sanayini hicveden bir karikatür sergisi açtık. Bu sergiye çoğu profesyonel karikatüristler katılmıştı. Daha sonra montaj sanayine karşı yayınlanan broşürde bu karikatürlerin çoğu kullanıldı.

Montaj sanayine karşı güçlü eylem koymak düşüncesiyle, İzmit İstanbul yürüyüşünü düzenlemiştik. Yürüyüşün bu arada yapılmasının nedeni montaj sanayinin en yoğun olduğu bölgenin burası oluşu idi. İzmit'ten İstanbul'a yürünmesi ise, yürüyüş sonucunda miting yapılması içindi.

Montaj sanayi eylemi örgüt içinde farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep oldu. Bu eyleme gelinceye kadar bütün yönetim kurulu birlikte hareket ediyordu. Bu eylemde tam birlik sağlanamadı. Gerçi, yönetim kurulundaki arkadaşlar eyleme karşı çıkmıyordu. Ancak üzerlerine düşen görevleri de benimseyip yapmıyorlardı. Bu bölünmenin gerçek ne-

deni ise uzunca bir süredir bize saldırıya geçmiş durumda bulunan MDD'cilerin bu hareketin karşısına çıkmalarıydı.

MDD'ciler bizi ve özellikle beni yıpratmak için yoğun çaba harcıyorlardı. Bu çabalar benim DEV-GÜÇ'ün kuruluşuna karşı çıkmamla ilgiliydi. O tarihten beri aramızdaki çatışma açığa çıkmıştı. Bu eylemde ise temelde bir karşı çıkış yoktu. Ancak bu eylemin gereksizliğini savunuyorlar ve bana karşı kişisel yıpratma taktikleri kullanıyorlardı. O günlerde «cebberrut başkan» sıfatını bana uygun gördüler. Onlara göre, ben kendi bildiğince işler yapan ve montaj sanayi konusu öğrencileri pek ilgilendirmeyen bir konu olduğu halde, öğrencileri eyleme zorlayan birisi idim. Bana göre ise, montaj sanayi hem ülke açısından çok önemliydi, hem de özellikle teknik öğrenim yapan gençleri yakından ilgilendiriyordu. Emindim ki, eğer ben «Montaj sanayine karşı» eylem yapmak yerine herhangi bir çatışma çıkarmayı önerseydim bana karşı olan arkadaşlar canı gönülden koşarak geleceklerdi. Bir başka deyişle, montaj sanayi eylemi içinde Cuntayı davet edecek çatışma ihtimali yoktu.

1968'in sonlarında ve 1969'un başlarında bize karşı yapılan eleştiriler şu noktalarda toplanıyordu: Öğrenci birliği parti gibi çalışıyor, montaj sanayii ile ilgileniyor, buradan kalkıp Gerze'ye «Tütün Mitingi»ne gidiyor, fakat öğrenci sorunlarıyla ilgilenmiyordu. Çok kısa bir süre sonra bize yapılan bu eleştiriler unutulacak ve onlar Ege'de tütün mitingi yapmaya koşacaklardı. Burada şunu belirtmek istiyorum ki, bu eleştiriler bizi yıpratma taktiklerinden başka bir şey değildi ve gerçek neden onların MDD dediği,

fakat son tahlilde Cuntaya oynayan çizgiye benim ve bazı arkadaşların karşı çıkışımızdı.

Bütün bu ayrılığa rağmen, eylem yapıldı. İzmit-İstanbul yürüyüşü gerçekleştirildi. İzmit-İstanbul yürüyüşü sırasında tanık olduğumuz bir olayı burada belirtmek istiyorum. Özel Okullar Yürüyüşü sırasında olduğu gibi Montaj Sanayine karşı biz yürürken, gazeteler bu sanayinin ilanları ile doluydu ve bu yürüyüşe gazeteler pek az yer verdiler.

Montaj sanayi eylemi sırasında halka dağıttığımız bildiri ise şöyleydi:

«24-30 Aralık MONTAJ SANAYİ VE ORTAK PAZARA HAYIR HAFTASI.

Vatandaş,

Bizde büyük fabrikalar yok. Bizdeki fabrikaların makinelerini yapan fabrikalar dışarda. Almanya'da İngiltere'de, Amerika'da büyük fabrikalar. Yani Türkiye'deki fabrikaların kökü dışarda.

Bizdeki fabrikalar, soyguncu memleketlerdeki fabrikaların ilavesi. Büyük fabrikaların sahipleri bizi daha iyi soyabilmek için Türkiye'ye montaj atölyeleri kuruyorlar. Montaj atölyesi diyoruz çünkü Türkiye'deki fabrikalar dışardan gelen birkaç çeşit malı bir araya getirir. Bu birleşme işine montaj denir. Birkaç çeşit malı birleştiren binalar fabrika değil, atölyedir.

Mesela lastik fabrikası derler adına, lastiği burada yapar. Fakat lastik için gerekli kauçuk dışardan gelir. Otomobil fabrikası derler, otobilin her kıymetli parçası dışardan gelir. Bu bu parçalar birbirine eklenir. Gazoz fabrikası derler, gazozun özü dışardan gelir. Türkiye'de

terkos suyuyla gazoz özü birleştirilir. Boya fabrikası derler, renk maddesi dışardan gelir. Kısaca bizdeki sanayi dışarıya muhtaç, muhtaç da değil, dışarıya bağlı bir sanayidir.

SOYGUN

Bizdeki bu fabrikaları kuranlar da doğrudan yabancı soyguncular (yani yabancı sermaye) yahutta yabancı soyguncuların işbirlikçileri. Kökü dışarda fabrikaları kuruyorlar Türkiye'de. Sonra soy soyabildiğin kadar.

Soygunun nasıl olduğunu görmek için bir örnek üzerinde düşünelim. Diyelim ki, Almanya'da bir otobüs fabrikası var. Bu fabrikanın dertlerinin başında yaptığı otobüsü satmak gelir. O fabrika için, otobüsünü satacağı bir pazardır Türkiye. İşin birazını Türkiye'de yapmak için bir otobüs montaj fabrikası kurursa, Türkiye'de yapılan (gerçekte monte edilen) otobüs Türkiye piyasasına kolay hakim olur. Bunun için kanunlarımız da müsaittir. Dışardan otobüs almayız içerdeki tutunsun diye Türkiye piyasasına hakim olan fabrikanın pazar derdi (satış derdi) ortadan kalkar.

TÜRKİYE'DE İNSAN EMEĞİ UCUZDUR

Almanya'daki fabrikada, sahibinin bir derdi de otobüsü ucuza çıkarmaktır. Bunun bir yolu da işçiye az ücret vermektir. İşçiye az ücret verirse otobüsü ucuza çıkar. Öte yandan Almanya'da işçi ücreti yüksek, Türkiye'deki işçi ücreti düşüktür. Ve otobüs yapma işinin birazı ancak

Almanya'daki fabrikalarda olur. Mesela motor. Fakat motoru, şasiye takma işi Türkiye'de de yapılabilir. Bu durumda patron, işini ucuz yerde yaptırmak isteyecektir. İşçinin ücretinin düşük olduğu yer Türkiye'dir. O halde motoru şasiye takma işini Türkiye'de yaptırır.

Kısaca Türkiye'de insan emeği ucuzdur. Bir otobüsü yapmak için Türkiye'de yapılması mümkün işleri batılı soyguncular Türkiye'de yaptırmak yani ucuz ücretle Türk işçisi çalıştırmak için Tükriye'de montaj fabrikaları kurmaktadır. Yoksa bizim kara gözümüz için değil.

İşçiyi ucuza çalıştırıp Türkiye'yi pazar yapıp bizi soymak için geliyorlar.

«ONLAR ORTAK BİZ PAZAR» İŞTE SİZE ORTAK PAZAR

Günümüzde soygun; kanun, nizam, anlaşma yoluyla yapılır. Avrupa devletleri (Fransa, Almanya, Belçika, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda) kendi aralarında bir ortaklık bir birlik kurmuşlar. Adına da «Avrupa Ekenomi Topluluğu» (Yani Ortak Pazar) demişler. Kısaca Avrupa devletleri kendi aralarında bir ortaklık kurmuşlar. Ve sonra başlamışlar mallarını pahalı, pahalı satacakları pazarlar aramaya.

Bir Ortak Pazara girersek ne olur, olsa olsa ortak devletlerin pazarı oluruz. Çünkü Ortak Pazara girince:

1 — GÜMRÜK DUVARLARI KALKACAK.

Gümrük duvarları kalkınca Avrupa sanayinin ürünleri Türkiye'ye gümrüksüz girecek, o

zaman bizim yerli sanayiimiz çökecek. Çünkü bizim yerli sanayiimiz Avrupa sanayisiyle rekabet edemez, ezilir gider.

2 — SERBEST SERMAYE DOLAŞIMI OLACAK

Yani Avrupalı patronlar daha rahat bir biçimde Türkiye'ye sermaye getirip götürecek, yani Türkiye tam bir pazar olacak. O zaman bizim yerli sermayemiz tamamen batacak.

3 — TÜRK PARASI BAĞIMSIZLIĞINI YITIRECEK.

Çünkü, batılı patronlar diledikleri zaman Türkiye'ye bol sermaye getirip Türk parasının değerini düşürecekler.

4 — Ortak Pazar girerek ortakların pazarı olan TÜRKİYE EKONOMİK BAĞIMSIZLIĞINI TAMAMEN YİTİRECEKTİR. Önemli yatırımları, yabancılar planlayıp yapacaklar. Elbetteki kendi çıkarları için planlar yapıp uygulayacaklar.

Kısaca Ortak Pazara girmek Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığını tamamen yitererek ortaklara pazar olması yani Türkiye'nin intihar etmesidir.

YABANCI SERMAYE VE MONTAJ SANAYİİ'NİN KARLARI

Genel olarak yoksul ülkelerden örnekler:

5 Büyük Amerikan petrol şirketi Orta-Doğu'daki petrol imtiyazının % 70'ini ellerinde tutmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinin yayınladığı resmi rakkamlara göre 1962'de Amerika'nın

yabancı ülkelerde petrolden sağladığı kâr 1 milyar 716 milyon dolara erişmektedir. Yabancı ülkelere petrol için yatırılan özel Amerikan sermayesi 4 milyar 245 milyon dolar olduğuna göre sağlanan net kâr % 40 demektir. 1961'de kapitalist memleketler yoksul ülkelerden kâr olarak 5 milyar dolar, faiz olarak 1 milyar dolar, dış ticaret yoluyla da 5 milyar 800 milyon dolar transfer ettiler. Oysa 1961'de yardım adı altında verilen uzun vadeli sermayenin toplamı 6 milyar dolardır.

Türkiye'den örnekler:

1951-1968'de Türkiye'ye giren döviz 39 milyon lira, Türkiye'den çıkan döviz ise 124 milyon liradır.

Unilever - İş Türk Ticaret ve Sanayi Ltd. 1952'de 5 milyon lira sermaye ile kurulmuştur. Sermayesinin % 80'i yabancıdır.

YILLAR:	KÂR
1954	7.774.000
1955	10.379.000
1956	13.188.000
1957	15.408.000
1959	16.642.000
1960	16.612.000
1961	16.325.000
1962	20.997.000

E.R. Squipp Ilaçları Anonim Ortaklığı 1951 yılında 1 milyon 400 bin lira sermaye ile kurulmuştur. **Bunun % 71'i yabancı sermayedir.** 19[illegible] yılı kârı 7 milyon 79 bin TL. dır.

Türk Philips 1955'te 4 milyon 600 bin TL. sermaye ile kurulmuştur. Sermayesinin % 99'u yabancı ve 1962 kârı 13 milyon 9 bin TL. dır.

Montaj sanayii ve Ortak Pazar bütün Türk halkının davasıdır. Çünkü soyulan sömürülen bütün halktır. Ekonomik bağımsızlığını kaybederek yabancıların pazarı durumuna gelecek olan bizim vatanımız yani Türkiye'dir.

Montaj Sanayii sömürme sanayiidir.

Ortak Pazar, Türkiye'yi pazar yapma anlaşmasıdır.

Bu ekonomik gerçeği gören devrimci örgütler olarak, öğrencilerin, öğretmenlerin, aydınların ve tüm emekçi halkın bu konuya eğilmesi için savaşıyoruz. Türkiye'deki halkçı güçler ve halk bu konuya eğilince soygun sona erecektir.

MONTAJ SANAYİ VE ORTAK PAZARA HAYIR DİYEN DEVRİMCİ ÖRGÜTLER ADINA SAYIN HALKIMIZA SAYGILAR.

47 Devrimci Örgüt:

İTÜ Öğrenci Birliği — İTÜTO Talebe Birliği — İYTO Talebe Birliği — İAYTO Talebe Birliği — FKF Genel Merkezi — FKF İstanbul Sekreterliği — İTÜ İnşaat Fakültesi Talebe Cemiyeti — İTÜ Mimarlık Fakültesi Talebe Cemiyeti — İTÜ Makina Fakültesi Talebe Cemiyeti — İTÜ Maden Fakültesi Talebe Cemiyeti — İTÜ Kimya Fakültesi Talebe Cemiyeti — İTÜTO İnşaat Şubesi Talebe Cemiyeti — İTÜTO Makina Şubesi Talebe Cemiyeti — İTÜTO Kimya Şukina Şubesi Talebe Cemiyeti — İTÜTO Maden Şubesi Talebe Cemiyeti — İTÜTO Kimya Şubesi Talebe Cemiyeti — İYTO Harita - Kadastro Şubesi Talebe Cemiyeti — İYTO İnşaat Şu-

besi Talebe Cemiyeti — IYTO Elektrik Şubesi Talebe Cemiyeti — IAYTO Elektrik Şubesi Talebe Cemiyeti — IAYTO Makina Şubesi Talebe Cemiyeti — IAYTO İnşaat Şubesi Talebe Cemiyeti — Devrimci Öğrenci Birliği — Robert Koleji Öğrenci Birliği — İÜ Orman Fakültesi Talebe Cemiyeti — İÜ Eczacılık Fakültesi Talebe Cemiyeti — İÜ Diş Hekimliği Fakültesi Talebe Cemiyeti — İÜ İktisat Fakültesi Talebe Cemiyeti — İÜ Kimya Fakültesi Talebe Cemiyeti — AÜ Veteriner Fakültesi Talebe Derneği — ODTÜ Makina Mühendisliği Öğrenci Derneği — Bursa Eğitim Enstitüsü Talebe Cemiyeti — 19 Mayıs Fikir Kulübü — Selçuk Eğitim Enstitüsü Talebe Cemiyeti — Demokratik Devrim Derneği — Halk Ozanları Derneği — AU Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği — Karadeniz Teknik Üniversitesi Fikir Klübü — Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu — DGSA Talebe Cemiyeti — İşsizlik ve Pahalılıkla Mücadele Derneği — Toplumcu Atatürkçülük Derneği — AÜ Veteriner Fakültesi Fikir Klübü — AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Klübü — ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Öğrenci Derneği.

BÖLÜM V

KANLI PAZAR

Kanlı Pazar olayı tek başına bir olay değildir. Bir olaylar dizisinin son halkasıdır. 6. Filoyu protesto

olaylarının hakkında çok şeyler yazıldı, çizildi. Fakat özellikle Kanlı Pazar adı verilen olayın hakkında yazılanlar çok yetersiz. Çünkü bu olayın çok az kişi tarafından bilinen bazı yönleri de vardır. Ben, burada Kanlı Pazar ve öncesindeki olayları bütün detaylarıyla anlatacak değilim. Çünkü bu anlatım belki bir kitap belki de daha fazla tutar. Ben, burada bir özetleme yapacağım. Fakat sanırım ki, bu özetleme yine de Kanlı Pazar hakkında yayınlanmış en geniş döküman olacaktır.

1968 Temmuz'undaki filo olaylarında çok dağınıktık. Plansız ve proğramsız bir protesto hareketi koymuştuk ortaya ve üstelik Vedat Demircioğlu kardeşimizi de şehit vermiştik. Vedat'ın anısı tazecikken, sanki hiç bir şey olmamışçasına filo yeniden geliyordu. Acımız ve kinimiz büyüktü. Daha önceleri yıllar yılı gelmişler ve çoğunda dostça karşılanmışlardı. Fakat 1960 sonrasının bilinçlenme ortamında Amerika'nın NATO'nun ve Filo'nun gerçek yüzü anlaşıldıkça filoya karşı tepkiler de artıyordu.

Filonun geleceğini Ocak ayının ilk yarısında öğrendik. Bu kez filoyu nasıl protesto edeceğimizi düşünmek ve planlamak için yeterli vaktimiz vardı. Gençlik örgütleri olarak en büyük eksiğimiz bir üst örgütün olmayışı idi. 6. Filo'nun yalnızca İstanbul'da protesto edilmesi yetmezdi, bütün yurtta protesto edilmeliydi.

İlk yaptığımız iş, İstanbul'daki devrimci örgütleri toplantıya çağırmak oldu. 28 Ocak 1969'da toplanarak filoyu protesto hareketini yürütecek bir «dayanışma kurulu» kurduk. Bu kurul bütün olanakları araştıracak ve yapılacak eylemleri yürütecekti. Ancak kurulun ilgilendiği konu yalnızca Filo konusu değildi. Örneğin, gündeme alınan konular arasında, tütün

üreticileri, tekslf grevi, halk oyuncuları tiyatrosunun yakılması, Marmara Denizinde kullanılan tirol ve küçük balıkçıların ezilmesi, madenler sorununun yeniden ele alınması, 1968 işgal mahkemesinin durumu, genel olarak örgütlenme ve benzerleri gibi konular bulunuyordu.

Ele alınan konuların çokluğu görev bölümünü gerekli kıldı. Ben, 6. Filo'yla ilgili olarak görevlendirilenler arasında yer aldım. O kadar yoğun bir çalışma gerekiyordu ki günlerimiz yetmiyor ve gece birkaç saat uykuyla yetinmek durumunda kalıyorduk. Dayanışma kurulu üyeleri devrimci örgütlerin temsilcilerinden oluşuyordu. Bu üyeler Filo konusunda yapılabilecek her türlü hareketi bize iletecekler ve bu eylemleri değerlendirip uygulamak bize ait olacaktı. Daha ilk toplantıda birçok öneri gelmeye başladı.

Ilk toplantıda alınan prensip kararları şunlardı:

Filonun gelişine kadar kamuoyu filoya karşı hazırlanacak,

6. filoyu halka anlatacak bildiriler yayınlanacak.

Duvar gazeteleri ve bez panolar hazırlanacak,

Tutkallı el ilanları basılacak,

Devrimci anadolu basınıyla ilişki kurulacak ve önceden yayın önerilecek,

İstanbul'un çevre köy ve mahallelerinden merkeze yürüyüşler düzenlenecek,

Yöresel cemiyetlerle ortak eylemler düzenlenecek.

Anadolu'daki tüm devrimci örgütlere direniş çağrısı yapılacak,

Filo gelinceye kadar birçok öneri geldi. Filo olaylarını yürütecek arkadaşlar olarak kırktan fazla eylemi değerli bulduk. Ancak, bunların hepsini uygu-

lamak olanağı yoktu. Olayların akışı içinde her an yeni bir eylemi ortaya koyacak şekilde hazırlığımızı yaptık. Her an yapılması mümkün olan eylemlerin altını çizdik. Bunların ne zaman ve nerede yapılacağını saklı tutuyorduk. Ancak vilayete erkenden müracaat ederek birçok yerde gösteri olanağını sağladık. Bu iş için birçok arkadaşı görevlendirdik. Bu arkadaşlar çeşitli güzergahlarda yapılacak gösteriler için hemen bütün günleri kapadılar. Bir başka deyişle, filonun İstanbul'da bulunacağı her gün için gösteri yapılacağı vilayete bildirilerek kanuni yükümlülük yerine getirildi. Biz, istediğimiz gün istediğimiz gösteriyi yapabilme olanağına kavuştuk.

Daha önceki filo protesto olayları çoğunlukla üniversiteli gençler arasında kalmış, geniş halk yığınlarına varamamıştı. Bu kez tersini planladık, mutlaka geniş halk yığınları protesto hareketine katılacaktı. Bunu sağlamak için hemen her gün bir gösteri yapılacak fakat neticede bir tane esas miting yapılacaktı. İlk günden tesbit ettiğimiz plan buydu. Filo'nun limanlarımızda bulunduğu her gün yapılacak olan protestolarda kamuoyu iyice hazırlanacak ve sonuçta bir büyük miting ile protestolar noktalanacaktı. Bu son mitingin 40-50 bin kişilik olması amaçlandı. Gerçekten planımız büyük ölçüde uygulandı ve biz son mitingte 40 bin kişilik kalabalığa yaklaştık.

Eylemlerimiz Filo gelmeden başladı. Elimizde var olan bütün adreslerle ilişkiler kuruldu. Esasen bizim dışımızda da filoya karşı protestolar düzenleniyordu.

6 Şubat günü ilk hareket bir telgrafla başladı. Bu telgraf zamanın Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ile Genelkurmay Başkanı Cemal Tural'a çekildi. Bu telgrafta 6. Filo'nun gelmesine engel olunmasını talep ediyor ve şöyle diyorduk: «Amerikan emperyalizminin bekçisi bu filoyu ve askerlerini kendi donanmamızdan ve mehmetçiklerimizden daha fazla görmekten usandık. Soruşturması hâlâ açılmayan Vedat Demircioğlu'nun ve Atalay Savaş'ın öldürülmesi olayının doğurucusu Amerikan askerini görmek istemiyoruz.»

VEDAT'I ANMA ve VEFA POYRAZ'LA TARTIŞMA

7 Şubat günü bir basın toplantısı yaptık. Toplantının yeri Vedat Demircioğlu'nun komaya sokulup öldü sanılarak bırakıldığı yerdi. Burası Teknik Üniversite'nin Gümüşsuyu binasının girişi idi. Burada toplandık ve Vedat için saygı duruşunda bulunduk. Toplantı yerine astığımız bir büyük bez afişte şunlar yazılıydı. «Vedat Demircioğlu burada öldürüldü, filo gene geliyor.»

Ve ilk basın bildirimizi 7 Şubat 1969'da yayınladık:

> «Halktan yana gençlik örgütleri olarak Amerikan 6. Filosu'nun gelişine karşı direneceğimizi açıklıyoruz. Halktan yana bütün gençleri de filonun gelişini protesto etmeye çağırıyoruz.
>
> 6. Filo, 54 tane ikili anlaşmanın ve 101 tane Amerikan üssünün bekçisidir ve halkımıza dost değil düşman bir kuvvettir.

6. Filo, düşük ücretlerle ağır şartlar altında çalıştırılan işçilerin değil, bu işçileri sömüren, bu işçileri ücret kölesi olarak çalıştıran sömürgen şirketlerin düzenini beklemektedir.

6. Filo, Keban'da 1400 işçiyi bir defada işten atan, işçinin kendi hakkını aramasına izin vermeyen sömürgen firmaların düzenini beklemektedir.

6. Filo, Türkiye'de ağır sanayinin kurulmasını engelleyen ve montaj sanayii ile Türkiye'yi daha kolay sömürme ortamını hazırlayanların düzenini beklemektedir.

6. Filo, tütün üreticilerinden tütünü 8 liraya alıp 80 liraya satanların düzenini beklemektedir.

6. Filo ülkenin çıkarlarını düşünmeye başlayan öğrencilerin, öğrenim dışı bırakılmasına çalışanların düzenini beklemektedir.

Kısaca 6. Filo bu çürümüş halk düşmanı düzenin bekçiliğini yapmaktadır. Daha değişik bir söyleyişle Türkiye'yi soyan emperyalizmin bekçiliğini yapmaktadır.

Emperyalizm Türkiye'deki çıkarlarını bir yandan filo bekçiliğinde sürdürürken, öte yandan daha iyi sömürme planlarını gerçekleştirme peşindedir. Bu amaçla elçi olarak Türkiye'ye Komer'i göndermiştir.

Halktan yana gençlik örgütleri olarak 6. Filo'nun gerçek yüzünü halka ileteceğiz. İnanıyoruz ki, bu filonun gerçek yüzünü gören halk, düşmanını içimizden atacaktır.

İTÜÖB İTÜOTB - İYTOTB - DGSAÖD
İÜ Ecz. Fak. Tal. Cem. - İÜ Or. Fak. Tal. Cem.
İÜ Kim. Fak. Tal. Cem. - Elazığ İlerici Toplumcu

Kalkınma Derneği Konya Ereğlisi Kültür ve Tesanüt Cemiyeti Anadoluhisarı Fikir Kulübü - Diyarbakır Öğrenci Derneği FKF - Dev. Öğr. Birliği İÜ Diş. Hek. Fak. Tal. Cem. Sıvas Devrimci Yük. Öğr. Derneği - Ordu İli Yük. Öğr. ve Kalkınma Der. İst. Şubesi - Elazığ Fikir Kulübü Kırklareli Lisesinden Yetişenler Cemiyeti.

Tarih yine 7 Şubat. Zamanın İstanbul valisi Vefa Poyraz Örgüt temsilcilerini toplantıya çağırmış. Toplantıya çağrılan örgütler arasında sağcı dernekler de var. O zamanlar iyice göstermelik örgüt durumuna gelmiş bulunan MTTB, TMTF ve Komünizmle Mücadele derneği gibi güdümlü örgütler de bu çağrıya katılanlar arasında.

Valinin çağrısı sabahleyin olduğu ve biz o saatte Vedat'ın öldürüldüğü yerde basın toplantısı yaptığımız için vilayete geç kaldık. Vilayete vardığımızda vali ile görüşeceğimizi söyleyip makam odasına yanaştığımızda kapı açıldı ve bizden önce gelen sağcı örgütlerin temsilcileri dışarı çıkmaya başladılar. Biz girdik içeri, bizimle birlikte bir iki sağcı örgüt temsilcisi tekrar girdi. Vali önce gayet sakin başladı söze ve yasalara aykırı hareket edilmemesini istedi ve: «Dost ve müttefik bir devletin donanması şehrimize gelmiştir» deyince, devrimci örgütler adına ben konuştum:

«Amerika'nın dost olduğuna inanmıyoruz. Amerikayı dost ve müttefik olarak kabul etmiyoruz.» dedim ve ekledim: «Amerika Türkiye'nin ve Türk halkının dostu değildir, bu nedenle biz filoyu protesto edeceğiz. Üstelik bu protesto yalnızca İstanbul'da değil bütün yurt çapında olacaktır. »

«Sizi ne teşvik ederim, ne de kanun dışı bir eylem olduğu takdirde müsamaha gösterilebileceğini söyleyebilirim. Emniyet kuvvetleri kanunun gereğini yerine getirecektir.»

«İdarenin tarafsızlığına inanmıyoruz. Komandoların katıldığı hareketlere devrimci öğrenci örgütleri katılmış olsaydı muhakkak ki birçok arkadaşımız tutuklanırdı. Komandolar için hiç bir işlem yapılmamaktadır. Aksine teşvik gördüklerine tanık oluyoruz.» Düzensiz tartışma Poyraz'ı kızdırdı.

«Burada tartışma istemiyorum. Kanun sınırları içinde kalmaya mecbursunuz. Aksi halde polis kimseden emir almadan harekete geçecektir. İdare olarak bizim kanunlara karşı sorumluluğumuz vardır.»

«Bizim sorumluluğumuz yalnızca kanunlara karşı değil, tüm ulusumuza karşıdır. Biz kendimizi ülkemizin geleceğine karşı sorumlu görüyoruz ve bu nedenledir ki Filo'yu protesto edeceğiz.» Vali görüşmenin bittiğini söyleyip kaçtı.

BİLDİRİLERE EL KONDU

8 Şubat, Dolmabahçe'ye inip direniş andı içilerek gün başladı. Bir gurup arkadaş Dolmabahçe'ye indik ve sol yumruklar havada and içildi. «Bu güç 6. Filo'nun karşısındadır. Bizi çiğnemeden İstanbul'da dilediklerince gezemezler.» denildi.

Üniversitelerde forumlar düzenlendi. Filo protesto edildi. İTÜ'de boykot kararı alındı. Bu boykot o günlerde devam etmekte olan «Asistan Boykotu»nu desteklemek içindi.

20.000 bildiriye polis matbaadayken el koydu ve bildirileri getirecek arkadaşları gözaltına aldı. Bu bildiriler onar binden iki cins bildiriydi. Sayısı çok ol-

duğu için, matbaada basımı yoluna gidilmişti. 8 Şubat günü öğleden sonra bildiriler matbaadan alınacaktı. Birkaç arkadaş Cağaloğluna bildiriyi almaya gitti. Bildirileri matbaadan alırken polis bildirilere el koymuş, ve Necmi Demir ile Yusuf Gömleksiz'i gözaltına almıştı.

Polisin el koyduğu bildirilerden örnek olarak matbaadan aldığımız birkaç tanesi elimizdeydi. Bu bildirilerin tam metnini aşağıda bulacaksınız.

Bildirilerden biri:

> «AMERİKAN GAVURUNA VE 6. FİLO'YA DİRENİYORUZ SEN DE KATIL
> Türkiye Halkına
> AMERİKAN 6. FİLO'SU GENE GELİYOR... 1969 YILI İÇİNDE 6 DEFA GELECEK HANİ KIBRIS'TAKİ KARDEŞLERİMİZE YARDIMA GİDEN TÜRK DONANMASININ YOLUNU KESEN BİR FİLO VARDI YA, İŞTE O FİLO GELİYOR.

Kıbrıs'ta kardeşlerimiz öldürüldüğü zaman KORE'de barış için değil de, Amerika'nın menfaatleri için çarpıştığını anlayan gazilerimiz KORE'de aldıkları madalyaları geri gönderdiklerinde. İşte o günlerde bize «BENİM VERDİĞİM SİLAHLARI SEN KENDİ İŞİNDE KULLANAMAZSIN» diyen Amerika'nın 6. Filosu'nun gemileri geliyor.

Bundan önce geçtiğimiz temmuz ayında bir filo gelmişti. O zaman Üniversite gençliği olarak bu filonun gerçek yüzünü ortaya koymak, bu filonun kimlerin menfaatlerini beklediğini ortaya koymak için filoyu protesto etmeye başladık.

Bizim bu Amerikan gavuruna karşı çıkmamız bu memleketi soyan Amerikalılarla bir olanların hoşuna gitmedi.

AMERİKAN FİLOSU'NUN HER GELİŞİNDE İSTANBUL'UN LÜKS OTELLERİ AMERİKAN GENELEVİ ŞEKLİNDE ÇALIŞIR. POLİSLER BU AMERİKALILARI YAKALAMIYOR DA BU AMERİKALILARA KARŞI ÇIKAN GENÇLERİ DÖVÜYORLAR.

Amerikan genelevleri gibi çalışan otellerde, arama bile yapmayan polis, bir gece Gümüşsuyu Öğrenci Yurdunu bastı. Öğrencileri copla dövdü, öldürdü.

Polise böyle emir verilmişti.

Kardeşimiz VEDAT DEMİRCİOĞLU bu baskında polis dayağından öldü. Sonra Ankara'daki protesto olaylarında ATALAY SAVAŞ kardeşimiz öldü.

ARADAN BİR ZAMAN GEÇTİ. Amerikan Filosu'nun askerlerini rahatsız ediyorlar diye, öğrencileri döven polislerden bir kaçını bir Amerikalı vurdu. Üç polis, iki memur öldü. Birkaç polis de yaralandı. Bu olaylarda elinden vurulan bir polis, Amerikan askerlerini korumak için Dolmabahçe'de öğrencilere tabanca çeken polisti.

SONRA ARADAN BİR ZAMAN DAHA GEÇTİ. Tam 12 yıl Amerikan Casusluk Teşkilatında (CIA) çalışmış bir adamı Amerika Türkiye'ye elçi diye gönderdi. İşte bu adamın arabasını gençler Ankara'da yaktılar.

BÜTÜN BUNLAR NİYE OLUYOR? 6. FİLO NİYE ÜST ÜSTE GELİYOR?

BU İŞTE KÂR VAR DA ONUN İÇİN GELİYOR.

Amerikan şirketleri bizi soyuyor. Gaz yağını, benzini diledikleri fiyattan bize satan onların şirketleri. Arabaları, araba yedek parçalarını pahalı pahalı bize satan onlar. Bütün madenlerimizi ucuz ucuz alıp, götürerek bizi soyan onların şirketleri.

Bu şirketler bir yılda 250.000.000 (ikiyüz elli milyon) lirayı patent hakkı ve kâr olarak Türkiye'den dışarı çıkarıyor. Kısaca bütün milletimizi soyuyorlar.

İşte 6. Filo bu soyguncu ve vurguncu gavur şirketlerini bekliyor. Bu Amerikan gavuru neler yapmıyor ki:

EFES OTELİNDE TÜRK BAYRAĞINI PASPAS OLARAK KULLANDILAR, YERLERİ SİLDİLER BAYRAĞIMIZLA. İNSAN HAKLARINDAN BAHSEDEN KENDİ BAŞKANLARINI BİLE VURUP ÖLDÜRÜYORLAR. TÜRKİYE'MİZİN 101 YERİNDE ASKERİ ÜSLER KURDULAR. BİZİM MİLLİ SAVUNMA BAKANIMIZI BİLE BU ÜSLERE SOKMUYORLAR. BAŞKANLARI, «AMERİKA'NIN SINIRLARI KARS'TAN BAŞLAR» (YANİ TÜRKİYE AMERİKA SINIRLARI İÇİNDEDİR) DİYOR.

DOST DİYE İÇİMİZE GİRDİ, SİNSİ SİNSİ BİZİ SOYUYOR?

VATANDAŞ...

BU VATAN SİZİN. BU VATAN HEPİMİZİN. BU VATANI BU SİNSİ GAVURLARDAN KURTARMAK LAZIM. BUNUN İÇİN DİRENMELİYİZ. ANAYASANIN KANUNLARIN VATANDAŞLARA TANIDIĞI PROTESTO MİTİNGLERİ DÜZENLİ-

YEREK, 6. FİLO'NUN BİR YILDA 6 DEFA GELİŞİNE DUR DEMEYENLERE PROTESTO TELGRAFLARI ÇEKEREK, BİLDİRİLER YAYINLIYARAK BU DİRENİŞE KATIL.

YAPACAĞIN DİRENİŞTE GENÇLİĞİN SENİNLE DAİMA BERABERDİR.

BU VATANIN GERÇEK SAHİBİ BÜTÜN VATANDAŞLARA SELAM VE SAYGIMIZI İLETİRİZ.

İstanbul Kıbrıs Türk Talebe Cemiyeti — İTÜ. Öğrenci Birliği — Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği — İYTO. Talebe Birliği — İAYTO. Talebe Birliği — Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı — Fikir Klüpleri Federasyonu — Siyasal Bilgiler Fakültesi Talebe Cemiyeti — İÜ. Orman Fakültesi Talebe Cemiyeti — İÜ. Diş Hekimliği Fakültesi Talebe Cemiyeti — İÜ. Eczacılık Fakültesi Talebe Cemiyeti — İÜ. Tıp Fakültesi Talebe Cemiyeti — İTÜTO. Talebe Birliği — Gazi Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği — Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Öğrenci Derneği — Devrimci Öğrenci Birliği — İÜ. Fen Fakültesi Talebe Cemiyeti — Karadeniz Teknik Üniversitesi İnşaat Fak. Talebe Cemiyeti — İÜ. Jeoloji Talebe Cemiyeti — AÜ. Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi Öğrenci Derneği — AÜ. Tıp Fakültesi Talebe Derneği — Robert, Kolej Öğrenci Birliği — İÜ. Kimya Fakültesi Talebe Cemiyeti — Karadeniz Teknik Üniversitesi İnş. Mim. Fakültesi Talebe Cemiyeti — Elâzığ İlerici Toplumcu Kalkınma Derneği — Konya Ereğlisi Kültür ve Tesanüt Derneği — Anadoluhisarı Fikir Klübü — Diyarbakır Öğr. Der. — Samsun 19 Mayıs Fikir Kulübü — Sı-

vas Devrimci Öğrenci Derneği — Ordu İli Yüksek Öğretim ve Kalkınma Derneği İstanbul Şubesi — Kırklareli Lisesinde Yetişenler Cemiyeti — Ordu Atatürkçü Fikir Derneği — Malatya Yurdu Öğrenci Derneği — Siverek Yüksek Tahsil Gençlik Derneği.

Polisçe el konan diğer bildiri:

«AMERİKAN EMPERYALİZMİNE ve 6. FİLO'YA DİRENİYORUZ SEN DE KATIL.

Türkiye Halkına:

Amerikan 6. Filosu yine geliyor...

Bu yıl limanlarımıza altı kere uğrayacak davetsiz misafirin İstanbul'a ilk gelişi bu.

NEDEN GELİR - NİÇİN GELİR 6. FİLO?

Bu sorulara cevabı Amerika'nın kendi meclisinde söylenen şu sözler verebilir:

«YABANCI PAZARLARA SERBESTÇE GİRMEK DIŞINDA BİZİ HİÇ BİR ŞEY TATMİN ETMEYECEKTİR. MALLARIMIZI SATACAK PAZARLAR BULMALIYIZ, YOKSA AMERİKA'DA İHTİLAL OLACAK. BİZ KENDİ ÜLKEMİZDE OLDUĞU GİBİ DIŞ ÜLKELERDE DE TRÖSTLER KURMALIYIZ.»

İşte bu sözler söylenildikten bir süre sonra aynı Amerikan meclisinden ve Amerikan para babalarının ağızlarından şu sesler çıkmaya başladı: «HİÇ BİR ULUSUN YAPAMADIĞI ŞEKİLDE İSTİLA ETTİK, SÖMÜRGELEŞTİRDİK VE TOPRAK BAKIMINDAN BÜYÜDÜK. ÜÇ YÜZ YILDAN BERİ AMERİKAN HAYATININ EGEMEN GERÇEĞİ, YAYILMA OLMUŞTUR.»

Amerika, kendi mallarını satabilmek ve yeni mallar yapmak için lazım olan hammaddeyi

politik veya askeri kuvvetlerle ele geçirdiği ülkelerden sağlamaktadır.

Amerika, Türk halkı 1. Kurtuluş Savaşını verirken kiraladığı ağızlara: «DÜŞMAN KUVVETLİ, AMERİKAN MANDASINI KABUL EDELİM» diye bağırmıştır.

Amerika, bu teklifi kabul edilmediği için İzmir'in işgaline donanmasıyla katılmıştır. Amerika 35 milyon metrekare toprağımızda sayısız askeri üsler kurarak bu üslerden kaldırdığı U-2, B-52 casus uçaklarıyla ve Lübnan'a çıkan Amerikan askerlerini Adana'ya getirerek 32 milyon Türk halkının geleceğini tehlikeye sokmuştur.

Amerika, Küba Adasındaki askeri üslerden doğan olay sonucu Türkiye'deki üsler için Rusya ile pazarlığa oturmuştur.

Amerika, Batı Almanya'nın kabul etmediği atomik mayınları doğu halkımızın yok olmasını hiçe sayarak ülkemize yerleştirmiştir.

Amerika, 54 tane ikili anlaşmayla ülkemizin kalkınmasını önlemiş, tarımla kalkınabileceğimizi devlet işletmelerine yerleştirdiği casus uzmanlarla kabul ettirirken bizi kendisinden tonlarca buğday almaya mecbur bırakmıştır.

Amerika, kendi istediği petrol ve maden kanununu kabul etmezsek buğday vermiyeceğini söylemiş ve bunun sonucu Arap Şehylerinin bile kabul etmediği yüzdelerle petrollerimize el koymuş, madenlerimizi kontrolleri altına almıştır.

Amerika, yutturmaca kalkınma planlarına «Kemalizm» adını koyacak kadar ileri —Samsun'da Amerikan askerleri tarafından Mustafa

Kemal'in resimlerinin yırtılması, İzmir Efes Otelinde Türk Bayrağını paspas olarak kullanması— gitmiştir.

Amerika, 17 milyon dolarlık yatırımı sonucu her yıl Türk halkını soyarak kazandıklarının en az 25 milyon dolarını kâr olarak kendi ülkesine götürmektedir.

Amerika, Türkiye'deki askeri üslerinin belirli yerlerinde çalıştırdığı Türk işçilerinin tatil ücretlerini: «BURALARI AMERİKAN TOPRAĞIDIR TÜRK KANUNLARI YÜRÜMEZ» diyerek vermemektedir.

Bugün ülkemizde 20 bin Amerikan Askeri, motorsikletinin çamurluğuna dokunduğu için 11 yaşındaki Turhan'ı pencereden av tüfeği ile vurarak, kullandığı jip'i Türk askerlerinin üzerine sürerek öldürecek kadar serbestiye erişmiştir.

Amerika, Kıbrıslı kardeşlerimizin yardımına giden donanmamızın önünü bu 6. Filo ile kesmiş, «BEN İZİN VERMEDİKÇE SAVAŞAMAZSINIZ» demiştir.

«AMERİKA'NIN SINIRLARI KARS'TAN BAŞLAR» diye sömürücü Amerika'nın bu soygununun devamını sağlıyan, bağımsızlığımızı hiçe sayan 6. Filoya karşı direnmeliyiz.

Haziran ayında bu direnmeyi gösteren üniversite gençliği Atalay Savaşı ve Vedat Demircioğlu'nu şehit verdi.

Böyle bir ülkenin askerine karşı, yeryüzünde sömürücü devletlere karşı ilk kurtuluş savaşı vermiş bir ülkenin halkı olarak direnmeliyiz. Bizleri ve geri kalmış ülke halklarını soyarak elde ettikleri paraları onlardan direnerek almamalıyız. Dükkanlarımızın kapısını yüzlerine ka-

patmalıyız. Arabalarımıza bindirmemeliyiz. Boyamayalım ayakkabılarını, yiyecek vermesin satıcı halkımız, halkları ağlatanları, eğlendirmemelidir salonlarımız. Gitsinler ülkemizden. Türkiye'deki uşaklarını da birlikte götürsünler.

(Imzalayan örgütler diğer bildiridekilerin aynı).

VALIYI PROTESTO - VILAYETE BEŞ AFIŞ

Tarih 9 şubat. Bize iki gün önce emniyet kuvvetlerinin tarafsızlığından ve kanunlardan sözeden vali, hukuk dışı bir davranışla bildirilerimize el koydu. Amerikan 6. Filosu'nun gerçek yüzünü halka iletmek üzere bastırdığımız broşürlerimizden 20.000 tanesine polisler tarafından el konması üzerine valiye çekilen telgraf:

«Sayın

Vefa Poyraz

Istanbul Valisi

Sizinle önceki gün yaptığımız görüşmede Amerikan 6. Filosu'nu protesto hareketleri sırasında tarafsız olarak kanunların uygulanacağını söylediniz. Fakat 8 şubat cumartesi günü polisler bastırdığımız broşürlere matbaa kapısında el koydular. Necmi Demir ve Yusuf Gömleksiz adlı arkadaşlarımızı da alıp götürdüler.

Hiç bir mahkeme kararına dayanmayan bu el koyma hareketini şiddetle protesto ederiz. Bize kanunların uygulanacağını söyleyen siz bu el koyma hareketini nasıl izah edeceksiniz?

6. Filo'nun gerçek yüzünü halka anlatacak olan 20.000 broşürümüz halen polisin elindedir. Bizler broşürlerimize el koyan polisleri mahkemeye vereceğimizi bildirir, broşürlerimizin derhal geri verilerek kanunsuz durumun giderilmesini dileriz.» (İmza: broşürlerde var olan örgütler).

Telgraf olarak yukarki metni gönderdik. Fakat büyük bir bez afişi vilayetin giriş kapısının yanına astık. Bu afişte şunlar yazılıydı:

«VEDAT DEMİRCİOĞLUNU UNUTMADIK
6. FİLOYU İSTEMİYORUZ»

Bu afiş bir süre sonra indirildi tabii. Fakat o günlerde arkası zamklı ve üzerinde «FİLO DEFOL» yazan etiketler birçok gencin cebinde dolaşıyor ve en olmadık yerlere yapıştırılıyordu. Bu tip etiketlerle polisin uğraşması mümkün değildi çünkü, bir etiketi elinin içine alan genç bunu diliyle hafifçe ıslatıp, sonra sanki duvara yaslanıyormuş gibi yaparak yapıştırıveriyordu. Etiketi otobüs duraklarına sinema girişlerine böylece yapıştırınca dönüp bakmak bile gerekmiyordu.

KOMUTANIN SÖYLEDİKLERİ

Tarih 10 şubat 1969. Sabahın erken saatlerinde 6. filonun gemileri gelerek Dolmabahçe Kabataş açıklarına demirlediler. Dolmabahçe rıhtımı askeri bölge ilan edilmiş durumda.

Sabah saatlerinden itibaren gençler de toplanmaya başladılar. Hemen herkes ayakta, örgüt yöneticileri örgüt merkezlerinde. Haberler gidiyor haberler

geliyor, her an yeni bir olay patlayabilir. Filoyu boğaz sularında gören insanlar devrimci örgütlerin çevrelerinde toplanıyorlar. Toplantı yerlerinden birisi de İTÜ'nün Gümüşsuyu bahçesi. 6. Filoyu protesto toplantılarını yürütecek arkadaşlarla birlikte ben de oradayım. Bizim kararımız küçük gösteriler yaparak filonun gidişine yakın büyük mitinge kadar potansiyel oluşturmak fakat harcamamak. Son toplantıda büyük halk kitlesiyle yürümek ve protestoyu bitirmek.

10 Şubat günü için düşündüğümüz de bütün şehirde bildiri ve afiş dağıtmak. Birçok örgüt ve kişi görevlendirilmiş durumda. Taşlıtarla'dan. Sarıyer'den Pendik'e kadar birçok yerlere yazılar yazılıyor, (afişler asılıyor ve etiketler yapıştırılıyor. Biz 10 Şubat için özel bir çağrıda bulunmamıştık fakat binlerce öğrenci üniversite bahçesinde toplandı ve çeşitli sloganlar söylemeye başladılar). «Filo, defol,» «Geldikleri gibi giderler», «Filo dışarı», «Kahrolsun emperyalizm» ve benzerleri. Heyecan her geçen dakika artıyordu. Öğlen sonrasına kadar bu böyle sürdü. Sonra yürüme kararı verildi. Önce Taşkışlaya ve oradan Taksime yüründü. Taksimdeki Atatürk anıtına üzerinde «Atam geldikleri gibi gitmişlerdi. Yine geldiler Geldikleri Gibi yine gidecekler» yazılı TMGT tarafından hazırlanmış çelenk konuldu. Bağımsızlık ve filo üstüne konuşmalar yapıldı. Filo gidinceye kadar heyecan artarak sürecekti.

Taksim'den Elmadağ yolu ile Harbiye'ye yürüme teklif edildi. Ataya yapılan şikayet bir de orduya duyurulacaktı. Doğrusu orduya böyle bir yaklaşım bizim canımızı sıkmıştı ve üstelik bu yürüyüş bizim baştan planlamadığımız bir yürüyüştü. Fakat yürüyüp harekete sahip olmak gerekiyordu. Öyle yaptık ve kitle ile beraber yürüdük.

Sözün burasında hemen açıklamalıyım, öteden beri bizi rahatsız eden bir yönelim, Cunta darbesine ortam hazırlayacak kanlı çatışmalar çıkarılmak isteniyor olmasıydı. Zaman zaman karşılaşıp benimsemediğimiz bu yönelime göre: Çıkacak anlamlı çatışmalar sonunda iktidarın aczi ve milli sorunlardaki tavrından dolayı «devrimci subaylar»(!) iktidara el koyacaklar ve Türkiye anti-emperyalist bir çizgiden başlayarak devrimci yönde ilerliyecekti. Biz ise tepeden bir devrime inanmıyor ve Cunta ihtimalini barındıran her hareketten rahatsız oluyorduk. 10 Şubat günü Filoyu ordu merkezine şikayete gidişte bizi bu açıdan rahatsız ediyordu.

Taksim'den Harbiye'ye yürürken Hilton Oteli girişi yakınlarında bulunan bir «Mobil» bayrağı indirilip yırtıldı. Radyo evinin karşısında ki «Türk-Amerikan Dış Ticaret Bankası» taşlandı ve camları kırıldı. Toplum polisleri banka önünde barikat kurdular ve biz yürüyüp geçtik. Kalabalık Harbiye'nin giriş kapısında durdu ve şu sloganları söylemeye başladı: «MİLLİ ORDU,» «ORDU GENÇLİK ELELE,» «BAĞIMSIZ TÜRKİYE.»

Komutanlarla görüşme talep edildi. Komutan bir heyetle görüşebileceğini bildirince Mustafa Gürkan Enver Nalbantoğlu, Mehmet Mehti Beşpınar ve ben görüşmeye gittik. 1. Ordu Kurmay Başkanı Necati İşcen bizi kabul etti. Ve sakin bir sesle ne istediğimizi sordu. Bazı arkadaşlar filo ve emperyalizm üstüne bir şeyler söylemeye başlar başlamaz komutan kararlı bir ses tonuyla ve oldukça da sert bir biçimde:

«Ordu evi giriş kapısını derhal boşaltın. Ben görevli bir asker olarak size bunu söylüyorum. Hemen çekilip gitmezseniz müdahale ederim.»

Bu kez ben söze karıştım ve arkadaşların heyecanlarının yüksek olduğunu, bizim de bir olay çıkmasını istemediğimizi ve heyecanlı topluluğun isteği üzerine görüşmeye geldiğimizi, olay çıkmaması için çaba harcanması gerektiğini belirtip herhangi bir müdahale olmamasını rica ettim.

Doğrusu ben komutandan bazı arkadaşların beklediği gibi «Aferin» beklemiyordum. Evet biz düpedüz kovulmuştuk, ben komutandan itidal ve sukunet tavsiyesi beklerken, itidal ve sukunet talep etmek zorunda kalmıştım. Geriye öğrencilerin yanına döndüğümüz zaman ben komutanla görüştüğümüzü söyleyip Taksim'e yürümeyi önerdim. Görüşmede konuşanlar hakkında bir açıklama yapamadım. Ancak Olgun Türk Gençliği olarak bir olay çıkarmadan Taksim'e gitmek ve sonra dağılmak gerektiğini söyledim.

Fakat benden sonra söz alan Beşpınar ise:

Komutanın çok memnun olduğunu, ve bize «Ah bende sivil olsaydım da sizinle yürüseydim» dediğini söyledi kalabalığa. Bu sözün gerçekle en ufak bir ilgisi yoktu. Biz asker ve polisin müdahale etmemesini rica etmiştik ve polis karışmazsa olay çıkmıyacağına söz vererek komutandan ayrılmıştık.

Fazla bir olay çıkmadan geri dönüp dağıldık.

10 Şubat günü İstanbul Üniversite'si büyük giriş kapısına 4-6 metre ebadında bir bez pano asıldı. Üzerinde «6. Filo defol Vedat Demircioğlu'nu unutmadık» yazıyordu.

Ankara'da FKF'li gençler ise Zafer Alanında ABD bayrağını yaktılar 10 Şubat'ta.

11 Şubat tarihinde İstanbul Üniversitesinde fo-
.m yapıldı, yangın kulesine Vedat Demircioğlu bay-
.ğı çekildi, Beyazıt'tan, Taksim'e kadar yürüyüş ya-
.ıldı ve Taksim'de polisle çatışma çıktı.

Hukuk Fakültesinde yapılan toplantıdan sonra, arafımızdan hazırlattırılmış olan Vedat Demircioğlu bayrağı birkaç arkadaş tarafından kulenin tepesine çekildi. Filonun bir önceki gelişinde Vedat'ı kaybetmiştik. Vedat bizim için hem ilk şehidimiz, hem de filoya karşı direnişte öldürüldüğü için gerçekten bir bayraktı. Bütün konuşmalarımızda, bütün bildirilerimizde ve bütün bez afişlerimizde Vedat vardı. Nitekim İstanbul vilâyetinin kapısına astırdığımız büyük bez afişte de; İstanbul Üniversitesi dış kapısına astığımız afişte de: «Vedat Demircioğlu'nu unutmadık» «6. FİLO DEFOL» yazılıydı.

Vedat Demircioğlu bayrağının Beyazıt kulesine çekilmesini biz planladık ve bu bayrağı biz hazırlattık. Bu eylem bize gelen elliye yakın öneriden biriydi. İstediğimiz an uygulanabilecek olan ve saklı tuttuğumuz bir eylemdi. Evet üzerinde Vedat'ın resmi bulunan bayrağı biz hazırlattık ve birkaç arkadaş 11 Şubat günü kuleye isteğimiz üstüne çekti.

Tüm sağcı basının bu bayrağa «Kızıl Bayrak» diyeceğini düşünmemiştik. Esasen bu basın, biz ne yapsak aleyhimize yazacağı için bizce çok önemli değildi. Üzüntümüz o oldu ki, bazı tartışmalarda bu eylem bazı devrimci arkadaşlarca da eleştirildi. Sadece eleştirilmek değil bir suçlama sebebi olarak sık sık tekrarlandı sonradan.

Vedat Demircioğlu bayrağı kuleye çekildikten sonra, Beyazıt'tan Taksim'e yürüyüş yapıldı. Büyük çoğunluğunu öğrencilerin teşkil ettiği bir yürüyüştü bu. Sultanahmet maydanında filandık, ihtiyar bir adam belirdi yanımda. Ortaboylu esmer, saçının çoğu dökülmüş 60 yaşlarında görünen fakat epey dinç ve heyecanlı biriydi bu. Yürüyüşü benimsemiş ve coşmuş bağırıp çağırıyor ve bir yandan da el kol hareketleri yaparak bizimle beraber yürüyordu.

İhtiyar fazla söz bilmiyor, söylenenleri anlamıyordu. O kendi kendine:

«Bu filonun ne işi var burda? Bu çocuklar Atatürk'ün çocukları.» diye bağırıp çağırıyordu. Bu sözleri daha çok çevreden yürüyüşü izleyenlere söylüyordu.

Bu minval üzere ihtiyar bizimle Taksim'e kadar yürüdü. Onu bazan gözden kaybediyordum. Fakat son defa Taksim'e çıkarken gördüm ve o hala bağırıyordu:

«Bunlar Atatürk'ün çocukları, bunlar ne Demirel'in ne İnönü'nün çocukları...»

Taksim anıtına vardığımız zaman anıtın Beyoğluna bakan yanında değil, Elmadağ'a bakan yanında toplandık. Bunun nedeni Beyoğlu'na bakan yanda Atatürk, Elmadağ'a bakan yanda Mustafa Kemal oluşuydu. Ve gün o gündü ki ülkemiz içindeki düşmanı dışarı atmak için yine savaşmalıydı. Ben İstiklâl savaşını temsil eden yanda konuşurken, bizimle beraber yürüyen ihtiyar gözüme ilişti, yine heyecanlıydı. Çağırdım arkadaşların yardımıyla anıta tırmandı. Ben takdim ettim:

«Şimdi bizimle beraber yürüyen yaşlı bir dedemiz konuşacak.» Dede konuşmaya başladı:

«Bunlar ne Süleymanın çocukları ne İsmetin çocukları. Bunlar Atatürk'ün çocukları. Bu filonun ne işi var burda çeksin gitsinler, biz bu piçleri kovarız burdan istemiyoruz bunları...»

Dedeyi dinleyenler önce bir alkış sonra da «Bağımsız Türkiye» diye bağırmaya başladılar. Baktım dede de bağırıyor. Dikkat ettim dede: «Bakımsız Türkiye» diye bağırıyordu. Gençleri susmaya davet edip:

Dedemiz yeni bir slogan söylüyor. «Bakımsız Türkiye» hep beraber söyleyelim. Kalabalık tekrarladı. «Bakımsız Türkiye», «Bakımsız Türkiye...»

Kalabalık dedeyi alkışlıyor ve dedenin sloganı dahil çeşitli sloganlarla tempo tutuyordu ki dede yeniden başladı konuşmaya:

«Bu gemilerin ne işi var lan burda biz bunların analarını avratlarını ...eriz. Anasını avradını ...tiklerimin ne işi var burda?..»

Baktım dede kendini kaybetmiş verip veriştiriyor.

«Tamam baba tamam konuşma bitti» deyip güç bela indirdim aşağı. Dede bunları söylerken kalabalık slogan bağırdığı için bereket fazla duyan olmadı. Ben de mitingin bittiğini mücadelenin devam edeceğini söyleyerek indim aşağı.

Beyazıt'tan Taksim'e kadar yürümüş, fakat yorulan bile olmamıştı sanki. Kalabalık İstiklâl Caddesine yürümek istedi. İstiklâl Caddesinin Taksim girişini polisler tutmuştu. Kalabalık polis barikatının önünde durdu ve sloganlar söylemeye başlamıştı ki polis aniden saldırdı. Saldırı sonrası bilançosu şuydu: 50' den fazla yaralı 68 öğrenci tutuklandı.

Sonradan öğrendik ki polisler filoya küfreden

bizim dedenin dişlerini kırmışlar ve: «Al bunlar sana hediyemiz olsun» diyerek dişleri dedenin eline vermişler.

ADLİYE ve BELEDİYE YÜRÜYÜŞÜ

Tarih 12 Şubat 1969. Sabahleyin İstanbul Üniversitesi merkez binasında toplandık. Birkaç arkadaş konuşma yaptık. Bir önceki günün kızgınlığı üzerimizdeydi. Ben bile o konuşmada polis böyle devam edersе silahlanarak kendimizi korumak zorunda kalacağımızı söyledim. Çünkü bir gün önce Taksim'de hunharca saldırılmış ve yarım saatten daha kısa bir sürede 50'den fazla arkadaşımız yaralanmıştı.

Konuşmalar üniversite bahçesindeki Atatürk anıtının önünde yapılıyordu. Fakat pek az bir kalabalık vardı. Ben o gün yürüyüş yapılmaması taraftarı oldum. Çünkü her gün üstüste yürüyüş pek fayda getirmiyordu ve üstelik yürüyüş yapabilecek kadar bir kalabalık da yoktu. Öte yandan bizim esas planımıza göre her gün bir yürüyüşle potansiyeli harcamak değil, hergün bir gösteri ile son mitinge birikim sağlamaktı. Fakat birkaç kişi biraraya gelince hemen yürüyelim taraftarı olan DÖB kurucusu arkadaşlar yürüyüşte ısrar ederek bir yürüyüş başlattılar. Ben yürüyüşü uzaktan izledim. Yürüyüşçü arkadaşlar önce Taksim'e gitmek istedilerse de olmadı. Adliyeye yüründü. Cağaloğlundan gelen yolun Divan yoluyla kesiştiği kavşaktaki polis noktasına gelindiğinde, Mustafa Gürkan trafik polisi yerine çıkıp Bursa nutkunu okudu ve adliyeye yürüneceğini söyledi.

Ben adliyeye gitmedim. Adliyede marşlar söylenmiş sloganlar söylenmiş ve Üniversiteye dönülmüş. Ancak Üniversiteye varırken Belediye Başkanını pro-

testo önerisi ortaya çıkınca derhal uygulamaya geçilmiş. Çünkü 6. Filo henüz Istanbul limanına girmeden Belediye Başkanı Fahri Atabey bir helikopterle filoya giderek filo komutanına «Hoş geldiniz» demişti. Ben kalabalığın Belediye'ye yürüdüğünü Beyazıt'a döndüğümde öğrendim. Başka işler için Gümüşsuyu'na yani öğrenci birliğine döndüm.

Yürüyüşün bundan sonraki kısmını öğrenci birliğine gelen telefonlardan ve arkadaşlardan öğrendim. Yürüyüşçüler, Belediye önünde Atabey'i protesto ettikten sonra Saraçhane'den Unkapanı yoluyla Taksim'e yürümek istemişler ancak Unkapanı köprüsünde kurulan polis barikatı geçilememiş.

11 Şubat günkü Beyazıt Taksim yürüyüşü bildirimli bir yürüyüş olmasına rağmen polisler Sultanahmet'te önümüzü kesip yürüyüşü dağıtmak istemişlerdi. Fakat yürüyen kalabalık büyük olduğu için polis püskürtülmüş ve Sirkeci'ye kadar kovalanmıştı. Yürüyüşü durduramayacağını anlayan polis Sirkeci'den sonra engelleme yapmaktan vazgeçmişti.

Adliye ve Belediye yürüyüşünü düzenleyen ve yürütenler başta Gürkan olmak üzere diğer DÖB'lü arkadaşlardı. Fakat 12 Mart sonrası Sıkıyönetimde Gürkan bu olaydan hiç sanık filan olmadı, aksine o olaylara katılmayan ben o olaylardan yargılandım.

KIZLAR YÜRÜYÜŞÜ

Tarih 13 Şubat 1969. Çemberlitaş Kız Öğrenci Yurdu bir yürüyüş düzenlemiş. Biz o gün başka yürüyüş yapmama ve kızlar yürüyüşünü destekleme kararı aldık. Tezer Eraslan bu yürüyüşü düzenleyenlerden. Esas olarak Çemberlitaş Kız Yurdu mensupları

yapıyor yürüyüşü. Sonra diğer kız yurtları ve halktan bazı hanımlar da katılıyorlar.

Yürüyüş Beyazıt'tan Sultanahmed'e kadar sürüyor. Zaten böyle planlanmış. Kız arkadaşlar ellerinde büyük bir flama taşıyorlar. Bu flama yaklaş 5 metreye 7 metre ebadında siyah bir bez, üzerinde bayrağımızdaki ay yıldız, beyaz olarak işlenmiş ve «YA İSTİKLAL YA ÖLÜM» yazılmış.

İlk konuşan Çimen Keskin:

«Halide Edib'in açtığı kara bayrağı tekrar açmak gereğini duyduk. Türk kadını gerektiği zaman erkeği ile omuz omuza savaşmasını bilir. Doğuracağımız çocukları anti-emperyalist savaşa adadık.»

Yürüyüşteki pankartlarda şunlar okunuyor: «Türk kadınını 6. Filoya bir eşya gibi sunan iktidarı istemiyoruz» «Türk kadını onurunu koruyacaktır», «Türkiye 6. Filo'nun genelevi değildir,» «Demirel ya istifa ya sehpa», «Yeni Fatmalar geliyor, yeni Halide Edip'ler geliyor», «Bağımsız Türkiye», «Amerikalı it evine git» vb.

Bir gün önce Taksim'de polislerce dövülen Nuran Kurtuluş ve Birgül Akkoca da bu toplantıda konuşuyorlar ve Hayat boyu mücadeleye and içiyorlar. Toplantı bitiyor.

Biz o gün başka bir eylem yapmıyoruz. Ancak şehrin her bir köşesinde bildiri dağıtımı, zamklı etiket yapıştırma son hızla devam ediyor.

Ankara'da bir gösteri yapılıyor ve 39 öğrenci nezarete alınıyor.

İzmir'de 9 öğrenci Filo gidene kadar «Açlık ve Konuşmama» grevine başlıyor.

Ankara'da iki Amerikalı generalin arabaları tahrip ediliyor.

Tarih 14 Şubat 1969. Sabah saat 11.00 sularında Yıldız Teknik'te toplanıyoruz. Okulun önündeki bayrak direklerine yaklaşık 5 metreye 7 metrelik bir bez afiş asıyoruz. Afiş bütünüyle bir Amerikan bayrağı, fakat bayrağın tam ortasından bir genç fırlamış, sol yumruğu havada «DEFOL» diye haykırıyor. Bu afişin önünde çeşitli konuşmalar yapılıyor ve hep bir ağızdan «6. Filo Defol!» diye bağırılıyor ve savaş andı içiliyor.

MTTB'nin «Bayrağa Saygı Mitingi»

14 Şubat'ta öğleden sonra MTTB'nin Beyazıt'ta mitingi var. Miting sadece bize karşı. Dindar vatandaşlar, «Din elden gidiyor» diye harekete geçirilmiş,

Mitingçiler önce kuleye bayrak çekiyorlar sonra üniversiteye bayrak astırıyorlar sonra, «Kahrolsun Komünistler», «Polis giremedi biz girdik» gibi sloganlar söyleyerek üniversite bahçesinden çıkıp Adliye'ye kadar bir yürüyüş yapıyorlar. Adliye'ye bayrak astırıyorlar. Önce Kitabevinden kitaplar alıp yakıyorlar.

Mitinge 5000 kadar insan katılıyor. MTTB Başkanı İsmail Kahraman çıkıyor kürsüye «İstanbul'un genelev haline geldiğini söyleyenler, karılarına sahip olsunlar. Biz buraya tarihi kararlar almak için toplandık» diye başlıyor konuşmaya ve miting, «Komünizme cihad açtık» «Pazar günü Taksim'de buluşalım» sözleriyle bitiyor:

Aynı günlerde İzmir'de Osman Kibar:

«Amerikalılar yurdumuzdan tatlı hatıralarla ayrılmalıdır» diyordu.

Sağcı basının «Kızıl Bayrak» gürültüsüne karşı, Vefa Poyraz:

«Çekenler hakkında kanuni işlem yapılmaktadır. Kule, üniversite sınırları içinde tarihi bir anıttır. Buraya bayrak ya da flama veya ne renkte olursa olsun bez çekme oradaki görevlilerin mani olması gereken bir haldir. Kırmızı renk Türk toplumunda allerji yaratmaktadır. Neden sarı bir zeminli flama çekilmemiştir? Kırmızı renkli flama çekilmiştir. Bundan hassas olan bir toplum vardır. Ve ben bu hassasiyete de hürmet ederim. Ancak bu bir kızıl bayrak asla değlidir.» diye konuşuyordu.

MTTB'nin ve Komünizmle Mücadele Derneği'nin beraber düzenlediği bu miting ile ilgili sağdan gazetelerin manşetlerinde şunlar vardı:

«Kızıl emperyalizmin para ile tutulmuş uşaklarını, en ufak kıpırdanışta gebertmek için and içildi.»

«Kızılları boğmanın vakti geldi.»

«Ya tam susturacağız, Ya Kan kusturacağız.»

KOMER: «PROTESTOCULAR YÜZDE ÜÇTÜR» 15 ŞUBAT İZMİR ve TRABZON OLAYLARI

15 Şubat'ta İstanbul da çok önemli bir olay yok. Buna karşılık yurdun her yanında çeşitli olaylar gelişiyor.

Adana'da basın toplantısı yapan Amerikan Büyük elçisi Komer:

«Protestocular ancak yüzde üçtür.»

«Ben de sizler gibi bu olaylardaki gerçeği öğrenmeye çalışıyorum. Bu konuda çeşitli ve birbirine zıt görüşler ortaya atılmaktadır. Bir yandan Amerikan filosunu protesto eden kuruluşların sayısının 22 olduğu ifade edilirken, diğer yandan bu kuruluşların bütün öğrencilerin ancak yüzde üçünü temsil ede-

bilecek güçte oldukları haber verilmektedir. Bu bakımdan protesto hareketlerinin ne dereceye kadar Türk kamu oyunu temsil ettiğini öğrenmeye çalışıyorum.» «Demokrasi deyimi elastikiyet anlamını taşır. Gerektiği hallerde politikada yapılabilir ve yapılmaktadır...» «Bir zamanlar Türkiye Avrupa'nın hasta adamı olarak acı çeken bir ülkeydi. Şimdi ise Türkiye gelişme sancıları çeken bir ülke olmuştur,» diyordu.

Komer'in bu beyanatına ilk cevap TMGT Genel Başkanı Kazım Kolcuoğlu'ndan geliyor. 380 bin toplam üyeli çeşitli örgütlerin üst kuruluşu olarak konuşan Kolcuoğlu: «Asıl yüzde üçü teşkil edenler, Amerikan aleyhtarı protestolara katılmayan, Amerikan emperyalizmini destekleyenlerdir. Komer'in sözünü ettiği 22 kuruluş, Türk yüksek öğrenim gençliğinin hemen hemen tümüdür. Azınlıkta kalanlar Amerikaya karşı seslerini çıkaramayanlardır. ABD'nin Büyük Elçisi bay Komer'in, yaptığı basın toplantısında adeta Türkiye' de sorumlu bir bakan veya başbakan gibi konuşması, gerçekte Amerikanın Türkiye ile olan ilişkilerinin açık bir kanıtıdır.»

Komer'e karşı cevabımızı biz planladığımız büyük yürüyüşte verecektik. 22 örgüt konusuna gelince: Biz ilk bildirilerimizde 22 örgüt olarak vardık fakat kısa sürede 76 örgüte ulaşmıştık. Bu 76 örgütlük birlik ise sanırım bütün Türkiye'de gençlik olayları içinde pek rastlanmayan bir dayanışma örneği idi. Üstelik bu dayanışma yalnızca bildirilere imza koymakla kalmıyor, olanakların ortak kullanılmasını da içeriyordu.

Öte yandan 15 Şubat günü, İzmir'de yapılan mitingi sağcılar basıyor, üç genci denize atıyorlar ve çatışmada 23 kişi yaralanıyordu. Yasal olarak yapılan mitinge sağcıların saldırısı polisin katkısıyla yapılmıştı.

Aynı gün Trabzon'da da filo gösterileri oluyor ve yine çıkartılan çatışmada 20 kişi yaralanıyordu.

Ankara'da ise polisle gençler arasında çatışma çıkıyor ve 16 genç nezarete alınıyordu.

KANLI PAZAR ÖNCESİ

Adı sonradan «Kanlı Pazar» konacak olan 16 Şubat 1969 günü büyük bir miting ile filoyu protesto edecek ve kampanyayı noktalayacaktık. Filo henüz gelmeden hazırladığımız planın birinci bölümü üç aşağı beş yukarı uygulanmıştı. Filoya karşı kamu oyu önceden hazırlanmış ve hemen her gün birkaç gösteri ile filo protesto edilmişti. Ancak bütün bu olaylarda hemen hemen yalnızca öğrenciler vardı. Başka bir deyişle o güne dek yapılan eylemler öğrencilerden öteye pek geçmemişti. 16 Şubat günü ise planın ikinci bölümü uygulanacak ve kalabalık bir kitle ile beraber yürünecekti. Yürüyüşün Pendikten Taksim'e yapılması öngörülmüş ancak valilik izin vermeyince Beyazıt Taksim olarak planlanmıştı.

Yürüyüşün tertip komitesi Kartal bölgesinden işçilerdi. Yürüyüş tamamen beraber planlanmıştı ve bütün çalışma tarafımızdan yönetiliyordu. Yani örgütler arası «Dayanışma Kurulu»nun görevlendirdiği diğer arkadaşlar ve ben bütün filo protesto olaylarını olduğu gibi 16 Şubat'ta yapılacak yürüyüşü de gerçekleştirmekle görevliydik. Esasen bu yürüyüş planımızın ikinci bölümü ve bir anlamda da özüydü.

16 Şubat yürüyüşünün adı: «Emperyalizm ve Sömürüye Karşı İşçi Yürüyüşü» olarak kondu. Bu yürüyüşün gerçekten bir öğrenci değil işçi yürüyüşü olmasına çalışıldı ve sanırım oldu da. Yürüyüşe birçok örgüt katılacaktı. Bütün örgütler kendi afiş ve flama-

larını hazırlayacaklardı. Bu konuda da görev bölümü önceden yapılmıştı. Hazırlanacak afiş ve pankartlarda kullanılacak sloganlar tesbit edildi. Gerçi her örgüt kendince bazı değişik sloganlar da kullanabilecekti, fakat afiş ve pankartlar hazırlanırken kullanılacak sloganlar önceden liste halinde çıkarıldı ve örgütlere iletildi. Bu sloganlar esasında öteden beri kullanılan sloganlardı.

Önemli sloganlar şunlardı:

6. Filo Defol.
Emperyalizme Hayır, Sosyalizme Evet.
Emperyalizm ve Sömürüye Karşı İşçi Yürüyüşü.
Köylüye Toprak Yok, Amerikan Üslerine Toprak Çok.

Bunlar bez afişlere büyük boy olarak hazırlanmıştı. Aşağıdakiler ise daha çok kartonlara yazılmıştı.

Siz Uyurken Biz İşteyiz.
Herkes Hür Olmadıkça Kimse Hür Değildir.
Oy Attık Çamura Battık.
6. Filo zammı sen mi getirdin? (Filonun geldiği gün tekel maddelerine zam olmuştu)
Kara Sularımız Bizimdir Amerikanın Değil.
6. Filo, Kimin Bekçisisin?
Vedat'lar Tükenmez.
Amerika Seni Vietnam'da Duyduk. Singerde Bildik. (Cevizli'deki Singer Fabrikasının işçilerce işgali büyük bir çatışma sonunda kalkmıştı).
Emek Bizden, Yemek Sizden.
Emek En Yüce Değerdir.
Vietnam'da Barınamayan Türkiye'de Tutunamaz.
Köylüye Vaad Amrikaya Toprak.
35 Milyon Metre Kareden Haberimiz Var.
Bir damla Kan Bir Damla Petrol.

Montaj Sanayiine Hayır.
Köylüye Toprak Herkese İş.
Zam, Zam, Zam, Ucuzluk Ne Zaman?
Alın Teri Bizden Yan Gelip Yatmak Sizden.
Geldikleri Gibi Gidecekler.

Ve benzeri sloganlar çeşitli boylarda hazırlandı. Öte yandan yürüyüş yeterince emekçi kitlelere duyurulmuştu. Bu duyurma son on gün içinde yapılan gösteriler ve dağıtılan bildirilerle sağlanmıştı. Hele o zamklı etiketler 6. Filo erlerinin elbiselerine varana dek yapıştırılmıştı.

Yürüyüş öncesinde, yürüyüşü kontrol altına alabilmek için, bir çok arkadaş görevlendirildi. Yürüyüşe hakim olmak önemli bir sorundu. Çünkü en olmadık zamanlarda bir provokatör çıkabilir ve topluluğa yanlış bir iş yaptırabilirdi. Bir provakasyon önlemek ve yürüyüşü istenen şekilde gerçekleştirerek, Taksim'de büyük bir miting yaparak filoyu protestoyu noktalayabilmek için, gruplar halinde öğrenciler görevlendirildi. Bu arkadaşlar daha çok öğrenciler arasından seçilmişti, çünkü yürüyüş tecrübesi olan öğrencilerdi ve biz daha çok öğrencileri tanıyor ve güvenilir kişileri onlar arasından bulabiliyorduk.

SÜKAN-BİLGİÇ İŞBİRLİĞİ ve SİLAHLANMA TARTIŞMASI

Kanlı Pazar'ın öncesinde sağın hazırlıklarını yakından izliyorduk. Zamanın İçişleri Bakanı Faruk Sükan ve Ulaştırma Bakanı Sadettin Bilgiç bize karşı olan kampanyayı beraberce yürütüyorlardı. Bilgiç, daha çok adam toplamak ve bu cahil insanları bize saldırtmak yönünde çalışıyor Sükan ise emniyet teşkilatına Bilgiç'in planları yönünde direktifler veriyordu.

Nitekim Kanlı Pazar günü filoyu protesto edenlere saldıracak güçlerde yine Bilgiç'in özel gayreti ve çabasıyla toparlanıyordu. Bilgiç, bazı partizanlarını liman lokantasında topluyor ve Adapazarından, İstanbul'a nasıl insan taşınacağını konuşuyordu. Liman lokantasındaki yemekte planlanan saldırı, Adapazarından getirilecek çoğu dindar masum ve bilinçsiz insanlarla gerçekleştirilecek ve 16 Şubat'taki «Emperyalizm ve Sömürüye Karşı İşçi Yürüyüşü» tarihimize Kanlı Pazar diye geçecekti.

Sağın saldırı hazırlıklarını, sağ basından açıkça görmek mümkündü. 14 Şubat'ta Bayezıt'ta yapılan «Bayrağa Saygı Mitingi» cuma namazı sonrasına rastlıyor ve din adına komünistlere cihad açılıyordu. Sağcı gazete sutunlarında «Ya Tam Susturacağız, Ya Kan Kusturacağız,» «Kızılları Boğmanın Vakti Geldi», «Kızıl Emperyalizmin Para ile Tutulmuş Uşaklarını En Ufak bir Kıpırdanışta GEBERTMEK İÇİN AND İÇİLDİ» gibi sloganları çarşaf çarşaf yayınlıyorlardı.

Biz ise olaylara genel çizgisiyle hakimdik, fakat kendi aramızda da her alanda bir birlik söz konusu değildi. Aksine aramızda Cuntaya oynayan bir çok arkadaş vardı. Onlar için önemli olan, Cunta müdahalesine imkan hazırlamaktı. Bunun yolu ise yönetimi acze düşürmekten geçiyordu. Evet onlara göre yapılması gereken yurt ve dünya sorunlarını iktidara ters ve fakat yurt çıkarlarına uygun bir biçimde koymak ve bu arada iktidarı yıpratmaktı. İktidar yıprandıkça bir «Devrimci Cunta»(!) gelecek ve sorun kökünden halledilmiş olacaktı. O halde bütün çaba iktidarı yıpratmak olmalıydı. Biz ise hiç bir Cuntanın faydalı olmayacağına inanıyor ve Cunta'ya yönelik her eyleme karşı tavır alıyorduk. Bizim amacımız yurt sorunlarını halka götürmek ve halkın kendi sorunlarına sa-

hip çıkmasını sağlamaktı. Bu yol uzun ve çok uğraşı isteyen bir yoldu. Bir başka deyişle onlar iktidara karşıydı, biz ise düzene karşıydık. İktidara karşı olanlarla, düzene karşı olanlar ayrımı 1968 ve 1969 yılları içinde kendi aramızda kullandığımız bir belirleme idi. Evet, son tahlilde Cuntacı olan, o dönemin MDD'cileri için iktidar değişmeli ve yurt severler iktidara gelmeliydi. Biz ise tepeden inme bir iktidar değişiminin yarar sağlamayacağına inanıyorduk. Kaldı ki her Cunta hareketi, bizim için, içinde birçok iyi niyetli temiz insanı barındıran fakat içinde az yada çok ajan parmağı bulunan hareketlerdi.

Bütün protesto olayları sırasında MDD'cilerle aramızda ufakta olsa bir sürtüşme sürüp gitti: Fakat çok somut bir konu vardı ortada ve beraber çalışmak gerekiyordu. Onlar sürekli çatışma çıkmasından yanaydılar. 16 Şubatta ise çatışma çıkacağı ayan beyan ortadaydı. Bu çatışmayı galip bitirmek için silahlanmak gereği ortaya çıkıyordu. Külahımızı ortaya koyup düşündük.

Bir grup arkadaş taşla bile olsa silahlanmak ve döğüşmek taraftarıydı. Biz de Taksim'e varmak ve toplantıyı yapmak istiyorduk. Uzun uzun düşündük ve şu hesabı yaptık. Bize karşı toplanacak olan kalabalık en fazla üç, dört bin, bilmedin beş bin olabilirdi. Toparlayan bizzat iktidar olacaktı ama Amerikan 6. Filosunu protesto edenlere saldıracak adam bulmak kolay olmazdı. Ancak kandırma ve din istismarıyla biraz insan toplanabilirdi. Biz ise 40 - 50 bin kişi olacaktık. Üç-beş bin kişilik bir kalabalığı, 40 - 50 bin kişiyle dağıtabilir ve Taksim'de yapılacak konuşmalarla mitingi tamamlayabilirdik.

Şunu çok iyi biliyorduk, polis tarafsız davranmayacaktı ve karşı grupla beraber bize saldıracaktı. İk-

tidarın tutumu ve bütün işittiklerimiz bunu doğruluyordu. Polis bize saldırmadığı anda silahlanmaya gerek yoktu. Polis bize saldırdığı anda ise silahlanmanın çapı çok büyüyordu. 3500 toplum polisi Filo olaylarında görev almıştı. Bizim bunları silahlanarak dağıtmamız imkansızdı. Binlerce kişiyi silahlandırma olanağı yoktu. Üstelik bu olanak bulunsa bile bu çapta silahlanmak bizim işimiz değildi, olmamalıydı da.

Gerçi o günlerde pek tanımadığımız kişiler istediğimiz kadar silah bulabileceklerini bize duyurdular ve: «Eğer isterseniz hemen ayarlıyalım durumu» diye tekliflerini ilettiler. Tereddütsüz reddettik. Biz bir ihtilal yapmak dileğinde ve konumunda değildik. Binler mertebesinde silahlanmak bizim işimiz değildi. Bize yapılan silah temini teklifini polisin örgütlemiş olması da büyük olasılıktı. Bizim en küçük bir şekilde silahlanmamız iktidar lehine bir provakasyondan başka sonuç veremezdi.

Durum ne kadar sakıncalı olursa olsun biz silahlanmadan ve kendimizi kavgaya göre hazırlamadan yürüyecektik.

Evet biz o zaman böyle düşündük ve öyle de yaptık. Sonradan bizi hatalı bulanlar ve eleştirenler oldu.

«KANLI PAZAR»

16 Şubat 1969 günü ilk haber Dolmabahçe Camiinden geldi. Kalabalık bir grup cami çevresinde toplanmış namaz kılıyordu. Saat 10 sularında durumu bizzat görmeye gittim. Topluluğun çoğunluğu sakallı bereli kimselerdi. Bize saldıracak olan bunlardı. Şehrin yabancısı oldukları anlaşılıyordu. Evet çoğu şehrin yabancısıydı garip bir sessizlik içinde ve merakla

çevrelerini seyrediyorlardı. O an düşündüklerimi anlatmadan geçemiyeceğim.

Bunlar, bizim insanlarımız, ve sömürülenlerimiz. Yani 6. Filo ve müttefiklerinin sömürdüğü fakir ve dindar insanlar. Bu insanlar kandırılıp bir araya toplanmış ve bize saldıracak zamanı bekliyorlar. Samimiler, inanmışlar sonuna kadar ve ölümü göze alarak kalkıp gelmişler buraya. Dini ve vatanı kurtaracaklar, can pahasına da olsa yapacaklar bu işi. Onlara böyle söylenmiş, başkaca bildikleri yok. Sömürü ne demek duymamışlar, yapacakları işin kime yarayacağını kestiremiyorlar. Dünyada olup bitenleri ve 6. Filonun gerçek yüzünü göremiyorlar. 6. Filoyu o kadar göremiyorlarki, Dolmabahçe Camisinin Kabataş tarafındaki çimenlerde namaz kılarken bütün kıbleyi kaplayan filonun gemilerini bile göremiyorlardı. Bu hazin bir manzaraydı benim için. Çok değişik şeyler düşündüm o an, bizim bunca zamandır halka anlatmaya çalıştığımız filoya karşı namaz kılmamalıydı kimse. 6. Filo bir put ve bunca insan o puta tapınanlar olamazdı. Ah şu insanlar filonun gerçek yüzünü bir görebilseler, sen o zaman seyreyle gümbürtüyü. Diyorum ya hazin bir manzaraydı gördüklerim. Esas sömürücüler ve onların yardakçıları, bıyık altından güleceklerdi birkaç saat sonraki halimize. Evet birkaç saat sonra bu insanlar bize saldıracak ve kardeş kanı akacaktı.

Sözün kısası esas düşmanla savaşamıyacaktık. Düşmanın kandırdığı cahil bir kalabalık çıkacaktı karşımıza ve bizim, «EMPERYALIZME ve SÖMÜRÜYE KARŞI IŞÇI YÜRÜYÜŞÜ» arada kaynayıp gidecek ve 16 Şubat'ın adı «KANLI PAZAR» olarak kalacaktı.

Bazan öyle kritik anlar olur ki insanın tüm hayatı bir anda sinema şeridi gibi geçer ya kafasından. Benim de öyle oldu işte. Neşem kaçtı temelli. Hele bir-

kaç saat sonra olacakları düşününce, neşe adına bir şey kalmıyordu içimde. Aşağı yukarı on günden fazla bir zamandır filoyu protesto ediyorduk. Protesto eylemleri pek başarısız sayılmazdı. Bütün basın filo olaylarından söz ediyordu on gündür. Her geçen gün filonun ve Amerikanın kirli çamaşırları biraz daha sergileniyordu. Bu yönleriyle başarılı sayılırdık. Fakat birkaç saat sonra olabilecekleri düşünmek garip bir acı veriyordu içime.

Saat 14.00 sularında Bayezıt'ta toplandık. Yaptığımız çağrılar ve çalışmalar etkili olmuş ve gerçekten büyük bir kalabalık toplanmıştı. Beyazıt'tan yürüyüşe geçtiğimiz anda kalabalığımız 25 - 30.000 vicarındaydı. Bu topluluk yürüyüş boyu daha da artarak 40.000' lik bir yürüyüş olacaktı.

Yol boyunca çeşitli sloganlar söyleyerek ilerliyorduk. Sultanahmet, Sirkeci, Karaköy ve Tophaneye kadar topluluğa tam olarak hakimdik. Bir yandan yürüyüşü yönetiyor öte yandan Taksim'deki durumdan sürekli haberler alıyorduk. Salıpazarı'na geldiğimizde topluluğun heyecanı son derece arttı. Yürüyüş bir koşuya dönmüştü. Kabataş yöresinden 6. Filo göründüğü için potansiyel her an daha da artıyordu. Tophaneden Dolmabahçe'ye kadar koşarak gidildi. Dolmabahçe'de yürüyüşe yeniden hakim olduk fakat bu hakimiyet tam değildi.

Teknik Üniversite önünden geçerken Vedat Demircioğlu'nun anısına saygı duruşu yaptık.

Taksim'den gelen haberler iyi değildi. Aralarında benim de bulunduğum beş kişinin fotoğrafları dağıtılıyor ve: «Bunları gördüğünüz yerde öldüreceksiniz» deniliyormuş.

Yine yürüyüş boyunca gelen haberlere göre: Taksim parkında üç araba oradaki gerici topluluğuna so-

pa ve silah dağıtıyormuş. O zaman verilen bilgiye göre bu üç araba şunlardı: «34 HV 189», «34 DD 363», ve «34 FR 054» plakalı opel araba idi.

Bu arabalardan dağıtılan silah ve diğer döğüş malzemesine polisin aldırmadığı ve de bazı sivil polislerin bu dağtımda görev aldıkları orada bulunan arkadaşlar tarafından bize anlatılacaktı.

Bizim yürüyüş konvoyu oldukça uzundu. Yürüyüşün önü Taksim'deki Sular Idaresinin önünü dönerken, bombalar patladı. Bombaların çoğu Ayazağa'dan meydana çıkan yerde patlamış ve yürüyüşün büyük çoğunluğunun Taksim'e çıkması önlenmişti. Ben de tam meydana çıkış noktasında idim. Patlayan bombalar arasında yukardan taş ve sopa yağıyordu. Fakat bu noktada kalabalığı geri püskürten taşlar bombalar olmadı. Kalkanlı toplum polisleri üstümüze saldırdı ve geri çekilmek zorunda kaldık. Aramızda patlayan bombalar, üstümüze yağan taşlar ve dehşet saçan yüzlerce toplum polisi, ve aralarında birkaç tane sağcı sivil meydana çıkışımızı engelledi. Ara sokaklara dağıldık.

Evet aklımıza gelen ihtimalin daha da kötüsü olmuştu. Biz polisin karşı grupla bir olup bize karşı olacağını tahmin etmiştik. Fakat bizi polis bizzat dağıtmıştı. Anlaşılan üç-beş bin kişinin bizi dağıtamayacağını görmüşler ve bu işi bizzat üslenmişlerdi.

Polisin yasal görevi meydanı bize teslim etmekti. Çünkü bizim yürüyüşümüz yasaldı. Önceden yürüyüş bildirimi yaparak gerekli kanuni formaliteyi yerine getiren bizdik. Fakat yasalardan üstün çıkarlar vardı ve o çıkarlar yasa filan tanımıyordu. Nitekim yasalar tanınmadı. Polis bizi dağıttıktan sonra sağcılar diledikleri gibi miting yaptı meydanda ve o da yetmedi Taksim'den Saraçhane'ye kadar gece yürüyüşü ya-

pıldı ve de Saraçhanede gece mitingi yapılarak gösteri son buldu.

Sonuç yüzlerce yaralı ve iki ölü: Duran Erdoğan, Turgut Aytaç.

İKİ BİLDİRİ

Kanlı pazar öncesi sağcı örgütlerin yayınladıkları bildirilerde 6. filonun ne olduğu hiç belirtilmeden komünistlere karşı cümleler sıralanıyordu. Bunlardan iki tanesini aynen yayınlıyorum.

«AZİZ TÜRK MİLLETİ

Amerikan 6. Filosunun İstanbul'a gelmesini vesile bilerek harekete geçen komünist sergerdeler, son günlerde miting, yürüyüş gibi bahanelerle huzurunuzu bozup proleterya ihtialini gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Bu militanların kuzeyden emir aldıklarından şüphen olmasın.

Bu gerilla taslakları malum merkezlerin himayesinde, gönderlerden Türk bayrağını indirip, yerine kızıl bayrak çekecek kadar ileri gittiler.

Dinsizliği ve solculuğu ile öteden beri tanıdığın gazeteler ise, Bayezit kulesine çekilen bayrağın kızıl değil kırmızı bayrak olduğunu yazacak kadar bayağılaştılar. Bu arada üniversitede yuvalanan kara cübbeli muhbirler ise gözleri önünde çekilen kızıl bayrağı görmezlikten geldiler.

Aziz milletim, vatanın bu durumuna sen kayıtsız kalamaz, günlük işlerinle meşgul olamazsın.

Milli ve manevi değerlerine saygılı Türk

gençliği olarak uyarma vazifemizi yapıyoruz. Sen bu memleketin sahipsiz olmadığını ispata muktedirsin.

SAHİPSİZ OLAN VATANIN BATMASI HAKTIR.
SEN SAHİP OLURSAN BU VATAN BATMAYACAKTIR.

Müslüman Türk Gençliği»

Diğer bildiri ise şöyle: (Kanlı pazardan sonra yayınlanmıştır.)

«Kim bunlar? Kim bu uzun saçlı hırpanı kılıklılar? Kim ki bunlar, Türk polisine satılmış, Türk ordusuna milli olmayan ordu demek cüretini gösteriyorlar. Kim bu ağızları içki kokan sarhoşlar?

Kim ki bunlar, üniversiteleri işgal etmek cüretini gösteriyorlar?

Kim bunlar?

Kim ki bunlar, senin reyinle iş başına gelenlere Morisson Süleyman, cani uşak diyebiliyorlar. Kim bunlar? Kim ki bunlar, sokaklarda her türlü haksızlığa cüret edip kızıl çinlilerin elbiseleriyle boy gösteriyorlar.

Kim bunlar?

Kim ki bunlar; Büyük Fatihin kurdurduğu İstanbul Üniversitesi bahçesindeki kuleye kızıl bayrak çekebiliyorlar.

Kim bunlar?

Kim ki bu soysuzlar, yerleştikleri gazete köşelerinde senin inançlarına, ibadetlerine hayasızca saldırıyorlar.

Kim bunlar?

Kim ki bunlar, senin mukaddes tanıdığın bütün mevhumlara küfür edebiliyorlar?

Kim bunlar?

Kim ki bunlar, pazar günü yanlarındaki fahişelerin çantalarında taşıdıkları bombalarla senin polisine senin askerine saldırıyorlar.

Söyle kardeşim kim bunlar?

Kim bu sefiller?

Kim bu ..... lar ki halkı tahrik edip, sopa yiyince yahudiler gibi ortalığı velveleye verip kendini acındırmak istiyorlar.

Bu ruh sefilliğine ancak tükürülür. Bir Türk böyle alçalmaz, öyleyse bunlar neidüğü belirsizler Türk olamazlar.

Kardeşler bu sefiller ellerindeki gazetelerle seni uyutmaya, sindirmeye ve böylece komünist ihtilal hazırlığı yapmaya çalışıyorlar. Kanma, korkma, inanma.

«İSTANBUL KOMÜNİZMLE MÜCADELE DERNEĞİ ÜYELERİ»

BİZİM BİLDİRİLER

Miting tertip komitesinin 13/2/1969 tarihli bildirisi:

«TÜRK HALKINA ÇAĞRIMIZDIR;

Biz, İstanbul ve çevresinde birbirimizle irtibat kurabilen sanayi işçileri, bütün Türk işçilerinin de bizim gibi düşündüklerine inanarak, şu hususu belirtmek isteriz ki, sadece çalışmak yani mal üretmek, ne kendimizin ne de memleketimizin kalkınmasına yetmemektedir.

Bizim ürettiklerimizi biz satın alamıyoruz. Ürettiklerimizle zengin olanlar bu zenginliklerini bize karşı kullanıyorlar. Yarattıklarımız bizi köleleştiriyor. Sebep: SÖMÜRÜ DÜZENİ.

Sömürü düzenini sürdürenler, emperyalist Amerikan gavurlarıyla işbirliği ettiler. Halkımıza karşı anlaştılar. Ürettiklerimizi pay ettiler. Bu gidiş sürsün diye ülkemizin siyasetini Amerikanınki ile birleştirdiler.

Bunun sonucunda, Anadolu topraklarını kalkan yaparak muhtemel bir atom bombasına hedef ettiler.

AMERİKA NEREDE DİYORLAR: Çalıştığımız petrolde, sarı sendikalarımızda, içilen gazozda...

Bombalandığımız Singerde, kurşunlandığımız ve binlercemizin işinden atıldığı Keban'da, 35 milyon metrekarelik vatan toprağımızda.

Şimdi de 6. Filo denilen, Akdeniz'de Araplara karşı İsrail istilacılarını destekleyen Kıbrıs sularında Mehmetçiği durduran, donanmalarını limanlarımıza sokup, bizi güya ziyaret ediyorlar... Sebebi, sömürüye karşı direncimizi kırmak, yerli ortaklarına güç vermek.

İşte komutanlarının açık beyanı: «BİZ AMERİKA'NIN ORTA DOĞUDAKİ MENFAATLERİNİ KORUYORUZ.»

Bu Amerikan gavurları içimizden çekip gitmeden, milletçe adam olmayız. Dünyanın bütün ezilen halklarının acıları, bu dünyanın zorbaları yüzündendir.

Yıl 1918 İstanbul limanında emperyalist savaş gemileri ve Sultanahmet meydanında Kurtuluş Mitingi.

Yıl 1969 İstanbul limanında Amerikan 6. Filosu ve emperyalizme karşı işçi yürüyüşümüz ve de: «6. FİLO'YA GELMEYİN DİYEMEYİZ» diyebilen yöneticilerimiz.

Artık bunları biliyoruz. Kandırıldık. Kanmıyacağız. Direneceğiz.

Dünyanın ilk kurtuluş savaşını zafere götüren Türk halkı, geri dönmemek üzere bir kere daha kesin görevini yapacaktır.

İşte bunun için biz işçiler, Amerikan gavuruna karşı direnen öğrenci kardeşlerimize EVET diyoruz. Bu uğurda verilen iki şehit kardeşimizin acı kinlerini içimizde taşıyoruz.

Aşağıda programını sunduğumuz «EMPERYALİZME VE SÖMÜRÜYE KARŞI İŞÇİ YÜRÜYÜŞÜMÜZ»le Kurtuluş Savaşına resmen girdiğimizi ilan **ediyoruz.**

Bu hareketimizi destekleyen partileri, millet vekillerini, senatörleri, sendikaları, öğrencileri, dernekleri, basını ve bütün YURTSEVERLERİ bu yürüyüşümüze katılmaya çağırıyoruz.

EZİLEN HALKLAR EZENLERİ BİRGÜN MUTLAKA YOK EDECEKTİR.

PROĞRAM:

16 Şubat 1969 pazar günü saat 14.00'de Beyazıt meydanında toplanarak Taksim'e kadar yürünecektir.

NOT:

Bu yürüyüşümüz, Pendik Dörtyol'dan başlamak üzere kararlaştırılmıştı. Fakat her haklı is-

teğimizde olduğu gibi bu sefer de, kanunları bize karşı yorumlayarak engellediler.

TERTİP KOMİTESİ ADINA
YAVUZ ÜNAL (İmza)

GÜVENLİK KURULUNA ÇEKİLEN
TEL: 20/2/1969

MİLLİ GÜVENLİK KURULU
GENEL SEKRETERLİĞİNE
ANKARA

Aşağıdaki hususları kurulunuza duyurmayı görev biliyoruz.

1) 16 Şubat pazar günü yaptığımız kanuni mitingde polis görevini yapmamıştır.

Şöyle ki: Taksim meydanında izinsiz toplanan saldırgan grubu dağıtıp meydanı izin alanlara boşaltmamıştır.

Polis bu görev ihmalinin ötesinde çatışma boyunca saldırganlarla birlikte, yasal miting yapan bizleri döğmüş ve dağıtmıştır. Elimizde polisin karşı tarafla olan işbirliğini belirten resim ve filmler vardır.

Daha sonra polis, saldırganların Taksim'de miting ve Taksim-Saraçhane arasında gösteri yürüyüşü yapmasına göz yummuştur.

2) Amerikan 6. filosunun Türkiye'nin çıkarlarını değil Amerikan şirketlerinin çıkarlarını koruduğuna inanan bizler, yasal haklarımızı kullanarak bugünlerde miting yapmıyoruz. Çünkü bizim yapacağımız yasal mitinglere iktidar, Adapazarı, Düzce gibi yerlerden din duygularını istismar etiği vatandaşlarımızı bize karşı kışkır-

tıp getirmekte ve sonuç kardeş kavgasına dönüşmektedir.

Kardeş kavgası istemiyoruz ve inanıyoruz ki gerçek müslüman yurttaşlarımızda 6. filoya karşı insanlardır.

3) Yurdun bütün illerindeki olayların en belirgin niteliği küçük bir grubun mitinge karşı çıkarılması ve polisin «çatışmayı önleme» gerekçesiyle saldırganları bırakıp, yasal mitingçileri dağıtmasıdır.

Bütün olanlar gösteriyor ki olaylar iktidarın bir tertibidir. Olayları tertipleyenlerin tahkikatına güvenmediğimizi belirtir, son olayların kurulunuzca enine boyuna incelenmesini dileriz.

1. İTÜÖB
2. İTÜTOTB
3. İYTOTB
4. İAYTOTB
5. TMGT
6. ODTÜÖB
7. FKF Ankara
8. Robert Kol. Ö.B.
9. İst. Ün. İktisat Fak. Tal. Cem.
10. İst. Ün. Orman Fak. Tal. Cem.
11. İst. Ün. Dişçilik Fak. Tal. Cem.
12. İst. Ün. Eczacılık Fak. Tal. Cem.
13. İst. Ün. Tıp Fak. Tal. Cem.
14. İst. Ün. Fen Fak. Tal. Cem.
15. İst. Ün. Kimya Fak. Tal. Cem.
16. İst. Ün. Jeoloji Fak. Tal. Cem.
17. İst. Ün. Edebiyat Fak. Tal. Cem.
18. D.Ö.B.
19. Ank. Ün. Siyasal Bil. Öğr. Der.
20. Ank. Ün. Dil Tarih Coğr. Fak. Ö.D.

21. Ank. Ün. Tıp Fak. Ö.D.
22. Ank. Ün. Fen. Fak. Ö.D.
23. Ank. Ün. Fen. Fak. Tabiî Ilm. Tal Cem.
24. Ank. Ün. Fen Fak. Matematik Tal. Cem.
25. Ank. Ün. Kimya Fak. Tal. Cem.
26. Gazi Eğ. Enst. Ö.D.
27. DGSA Ö.D.
28. Karadeniz Tek Ün. Inş. Fak. Tal. Cem.
29. Karadeniz Tek Ün. Mim. Fak. Tal. Cem.
30. Ege Ün. Ziraat Fak. Tal. Cem.
31. Izmir Ikts. Ilm. Öz. Y.O.T.C.
32. İzmir Yakındoğu Kim. Müh. T. Cem.
33. İTÜ İnş. Fak. Tal. Cem.
34. İTÜ Mim. Fak. Tal. Cem.
35. İTÜ Elekt. Fak. Tal. Cem.
36. İTÜ Makina Fak. Tal. Cem.
37. İTÜ Maden Fak. Tal. Cem.
38. İTÜ Kimya Fak. Tal. Cem.
39. İTÜTO Mim. Şb. Tal. Cem.
40. İTÜTO Kimya Şb. Tal. Cem.
41. İTÜTO Makina Şb. Tal. Cem.
42. İTÜTO Maden Şb. Tal. Cem.
43. İÜTO İnşaat Şb. Tal. Cem.
44. İTÜTO Elekt. Şb. Tal. Cem.
45. İTÜTO Elekt. Şb. Fikir Kulübü
46. ODTÜ Mak. Müh. Ö.D.
47. Karabük Akş. Teknik. Ok. Ö.D.
48. Bandırma Devrimci Genç. Der.
49. Zonguldak Fikir Kulübü
50. Erzurum Ata. Ün. Ikt. Fik. Klb.
51. Elazığ Fik. Klb.
52. Anadoluhisar Fikir Kulübü
53. Konya Ereğlisi Kült. ve Tes. Cem.
54. Sivas Dev. Y.Ö.D.

55. Ordu İli Y. Öğ. ve Kal. Dern. İst. Şb.
56. Ordu Atatürkçü Fikir Derneği.
57. Diyarbakır Öğ. Dern.
58. Elazığ İlerici Top. Kalk. Dern.
59. İstanbul Yük. Tekniker Ok. Tal. Cem.
60. Siverek Yük. Tah. Genç. Der.
61. 19 Mayıs Fikir Kulübü.
62. Zonguldak Yük. Tah. Öğr. Yurdu
63. FKF İstanbul Sekreterliği
64. İTÜ Fikir Kulübü
65. Devrimci İşçi Sendikaları
66. TI-SEN
67. İYTO Harita ve Kadastro Tal. Cem.
68. İYTO Mimarlık Tal. Cem.
69. İYTO Makina Tal. Cem.
70. İYTO Elektrik Tal. Cem.
71. İYTO İnşaat Tal. Cem.
72. İst. Akş. Yük. Teknik Okulu Elekt. T.C.
73. İst. Akş. Yük. Tek. Ok. Mak. Şb. T.C.
74. İst. Akş. Yük. Tek. Ok. İnş. Şb. T.C.
75. Elbistan Kültür Derneği
76. KTÜ Fikir Kulübü

Ve «Emperyalizme ve Sömürüye Karşı Yürüyüş Komitesi.»

Yukarıda sıralanan örgütler 17 Şubat günü de bir bildiri yayınlamış ve iktidarın oyunlarını açıklamış ve hükümet istifaya davet edilmişti. Ne var ki iktidar yerinde kalacak ve aynı oyunları yıllar boyu tekrar tekrar sahneye koyacaktı. Evet iktidarın en çok kullandığı yöntem, devrimcilere karşı küçük te olsa bir grup çıkarmak ve çatışma başlatmak. Ondan sonrası kolay, «Çatışmayı önlemek için müdahale eden güvenlik Kuvvetleri...»

Nitekim zamanın yetkilileri: «Solu durdurmak

için karşısına sağı çıkarın yeter» formülünü bizzat ifade etmişlerdi ve benimsemiş ve uyguluyorlardı.

GERZE TÜTÜN MİTİNGİ

Öğrenci Birliğinden ayrılmadan evvel son eylemimiz Gerze'de Tütün Mitingi oldu. 1969 tarihinde yapılan bu miting Türkiye'de ilk tütün mitingidir. Bu mitinge hazırlıklarımız başladığı andan itibaren MDD'ci arkadaşların eleştirileri de başlamış oldu. Gerçi bu eleştiriler MDD'cilerin takımı diyebileceğimiz kişilerce yapılıyordu fakat esas amacı MDD'ye iman etmemiş olan bizleri yıpratmaya yönelikti. Tütün mitingine karşı çıkış nedeni şöyle dile getiriliyordu:

«Öğrenci Birliği siyasi parti midir ki Istanbul'dan kalkıp Gerze'ye tütün mitingi yapmaya gidiyor. Öğrenci birliği, öğrenciler arasında çalışmalıdır.» Evet böyle bir eleştiriyle eyleme karşı çıkılıyordu. Ve bu karşı çıkış daha çok I.T.Ü. içinden geliyordu. Biz ise karar vermiş ve bunu duyurmuştuk. Kaldı ki yaptığımız işin gereğine ve doğruluğuna da inanıyorduk. Eleştiriler biraz neşemizi kaçırdı fakat sonucu etkilemedi. Bizi eleştirenler ise çok geçmeden Ege bölgesinde Tütün mitingi yapacaklar ve hatta bizden bir yıl sonra Bafra Alaçam'ına giderek tütün mitingi yapacaklardı.

Tütün mitingi için Kastamonu Sinop üzerinden Gerze'ye gittik. Istanbul'dan bindiğimiz araba Kastamonu'ya kadar götürdü bizi. Oradan Boyabat'a gittik. Boyabat Sinop arası orman yolu niteliğinde olduğu için, vasıta bulmak kolay olmadı. Günde bir ya da iki vasıta ancak gidiyormuş Sinop'a. Biz Boyabat'a vardığımızda o vasıtaları kaçırmıştık. Otobüsün biri eğer

müşteri çıkarsa giderim dediği için bizde sonucu bekliyor ve bu arada kasabada dolaşıyorduk.

Boyabat pirinciyle meşhur, az gelişmiş bir küçük kasaba. Hemen herkes birbirini tanıyor. Bizim yabancı olduğumuz ise gün gibi ortada. Bütün gözler bizim üzerimizde. Kasabanın en geniş caddesinde gezinerek tanımaya çalışıyoruz çevreyi. Bir ara bizim arkadaşlardan biri benim ilk yazdığım «Kapitalsiz kapitalistler» adlı kitapçıktan oradaki birkaç kişiye verdi. Bu kitapçıkta tütün başta olmak üzere, sarmısak, pirinç ve benzeri ürünlerin köylünün elinden nasıl ucuza alınıp nasıl yüksek fiyatlara satıldığından söz ediliyordu. Esas tütün mitinginde dağıtmak için yanımızda bir miktar kitapçık götürüyorduk.

Kitap verme olayından kısa bir süre sonra yanımızda iki polis belirdi: «Kaymakam bey sizi çağırıyor» dediler.

Beraberce gittik bir odaya girdiğimizde ilk soru: «Bu kitabı siz mi dağıttınız?» oldu.

«Evet» dedik. Anladık ki dağıttığımız birkaç kitapçıktan birini verdiğimiz kişinin elinden alıp karşımıza çıkarmışlardı. Kaymakam konuşmaya devamla;

«Insan böyle bir kasabaya geldiğinde önce bir bize gelir, kitap dağıtmak için izin ister, biz burada hükümetin adamı olarak bulunuyoruz...»

«Beyefendi hükümetin değil de devletin demek istediniz herhalde.»

«Hayır Hükümetin.»

«Beyefendi siz bir devlet memurusunuz hükümet sizin tayininizi yapmış ama hükümet istifa etse sizin göreviniz son bulmaz, siz devlet memuru olarak görevinize devam edersiniz.» Kaymakam çok kızmıştı.

«Siz niye izin almadınız onu söyleyin bakayım?»

Söz konusu kitap benim kitabım olduğu için bu soruya ben cevap verdim.

«Bu kitap benim kitabımdır. Ben kendi kitabımı, istediğim insanlara veririm. Bunun herhangi bir izni gerektirecek yanı yoktur.»

«Burada benden izinsiz kitap dağıtamazsınız.»

«Bu kitap benim kitabımdır. Başka kimse karışamaz, istediğim gibi dağıtırım, istersem imzalar imzalar dağıtırım, siz buna karışamazsınız.»

Kaymakam çok kızgın ses tonuyla biraz bağırdı çağırdı ve yanında oturan beye dönerek:

«Buyurun savcı bey, gereken işlemi yapın» dedi.

Savcı arkamızda duran polislere dönerek:

«Bunları mahkemeye götürün ve beni bekleyin.»

Bu hiç hesapta yoktu doğrusu. Arkadaşlar birbirimize bakıp gülüyoruz. Polis gözetiminde adliyeye götürülüp bir süre bekledikten sonra, savcı gelip ifademizi aldı ve bizi hemen suçüstü mahkemesine çıkardı. Bereket ki yasalar ve yargıç, kaymakam ve savcının isteği gibi değildi, bırakıldık. Akşama doğru Sinop'a gidecek otobüs biraz doldu ve Boyabat'tan ayrıldık.

GERZE'DE TEHDİT

Gerze'de miting yapacağımız günden önce, köyleri dolaşıp mitingi duyurduk. Elimizde bildiriler ve afişler köy köy dolaşıp bunları dağıtıyoruz ve köylülerle konuşuyoruz. Akşamları ise Gerze'ye dönüyoruz. Bir akşam kaldığımız otele bir delikanlı geldi. Yirmi beş yaşlarında var yok. Orta yapılı kumral bir delikanlı bu. Biraz kafayı çekmiş, ara sıra sakin ara sıra sert ve heyecanlı bir sesle konuşuyor:

«Bu toplantı yapılmayacak, anlaşıldı mı yapılma-

yacak. Eğer bu toplantı yapılırsa kan çıkar anlıyor musunuz, kan çıkar kan.»

Ve bıçağını çekti. Sürmene işi ince uzun bir bıçak.

«Ben bu bıçağı süs olsun diye taşımıyorum, eğer toplantı yaparsanız sizin için iyi olmaz.»

Üflesek devrilecek delikanlıdan ve bıçağından korkmamız söz konusu değil.

Bu nedenle biz onu konuşturmaya ve işin arkasında neler olduğunu öğrenmeye çalışıyoruz. Çeşitli sorular soruyoruz.

«Peki bu toplantıyı niye istemiyorsun? Bu toplantıyı istemeyen sen misin yoksa başkaları mı istemiyor?»

«Ben de istemiyorum başkaları da istemiyor. Benden size son söz yapmıyacaksınız bu toplantıyı, o kadar.»

Konuşma bu minval üzere sürüp giderken, kasabanın bir başka insanı içeri girdi. Sarhoş delikanlıyı görünce çok kızdı ve:

«Senin ne işin var lan burda. Seni o pezevenk mi gönderdi? Ne söylüyorsun bana söyle bakayım.»

Delikanlıda yelkenler suya indi.

«Yok abi vallahi bir şey yok. Yani o dediki bu miting yapılmasın dedi, ben arada elçiyim.»

Yeni gelen sert ve kesin konuştu:

«Defol git burdan, çabuk. Seni buraya gönderen o herife de söyle, kılını kıpırdatanın kellesi uçar. Anladın mı git o pezevenge aynen böyle söyle.»

«Söylerim abi... peki... yani...» diyerek çıkıp gitti delikanlımız. Öbürü bize döndü.

«Kusura bakmayın, onun buraya geldiğini duydum geldim. Kasabanın serserisi budur. Içki içip içip

olay çıkarır, bu yüzden sık sık hapislere düşer. Burada bir şey yapmadı ya?»

«Biraz tehdit savurdu, o kadar. Başka bir şey yok, konuşuyorduk.»

«Onu buraya gönderen herif buranın en büyük tütün tüccarıdır. Yıllardır anasını ağlattı milletin. Son yıllarda iyice azıttı. Tütünü hem çok ucuza kapatıyor, hem de parayı gramla veriyor. Hiç bir şeyden çekinmeyin toplantıyı yapın. Hiç bir şey yapamazlar size.»

«Yapacağız zaten.»

«MİTİNGE İZİN VERMİYORUZ»

Miting önceden duyurduldu ğu gibi kanuni formalitesi de ilçeye bildirilerek yerine getirildi. Üç kişilik tertip komitesi iki gün önceden kaymakamlığa dilekçe vererek toplantı bildirimini yapmışlardı. Miting öğlen sonrası yapılacaktı. Miting gününün sabahı kaymakamlıktan çağrıldım. Bir polis eşliğinde kaymakamlığa kadar gittim. Genç bir kaymakam vardı, beni odasına çağırdığında:

«Mitinge izin vermiyoruz» dedi.

«Böyle bir yetkiniz yok.»

«Yetkimiz var, miting yapmıyacaksınız.»

«Yapacağız.»

«İzin vermiyoruz.»

«Kaymakam bey bir yanlışınız var, biz sizden izin istemiyoruz Toplantı yapmak izne tabi değil. Kanunlarımız açıktır, toplantı yapmak isteyenlerin sadece bir mükellefiyetleri vardır, o da toplantı yapılacağını mahallin en yüksek idari amirliğine haber vermektir.»

Kaymakam pek şaşırmıştı. Emniyet amirini çağırdı ve gelen emniyet amiri komsere:

«İzin almak mecburiyetinde değiliz diyor.»

«Mecburlar efendim... Biz izin vermeyince yapamazlar.»

Ben biraz sinirlendim:

«Biz bu toplantıyı yapacağız. Elinizden gelirse engel olun. Ve o zaman doğacak olayların sorumluluğu size ait olacaktır.»

«Kanuni koğuşturma açarız.»

«Açın tabii siz mi sorumlu olursunuz, biz mi o zaman görürsünüz. Siz daha kanunları bilmiyorsunuz, Getirin Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununu ve bana izin almak gerektiğini gösteren maddeyi gösterin lütfen.»

Komser gidip bir kanun metni getirdi. Okundu ve izin değil bildirim olduğu görüldü ve tartışma bitti.

Komser çok istedi ama öyle olmadı ve öğleden sonra miting yapıldı.

MİTİNG

Miting günü Gerze'nin haftasıydı. Toplantı'nın ilk bölümünde biz konuştuk. Sonra isteyen herkese söz verildi ve köylüler konuştu. Tütün konusundaki temel sloganımız «Tütün on lira sigara altmış lira» idi. Ben konuşmam sırasında bir paket sigarayı havada yırtıp kıyılmış tütün parçalarını yere dökerken:

«Bunlar sizin tarlalardan toplayıp on liraya sattığınız tütündür,» dediğim zaman kasketli kalabalık, rüzgâr vurmuş olgun başaklı bir buğday tarlası gibi dalgalanmıştı.

Tütünün kıyılıp kağıda sarılmasını, Kayseri'linin eşşeği boyayıp geri satmasına benzetişi çok tutmuştu.

Mitingde konuşan köylülerden biri:

«Ben zürrayım (zürra: tütün rençberi) Gençler

doğru söylüyor, ötesi yalan» demişti ki diğer köylülerin konuşmalarının özeti de buydu.

Konuşmaların peşinden yürüyüşe geçildi. Proğram uyarınca kasabada bir tur atılıp yeniden alana dönüldü. Tekel yeterli alım yapmıyordu, bu nedenle tekelin önünden geçerken potansiyel çok artmıştı. Bir provokatör çıkıp: «Yürüyün tekele» deseydi, köylüler bir anda tekeli yerle bir edebilirlerdi. Yürüyüş tamamlanıp meydana dönüldüğünde yürüyüş ve toplantının burada bittiği, ancak mücadelenin yeni başladığı belirtilerek toplantı sona erdi.

Bu tütün sorununun çözümünü amaçlayan, daha doğrusu tütün üreticilerinin (zürraların) haklarını korumak üzere bir dernek kuruldu Gerze'de ve biz ayrılıp İstanbul'a döndük. Kurulan derneğin adı: «Tütün Ekicileri Cemiyeti» idi.

BÖLÜM VI
DEV-GÜÇ OLAYI

Burada çok önemli bir sorunun bilinmeyen bazı yönlerini anlatmak istiyorum. 1968 yılında kurulan bir güç birliği var. Devrimciler Güçbirliği. Bu birliğin hangi ortamda ve nasıl kurulduğunu tüm devrimciler bilmek zorundadır. Çünkü bu Dev-Güç Türkiye devrimci hareketlerinde ve gençlik olaylarında önemli bir ayrımı belirler.

Önce 1960'tan sonraki gelişmeyi şöyle bir özetleyelim. 1960 sonrasında temel sorun Türkiye'nin kalkınmasıdır. 1957, 1960 döneminde DP'nin baskıcı tutumuna tepki olarak 1960 sonrasının ilk sloganı, «Hür-

riyet» «Hürriyet içinde kalkınma» olarak ortaya çıktı. Atatürk İlkeleri ve 27 Mayıs savunusu yapılırken var olan yaygın inanç «Hürriyet» olursa ve herkes fikrini söylerse, Türkiye'nin kalkınacağı yolunda idi. 1960 sonrasında gerçekten bir söz hürriyeti oldu. Hemen herkes istediğini söyleyebiliyordu. Ne var ki söylenenlerin büyük çoğunluğu zaten Atatürk ve 27 Mayısa övgü niteliğindeydi.

Özellikle 1963 sonrasında gerek sol yayınların gerekse TİP'in etkisiyle kalkınmanın soyut bir hürriyet ile olamayacağı, kalkınmanın ancak ekonomik sorunların çözümüne bağlı olduğu kabul edilmeye başlandı. Bu gelişimi tek tek kişiler açısından söylemiyorum. Türkiye aydınlarının çoğunluğu açısından söylüyorum. 1964'ten sonra artık kabul edildi ki kalkınma hürriyet sözü ile değil ekonomik sorunların çözümüyle olur. O halde ekonomik sorunların üzerine yürümek gerekir. Gerçekten bu dönemde yazı yazan ve konuşan herkes iktisadi kalkınma, iktisadi bağımsızlık, ekonomik özgürlük üzerinde duruyordu. Petrol, madenler, ilaçlar, montaj sanayii ve benzerleri gibi bir çok konu ele alındı ve işlendi.

Hangi ekonomik sorun ele alındıysa o konuda bir sömürü olayı ortaya çıkıyordu. Bir grup sömürüyor ve bir büyük kitle sömürülüyordu. Her sömürü ortaya çıktıkça aydınlar daha sola kayıyor ve giderek sınıfsal düzeyde sorunu kavrıyorlardı. Bu gelişim sıhhatli ve sindirile sindirile oluşan bir gelişim idi. Ne var ki sorunun ekonomik incelenmesinin sonunda sınıfsal yanının ortaya çıkışı, yeni bir boyut getiriyordu. Evet, tarih bir sınıflar arası çatışma idi ve sorunlar ekonomik yapıya ilişkindi, ancak sorunun çözümü siyasi yoldan geçiyordu. Bir başka deyişle sınıfsal düzeyde kavranan ekonomik sorunların çözümü, devrimci sı-

nıfın iktidara gelmesiyle mümkündü. İşte bu konu anlaşıldığı oranda TİP güçleniyordu. 1965 seçimleri bunu ortaya koyuyordu. Üstelik 1965 seçimleri sonrasında da TİP'in güçlenmesi devam ediyordu. Ülkenin aydınları sosyalist dünya görüşünü benimsiyor ve ülke her geçen gün biraz daha sola doğru gidiyordu.

Yukarda tüm aydınlar için anlatılan gelişme benzer boyutlarda gençlik içine de yansıyordu. Özellikle 1965'lerden itibaren başlayan gelişme CHP'yi geride bırakıyor ve TİP doğrultusunda yol alıyordu. Bu ise başta CHP olmak üzere diğer bütün partileri ve burjuvaziyi endişelendiriyordu. Gençlik artık bütün eylemlerini sosyalizm için yapıyordu. Bunu gören burjuvazi gençlik örgütlerini parçalamaya, çift başlı duruma getirerek susturmaya koyuldu. 1964, 1965 yıllarında daha çok CHP'nin ilericilik çizgisine paralel olan TMTF içinde bulunduğu ortamla birlikte CHP'yi geri bırakıyordu. Bu nedenle CHP artık TMTF'yi eskisi kadar tutmayacak ve AP iktidarı TMTF'yi isteğince yönetecekti. 1966 'Adapazarı kongresinden sonra artık TMTF eski etkinliğini yitirecek ve yurt sorunlarıyla uğraşmaktan çok kendini savunmaya çabalayacaktı. 1966 yılında kısmen de olsa bir varlık gösteren TMTF 1967 yılında artık çalışmaz durumdadır.

TMTF'nin çalışmaz duruma gelmesi gençlik eylemlerinin yurt çapındaki örgütlenmesinde büyük bir boşluk doğurmuştu. Herhangi bir konuda birlikte eylem yapmak zorlaşmıştı. Tüm Türkiye'de organizasyon sağlayacak bir örgütün olmayışı öğrenci eylemlerinin etkinliğini azaltıyordu.

Üst örgütün olmayışı, 1967 yılında yeni bir işlerlik çıkardı ortaya. Buna göre: dört teknik örgüt birlikte hareket etmeye başladılar. Bu örgütler şunlardır: İTÜTB, İTÜOTB, İYOTB, ODTÜÖB. Bir başka

deyişle Teknik Üniversite, Maçka, Yıldız ve Ortadoğu birliği 1967 yılındaki eylemlerde birlikte hareket edecekler ve en uzun öğrenci yürüyüşü olan İstanbul - Ankara, «Özel okullar devletleştirilmelidir yürüyüşü» nü gerçekleştireceklerdi. Üst örgütün yokluğu bu dört birliği bir araya getirmişti. Fakat yetmiyordu, bir üst örgüt gerekliydi. Bu dört örgüt TMTF yönetimi olarak Sencer Güneşsoy başkanlığındaki kurulu tanıyordu. Sencer Güneşsoy başkanlığındaki TMTF yöneticileri ise mahkeme sonucunu beklemekten başka hiç bir iş yapmıyor veya yapamıyordu.

MAÇKA TOPLANTISI

1968'in başlarında yeni bir üst örgüt oluşturulması fikri ağır basmaya başladı. İTÜTOTB kongresini yapmış ve Çetin Uygur birlik başkanlığına gelmişti. İTÜTB ise kongre öncesindeydi. Ben o zaman Hasan Yalçından boşalacak talebe birliği başkanlığı için tek adaydım. İTÜTB ile İTÜTOTB bir gençlik kurultayı toplanarak bir üst örgüt oluşturulması konusunda anlaştı. Onlar kongrelerini yaptığı için toplantı çağrısını İTÜTOTB adına başkan Çetin Uygur yaptı.

1968'in Mart ayı ortalarında Ankara İstanbul ve İzmir'den gelen gençlik temsilcileri ile Maçka'da toplandık. İTÜTB adına Hasan Yalçın ve ben katılıyorduk. Ankara'dan TMTF adına Sencer Güneşsoy, Ankara Yük. Ok. T.B.'den başkan Necla Macit. ODTÜÖB'den başkan Cengiz Haksever'den başka İzmir, Ankara ve İstanbul'dan daha epeyce örgüt temsilcisi katılmıştı toplantıya. Yanılmıyorsam otuz kişiden fazlaydık.

Toplantıda başlıca iki konu görüşüldü. Daha doğrusu toplantı iki bölümden oluşuyordu. Birinci bölüm, birleşmenin ve birlikte eylem yapmanın gereği

üstündeydi. Ikinci bölüm ise yapılacak eylemlerle ilgiliydi.

Birinci bölümde herkes söz aldı. Fazlaca bir ayrılık yoktu. Hemen herkes birleşmenin ve birlikte eylem yapmanın faydalarından söz etti. Bu konuda herkes hem fikirdi. Fakat yeni örgütlenmenin nasıl olacağı ve neler yapılacağı konuşulmaya başlayınca durum değişti. Toplantıya katılanlar ikiye bölündü. Bu bölünme sosyalizmi isteyenlerle CHP'ye paralel kalınmasını ve CHP ile diyaloğ kurulmasını isteyenler biçimindeydi. Sosyalizm yanlıları olarak ITÜTB ITÜTOTB, IYTOTB, ODTÜÖB ve bazı başka örgütler idi. Bu örgütler, Özel okullar yürüyüşünü gerçekleştirmiş ve iyi bir dayanışma ile Türkiye'deki devrimcilerin desteğini sağlamıştı ve gençlik içindeki en ileri çizgiyi temsil ediyordu.

Sencer Güneşsoy başkanlığındaki TMTF, Ankara Yüksek Okullar ve diğer bir kısım örgüt temsilcileri ise ilericiliği benimsemiş fakat sosyalizmi pek benimsememiş kişilerdi. Bunlar örgüt adına konuşmaktan ötede gençlik içinde de pek etkenliği olmayan kişilerdi.

Tartışma öyle bir noktaya geldi ki; sosyalist olmayanlar, ile sosyalistlerin yolu ayrıldı. Sosyalist olmayanlar, NATO'yu benimsemediklerini fakat «NATO' ya Hayır» diyemeyeceklerini, Çetin Altan ve Muammer Aksoy gibi insanlarla okullarında konferans verdirmeyeceklerini söylediler. NATO'ya hayır deyip dememe öyle uzun bir tartışma halini aldı ki, ben önce tek tek temsilcilere sorularak, durumun aydınlığa kavuşmasını önerdim. Öneri uygun bulundu ve herkese soruldu:

«NATO'ya evet **mi, hayır mı diyorsunuz?»**

Bütün cevaplar «Hayır» idi. Fakat konu orada bitmedi. Özellikle Ankara'dan gelenler:

«Biz hayır diyoruz ama, şimdi bunu kitleye karşı söylemek olmaz, onun için biz...» diye sözü uzatıyorlardı ki. Hasan Yalçın kızdı:

«Bu toplantıdan hiç bir sonuç çıkmayacağı anlaşılmıştır. Saatlerdir bir konuya takılıp kaldık. İTÜTB delegasyonu olarak toplantıdan çekiliyoruz» dedi.

Toplantıdan ayrıldık. Biraz sonra ODTÜÖB delegasyonu ve diğerleri bizi izledi. Kendi aramızda yaptığımız görüşmelerde yeniden bir toplantı düzenleyerek üst örgütü oluşturmayı, bu üst örgüte göstermelik örgütleri almamayı ve sosyalist çizgideki örgütlerin birleşimini sağlamayı ve böylece devrimci potansiyeli gerçekten devrimci bir çizgide değerlendirmeyi ön görerek dağıldık.

Aradan bir ay geçmemişti ki, Ankara'da «Devrimciler Güçbirliği» adı altında bir birlik kurulduğu ilân edildi. Maçka toplantısında bize karşı olanların tümü bu birliğe girenler arasındaydı. «Devrimciler Güçbirliği» alelacele ve bizden habersiz kurulmuştu. Özellikle teknik örgütler en hareketli ve en ilerici örgütlerdi. Devrimciler güç birliği ise bizden gizlice ve Maçka toplantısında «NATO'ya hayır» diyemeyeceklerle beraber kuruluvermişti. Üstelik devrimciler güçbirliğinin başında tabii senatör Kadri Kaplan bulunuyordu. Hareket düpedüz bize karşı plânlanmıştı. 27 Mayıs'çılar 1960'dan sonra İnönü ile anlaşmışlar daha doğrusu İnönü'ye yanaşmışlardı. Anlaşılan oydu ki, belli çizgiden daha ileri gidilmemesi isteniyordu. Özellikle gençliğin 27 Mayıs'çılardan ve Atatürk'çülerden ayrı olarak örgütlenmesi tehlikeli bulunuyordu.

Özellikle 1967'den itibaren Türkiye'deki devrimciler her konuya sınıf açısından bakmaya yönelmişlerdi. 27 Mayıs ve Atatürk ilkeleri geride kalmış, devlet, ordu ve egemen sınıflar doğru olarak kavranmaya

başlanmıştı. Fakat bizim aydınlarımızın yapısında biraz tepeden inmecilik vardır. Tanzimatta, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda ve daha birçok olayda bu tavrı görmek mümkündü. 1960'ta ise bu tavır; «halka rağmen halk için» diye ifade ediliyordu. 1960'tan sonra sürekli bir Cunta söylentisi içinde yaşamıştık. Cuntacılık oldukça taraftar buluyordu. Sosyalist dünya görüşünün yayılmasıyla bu tür eğilimler azalmıştı ki bir Mihri Belli çıktı «Asker, sivil, aydın zümre» diye bir lâf tutturdu ve cuntacılığa sosyalist literatürde bir yer verdi. Milli demokratik devrim «Asker, sivil, aydın zümrenin devrimci geleneğine» binaen gerçekleştirilecekti. Tam sosyalist teori benimsenip Cuntacılık bir kenarda bırakılıyordu ki. Mihri'nin bu teorisi imdada yetti(!)

29 Nisan 1968 tarihli ve 24 sayılı Türk Solu dergisinde Mihri Belli şunları yazıyordu:

«YA GÜÇBİRLİĞİ YA FAŞİZM»

Türk toplumunda emperyalizmin iş birlikçisi sömürücü güçlere karşı duran, tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye'nin bir gerçek olmasını özleyen ve bu uğurda Anayasa'nın sağladığı hak ve özgürlüklerden son katresine kadar yararlanarak eyleme girişme azminde olan örgüt, kurum ve çevreleri kucaklayan DEVRİMCİ GÜÇBİRLİĞİ kurulmuştur.

...27 Mayıs 1960'da böyle bir çatı kurulmuş ve tarihsel gelişmemizi etkiliyebilmiş olsaydı, bugün Türkiye, Amerikan emperyalizminin vesayetinden çoktan kurtulmuş olur ve bağımsız, demokratik bir ülke olarak sosyalizme giden kendine özgü yolda bir hayli yol almış olurdu.»

Türk solunun bu 24. sayısında Devrimcileri yurtseverleri ve her Türk'üm diyeni devrimci güçbirliğine

çağıran başka yazılar da yer alıyordu. Örneğin, bu sayıda Mucip Ataklı «Nisan 1960 ve Dev-Güç 1968» adı altında bir yazı yayınlıyor ve yazısını şöyle bitiriyordu. «Bu inançla, bu iman ve anlayışla dolu olarak, Atatürk gençliğinin 1960 Nisan'ının bu yıldönümünde Türkiye Devrimciler Güçbirliği'nin (Dev-Güç) her gün daha fazla kuvvetlenerek başarıya ulaşacağına inanıyoruz. Muhtaç olduğumuz kudreti damarlarımızdaki asil kanda bularak, önümüze çıkacak her engeli yıkacak ve kesinlikle hedefimize ulaşacağız. Bundan hiç kimsenin şüphesi olmasın.»

Türk Solu'nun yine aynı sayısında da Devrimci Kuruluşlar Güçbirliği İcra Komitesi Başkanı olarak Kadri Kaplan, «Devrimciler Güçbirliği'nin anlam ve kavramı» üzerine yazdığı yazıda şunları söylüyordu:

«Burada unutulmamalıdır ki, rejim ve egemenlik anlayışında, düşüncede ve kültürde rasyonelleşmek hedefini güden Atatürk devrimleri, aralıksız devam etmezse, yeniliğe karşı olan zihniyet değişmekle kalmayıp, tarihsel kökeninden devamlı beslenerek gelişmeye karşı engel yaratmaktadır. Bu engel, son zamanlarda olduğu gibi, devrimlerin temeline yönelen bir irtica şeklinde kendisini göstermektedir. Bu yüzdendir ki, bir yandan irtica ile şiddetle mücadele edilirken diğer yandan da radikal reformlarla alt yapı değişikliklerini gerçekleştirmek hayati önem taşımaktadır.

Üst yapıda irtica ile savaşla birlikte keyfi idareye, cehaletle ve bozuk düzenin kökü olan eğitim düzeniyle savaş verilirken, diğer taraftan alt yapıyı kurmaya engel olan emperyalizm, kapitalist sistem ve toprak ağalığından gelen sömürüyle savaşmak gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki, irtica denen olayın

besleyicilerinden biri, hatta en başlıcası alt yapıdaki bu sömürü düzenidir. Bu düzen ortadan kalktığı zaman irtica besi köklerinden kopacak ve yaşama imkânı bulamayacaktır. İşte o zaman gerçekten laik bir yönetim ile gerçekten din ve vicdan özgürlüğünü kullanan kişilerden bahsetmek mümkün olacaktır. Diğer yandan yapılacak bu değişiklikler, tam bağımsız ve gerçekten demokratik güçlü Türkiye'nin ve sıhhatli Türk toplumunun yaratıcısı olacaktır.»

Kadri Kaplan'ın yazısı bu paragrafla bitmekteydi. Bu yazının yanında TMTF Başkanı olarak Sencer Güneşsoy «TMTF ve Güçbirliği» başlıklı yazısını:

«Özlemini duyduğumuz çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmış, tam bağımsız Türkiye için, devrimci kuruluşlar tek mücadelelerinin yanı sıra Türkiye Devrimciler Güçbirliği içinde de müşterek hedefler yolunda tek vücud halinde daha güçlü olarak mücadele edecek ve muvaffak olacaktır.» diye bitiriyordu.

Durum açıkça görülüyor ki, Güçbirliği'nin yönetiminde bulunanlar bir takım reformlarla çağdaşlaşmaktan, bir başka deyişle 1965 yıllarında yetersizliği görüldüğünden dolayı aydınlarca benimsenmeyen duruma gelmiş soyut bir kalkınmadan Atatürk ilkeleri ve 27 Mayıs düzeyinde söz ediyorlardı. Bu geri çizgiden ötürü, biz devrimcilerin daha doğru deyişle sosyalist çizgideki devrimcilerin bu harekete katılmasını yanlış buluyorduk. Geri bilinç düzeyindeki kadrolar bizi sosyalizme götüremezlerdi. Tam tersine biz onların işine yarardık ve onlar kendi programlarını uygularlardı. Üstelik ilk fırsatta bizi harcamaları da cabası.

Büyük bir iddia ile kurulan Dev-Güç, önce iki bildiri ile ortaya çıktı. Bu bildirilerden birinde «Esas amaç ve temel hedef» açıklanıyordu, diğerinde ise; sloganlar sıralanıyordu. Bu iki bildiriyi aynen alıyorum.

«ESAS AMAÇ VE TEMEL HEDEF

1. ESAS AMAÇ: Tam bağımsız Türkiye anlayışı içerisinde Anayasa hedeflerinin eksiksiz, olarak gerçekleştirilmesi için çaba sarfetmek.

2. TEMEL İLKELER

1. Tam bağımsızlık ilkesi
2. Millî devlet ilkesi
3. Gerçek demokrasi ilkesi
4. Laik devlet ilkesi
5. Sosyal devlet ilkesi
6. Hukuk devleti ilkesi

Tam bağımsız, millî demokratik, laik, sosyal hukuk devleti.

Tam bağımsızlıktan, ekonomik sosyal ve kültürel alanlarda bağımlığa ve bunun sonucu (NATO ve benzeri denemelerde olduğu gibi) siyasal alanda hükümranlık kısıtlamasına yol açan ve millilik niteliğini bozan ilişkilerin her çeşidine karşı olmak anlaşılmaktadır.

Millilik'ten, her bakımdan hükümranlık hakkına sahip bir devlet varlığı ve çağdaş uygarlık zihniyeti ile geliştirilmiş milli Türk kültürü ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının eşit hak ve yüce çıkarlarına dayalı sosyal ve siyasal bir yapı anlaşılmaktadır.

Gerçek demokrasiden, sosyalleştirilmiş demokratik bir toplum düzeni ve demokratik bir yönetim anlaşılmaktadır.

Laiklik'ten dinsel esas ve ihtiyaçların, beşerî hukuka dayalı olması gereken kamu düzeninin tamamen dışında tutulması, devletin din ve mezhepler karşısında tarafsızlığını sürdürmesi ve din karşısında bağımsızlığını koruması, devrim konularının eksiksiz olarak uygulanması ve bu esasların sınırladığı çerçeve içerisinde din ve vicdan hürriyetinin, kişisel alanda baskısız ve kınamasız olarak kullanılması, toplumun hurafelerin baskısından kurtarılması ve düşüncede bilime gereken yerin verilmesi anlaşılmaktadır.

Sosyal devlet'ten, eşitlik ve adalet ilkeleri içinde emeğin değerlendirilmesi, emek dışı kazançların reddedilmesi, herkese insanlık onuruna yaraşır geçim imkânının, güvenliğinin ve özgürlüğünün sağlanması, gerek aydınla halk, gerekse çeşitli sınıflar ve iş meslek gurupları arasındaki imtiyazların kaldırılması anlaşılmaktadır.

Hukuk devletinden, Modern hukuk devleti ile insan haklarına dayalı ve yasaların egemen olduğu bir devlet düzeni anlaşılmaktadır.

3. TEMEL HEDEF: Tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye'nin kurulması için, Türk halkının çıkarlarına karşı olan güçlerle savaşmak.

4. KARŞI GÜÇLER VE SAVAŞ HEDEFLERI:

1. Din sömürücülüğü ile savaş.

2. Emperyalizmin her çeşit tahakkümü ile savaş.

3. Kapitalist sistem ve kurumların ve toprak ağalığının yarattığı her çeşit sömürü ile savaş.

4. Keyfi idareyle savaş.

5. Cehalet ile ve mevcut eğitim düzeni ile savaş.

5. YÖNETİMDE İŞBİRLİĞİ İÇİN TEMEL İLKELER

1. Eşit temsil esasına dayalı kollektif yönetim.

2. Kuruluşların kendi alanlarına ilişkin konularda tam insiyatifini koruması.

3. Siyasal partiler dışı sevk ve idare.

4. Anayasa hukuku dışına çıkmamak.

5. Temel ilkeler dışına çıkmayan ve yetkili kılınan hususlarda güç birliği genel kurulunun ve yürütme kurulunun kararlarına uymak.

6. Birlikten çıkışta serbestlik.

7. Güç Birliğinin çalışmalarına ilişkin olan kuruluşlar arası anlaşmazlıklarda, taraflar son karara varmadan önce, genel kurul ve yürütme kurulunun hakemliğini kabul etmek.

8. Kuruluşlardan birine yapılacak baskı ve tecavüzün karşısına toplu olarak çıkmak.»

Güçbirliğinin sloganlarını taşıyan bildiri ise aynen şöyle:

«DEVRİMCİLER GÜÇ-BİRLİĞİ SLOGANLARI

1. Ağalığın düzenidir - haksız ve bakımsız toprak. Halkın düzenidir - kendi toprağında - özgür çalışmak.

2. Kalkacaktır ergeç - fikir suçu.
Kurtulacaktır derebeylik kalıntısından Türk ulusu.
3. Yürüyeceğiz - yarının aydınlıklarına.
Vura vura - bütün karanlıklarına.
4. Emperyalizmin zincirini - kıracaktır, halk.
Olacaktır ülke tam bağımsız - muhakkak.
5. Dine saygı - yobaza kaygı - din sömürücüsüne yargı.
6. Emeksiz ve haksız kazanca - sille
Çalışarak kazanan herkes - bizimle.
7. Türk'ün değerini - ümmetçiliğe - feda etmeyiz.
Ülke zenginliğini - emperyalizme - peşkeş çekmeyiz.
8. Türk ulusunun tam bağımsızlığını - ikinci kez
Kurtaracaktır yine - ulusun azim ve kararı-bunu bilsin herkes.
9. Yarının yaratıcı emekçileriyiz Mustafa Kemâl ruhunun Milliyetçileriyiz.
10. Ulusal demokratik devrimdir - yolumuz
Eğer verirsek elele - Bükülmez kolumuz.
11. Halka düşmandır - savaş hedefimiz dörtler.
Silinecektir hepsi - sadece gününü bekler.
12. Kaynaklanırız ulusal kurtuluş savaşından.
Varacağız hedefe - 27 Mayıs aşamasından.
13. Emperyalizm - işbirlikçi - ağa - destekçi
Ulusum iyi belle - bunlardır - çıkarına köstekçi.
14. Milli - Laik - Sosyal - Hukuk Devleti - İlkelerimiz.

Tam bağımsız Türkiye - Gerçekten demokratik yönetim - Bunları gerçekleştirebilecek bizleriz.

15. Atatürk Devrimleri 27 Mayıs Baş tacımız.

Vardırmaktır hedefine bunları - bütün amacımız.»

DEV - GÜÇ ISTANBUL'DA DA ÖRGÜTLENIYOR

Ankara'da aceleyle kurulan Dev - Güç Mayıs ayında İstanbul'da örgütlenmeye yöneldi. TMGT aracılığı ile toplantıya çağrıldık. Dev - Güç'ün İstanbul'daki örgütlenmesi TMGT çevresinde olacaktı. TMGT'nda geniş bir toplantı düzenlendi. Toplantıya Dev - Güç'ün ağır topları da katılıyordu.

Bizim tavrımız doğal olarak Dev-Güç'e karşıydı. Çünkü Dev-Güç bize karşı kurulmuştu. Daha ileri çizgide örgütlenmemizi engellemek üzere aceleyle ve komik sloganlarla kurulmuş bir birlikti bu. Katılan örgütlerin çoğu tabela örgütüydü. Ne yığınlara dayalı bir güçleri vardı, ne de Türkiye sorunlarını doğru koyuyorlardı. Örgüt yönetimindeki insiyatif Atatürk ilkeleri ve 27 Mayıs çizgisinden ileri gitmiyen ve gidemiyecek kişilerdeydi. Geniş öğrenci kitlesiyle bağı olan örgütler teknik kesimdeki örgütlerdi. Bizim Dev-Güç'e katılmamız, elimizdeki gücü geri çizgiye devretmek ve onların son tahlilde cunta hesaplarına alet olmak demekti. Devrimci güçbirliğine inanıyorduk. Fakat bu birlik gerçekten devrimci olanların güçbirliği değildi. Tam tersine gerçek devrimcileri sapmaya götürecek ve devrimci çalışmalara engel olacakların birliği idi. Çünkü İnönü ile yandaşlaşmış 27 Mayıs'çıla-

rın katkısıyla kurulan bu birliğin gençliğe yaptığı teklifin gerçek anlamı şuydu:

«Siz devrimci bir iktidar istiyorsunuz. Biz 27 Mayıs'ın eksik olduğuna inanıyoruz. Onun yolundan giderek bu eksiği tamamlayacağız. Bizimle gelin iktidara ortak olun.»

Evet Dev-Güç'ün gençliğe çağrısı, iktidar ortaklığına çağrıydı. Gençliğin gençlik olarak hele de öğrenci gençlik olarak iktidara yönelmesinin sosyalist teoride yeri yoktu. Bu olsa olsa Jön-Türk geleneğinin bir çeşidi olabilirdi. Bu nedenlerden ötürü Dev-Güç'e girmiyecektik. Zaten Ankara'dan başlayan hareketlere karşı daimi bir kuşkumuz vardı. Kimin neye oynadığı belli olmuyordu. Politikanın çirkefi orada oynanıyordu.

TMGT'deki toplantı başladı. Örgüt temsilcileri tek tek çıkıp birliğe katıldıklarını bildiriyorlardı. Ben söz aldığım zaman; özetle:

«Devrimcilerin üst örgütü böyle bir örgüt olamaz. Bugün devrimcilerin ihtiyacı, Türkiye çapında hareketin bütünlüğünü sağlayacak ve gerçekten devrimci bir çizgi izleyecek bir üst örgüttedir. Bu birliğin ise bilinç düzeyi yetersizdir. Bu yetersiz bilinçle yapılacak hareketler doğru eylemler olamazlar. Bu nedenle biz bu örgüte katılmayacağız» dedim. Kadri Kaplan beni cevapladı:

«Harun Karadeniz'e tavsiye ederim, Lenin'in Çocukluk Hastalığı kitabını okusun. Orada devrimi sadece sosyalistlerin yapamıyacağı yazılıdır.»

Ben tekrar söz aldım ve:

«O kitabı okumak yetmez, doğru dürüst anlamak gerekir. Lenin devrimde çeşitli sınıf ve tabakaların rolüne değinmiştir. Fakat çeşitli sınıf ve tabakalara düşen görevleri belirleyen bizzat Lenin'in kendisidir.

Yoksa Lenin yarı bilinçli ya da bilinçsiz kadroları üst örgüt nteliğinde görmemiştir. Lenin'in yaptığı iş çeşitli tabakalara düşen görevleri tayin ederek onları devrimci eyleme katmak olmuştur. Biz burada bu birliğin bilinç düzeyinin eksik olduğunu, buradan her örgütün temsilcisinin katılacağı üst kurulun da yetersiz, hatta yanlış olacağını görüyoruz ve bu nedenle bu birliğe katılmıyacağımızı beyan ediyoruz.»

İTÜÖB adına benim yaptığım bu konuşmadan sonra görüşmeler devam etti. İTÜTTOTB adına Çetin Uygur da kendi örgütünün bu birliğe katılmayacağını söyledi. FKF İstanbul sekreterliği de bize paralel düşünüyordu. Ne var ki genel merkez olarak Ankara bu birliğe katılmıştı.

Teknik camia olarak bizim katılmamamız Dev-Güç için: «İstanbul'da ölü doğdu» denilmesine neden olmuştu. Çünkü o yıllarda geniş öğrenci kitleleriyle bağı olan ve aktif örgütler teknik örgütlerdi.

Dev-Güç bir süre bildiri yayınlayacaktı. Fakat bir süre sonra sadece adı kalacaktı. Ne varki «Türk Solu» dergisi «Dev-Güç gerçekten dev bir güçtür,» «Güçbirliği bozguncuları ihanete gidiyor.» gibi sloganları kapak yapacak ve Dev-Güç'ü yaşatmaya çalışacaktı. Gerçi Dev-Güç gençlik içinde tutunamayacak kaybolup gidecekti. Fakat Dev-Güç'ün getirdiği ilişkiler birçok devrimci gencin cuntalara umut bağlamasına yol açacak, ve bazı gençlik örgütleri eylemlerini cuntacı çizgide sürdüreceklerdi.

Ben öğrenci birliğimizin Dev-Güç'e katılmayacağını söylediğimden ve Dev-Güç'ün yanlışlığını savunduğumdan dolayı devrim düşmanı ilan edilecek, birçok yerde oportünist olarak yerilecektim. Burada belirtmek istediğim bir nokta daha var. Bu Dev-Güç'e katılan gençler son bir iki yıldır, gençlik eylemlerinde

bulunan kimselerdi. Sosyalizmin kuruluşunda cuntayı açıktan açığa savunmuyorlardı. Fakat içinde bulundukları ilişkiler onları cuntacılara faydalı eylemler yapmaya götürüyordu. Bazıları ise daha heyecanlı idiler ve cunta getirebilecek olaylar çıkarmaya özellikle gayret sarf ediyorlardı. Geniş öğrenci kitleleri karşısında ise son derece keskin nutuklar atıyorlardı. Çoğunlukla şiddet taraftarı oluyorlar ve bu davaya hayatlarını koyduklarını ölmeye hazır olduklarını yansıtıyorlardı.

MDD'NİN GENÇLİK KURULUŞLARINI ELE GEÇİRMESİ

Milli demokratik devrim görüşü gençler arasında ilk kez 1966 yılında ortaya çıktı. MDD görüşünü benimseyen ilk örgüt «Devrimci Hukukçular»dır. Fakat MDD görüşü, daha sonra kurulan DÖB ile eyleme geçti. Kısa adı DÖB olan «Devrimci Öğrenciler Birliği» kurulduktan kısa süre sonra çatışmaya yönelik bir eylem çizgisi izlemeye başladı.

MDD görüşü ilk yıl gençlik arasında pek tutunmadı. Fakat 1968 yılından itibaren tutunmaya başladı. MDD bir yandan gençlik içinde yerleşmeye çalışırken, öte yandan TİP içinde çalışmaya başladı. TİP içindeki ilk çalışma Şişli ilçesinde yapıldı ve ilçe ele geçirildi. Daha sonra diğer başka ilçeler ele geçirilecek ve nihayet TİP İstanbul İl örgütü de MDD'cilerin eline geçecek ve fakat geçtiği andan itibaren adeta kapatılacaktı. Burada belirtmek istediğim nokta, MDD'cilerin çalışmalarının, bir örgütü çalıştırmaktan çok o örgütü ele geçrimeye yönelik oluşuydu. Bir örgüt ya da bir ilçe hedef seçiliyor ve ele geçiriliyordu ancak ele geçirildikten sonra bir çalışma yapıl-

mıyordu. Bunun en iyi örneği TIP İstanbul II örgütü idi. Bir örgüt ele geçirilince, başka bir örgüt ele geçirmek üzere yeni çaba başlıyordu. Hemen aynı insanlar yeni örgütü ele geçirinceye kadar uğraşıyorlardı.

1968 yılı içinde bir çok örgüt MDD'cilerin eline geçti. Dev Güç bu dönemde kuruldu. Biz karşı çıktık. Bir süre sonra hedef seçildik ve nihayet 1969 Nisan'ında yapılan İTÜÖB kongresinde örgüt MDD'cilerin eline geçti. Kongre asker, sivil, aydın zümre ve feodalite konusunda uzun tartışmalara sahne olmuştu. Kongre bir hafta kadar sürdü ve bitti. O tarihte FKF İstanbul Sekrterliği MDD'ci değildi, fakat FKF Genel Merkezi ise MDD'ci bir çizgide Dev-Güç'ün kurucuları arasında bulunuyordu.

İTÜOB'nin MDD'cilerce ele geçirilmelerinden sonra, MDD'cilerin tek hedefi FKF İstanbul Sekreterliği oldu. İstanbul sekreterliğinde Veysi Sarıözen ve Sıtkı Coşkun özellikle saldırılan iki isim idi. Sekreterliğe yapılan baskı kaba kuvvete kadar döküldü. Sekreterlik çalışamaz duruma geldi ve istifa etti. FKF İstanbul sekreterliğinin istifasından sonra artık gençlik kesimi ele geçirilmiş oluyordu. 1969 Ekim ayında FKF olağanüstü Genel Kurulu toplandı. FKF adı değiştirildi ve örgütün adı: «DEV-GENÇ» oldu.

Dev-Güç 1968 Kasım'ından sonra, ki bu tarih Samsun - Ankara yürüyüşünün bitiş tarihidir. Pek varlık gösteremeyecek ancak onun yerine DEV-GENÇ benzer bir çalışma içine girecekti.

GENÇLİK EYLEMLERİNİN BİTİM NOKTALARI

Çağımızda gençlik eylemlerinin üzerine bunca söz edilişi, gençliğin önemli bir devrimci topluluk ol-

masından çok hareketli bir topluluk olmasındandır. Çağımızda toplumu, bulunduğu üretim biçiminden yeni bir üretim biçimine geçirecek olan devrimci güç işçi sınıfıdır. Gençlik eylemleri bu sınıfın eylemleriyle bütünleşebildiği ölçüde doğru ve faydalıdır. Yoksa gençlik eylemleri kendi başına olumlu sonuçlara ulaşamaz. Gençlik eylemleri bir noktaya kadar faydalıdır, fakat bir noktadan sonra fayda getirmez. Eylemin devamı olanaksızlaşır. Gençlik örgütlerinin ve gençlerin gücü sınırlı kalır. Bir başka deyişle toplumdaki gelişmeler ve eylemler gençliği aşar. Bu noktadan öte eylem, başka örgütler tarafından yürütülmesi gereken boyutlara ulaşmıştır. Eğer gençlik yeni boyutlara ulaşmış eylemi kendi başına yürütmeye devam ederse büyük yanlışlara varır.

Toplumsal yapıya karşı yürütülen öğrenci eylemlerinin sınırı, kendiliğinden sınıf olan emekçilerin kendisi için sınıf olması için, bir başka deyişle emekçi sınıflara bilinç taşıma olarak tanımlanmıştır. Bunun ötesine taşan eylemler çoğunca bir siyasi örgüt yani bir parti tarafından yürütülmelidir. Bu görüş şimdiye dek bir çok defa söylendi, yazıldı. Ancak ben burada bu sorunu içinde bulunduğum bazı olaylarda ele alacağım ve olayların gelişimi içinde tartışacağım.

Gençlik eylemlerinin bitim noktalarını tartışacağım olaylardan biri, Gerze «Tütün Mitingi»dir. Biz Tütün konusundaki sömürüyü anlatmak için İstanbul'dan kalkıp Gerze'ye gittik. Orada büyük ilgiyle izlenen ve benimsenen bir miting yaptık. Bizim bu çalışmamızın sonucu orada bir «Tütün Ekicileri Cemiyeti» kuruldu. Bu da çok güzel. Fakat biz o noktada tükendik. Çünkü, bir gençlik örgütü olarak orayla ilgilenmemiz artık mümkün değildi. Ben şu an o cemiyetin yaşayıp yaşamadığını bile bilmiyorum. Halbuki,

o derneğin mücadelesini yürütebilecek ve her yeni durumda bir eylem koyacak veya doğru tavır alabilecek olduğunu sanmıyorum. Bu derneğin kurucularının hiç değilse daha bir süre bilgi ve bilinç olarak desteklenmesi gerekirdi. Hiç bir gençlik örgütü ise bunu yürütemez. Eylemin sürekli olabilmesi için bir parti çalışması gereği ortaya çıkar.

Gençlik eylemlerinin boyutları hakkında bir fikir vermesi açısından bir anımdan söz etmek istiyorum. Bir gün Sağmalcılar'da bir lokale konuşmacı olarak çağrıldım. Vardığımda lokalin işçilerle dolu olduğunu gördüm. Nutuk atan bir konuşmacı olmaktan çok sohbet eden biri olarak konuşmaya başladım ve öylece de sürdürdüm. Merhaba nasılsınız? diye başladım ve elimi rasgele bir işçiye uzattım ve:

— «Nere çalışıyorsunuz?»

— «Yün İplik Fabrikasında»

— «Kaç lira alıyorsun? memleket neresi? gibi sorularla önce işçiyi tanıdım. Sonra, başladım artıkdeğer hesabına. Ben sordum işçiler cevap verdiler. O fabrikada çalışan birkaç işçi daha varmış, benim sorularıma beraber cevap veriyorlardı. Ben fabrikanın kapasitesini günde kaç işçiyle ne kadar yün işlediğini, yünü kaça aldığını, ipliği kaça sattığını, bu iş için ne kadar işçi ücreti verdiğini, amortismanın ne tutacağını ve nihayet bir işçinin yevmiyesine karşılık patronun ne kazandığını tamamen işçilerin verdiği rakamlara dayanarak hesapladım. Patronun kârı ortaya çıkınca bir de soru sordum.

«Aranızda Orta Anadolu'dan, Doğu Anadolu'dan olanlar var mı? Sakın şu fabrikalarda işleyip boyadığınız yünler, sizin köylerde kardeşlerinizin büyüttüğü koyunların yünü olmasın?»

Herkes sandalyesinde şöyle bir sallandı. Sonra birisi patladı: «Ben gidiyorum arkadaş. Ben artık bir hafta uyuyamam... Ben zaten bunları biraz biliyordum, şimdi de sen anlattın böyle, ben artık daha dinleyemem, ben fabrikadaki arkadaşlara anlatmak istiyorum, bir türlü anlamıyorlar. Ben daha uyuyamam. Ben gidiyorum.» ve kalkıp gitti.

Ben konuşmayı biraz daha sürdürdüm. Sömürünün yalnızca yün ipliğinde olmadığını bütün dallarda olduğunu anlatarak konuşmayı bitirdim. Sonra yanımdaki iki arkadaşla kalkıp Gümüşsuyu yurduna doğru yola çıktık. O günüm çok yoğun geçmişti, akşam saatinde Sağmalcılar'a gitmek ve tekrar Gümüşsuyu'na dönmek hayli yorucuydu. Fakat iyi anlatmıştım sorunu. Sömürüyü gözler önüne sermiştim adeta. Görevini yapmış insanların huzuru içinde yurda yatmaya dönüyordum. Mutluydum, sevinçliydim. «İyi oldu doğrusu» dedim kendi kendime. Fakat Saraçhane'de minibüsten inince neşem kaçtı. Bir yanlışlık bir eksiklik vardı bu işte. Ben iyi anlatmıştım anlatmasına fakat, o işçinin uykusunu iyice kaçırmıştım ama ben huzur içinde uyumaya gidiyordum. İşçiyle farklı konumdaydık. Ben neşeliydim o huzursuz. Ben uyumaya gidiyordum o, uykusuzluğa. Ben rahatlamışım, onun rahatı kaçmıştı. Ters düşmüştük işçiyle. Korkunç bir ağırlık kapladı içimi. Biraz önceki neşemden eser bile kalmamıştı.

Sonra düşündüm uzun uzun. Ben bir öğrenci örgütündeydim ve bir daha o işçiyi göremeyecektim. Öte yandan «oh» deyip rahatlamak söz konusu olamazdı. Çünkü, «görevi bitti» olamazdı. Bir görev bittiği anda bir başkası ve daha önemlisi başlıyordu. Benim için de bulunduğum örgüt ve ilişkiler ise soruna çözüm

getirecek konumda değildi. Neşemin kaçması doğruydu.

Gençlik eylemlerinin yetersizliği için petrol sorununu da örnek vermek istiyorum. Evet 1965'te başlayan petrol sorunu ve milli petrol kampanyası çok başarılı olmuştu. Petrol konusu enine boyuna anlatılmış ve kamu oyuna maledilmişti. Fakat sonuç ne? Biz petrol konusu anlaşılır anlaşılmaz, daha doğrusu biz durumu açıklar açıklamaz, Türkiye ayağa kalkacak ve petroller millileştirilecek sanıyorduk. Bu kanıyı özellikle kendim için söylüyorum. Fakat hiçte öyle olmadı. İlk ayağa kalkanlar petrolde bizi sömürenler ve onların yerli ortakları ve yardakçıları oldu. Bunlar halktan evvel ayağa kalktı ve bir daha da oturmadılar. Her fırsatta biraz daha ilerlediler ve durumlarını garantiye aldılar. 1975 Türkiye'sinde halâ yabancı petrol şirketleriyle uğraşıp duruyoruz. Bir başka deyişle öğrenci eylemi olarak çok başarılı olan eylem Türkiye ve halk açısından pek başarılı değildir. Çünkü olayın boyutları bir sosyo-ekonomik yapının değişmesi, bir uluslar arası ilişkilerin koparılması, emperyalizm ile ilgilidir. Bu boyutlara ulaşan bir olay ise öğrencileri çok aşmaktadır.

Gençlik eylemlerinin boyutlarıyla ilgili olarak bir de «Kanlı Pazar» olayını tartışmak istiyorum. «Kanlı Pazar» olayı her yönüyle içinde yaşadığım bir olay. İlgili bölümde detayları anlatılan bu olay bir çok yönden öğrenci örgütlerini aşan bir olaydır. Biz 6. filoya karşı öğrenci eylemlerini düzenleyen örgütler olarak başarılıydık. Filoyu sürekli protesto ettik ve planladığımız üzere sorunu büyük bir kitleye benimsettik. 16 Şubat 1969'da yapılan Beyazıt Taksim Yürüyüşü 1960, 1970 arasındaki en büyük yürüyüştür. Fakat sonuç ne?

Öğrenci örgütlerinin boyutları halkı toplamaya yetiyor. Fakat, ötesine yetmiyor. Yetemez de. Biz o günlerde büyük insiyatif sahibiydik. Ancak bütün olayları gençlik örgütleri olarak planlıyor ve yürütüyorduk. Hem de 76 örgütün imza yetkisi elimizdeydi. Bu örgütler arasında Anadolu'daki birçok devrimci kuruluştan tutun da, bizim üst kuruluşlarımıza ve bazı sendikalara kadar bir çok örgüt vardı. Bütün bu imzaları kullanma yetkisi elimizdeydi. Bu örgütlerin bize bıraktıkları imza yetkisini kötüye kullanmadığımız inancındayım. Ancak biz nihayet bir öğrenci örgütüydük. Bir 6. filoya karşı on binlerce insanı yürütmek daha ciddi bir iş olmalıydı. Kanlı pazar öncesi bir saldırı olacağı belliydi. Aramızda son derece ciddi olarak yürüyüşün nasıl bitirileceğini tartışmıştık. Bir saldırı olacaktı, fakat bu saldırı mevcut toplum polisinden gelecekti. Saldırıya karşı silahlanmak polise karşı silahlanmaktı. Daha da sonrası orduya karşı silâhlanmak olarak geliyordu. Bu ise bizim işimiz değildi. Böyle bir eyleme talip te değildik olamazdık da. Kısaca olay bizi aşıyordu ve biz mağlubiyeti kabul ederek yürümek zorundaydık. Bu olay gerçekte bir siyasi partiyi bile aşan özellikler taşıyordu.

Biz o günlerde o kadar kendi başımıza ve o kadar yalnızdık ki, hiç bir partideden en ufak bir ilgi görmüyorduk. Özellikle TİP ortalarda yoktu. Daha doğrusu bizimle hiç ilgisi yoktu. Fakat parti üyeleri gelip bizim planladığımız eylemlere katılıyordu. Evet filoyu protesto olaylarının boyutları gençlik kuruluşlarını aşmıştı ve doğrusu bu bir parti eylemi olmalıydı. Ve gençlik kuruluşları o eyleme katılmalıydı. Durum ise tam tersi idi. Eylemi biz plânlıyor ve yapıyorduk parti üyeleri ve sendika üyesi işçiler bizim eyleme katılıyorlardı. Denebilir ki TİP gibi bir partinin böyle bir

eyleme katılması veya örgütlenmesi, partinin kapatılmasına neden olabilirdi. En uçta söylenebilecek görüş budur. Bu halde bile Parti bizimle ilgi kurmalı ve bize en azından öneride bulunmalı idi. Hareketin boyutları açısından bizimle görüşmeli ve çekilmeliydi. Eylemin içinde ne biz partiyle ilişki kurduk ne de parti bizimle ilişki kurdu. Ve 16 Şubat başarı ve başarısızlıklarıyla «Kanlı Pazar» olarak bitti.

Buraya kadar verdiğim örnekler daha çoğaltılabilir. Fakat sanırım gençliğin eylemlerinin bitim noktası için şu genel ilkeyi belirlemek için yeterlidir. Genel olarak «Gençlik eylemleri iktidara yöneldiği anda biter.» Daha doğrusu, eylem iktidara yöneldiği anda, gençliğin faydalı hareket sınırı aşılmış ve partinin eylem alanına girilmiş demektir.

Tütün Ekicileri Cemiyeti'nin kurulmasından sonra yapılacak iş bir parti etrafında iktidara yürümektir. Çünkü çözüm bir iktidar sorunudur. Yün iplik fabrikasının işçilerinin sorunu da ancak iktidar sorunuyla çözüme kavuşacaktır. Kanlı Pazar olayı ise bizi yine iktidar sorunuyla karşı karşıya getirir. Bu nedenle diyorum ki öğrenci eylemleri bir noktadan sonra yararsızlaşır, hatta zararlı olmaya başlayabilir. Işte bu noktanın iyi belirlenmesi gerekir. Sanırım bütün bu nedenler ve gençliğin yapısı dikkate alınarak gençliğin görevi: «Emekçi sınıflara bilinç taşıma» diye tanımlanmıştır.

1969 yılında benim gençlik olaylarından çekilmem biraz da olayların gençliği aşmasından ve gençliğin iktidara yönelen eylem biçimini benimsememem olmuştu. Bunu bugün söylemiyorum. Benimsediğim eylem çizgisini 1969 Nisan'ında yayınladığımız «ITÜÖB yönetim kurulu çalışma raporu»nun sunuş yazısında şöyle ifade ediyordum:

«SUNU

Yönetim kurulumuz çalışma dönemi boyunca, kitlelerin bilinçlendirilmesini esas amaç bilmiştir. Gerçek devrim emekçi halk yığınlarının bilinçlenerek kendi haklarına sahip çıkmasıyla başlar. Halkın dışında gelişen devrim yapma çabaları bir hayalden öte gidemez. Halk kendi düzeninin savaşını kendi verecektir.

Bugün Türkiye'mizde alabildiğine bir soygun düzeni vardır ve halk henüz gerçekleri görememiştir. Bu nedenle her devrimcinin görevi emekçi sınıfın bilinçlendirilmesi olmalıdır.

Bu rapor alışagelmişin dışında, çalışma dönemi boyunca yapılan eylemlerden çok bu eylemlerin nedenlerini yansıtacak şekilde hazırlanmıştır. Bundaki amacımız; yapılmış olan eylemlerin sebeplerini açıklayarak kitlelerin bilinçlendirilmesi çabalarının sürekliliğini sağlamaktır.

Bütün çalışmalarımız kardeş örgütler diyebileceğimiz İTÜTO Talebe Birliği ve İstanbul, Ankara gibi diğer şehirlerimizde de var olan bir çok devrimci örgütlerle de belli bir dayanışma içinde yürütülmüştür. Saygılarımızla.»

Evet buradaki ifadeler cunta aracılığı ile iktidara yönelen arkadaşları kızdırmaktaydı. İktidar ise küçük bahaneler yaratarak çatışma çıkarma ve polisi kullanma yolunda ilerliyordu.

BÖLÜM VII

1960-1970 ARASI ÖĞRENCİ EYLEMLERİ

Bu on yıllık dönem denebilir ki, öğrenci eylemleriyle doludur. Bu dönemdeki bazı olaylar kendiliğinden doğmuş, bazı olaylar iktidarın kışkırtması ve buna karşı tepki biçiminde oluşmuş ve bazı olaylar ise devrimciler tarafından plânlanarak gerçekleştirilmiş olaylardır. Bütün bu olaylar, çeşitli yönlerden sıralanabilir, türlere ayrılabilir ve değişik ölçülere göre analiz edilebilir. Öğrenci olayları gerek Türkiye'de gerekse dünyada değişik açılardan ele alındı. Örneğin bu olayların psikolojik, sosyolojik, biyolojik bunalımlarla açıklanmaya çalışıldığını görüyoruz. Öte yandan, gençliği düzeni değiştirecek bir toplum ve üretim dışı bir grup ve hattâ bir ayrı sınıf gibi ele alan görüşler de var. Bütün bunlardan ayrı olarak gençliğin işçi sınıfına yardım edebilecek bir kitle olarak değerlendirildiği de bilinmektedir. Marksist dünya görüşünün gençlikten beklediği de bu noktada ortaya çıkmaktadır: Gençliğin asıl görevi emekçi sınıflara bilinç götürmek ve kendiliğinden sınıf olan işçi sınıfının, kendisi için sınıf olmasının sağlanması için çalışmaktır.

Ben burada şu ya da bu açıdan bir analiz yapmak yerine 1960'dan 1970'e kadar olan gençlik eylemlerinin hangi tarihte hangi bilinç düzeyinde olduğu ve hangi bilinç düzeyindeyken hangi tür eylemlere katıldığını, bir başka deyişle 1960'lardan 1970'lere nerelerden geçilerek nasıl gelindiğini tesbite çalışacağım. Ben bu kitabı hazırlamaya niyetlendiğim anda her şeyden önce «olanları tesbit» çalışması diye işe başladım. 1960 yılından 1970 yılına kadar

birçok gençlik olayına karıştım. Bazı olaylarda coşkuyla yürüdüm, bazı olaylarda bilinçle. Bazı olaylarda ise hem coşku hem bilinçle yürüdüm. Bazı olayların düzenlenmesinde görev aldım, sorumlu kişilerden biri oldum. Kavgalara katıldım, çatışmalarda taraf oldum, 1970'te ise gençlik eylemlerinin vardığı noktada çoğunluğa ters düştüm ve biraz da sıhhi sebeplerle olaylardan çekildim. 1970'den sonra ise bütün olup bitenleri izledim. Bugün 1975 Türkiye'sinde birçok şeyin değiştiğini ve fakat bazı şeylerin özellikle egemen sınıfın taktiklerinin ve gençliğin içine düştüğü, düşürüldüğü hataların değişmediğini benzer biçimlerde sürdüğünü gördüm. Özellikle yeni kuşaklara faydalı olabilmek bakımından 10 yıllık dönemin gençlik olaylarını yazmaya karar verdim.

Ben bu çalışma boyunca hiç kimseyi hainlikle veya ihanetle suçlamadım. Amacım özellikle gördüklerimi aktarmak ve benim davranışlarıma neden olan olayları açıklamak ve bunları herkesin bilgisine ve eleştirisine sunmaktır. Bu çalışmayı tarafsız olarak yaptığımı söyleyemem. Çünkü ben tarafsız değilim. 1969 yılında Türkiye'de gençlik kuruluşlarına hakim olan ve bir ölçüde de TİP'i ele geçiren, bölen bir akımın karşısında yer aldım ve bu nedenle gençlik içinde tecrit edildim. 1966'larda başlayıp 1969 yılı içinde gençlik örgütlerini ele geçiren görüş, bu akımın temsilcilerince doğru devrimci görüştü ve adı «Milli Demokratik Devrim» idi. Buna göre ise, anarşist nitelikte hareketlerle son tahlilde cuntaya oynayan ve eylemin öncülüğünde «Asker, sivil, aydın zümreye» fazla yer veren ve işçi sınıfını bilinçlendirmek yerine onun adına «Asker, sivil, aydın zümreyle» birlikte iktidarı ele geçirmeye yönelik ve gerçek bir MDD ile ilgisiz bir hareketti. Bu nedenle harekete ka-

tılmadım. Özellikle DEV-GÜÇ olayında olduğu gibi bu harekete karşı çıktım. Karşı çıkışlarımın sonucunda «Oportünist» «Pasifist» ve «Hain» ilan edildim.

1969'da öğrenci eylemlerinin ve Türkiye'nin geldiği nokta özellikle öğrencilerin ve bizim gücümüzü çoktan aşmıştı. Bu ana kadar güçlü olduğum İTÜ Öğrenci Birliği'nde de MDD'ciler yönetimi ele geçirdiler ve ben biraz da zorunlu olarak ayrıldım. Çünkü artık geri dönmemiz de imkânsızdı. Beraber çalışma olanağı yoktu.

1970 Türkiye'sinde artık sol her gün biraz daha bölünüyor, küçük grupçukların sayısı artıyordu. Ben 1970 sonrasını uzaktan izledim bu nedenle bu kitapta sadece 1960-1970 dönemini anlatıyorum. 1970 sonrasını başkalarının yazmasını dilerim. Şimdi 1960' tan başlayarak gelişimin belirlenmesine geçelim.

1960 GENÇLİĞİ

1960 yılında gençlik çok önemli bir sosyal güç, büyük bir baskı grubu idi. Daha da önemlisi bütün yurt sorunlarında söz sahibi ve bir yanıyla iktidar ortağı durumunda idi. Bu iktidar ortaklığı, özellikle 27 Mayıs öncesindeki olayları yaratmasından geliyordu ve gerek Milli Birlik Komitesi gerekse diğer yetkililer ve aydınlar tarafından, yurt sorunları üzerinde gençliğin fikri alınıyordu. Yeni anayasayı hazırlayacak olan «Kurucu Meclis»e gençlik temsilcileri bu anlayış içinde giriyordu.

1960 baharında özellikle DP iktidarına karşı yapılan gençlik eylemleri, zamanın CHP'si tarafından da tasvip ediliyordu. Bu tasvip olayı basit bir parti taktiğinden öte, o yıllarda aydınların CHP'ye yaklaşmaları, bir başka deyişle DP'nin anti-demokratik tu-

tumuna karşı CHP'nin takındığı tavrın aydınlar ve öğrencilerce benimsenmesi ve bu çizgide CHP ile yakın tavır almaları olarak açıklanabilir.

Benim burada belirtmek istediğim, 1960 yılında gençliğin biraz fazla abartılmasıdır. Işin kötüsü gençlik bu abartılmayı benimsedi. Hemen şunu söylemeliyim ki, 1960 yılında yaşlılar gençlerden daha tutarlı çizgide değillerdi. Ancak gençlik yurt sorunlarının temel nedenlerini ve sosyo-ekonomik yapıyı bilmeden, Türkiye'nin kalkınacağını ve bu kalkınmada kendisinin görevli ve sorumlu olduğunu sanıyordu. 27 Mayıs sonrası da gençlik arasındaki yaygın kanı Atatürk ilkeleri ve 27 Mayıs'ın getirdiği hürriyet havası içinde kalkınacağımızdı.

1961 Anayasasının getirdiği hürriyetler, özellikle basın yayın alanında kullanılıyor ve fakat doğrusu bu ya, bu hürriyetler Türkiye'nin kalkınmasına yetmiyordu. Ancak şunu önemle belirtelim ki 1961 Anayasasının getirdiği hürriyetler yurt sorunlarının ekonomik düzeyde tartışılmasını sağlıyordu.

1964-1965 GENÇLİĞİ

1960 sonrasının en önemli sorunu «kalkınma» idi. Türkiye'nin nasıl kalkınacağı bütün aydınlar arasında enine boyuna tartışılıyor ve çeşitli çözüm yolları öneriliyordu. 1964 yılına gelinceye kadar bütün aydınlar kalkınmanın ekonomik sorunların çözümüyle olacağı temel sorunun ekonomik olduğu gerçeğini iyice benimsemişlerdi. Bunun ötesinde, kapitalizm, sosyal demokrasi ve sosyalizm tartışmaları geniş ölçüde yapılıyordu. Bu arada «İsveç sosyalizmi», «İslam sosyalizmi» gibi konularda uzun tartışmalar sürüp

gidiyordu. Bu dönem de çıkan «Yön Dergisi» ve kurulan TİP tartışmalara yeni bir canlılık katıyordu.

Kalkınmanın temelinin ekonomik olduğu 1964, 1965 yıllarında gençlik olaylarına da yansımaya başladı. Artık gençlik kuruluşları ekonomik sorunlara eğiliyor ve ekonomik sorunlara büyük bir ağırlık veriyordu. 1965 yılında başlayan Milli petrol sorunu zaman zaman yeniden ele alınacak, bunun yanında diğer madenler, yeraltı kaynakları ele alınacak ilâç sanayiindeki sömürü sergilenecek, Türkiye'nin sanayiisi eleştirilecek montaj sanayiine karşı çıkılacak, bir diğer yandan toprak kavgaları ile ilgilenilecek, Atalan, Değirmen Köy toprak çatışmaları mahallinde incelenecek ve benzeri birçok konu gençlik eylemlerine konu olacaktı.

1965-1967 GENÇLİĞİ

Bu dönemde gençliğin yurt ve dünya sorunlarını okuyup inceleyip öğrendiğini ve genel hatlarıyla marksist bir temele oturttuğunu görüyoruz. Bu dönem ekonomik sorunlara sınıfsal açıdan bakılmaya başlanan dönemdir ve daha çok bir öğrenme dönemidir. Burada hemen şunu belirtmek isterim bu dönemlerin tarih sınırları mutlak sınırlar değildir ve özellikle bazı gençler daha ileri çizgide olmuşlardır. Ancak öğrencilerin kitle olarak bilinçlenme çizgisi bu kaba ayrıma uygun bir gelişim göstermiştir.

Ben üniversiteye girdiğim zaman çizgi olarak ilerici idim ancak kafa yapısı olarak dünya görüşü olarak tamamen sağcı idim. O zamanki benim ilerici tavrım birçoklarının olduğu gibi CHP'nin batıcı laik tavrından ibaretti. Gerçekten 1960 yıllarında ilericilik olarak CHP'nin batıcı laik tavrı, gericilik olarak da

DP'nin irticaî hareketlere müsamahakâr tavrı anlaşılıyordu. Bu cumhuriyet döneminde yetişmiş aydınların büyük çoğunluğu CHP çizgisini ileri bir tavır olarak benimsemişlerdi. 1965-1967 yıllarında ise CHP'nin ilerici tavrı eleştiriliyor tutarsız bulunuyor ve yavaş yavaş TİP'in çizgisi aydınlar arasında benimseniyordu. Birçok genç gibi ben de o yıllarda sosyalizmi öğrenip benimsedim. 1965 yazı benim esas öğrenme yılım oldu. O zamana kadar sosyalist arkadaşlarla beraberliğim olmuştu, ancak sosyalizmi bilmiyor ve benimsemiyordum. Halbuki bütün öğrenci eylemlerine katılıyordum. Ve birçok soru beliriyordu kafamda, zaman zaman yapılan tartışmalar bazılarını cevaplıyordu fakat birçok soru yine cevapsız kalıyordu. 1965 yazında ve 1966'da çıkan sol yayınların hemen tümünü okumuştum. O yıllarda benim için okumak yemek içmek kadar ve hatta daha önemliydi. Çünkü birçok sorunun içinde boğuşup duruyordum.

İTÜ öğrencilerinin bilinçlenmesini belirlemek açısından 1966 ve 1968 yıllarında İTÜ'nün durumunu belirtmek istiyorum. 1966 yılında ben dahil öğrenci olaylarında etken olan bir grup arkadaş kitle karşısında «Biz sosyalistiz» demeye çekiniyorduk. Gerçi özel tartışmalarımızda bunu gizlemiyor ve sosyalizmi savunuyorduk, fakat kitle karşısında «Biz sosyalistiz onun için böyle istiyoruz» yerine doğrudan doğruya somut sorunların tartışmasını yapıyor ve o sorunlarda kitle desteğini sağlıyorduk. Sanırım bu tavrın büyük yararlarını gördük. Çünkü iktidarın gençlik örgütlerine müdahalesi saldırıları ve üniversitenin içinde bulunduğu yoğun tartışma ortamı ve bu ortamda tartışılan ekonomik sorunlar karşısında çeşitli toplum kesimlerinin aldığı tavırlar hızlı bir değişim ve doğru bir bilinçlenme sağladı. 1968 yılında artık

açık açık sosyalizm tartışılıyordu. Kitlenin büyük çoğunluğu sosyalizmi benimsemişti ve artık Teknik Üniversite devrimci güçler arasında önemli bir isim olmuştu. Durum öyleydi ki o zamanlar yine komando adı ile yine 1975'tekine benzer faaliyetler gösteren CKMP'li İTÜ öğrencileri ve diğer sağcılar söze başlarken, «Biz de solcuyuz ama...» diye başlıyorlardı. 1966 da biz, «sosyalistiz» demeye çekiniyorduk. Fakat 1968'de İTÜ içinde kimse «Ben sağcıyım» diyemiyordu. Çünkü utanıyorlardı. Evet 1968'de İTÜ içinde sağcı olmak utanç vericiydi.

1968-1969 DÖNEMİ

Bu dönem gençlik içinde en bilinçli ve en hareketli dönem oldu. Marksizm-Leninizm üstüne enine boyuna tartışmalar başladı. Geniş yayın yapıldı. Bir çok eylem kondu. Ancak fikir ayrılıkları bölünmeler, suçlamalar ve sapmalar bu dönemde başladı. Benim burada söylemek istediğim en önemli yan Türkiye'deki gelişmelerin artık gençliği aşan bir düzeye varmasıdır. Evet gelişme artık gençliği aşıyordu. Yurt sorunları oldukça anlaşılmış ve devrimci dünya görüşleri genellikle öğrenilmişti ve artık yapılması gereken iş iktidar savaşıydı. Bu iktidar savaşını yürütmek ise gençlerin hele hele öğrenci gençlerin işi ve görevi değildi. Bu işi yapacak olan örgüt işçi sınıfının örgütü yani bir parti olmalıydı. Fakat o dönemin tek partisi olan TİP içinde de çatışmalar büyüyor ve parti yavaş yavaş insiyatifini kaybediyordu.

Bu dönemde gelişmeler gerçekten gençliğin gücünü aştı ve fakat parti de duruma hakim olamadı. Bunun içindir ki, gençlik kuruluşları sanki birer parti imiş gibi çalışmalar yapmaya başladılar. Gençlik

eylemlerinin en büyük hatası işte bu noktada ortaya çıktı. Gerçi bu gelişme içinde bir DEV-GÜÇ çıkmıştı ve gençliği iktidar ortaklığına çağırmıştı ve bir çok genç de bunu benimsemişti. Fakat şunu söylemeliyiz ki, gençliğin iktidarı ele geçirmeye yönelmesi gençlik eylemlerinin düşebileceği en büyük hatadır. Gerçi 1970 öncesinde iktidara yönelik eylemler daha azdı denebilir. Ancak unutmamalı ki bir devrimci cuntanın iktidara el koyma ortamının hazırlanması için gençlik iktidar ortaklığına bu dönemde çağrılmıştır ve bu yolda çaba harcamıştır. Daha sonra ise gençlik devrimci cuntanın bir türlü gelmediğini gördüğünden olacak iktidarı bizzat ele almaya yönelik eylemlere başlayacaktı. Bu ise «asker, sivil, aydın zümre» edebiyatından sonra «İşçi sınıfının öncü müfrezesi» sözü ile ortaya konan bir sol sapmanın ta kendisiydi. Yapılan hareketler artık işçi sınıfının adına ve fakat onun tamamen dışında yapılıyordu. 1965, 1966'larda aşılan cuntacılık ve halka rağmenlik olayı Mihri Belli tarafından Marksizm-Leninizm adına yeniden ortaya getirilmişti ve «asker, sivil, aydın, zümre»den sonra, «İşçi sınıfının öncü müfrezesi» diye bir kavramla cunta çağrısı yapacak müfrezeler oluşturulmaya başlanmıştı.

1970 sonrası için pek bir şey söyleyecek değilim ancak şunu belirtmeliyim ki, 1970 sonrası olayları 1969'da gençlerin girdiği yolun doğal sonuçları oldu. Çünkü 1968, 1969'da iktidar ortaklığına çağrılan gençler bir iki bekledikten sonra kendi başlarına iktidar mücadelesine yöneldiler. Gerçi bu yönelmenin yine de kendi başlarına değil, bazı cunta ilişkileri içinde olmuşluğu da sözkonusu. Fakat ben bu noktada yine aynı şeyi söyleyeceğim. Gençliğin yapabileceği en olumlu görev, işçi sınıfının bilinçlen-

dirilmesinde çalışmaktır. Yoksa gençliğin, ordu, parti ya da cephe adı altında bile olsa iktidara yönelik hareket etmesinin hiç bir devrimci teoride yeri yoktur.

SONUÇ

1960-1970 arası gençlik eylemlerini bir başka biçimde şöyle özetlemek mümkündür.

1960 sonrasında biz «Hürriyet olursa kalkınırız» sanıyorduk. 1964-1965 yıllarına kadar gördük ki kalkınma soyut bir hürriyet sorunu değil ekonomik bir sorundur. Ekonomik sorunların üstüne yürüdük. Ve bir çok ekonomik sorunu inceledik. Hangi ekonomik sorunu incelediysek, birtakım çıkar grupları ve sömürü olayıyla karşılaştık. Sömürüye karşı aldığımız tavır ise bizi önce anti-emperyalist, sonra anti-kapitalist ve daha sonra sosyalist bir çizgiye doğal olarak getirdi. Bu çizgi her yurtsever gencin geleceği ve geldiği en doğal bir konumdur. Yurt sorunları insanı bu noktaya getiriyor, getirdi. Ve getirecek.

Esasen yukarda özetlenen gençlik olaylarının gelişme çizgisi, 1960 sonrasında Türkiye'deki gelişme çizgisinin gençlik kesimine bir yansımasıydı. O dönem Türkiye'sine göz atarsak şunu görürüz.

1960 sonrasında Türkiye, enine boyuna «nasıl kalkınacağını» tartışmaya başladı. Önce kalkınmanın bir ekonomik sorun olduğu gerçeği kavrandı. Sonra ekonomik sorunların altında sınıf sorununun yattığı ortaya çıktı. İşte bu noktadan itibaren TİP güçlenmeye başladı. Sorunlar ekonomikti ama çözüm siyasî olacaktı. Daha doğrusu sınıfsal düzeydeki ekonomik sorunların çözümü ancak iktidarın işçi sınıfının eline

geçmesiyle gerçekleşebilecekti. İşte bu gerçek anlaşıldıkça TİP güçleniyordu. 1965 seçimlerinde iyi sonuçlar elde etmişti ve Türkiye'nin sorunları doğru kavrandıkça daha da güçleneceğe benziyordu. Bu gelişme egemen sınıfları çok endişelendirdi. 1965 seçimlerinden sonra sol güçlenmeye devam ederken, burjuvazi solu bölme, parçalama ve dağıtma planlarını yapmaya başlamıştı. Çünkü solun gelişi eksikli filanda olsa sıhhatli bir çizgide ilerliyordu. Türkiye içi ve dışı bütün olanaklarla solun gelişmesi engellenmeliydi. Bunun en iyi çözüm yolu ise bölme ve parçalama idi. Aydınların durumu buna elverirdi. İşte bu noktada gençleri iktidar ortaklığına çağıran son tahlilde cuntacı MDD'ciler ile onların kurduğu «Dev-Güç» için iyi söz söylemem zor olacak. Çünkü ben günümüz Türkiye'sindeki cuntacı akımların bağımsız olabileceklerine inanmıyorum. Özellikle gerçek milli demokratik devrimlere gönül vermiş ve samimiyetle kendini ortaya koyarak çalışmış insanlardan özür dilerim ama onlardan isteğim MDD ve Dev-Güç'ün cunta ilişkilerini görmeleri ve ona göre tavır almalarıdır.

Evet 1960-1970 arası, birçok eylem, birçok hata ile geride kaldı. Fakat Türkiye'nin sorunları henüz çözüme bile yönelmedi. Devrimcileri daha biçok görevler bekliyor.

Hataların azalması dileği ile.

Mayıs 1975 İstanbul

Harun Karadeniz ile Cumhuriyet Gazetesi muhabirinin «Gençlik sorunları» üstüne yaptığı bir konuşma:

SORU: Sizce gençlik eylemlerinin sebepleri nelerdir?

CEVAP: Bu sorunun cevabı genel olarak verilebilir. Tüm olarak ülkenin içinde bulunduğu durum ve öğretim kurumlarının nesnel sorunları öğrenci eylemlerinin esas sebebini oluşturmaktadırlar. Öğrenciler, ülkenin çarpık gidişinden etkilendikleri gibi, öğrenim kurumlarının mantık dışı ve ülke gerçeklerine ters düşen yapısından da etkilenmektedirler.

SORU: Gençlik eylemlerini haklı buluyor musunuz?

CEVAP: Haklı bulmamak ne demek? Bu ülkenin yarınlarını yaşayacak olanlar onlardır. Gençlerin yaptığı iş, kendi geleceklerine sahip çıkmaktan ibarettir. İnsanın kendi geleceğine sahip çıkması yaşama hakkı kadar kutsaldır.

SORU: Gençliğe karşı iktidarın tutumunu nasıl buluyorsunuz?

CEVAP: Eskisi gibi. 1965 ve 1966 yıllarında da böyle bir durum vardı. O yıllarda yine AP iktidardaydı ve CKMP etrafında toplanmış bulunan komandoları devrimcilere saldırtıyor ve «Çatışmayı önlemek» gerekçesiyle emniyet kuvvetleri işe karışıyordu. Devrimciler üzerinde esas baskı ve terör ise emniyet

kuvvetleri yürütüyordu. Şimdi de öyle. Komandolar bu yapıyı bildikleri için fütürsuzca saldırıyor ve sonra emniyet kuvvetleri devrimcileri, «Olay çıkardıkları» gerekçesiyle topluyor.

SORU: Sizce iktidar bu olaylardan ne bekliyor?

CEVAP: Benim gördüğüm iktidarın öğrenci olaylarının üstüne yürümesi sürekli olamaz. Çünkü, iktidar gençlik eylemlerinden ancak bir noktaya kadar yararlanabilir. O da gençlik olaylarıyla bir «sol tehlike»nin varlığını gösterme noktasıdır. Görünen odur ki iktidar doğrudan seçime oynamaktadır. Sol tehlike alarmı vererek sağı birleştirme ve ondan sonra seçime gitmek. Fakat sanırım ki bu noktada da iktidar partilerinin yolları ayrılır.

SORU: Iktidar partileri arasında gençlik olaylarını değerlendirme farkı olduğunu mu söylemek istiyorsunuz?

CEVAP: Evet, seçimlerde silinme durumunda ya da pek varlık gösterememe durumunda bulunan Feyzioğlu ve Türkeş, sağda birleşme veya askerlerin ağırlık kazanacağı bir yönetimi istemek durumunda görünüyor. Fakat askerlerin ağırlık kazanacağı bir yönetim biçiminde AP'nin zararlı çıkması söz konusudur. MSP'nin ise çok zarar göreceği kesindir. Bu nedenledir ki iktidar partileri gençlik olaylarını ancak bir noktaya kadar birlikte götürebilirler.

SORU: Peki iktidar gençlik olaylarını istediği an durdurabilir mi?

CEVAP: Bu soruya evet demek zor çünkü, geçmiş deneylerde çok görüldü iktidarlar kendi başlattıkları olayları sonradan kontrol altına alamıyabiliyor.

SORU: Gençlik olayları nasıl son bulabilir?

CEVAP: Kolay kolay son bulmaz. Çünkü, gençlik olayları ülke sorunlarından ve bir de öğrenim kurumlarının mantık dışı baskı uygulamaları sonucu doğmaktadır. Ülke sorunları çözülmeden, üniversiteler demokratik birer kuruluş durumuna gelerek halkın ve ülkenin sorunlarının çözümüne yönelmeden olaylar, devam edecektir. Bir başka deyişle, sömürü son bulmadan olaylar kolay kolay son bulmaz.

SORU: Demokratik Üniversiteden ne anlıyorsunuz?

CEVAP: Önce sözcük anlamına paralel bir yapı anlıyorum. Ancak bu slogan, 1968'lerde ortaya çıktı ve üzerinde uzun süre tartışıldığı için şunları da söylemek mümkün. Demokratik üniversite, bütün öğelerinin yani öğretim üyesi, öğretim üye yardımcısı ve öğrencilerin söz ve oy sahibi olduğu ve üniversitenin tüm sorunlarının bu öğeler arasında tartışıldığı bir üniversitedir.

SORU: Öğrencilerin yönetime katılması için ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: Öğrencilerin yönetime katılması, hem üniversite hem de ülke açısından büyük yararlar sağlayacaklardır. Üniversite açısından iki yönlü yarar sağlanır. Birincisi, öğretim üyelerinin hoşuna gitmese de öğrenciler artık yurt ve dünya sorunlarını öğretim üyelerinin çoğundan daha iyi biliyorlar. Bu bilgi ve enerjinin üniversiteye yararlı katkıları olacaktır. Öğrencilerin yönetime katılmalarının ikinci bir yararı ise üniversite ile öğrenciler arasında yönetmelik nedeniyle çıkan sürtüşmeler azalacaktır.

SORU: Sizce üniversitelerin bugünkü durumu nedir?

CEVAP: Üniversitelerimiz toplumdan ve toplum sorunlarından kopuktur ve ülke gerçeklerinin dışında konularla uğraşmaktadır. Gerçekte ise üniversiteler yurdun ve halkın sorunlarına ışık tutan kurumlar olmalıdır. Bu ise demokratik üniversite ortamı için de araştırılabilir. Fakat bugünkü üniversitelerimiz bu yapıdan çok uzaktır. Öğretim üyeleri özel şirketlerin müşavirlikleri yerine devletin ve halkın sorunlarını çözmeye yönelebilirlerse üniversitelerimiz güçleneceklerdir.

SORU: Gelecekteki gençlik eylemlerini nasıl görüyorsunuz?

CEVAP: Gençlerin öğrendikleri her sorun, her yurt gerçeği onları biraz daha devrimci yapacaktır. Çünkü Türkiye'nin sorunlarının temelinde yatan sosyo-ekonomik gerçekleri öğrenip de devrimci olmamak, dürüst insanlardan beklenemez. Gençler kendi geleceklerinin emekçi sınıflarla beraberliğini görecekler ve onların yanında yer alacaklardır. Bunda hiçbir tereddüdüm yoktur.

SORU: Devrimci gençlik eylemlerinde ne gibi tehlikeler vardır.

CEVAP: Egemen sınıflar, gençlik eylemlerini geniş halk yığınlarından koparmaya çalışırlar. Bunun için genel yöntemleri eylemlere anarşi ve çatışma unsuru karıştırmaktır. Öğrenci eylemlerinin anarşiye dönen çatışmalarla dejenere edilmesinin yanında en büyük tehlike, egemen sınıfların bu olayları, baskı rejimleri için gerekçe göstermesidir. Bir başka deyişle egemen sınıflar baskı rejimi kurabilmek için öğrencileri çatışmaya sürüklemektedirler. Devrimci öğrencilerin bu noktada çok dikkatli olmaları ve iktidarın oyununa gelmemeleri gerekir. Fakat görünen

odur ki, iktidar anarşiye ihtiyaç hissetti mi derhal harekete geçmekte ve devrimciler tamamen dursalar da onlara yok yere saldırmakta ve peşinden; «Iki grup arasında çatışma çıktığı için» emniyet kuvvetlerinin duruma müdahale ettiğini ilan ederken devrimcileri zorla olay çıkarmaya teşvik etmektedir. Geçtiğimiz yıllarda ajanların bu yoldaki çalışmaları sıkıyönetim mahkemelerinde ortaya çıkmıştır.

SORU: Gençlik eylemleri için bir sınır söyleyebilir misiniz?

CEVAP: Devrimci gençliğin eylem alanı şöyle tanımlanır. Demokratik üniversitenin kurulmasına çalışmak ve bu ortam içinde yurt ve dünya sorunlarını tartışarak kendini yetiştirmek ve bu arada üniversiteye katkıda bulunmak. Öte yandan edindiği bilinci emekçi halk yığınlarına iletmek. Öğrenci eylemlerinin doğru alanı kısaca böyle tanımlanabilir. Iktidarlar ise devrimci gençliğin emekçi sınıflarla kaynaşma sını önlemek için eylemleri çatışmaya sürüklemek istemektedir. Bir başka deyişle gençliğin çatışma ile gidebileceği bir yer yoktur.

SORU: Öğretim sorunlarının çözümleneceğine inanıyor musunuz?

CEVAP: Evet, fakat bu çözüm bugünkü iktidarlar ile olamaz. Çünkü, bugünkü eğitim egemen sınıfların yararına robot meslek adamı yetiştirmeye yöneliktir. Ve olayların kaynağı bu noktada düğümlen-

Bu nedenledir ki öğretim sorunları çözümlenecektir, fakat bu çözümlenme ancak genel çözüm ile birlikte gerçekleşecektir.

Harun Karadeniz, 1942 yılında Giresun ilinin, Alucra kazasının, Armutlu köyünde doğmuştur. Adı 1964 yılında İ.T.Ü. öğrencisiyken katıldığı eylemlerde duyulmaya başlanmıştır. Karadeniz, şüphesiz kitabında yer alan 1960 - 1970 döneminin en önemli öğrenci liderlerinden biridir. **«Olaylı Yıllar ve Gençlik»** bilginin ve pratiğin birleştiği önemli bir çalışmadır.

20 lira